

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam, P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 687.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: Alle geneesmiddelen en geneesmethodes, per advertentie aanbevolen, moeten gewantwoord worden.

Berichten: Mr. H. Massink, voorzitter der Vereeniging. — O. Rommerts overleden. — Gevaar voor verbloemd morfinisme. — Nicolicine.

Mededeelingen van verschillende aard: Samosa. — Leissner's Perplex. — Almanak Pink. — De nieuwe Geneeswijze: leerboek van Platen. — Reclame voor Sanguinose. — De gezondheidskolonie Nordach.

Ingezonden: Haarmiddelen van Cames. — Een kwakzalvershandeling van een geneeskundige.

Rechtszaken: Veroordeeling van een em.-predikant.

Correspondentie.

Het adres van den Secretaris-Penningmeester der Vereeniging, en dus ook van het Maandblad, is in het vervolg:

Plantageweg 77 — Rotterdam.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Van het Artikel over *Alimonda* in het Sept. N^o. van 1902 zijn een groot aantal overdrukjes ter verspreiding gereed gemaakt.

Leden, die hiervan gebruik willen maken, gelieven het verlangde getal bij den ondergeteekende aan te vragen.

Laten nu eens velen medehelpen!

De Secretaris-Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

Alle geneesmiddelen en geneesmethodes, per advertentie aanbevolen, moeten gewantwoord worden.

Geen nieuw z.g. geneesmiddel wordt in de couranten aanbevolen, geen nieuw z.g. Instituut ter behandelingen van deze of gene kwalen wordt er geannonceerd of terstond ontvangen wij — en dat doet ons genoegen — een verzoek om inlichting naar de deugdelijkheid van dat geneesmiddel of Instituut. En daarop is bijna altijd ons antwoord: begin met de zaak te wantrouwen, later, na onderzoek, komen wij daarop terug.

Zijn wij tot zulk een handelwijze gerechtigd? Mogen wij vóór het onderzoek al zóó scherp optreden?

Volmondig durven wij op deze vragen een bevestigend antwoord geven en het is misschien niet ongewenscht aan onze lezers de beweegredenen te doen kennen (voor zoover zij die al niet reeds weten) die ons tot deze slotsom voeren.

Iedereen, die een geneesmiddel aan elkeen in 't publiek aanbeveelt, met belofte van hulp te brengen bij een of andere ziekte, somwijlen bij tal van ziekten tegelijk, of die 't zelfde doet voor een of andere geneesmethode, belooft iets, dat niet in vervulling kan komen. Nemen wij eerst het meest gunstige geval, n.l. dat iemand door één bepaald middel zekere genezing tegen één bepaalde ziekte

belooft en dat de lijder zelf weet, dat hij aan die bepaalde ziekte lijdende is. Dan nog kan de belofte — al is zij ook ernstig gemeend — falen. Want, 't is reeds zoo dikwijls gezegd, 't is niet de ziekte die behandeld moet worden, maar de zieke. Zonder persoonlijk onderzoek van den lijder, door iemand tot dat onderzoek bevoegd, is elke belofte ijdel.

Maar zoo gunstig, als hierboven beschreven, staan de zaken bijna nooit. Meestal worden door een en 't zelfde middel genezing van verschillende ziekten voorgespiegeld en dat kan nooit de handeling van een ernstig, deskundig persoon zijn. Zonder dat de aard der ziekte is vastgesteld (de patiënt moet zelf maar beoordeelen of hij met een der ziekten, in de advertentie genoemd, behept is), zonder dat een persoonlijk onderzoek van den zieke zekere aanwijzing heeft gegeven omtrent de te volgen gedragslijn, wordt meestal de onfeilbare genezing in 't vooruitzicht gesteld... en zoo iets kan, ook zonder nader onderzoek, niet anders dan het grootste wantrouwen opwekken. Zoo'n belofte is *per se* een leugen.

't Doet er nu niet toe of A. en B. door dat middel genezen zijn (C. en D. die geen baat vinden, zullen 't gewoonlijk niet vertellen), in de aankondiging zelve ligt de oorzaak, die het vertrouwen schokt.

En wat te zeggen — wij wezen er reeds in ons vorig n^o. op — van die annonces waar, zooals b.v. bij de hoestpastilles, allerlei *verschillende* middelen tegen *één en dezelfde* kwaal als onfeilbaar worden aanbevolen, onder vermelding, dat juist dat middel, dat in de advertentie is opgenoemd, het verre wint boven de andere, die echter weer in een advertentie, eenige kolommen verder, als onovertreffbaar worden aangeprezen?

Geeft dit niet te denken?

Men zal ons tegenwerpen 't is al meermalen geschied, dat het hoofdbezwaar, een *individueele* behandeling van den zieke, vervalt bij de z.g. Instituten. Hier wordt in de meeste gevallen *wel* acht gegeven op den lijder zelf; vóór de behandeling wordt begonnen, is hij verplicht een zoogenaamden *vragenbrief* te beantwoorden, waardoor de Directeur van de inrichting in staat is een juist oordeel over het wezen der ziekte en den persoon van den zieke te vellen.

Wie dit mocht meenen, verwijzen wij o. a. naar de waarschuwing van den Gezondheidsraad te KARLSRUHE, reeds meermalen in ons blad opgenomen, die het een *onmogelijkheid* noemt zich uit de beknopte opgaven, in die brieven vermeld, een oordeel te vormen of een ziekte en welke ziekte aanwezig is.

Ook wij zelve hebben het reeds dikwijls geschreven dat, nog daargelaten dat de patiënt niet altijd de meest bevoegde persoon is om van den aard van zijn lijden een *juiste* beschrijving te geven, de vragen meestal zóó vaag zijn gesteld, dat iemand,

die den patiënt zelve niet ziet, met den besten wil niet in staat is zich een beeld van den lijder en het lijden te scheppen.

De geheele vragenbrief heeft dan ook geen ander doel dan het publiek in den *waan* te brengen dat aan het bezwaar omtrent de individueele behandeling van den lijder, hierboven geopperd, wordt tegemoet gekomen.

Niets is minder waar en, 't zij hier terloops vermeld, 't blijkt dat wij 't bij 't juiste einde hebben. Want, hoe men den vragenbrief ook invulle, steeds volgt het antwoord, dikwijls gedrukt, dat voor genezing wordt ingestaan en bijna altijd worden aan elken antwoorder precies dezelfde middelen toegezonden.

Wij herhalen derhalve: Die per annonce genezing van ziekten op een of andere wijze belooft, wantrouw hem!

BERICHTEN.

Als Voorzitter der Vereeniging is met 1 Januari opgetreden Mr. H. MASSINK te Amsterdam, ter vervanging van den heer J. M. VAN ELK, die periodiek als bestuurslid moest aftreden en niet herkiesbaar was. Het past ons, ook hier ter plaatse een woord van hulde en hartelijken dank te brengen aan den afgetreden Voorzitter, die, sedert Januari 1898, als lid van het Bestuur en weldra ook als Voorzitter met buitengewonen ijver en onvermoeiden werklust de belangen van de Vereeniging heeft voorgestaan op een wijze, die onzen lof te boven gaat. Veel heeft zijn optreden bijgedragen tot haar bloei en wij houden ons overtuigd dat de heer VAN ELK, ook buiten het Bestuur staande, zijne te waardeeren krachten zal blijven aanwenden tot bevordering van het goede doel dat onze Vereeniging beoogt.

Mogen ook de kolommen van ons Maandblad nog dikwijls de vruchten van zijn arbeid in ruimer kring bekend maken!

O. Rommerts †. De vorige maand overleed te Leeuwarden de heer O. ROMMERTS, sedert de oprichting lid onzer Vereeniging en — als Directeur van de Coöperatieve Handelsdrukkerij — van 't begin af tot aan Januari 1902, dus twintig jaar, belast met de leiding over, en het toezicht op het afdrucken van ons Maandblad. Vooral de redactie van dit blad heeft den ijver en de toewijding, waarvan hij in al zijn doen en laten blijk gaf, ook ten opzichte daarvan leeren kennen en waardeeren en zij gevoelt zich derhalve verplicht, met weemoed over zijn afsterven, hulde aan zijn nagedachtenis te brengen.

Gevaar voor verbloemd morfinisme. Behalve het antimorfine, waarvan het bewezen is, dat het morphine bevat, hoewel het door zwendelaars in de wereld was gestuurd als een middel om het morfinisme te bestrijden, duiken in Duitschland nog andere dergelijke middelen op, waarvoor veel reclame wordt gemaakt en waartegen niet krachtig genoeg kan worden gewaarschuwd, reeds vóórdat zij onze grenzen bereiken. Te Berlijn worden zij in zeker slag van apotheken vrij uit de hand verkocht onder de namen *Nicolicine* en *Soluticine*.
(W. T. G.)

Nicolicine, hierboven vermeld, blijkt, volgens het *Deutsch. Med. Wochenschr.*, nog veel meer morphine te bevatten dan de *antimorfine*. Schandelijk!

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

S A M O S A.

't Schijnt dat de hoofdagente van dit waardeeloos middel den moed niet opgeeft en vooral in *Dordrecht* in de firma *W. van Rijswijk Wzn.* een waardigen handlangere heeft gevonden, die zich niet ontziet om dat goede aan te bevelen voor versterking en wel in plaats van Levertraan, daar het — volgens die firma — *krachtiger werkt, goedkoper is en beter van smaak dan levertraan!*

Is 't niet treurig, dat op deze wijze slachtoffers gezocht worden, die men *aardappelstroop* (glucose met dextrine) voor veel geld wil laten slikken in plaats van levertraan en zelfs niettegenstaande genoemde verkooper door ons geheel op de hoogte is gesteld van de samenstelling?

Zoo zullen ouders, die hunne kinderen den minder aangename smaak van Levertraan willen sparen, hun kroost zien verzwakken. Men vergeet niet, dat over 't algemeen slechts zwakke kinderen Levertraan moeten gebruiken, die, door in plaats daarvan dat stroopje te nemen, zeker hoogst ernstige gevolgen zullen kunnen ondervinden.

Inmiddels heeft de taalkennis van de firma *W. van Rijswijk Wzn.* haar aardig in den steek gelaten bij de plaatsing van de volgende advertentie:

„Waarschuwing!

Sommige Winkeliers gebruik makende van de vraag naar „*Samosa*” en andere waardeelooze Merken voorradig hebbende, trachten deze met aandrang te verkoopen.

Men eische echter beslist

Samosa.

Voor Dordrecht uitsluitend verkrijgbaar in de Magazijnen van *W. van Rijswijk Wzn.*, waarbij zij dus zelf erkent, dat „*Samosa een waardeeloos merk is.*”

Van harte hopen wij, dat de lezers van die advertentie van de volledige waarheid daarvan overtuigd zullen zijn.

Intusschen blijft het treurig, dat eene tot nu toe ter goeder naam bekend staande firma, hoewel gewaarschuwd, zich blijft beijveren om op zulke wijze geld te verdienen.

Leissner's Perplex.

Ziehier nu het middel tegen *kiespijn*, dat, naar de tegenwoordig telkens in de couranten voorkomende advertentie, „*dadelijk helpt*”. Geen concurrentie, *alleen* Perplex is het middel bij uitnemendheid, zoo staat er ten minste te lezen.

Voor 35 centen ontvangt men een vierkant blauw fleschje, dat een paar dotjes watten bevat, die, volgens het onderzoek van den heer *A. J. Wijne* te Rotterdam, met een beetje *thymol* beedeeld zijn. Dat is alles. Zou dit nu zoo goed zijn?

Zou dit met *thymol* gedrenkte watje — in de holle kies en in het oor gestopt — nu zijn wat er van wordt gezegd, „het beste en zekerste middel tegen kiespijn in holle kiezen”?

Wij behoeven werkelijk het antwoord niet te geven. Ieder, die lijdende is aan kiespijn, veroorzaakt door een holle kies, zal, 't spijt ons het te moeten zeggen, de ervaring opdoen dat dit „beste en zekerste middel” alles behalve best en zeker is. Misschien zal men, op 't eerste oogenblik der aanwending eenige verlichting van pijn ondervinden, maar daarbij blijft het; van genezing is geen sprake.

En ten slotte zal men toch moeten overgaan tot dat waarmee men moest beginnen om zoo spoedig mogelijk de pijn kwijt te raken, ... tot het inroepen van deskundige hulp.

Almanak Pink 1903.

De prentjes en portretten, die zoo nu en dan in onze bladen bij de advertenties verschenen zijn, iermeerderd met nog enkele teekeningen, die toevanden in Nederland moeten verbeelden, en boven-

dien de taal waarin de almanak geschreven is, dit alles wijst er op dat de vervaardiger van de *Pinkpillen* er niet tegen opziet een almanak, speciaal voor ons land vervaardigd, aan onze landgenooten aan te bieden. In zoover dit verschijnsel het bewijs levert dat de fabrikant het nog noodig oordeelt, bij al zijn aangewende pogingen, nog meer reclame voor zijn pillen te maken, dat de zaken dus nog niet naar wensch gaan, verheugt ons het verschijnen van dezen almanak. Doch alleen in dit opzicht; overigens betreuren wij het, omdat er altijd weer menschen zullen gevonden worden, die zich door het boekje tot koopen laten verleiden, en anderen, die door het lezen van de vele wonderen aan het weifelen worden gebracht. Want, ofschoon het waar is, dat in den almanak weinig nieuws staat, dat hij, behalve de opgaven van de *ziekten der maand* (waartegen, zooals te begrijpen is, altijd *Pinkpillen* helpen) bijna niets anders bevat dan de vervelende reclame-verhalen van genezen lijders die, met of zonder portret, wekelijks onze couranten ontsieren, zeker is 't dat die verhaaltjes, zoo bijeengebracht, niet zullen nalaten hun verderfelijken invloed te doen gelden op allen, die niet vast in hunne schoenen staan op 't punt van de behandeling van ziekten.

Hun roepen wij nogmaals toe: gelooft toch niet dat er wat bijzonders in die *Pink-pillen* steekt. Zij zijn *herhaalde malen*, ook van onze zijde onderzocht; 't zijn niet anders dan *slecht bereide staalpillen*, die zoo hard zijn dat ze bijna niet worden opgenomen en *dus geen werking kunnen uitoefenen*. Wanneer gij staalpillen wilt gebruiken — maar doe dit ook met overleg — dan kunt gij in elke apotheek voor veel minder geld *goed toebereide pillen* krijgen, dubbel zoo sterk en die gemakkelijk in de maag worden ontleed.

Maar denkt niet dat die pillen, die zeker toch *oneindig beter* zijn dan de *Pink-pillen*, goed zijn voor alle kwalen, waartegen de *Pink-pillen* met zoo'n ophef worden aanbevolen. *Zulke pillen bestaan er niet*. Wie 't beweert, liegt.... zooals kwakzalvers gewoon zijn te liegen.

Hoort naar onze woorden: *het geldt uw eigen belang*.

De Nieuwe Geneeswijze. Leerboek van M. PLATEN.

PLATEN is geen onbekende voor hen, die de handelingen van de z. g. „natuurgeneeskundigen” nauwkeurig nagaan. Hij behoort tegenwoordig onder hunne apostelen en zijn boek is in Duitschland al sedert eenigen tijd verschenen. Bij ons te lande heeft de Nederlandsche vertaling, van de hand van Dr. S. C. M. SOER, eerst in 1902 zijn intrede gedaan en het heeft niet aan reclame ontbroken om dit boek ingang te doen vinden. Reeds sedert eenige maanden wachtte een bespreking over deze vertaling van onze hand te vergeefs op plaatsing; de ruimte ontbrak ons. Thans zijn wij blij, dat 't zoo geloopt is, omdat wij daardoor in de gelegenheid zijn ons stuk terug te nemen en het oordeel te plaatsen van de Redactie van de *Nieuwe Rott. Courant*, die toch waarlijk niet, ten opzichte der kwakzalverij, als partijdig is te beschouwen, een beschuldiging, die men ons zoo dikwijls naar het hoofd werpt.

In het Tweede Blad van 7 Dec. kwam n.l. de volgende beoordeeling van het boek voor, die wij in haar geheel overnemen, omdat lang niet alle lezers van ons blad de *N. R. Ct.* lezen en zelfs getrouwe lezers van deze courant lange „*Boekbeschouwingen*” ter zijde leggen, zonder er de noodige aandacht aan te schenken.

Het artikel luidt aldus:

„De Nieuwe Geneeswijze. Leerboek der natuurlijke levenswijze, der gezondheidsleer en artsenijlooze behandeling. Door M. Platen, 2 dln. Uitgave van Bong & Co., Berlijn en Leipzig. — H. Zahn & Georg Ergmann, Den Haag (Vertaling van dr. S. C. M. Soer).

„Onze eerste opwelling was, deze twee dikke deelen op zijde te schuiven. Maar het lezen van de „voorrede bij den 23en druk”, waarin de mededeeling dat het werk reeds in meer dan 100,000 exemplaren verspreid is, bracht ons op andere gedachten, want een vergiftigingsproces der goedgelovige menigte op zoo groote schaal verdient toch wel een protest.

„Weet de lezer wie Schroth is? .... Een eenvoudige

voerman, die door zijn geneeswijze „de Egyptische duisternis, die eeuwen lang zwaar op de geneeskunde drukte, in helderen dag veranderd heeft. Misschien is zelfs dit treffende natuurverschijnsel niet algemeen opgemerkt. Maar Schroth's alles weer in 't reine brengende geneeswijze? Het is de honger- en dorstkuur, fraaier betiteld: onthoudingskuur, toe te passen bij „chronische ziekten van verschillenden aard” (wat rijkelijk vaag is).

„De beschrijving van de voorkuur besparen we onze lezers. Maar wat er met den patiënt (als hij 't lang genoeg uithoudt) gedurende de „strenge hoofdkuur” gebeurt, mag in 't kort vermeld worden. De zieke krijgt nachtelijke, vochtige „driekwartsinwikkelingen”; het dieet is oudbakken tarwebrood — zoo min mogelijk — brij en als eenige drank een weinig wijn. De werking van een en ander wordt door den schrijver aldus toegelicht:

„De vochtige warmte doordringt het geheele lichaam langzamerhand meer en meer en werkt dus ook oploszend op de verborgen, dieper en vaster zittende vreemde stoffenophooping en versnelt den bloedsomloop tot in zijne fijnste en meest verwijderde adervertakkingen. Hierdoor worden de losgemaakte ziektestoffen opgezogen, in de sappenmassa opgenomen, naar de afscheidingsorganen geleid en hierdoor ten slotte uitgescheiden. Dat dit gebeurt bewijst de akelige reuk, die de inwikkeling en de huid van den zieke bij het losmaken ervan ontstroomt, de kleur der linnen doeken, de deels slijm, deels vuil bevattende urine, de vergrootte hoeveelheid uitwerpselen; dat bewijzen diarrhee en huiduitslag van allerlei aard en nog vele andere verschijnselen, die de belangrijke werking der vochtige omslagen boven allen twijfel verheffen....

„Het droge brood is een zeer voortreffelijk middel om de in het lichaam aanwezige vochten (humores peccantes), de ziekelijke sappen, het maag- en darmslijm en het overtollige maagzuur als eene spons op te zuigen en de ziekmakende en ziekelijke zelfstandigheden ingehuld uit te scheiden, zonder de eene of andere last of moeielijkheid te veroorzaken”....

„Het heeft er iets van, of men de Malade imaginaire van Molière ziet vertoonen. Zou de geniale voerman Schroth misschien in de leer geweest zijn bij dien anderen satiriek Franschman, Lesage, die zijn dr. Sangrado iedereer laat genezen met aderslaten en lauw-water drinken?

„Schroth's methode wordt in Platen's werk aangeprezen bijvoorbeeld bij koud vuur.

„Dit is maar een staaltje uit den inhoud van dit fraaie boek. Niet minder curieuse echter liggen voor het grijpen. Lees wat over het Oogbad wordt verteld: „Het oogbad... dient tot plaatselijke doeleinden, tot genezing van oogziekten, in 't bijzonder van oogontstekingen... Is tengevolge van het misschien dagelijks genomen koude opwekkende oogbad eene oogontsteking ontstaan, dan beschouwe men dit als een gunstig kritiek verschijnsel, als een streven der natuur, om de in het hoofd opgehoopte ziektestoffen uit te scheiden”....

„Het spreekt wel van zelf dat de schrijver bij elke gelegenheid de „officieele wetenschap” aanvalt, doch zijn gevallen opnoemt waarin al de kunde der zoogenaamde geneeskundigen toch niet baatte — wat 'n succes men daarmee heeft bij de domme menigte, begrijpt de schrijver best; hij ziet ook zeer wel in, dat niets geschikter is om het leekenpubliek in zijn richting te sturen, dan de menschen bang te maken met schijngeleerde uiteenzettingen en verschrikkelijke woorden. De leek die veel geld uitgeeft voor zoo'n boek, is natuurlijk geneigd er heel wat, zoo niet alles, van te gelooven, en is hij eenmaal zoover, dan zal hij geen rustig uur meer kennen, al is hij ook zoo gezond als een visch. Binnen een week voelt hij de kiemen van alle menselijke kwalen in zich.

„Soms echter geeft Platen een geruststellende verzekering, bijvoorbeeld „een eigenlijk vergift is wel is waar het vleesch niet.” Het gelukkig toch voor die Groenlandsche Eskimo's die, afgezonderd van de overige wereld, zich uitsluitend voeden met dierlijk voedsel, en er gezond bij blijven, en er oud bij worden!

„Men kon ook verwachten dat elk operatief ingrijpen volgens den schrijver uit den boeze is — kiezentrekken moet hij wel dulden, maar schoorvoetend — dat hij spreekt van „de voor geneesmiddelen uitgegeven giften der apotheek”, en men mag zich ook niet verwonderen als tegen beginnenden strottenhoofdanker wordt aanbevolen „of een strenge of een gemodificeerde onthoudings- of regeneratiekuur”, en wanneer men leest: „De inenting met pokkenetter beschermt niet tegen de pokken; integendeel, hoe meer het lichaam met het pokgift doortrokken is, des te meer vreemde stoffen bevat het, des te minder weerstandsvermogen bezit het tegen en des te vatbaarder is het voor eene besmetting. Het is gewoon weg regel, dat meermalen ingeënte personen de pokken krijgen.”

„Karakteristiek is de uitleg, die van alles gegeven wordt. Alles is immers zoo eenvoudig, in de geneeskunde, dat het simpelste schepsel 't vatten kan. En zoo kan de domste zich voor een ontwikkeld mensch houden.

„Het is wel jammer, dat een Nederlandsche arts zich niet te goed heeft geacht om de vertaling van dit verderfelijk boek — als men vertaling noemen wil het overbrengen van slecht Duitsch in Hollandsche woorden — te bezorgen en in een, met zijn naam en doctorstitel ondertekend, voorbericht, (zij 't met een bedriegelijken slag-om-den-arm) aan te prijzen.”

Naar aanleiding van deze laatste zinsnede zond Dr. Soer het volgende ter plaatsing in de *N. R. Ct.*: „Ginneken, 8 Dec. 1902.

„Geachte Heer Redacteur!

„Onder Wetenschappelijke berichten in uw Tweede Blad A van Zondag 7 Dec. komt een referaat voor dat mij direct aangaat. De recensent heeft blijkbaar de vertaling van het boek van Platen, de Nieuwe geneeswijze, even opengeslagen, heeft er een paar zinnen in gelezen, uit hun verband gerukt neergeschreven, nog een beetje daarin gebladerd, en was toen met zijn oordeel gereed. Hij vindt het boek eenvoudig verderfelijk. De theorie door Schroth verkondigd, door Platen gereleveerd, paste beter in den tijd dat Schroth's methode opgang maakte, n. l. pl. m. 50 jaren geleden, dan nu. In Schroth's tijd heerschte de humoraal pathologie, eerwaardig door haren hoogen ouderdom, nog onbeperkt. Nu hebben wij „changé tout cela”. Ondanks de niet meer gangbare theorie van Schroth, wordt zijn methode ook thans nog, zelfs door bekwame medici, toegepast. De vraag is nu maar, kon en mocht Platen, die deze methode in haar geheel beschrijft, dit doen, zonder tegelijkertijd den gedachtengang van Schroth weer te geven?

„Hetzelfde doet de schrijver immers met prof. Jäger, Priessnitz, Rikli, Kneipp, Kuhne en anderen. Hij beveelt niemand aan één dezer methodes op eigen hand toe te passen. Waar hij zelf als behandelend medicus optreedt, neemt hij voor elk geval, uit al deze verschillende methodes wat hem het beste voorkomt.

„Het boek van Platen heeft zijne licht- en schaduwzijden, zijn kaf en zijn koren. De recensent zocht snel wat kaf bij elkander, en gooit dat zonder studie van het geheel den schrijver en de vertaling voor de voeten.

„En toch, de ernstige studie die de schrijver heeft moeten maken, alvorens zijn werk te schrijven, zijn praktische eenvoudige gezondheidsleer, zijne beschrijving van massage, heil-gymnastiek, van de verschillende toepassingen in de watergeneeskunde, eerste hulp bij ongelukken en honderd andere dingen meer, — alles lichtzijden die de schaduwzijden verre overtroffen, — zij hadden een zachter oordeel verdiend.

„Waar Platen tegen vaccinatie is, bevindt hij zich in niet al te slecht gezelschap, eveneens waar hij spreekt tegen overmatig vleeschgebruik. Dat verder een leek bij lezing van dit boek spoedig alle mogelijke kwalen in zich zal voelen, geloof ik niet; wel zal iemand die al te onhygiënisch leeft, er licht toe komen verkeerde gewoonten na te laten. Ondanks alles acht ik het boek van Platen een aanwinst zoowel voor artsen als voor ontwikkelde leeken, scheepsgezagvoerders, ziekenverplegers, onderwijzers enz., en betreurt niet het vertaald te hebben.

Dr. S. C. N. SOER.”

O. i. zeer juist, beantwoordt de *N. R. Ct.* het bovenstaande aldus:

„Wij hebben aan het slot der recensie van Platen's boek onze verwondering geuit, dat zulk een boek een Nederlandsch medicus als vertaler gevonden had, daarom willen wij het ingezonden stuk van dr. Soer niet weigeren, al kunnen begrijpelijkerwijze, in 't algemeen geen anti-kritieken opgenomen worden

„Ter zake van dr. Soer's verdediging in 't kort dit: Op onze aanhalingen uit het boek komen wij niet terug; ze zouden gemakkelijk met een paar dozijn even dwaze en ergerlijke voorbeelden aan te vullen zijn, maar reeds deze enkele spreken bij ieder tamelijk verstandig lezer voor zichzelf. „Waar Platen tegen vaccinatie is, bevindt hij zich in niet al te slecht gezelschap,” meent dr. Soer. 't Kan zijn, maar rechtvaardigt dat Platen's bewering: „Het is gewoon weg regel, dat meer-malen ingeënte personen de pokken krijgen”? Is dat de waarheid een slag in 't gezicht geven, of niet? — Dr. Soer zegt daar niets van.

„Toch is de voornaamste reden waarom wij dit boek zoo verderfelijk vinden, een andere, „Het boek van Platen heeft zijn licht- en schaduwzijden, zijn kaf en zijn koren,” erkent de vertaler zelf. Waarom dan heeft dr. Soer, die daartoe toch in staat behoort te zijn, het kaf niet van het koren gescheiden? Waarom discht hij ons publiek 2000 bladzijden kaf-en-koren op? Misschien omdat er na het wannen erg weinig zou overblijven?

„Het boek van Platen is tweeslachtig, daarom is het zoo gevaarlijk. Men weet nooit wat de schrijver meent, waar hij van alles door elkaar gooit. Zijn boek heet bestemd voor leeken zoowel als voor mannen van het vak. Het wordt gekarakteriseerd door de uitslaande anatomische platen achterin: het menschelek lichaam in al zijn organen ontleed — maar met een vijgenblaadje!

„Platen zet zijn groote mand met rijpe en groene appelen, eetbaar en oneetbaar goed, vergiftige bessen etcetera, in de kinderkamer neer. Op zichzelf al erg

genoeg. Gelukkig zijn niet alle kinderen stout, en enkelen herinneren zich buikpijn en narigheid van vroeger, zij aarzelen. Dan komt dr. Soer om het hoekje van de deur: „Eet maar, ik vind 't wel niet allemaal goed, maar eet toch maar”... Een „groot mensch” zegt dat het mag — de kinderen eten dus en de gevolgen blijven niet uit.”

Reclame voor Sanguinose.

Dat er voor dit wijnaftreksel bijzonder veel reclame wordt gemaakt zal iedereen ons toegeven. Tal van advertenties in allerlei vormen, groote plakaten aan de muren verkondigen den volke overal: dat „Sanguinose is het afdoend middel tegen bloedarmoede en zenuwzwakte.” En alsof dit alles nog niet genoeg is (‘t publiek schijnt nog niet voldoende aan 't aas te bijten) moet nu de pen van een Belgisch geneesheer nog te hulp worden geroepen om de lichtgeloovigen te bewerken. Wij hebben voor ons een boekje, getiteld: „De Sanguinose. Plantaardig versterkingsmiddel. Eene Studie door Dr. Pol Demade”, waarin de deugden van de Sanguinose hemelhoog worden verheven. Een enkel woord slechts over dit boekje om onze lezers te doen zien, dat aan dit geschrift geen waarde moet worden gehecht.

Wie iemand wil overtuigen, wie b.v., in het geval van Dr. Demade, wil aantoonen, dat: „Die „een lepel „Sanguinose” inneemt, neemt werkelijk „een zekere levenskracht in zich op” of op een andere plaats: „Het staal is ons van geen nut of „voordeel, hetzij wij gezond of ziek zijn, dan wanneer het ons in organische verbinding wordt toegevoerd door de plant. Aan deze voorwaarde „voldoet de Sanguinose”, kan daarin dikwijls slagen bij het groote publiek.

Door enkele aanhalingen van sommige schrijvers van naam, voor het beoogde doel pasklaar gemaakt, kan men den schijn aannemen alsof men, voortwerkende op de resultaten, door bekende onderzoekers verkregen, op hun gezag komt tot de conclusie waartoe men wenscht te geraken. „Ziet gij”, zegt men, „zijt gij thans overtuigd?” „Ja”, zegt het publiek, „er is blijkbaar veel waars in.” Maar hij, die geen vreemde is in de werken der aangehaalde Meesters, die ook iets afweet van de onderzoekingen op welker resultaten wordt gewezen, schudt dikwijls het hoofd en mompelt zoo iets van „boerenbedrog.”

En hoe staat het nu hiermee in de „Studie” over Sanguinose?

Reeds op de eerste bladzijde worden wij op de volgende wetenschappelijke zinsnede onthaald:

„Een plantaardig versterkingsmiddel, dat zoozeer de verlorene veerkracht opwekt als de Sanguinose, verdient de aandacht van geneesheeren en zieken. De markt der middelen is letterlijk overvoerd met eene groote hoeveelheid producten en extracten van vleesch, die wij hier niet allen zullen opnoemen, die doorgaan voor versterkings- en opwekkingsmiddelen van den eersten rang en die eigenlijk eenvoudig specerijen zijn. Zij versterken niet en zij wekken niet op; het éénige wat zij doen is: den smaak der spijzen verhoogen. Dat is de slotsom waartoe de geleerde Prof. Voit uit Munchen gekomen is, die proeven genomen heeft met de meest beroemde vleesch-extracten.”

Het is zeker waar, dat de hooge vereering die men vroeger voor de verschillende vleeschextracten had, tegenwoordig in wetenschappelijke kringen is afgenomen, maar men gaat te ver met aan deze middelen alle waarde (behalve als tot smaakverbetering) te onzeggen. Trouwens Prof. Voit's conclusien uit zijne onderzoekingen zeggen ook heel wat meer en anders dan den enkelen, uit zijn verband gerukten zin, dien Dr. DEMADE hier aan zijne lezers opdischt. Het zou te uitvoerig zijn — en in dit blad niet op zijn plaats — wanneer wij hier op de onderzoekingen van Voit verder ingingen, maar men vrage iederen deskundigen en hij zal antwoorden, dat Dr. D. hier de zaak niet heeft weergegeven zooals zij zich aan 't oog van iederen onbevooroordeelde moet voordoen.

Maar gesteld zelfs, dat deze Docter volkomen juist had geciteerd, dat werkelijk aan de vleesch-extracten, op gezag van Prof. Voit de boven opgegeven geringe waarde moet worden toegekend, dan is daardoor nog geenszins bewezen, dat de plantenextracten de „versterkings- en opwekkingsmiddelen” bij uitnemendheid zijn en komt ons de zinsnede, die volgt op de door ons aangehaalde,

alles behalve logisch gedacht voor. Die zinsnede luidt aldus:

„De Sanguinose heeft niets gemeen met al die extracten. De Sanguinose is zuiver en volkomen plantaardig. Zij bevat geen bloed, maar vormt nieuw bloed; dat maakt de waarde en de beteekenis van dit middel uit.”

Neen, Dr. DEMADE, zulke bewijsvoeringen hebben op ons geen vat; gij hebt ons in geen enkel opzicht overtuigd van de „waarde en de beteekenis van dit middel.” Evenmin bewijst de volgende bewering op blz. 4, die er zoo echt geleerd uitziet, iets voor de waarde van Sanguinose. De schrijver zegt daar:

„Wij durven met vertrouwen zeggen: neem de „Sanguinose”; en dat zal U meer helpen om de anaemie (bloedarmoede) te overwinnen, dan al de staalpreparaten die bekend zijn tot op dezen dag.

„Wij moeten dit met een enkel woord toelichten. Het chemisch staal wordt niet geresorbeerd; niet opgenomen in het bloed; en doet derhalve het organisme geen goed. Het plantaardig staal, daarentegen, zooals dit in sommige staalhoudende kruiden en planten wordt aangetroffen, en zooals het zich ook, in physiologische dosis, in de Sanguinose bevindt, wordt voortreffelijk geresorbeerd; in het bloed opgenomen; en doet alzoo het verzwakte lichaam goed. Het staal moet in plantaardige verbinding genomen worden.”

Dit lijkt nu heel mooi, voor hen die niet op de hoogte zijn van het reeds zoo dikwijls behandelde en nog geheel niet opgeloste vraagstuk over de opname van ijzer in 't bloed, maar zij, die daaraan niet geheel vreemd zijn, zullen, met ons, van meening zijn, dat de schrijver geen recht heeft zich zout uit te laten. Altijd van wetenschappelijke zijde beschouwd; als 't reclame betreft, nu, dan ziet men zoo nauw niet.

Wij willen het bij deze aanhalingen laten; onze lezers zullen daaruit voldoende kunnen zien, dat wij aan 't aangehaalde reclame-boekje van de Sanguinose-fabrikanten, hoe schijnbaar geleerd het zich ook voordoet, wetenschappelijke waarde ontzeggen. Het bewijst niets voor de deugdelijkheid van de Sanguinose.

Intusschen het boekje bevat nog meer dan de Studie van Dr. DEMADE. Behalve tal van attesten, zooals bij kwakzalvers te doen gebruikelijk is, vindt men er nog een slotwoord in van de firma van DAM & Co., waaraan wij, om te doen zien dat die menschen alleen uit liefde tot hunne naasten handelen en 't hun niet te doen is om zooveel mogelijk van hun waar te slijten, het volgende ontleenen:

„Soms moet men een grondige kuur doen, en b.v. twaalf flacons gebruiken, dan één à twee maanden wachten, en dan nog eens b.v. zes flacons. Daar zijn wel gebruikers geweest die ongeduldig werden omdat zij niet dadelijk beterschap bespeurden. Dat is onverstandig. Vooral zenuwtoestanden willen hun tijd hebben; en een gebrek dat jaren ingeroest was wordt niet in acht dagen overwonnen. Onze raad is daarom: wanneer gij meent dat gij Sanguinose noodig hebt, neem dan dadelijk zes of twaalf flacons, ten einde niet om de een of andere reden midden in op te houden. In vele gevallen kunt gij het even goed niet beginnen, als beginnen, zonder voort te gaan.”

Welzeker, zou men geen anker tegelijk bestellen?

Een bedenkelijke gezondheids-kolonie (Nordach.)

* Door advertenties en brochures, ook in de Nederlandsche taal, wordt ijverig reclame gemaakt voor eene zoogenaamde „Gezondheids-kolonie Nordach” in het Schwarzwald gelegen. Een Hollandsch geneesheer, die deze inrichting onlangs bezocht, acht zich verplicht het publiek, en zijn collega's in de eerste plaats, te waarschuwen tegen het opzenden van patiënten naar deze plaats. Hij erkent, dat de kolonie weliswaar gelegen is in een prachtige streek, maar anders heeft de inrichting niets gemeen met een degelijk gezondheidsetablisement, als dat er patiënten zijn.

De ergste kwakzalver zou op geen zonderling manier kunnen omspringen met de ongelukkigen, die onder zijne handen komen, dan hier geschiedt, nog wel onder directie van een bevoegd geneeskundige. Een paar aanhalingen uit het artikel van Dr. BENDIEN te Zeist uit het nummer van 25 Oct., van het Nederlandsch Tijdschrift van Geneeskunde mogen ook den leek ten bewijze strekken,

„De bediening is opgedragen aan (boeren) dienstmeisjes, bedlegerigen kunnen door dezen geholpen

„worden. maar van eenige verpleging dier bedle-
gerige zieken is geen sprake. Wasschen, kleeden
en verdere dagelijksche behoeften zijn geheel aan
den patiënt zelf overgelaten, hoe vergevorderd de
ziekte ook zijn moge. Zwakke zieken liggen dan
ook meermalen een paar weken in dezelfde klee-
ren te bed, zonder dat zich daaromtrent iemand
iets bekommert.”

„Maandags worden alle patiënten gewogen; hoe
ziek zij ook mogen wezen, moeten zij daarvoor
opstaan, door tochtige gangen en langs den trap
zich begeven naar den weegstoel, niemand die
hen daarbij behulpszaam is.”

„De contrôle op doen en laten der zieken is
zeer nabij nul; de dokter snijdt trouwens ook
alle andere contrôle af, door geen enkel familie-
lid van een patiënt in de nabijheid zijner kolonie
te dulden. Driemaal daags ontvangen de pa-
tiënten een bezoek van den dokter, dat hoogstens
1 à 2 minuten duurt en met veel lawaai ge-
paard gaat.”

„Op ieder bericht van de achtergeblevene fami-
lie volgt gewoonlijk eene geruststellende mede-
deeling, totdat de verwanten plotseling worden
opgeschrikt door een telegram, waarop menig-
maal direct een vervolg met het bericht van
„overlijden.”

Ten slotte wijst de schrijver er nog op, dat
zijne mededeelingen nog gunstig afsteken bij de
ervaringen van de doctoren MUYSKENS te Baarn en
FELTKAMP te Amsterdam, die beide eveneens te
Nordach een bezoek hebben gebracht.

Wij meenen in den geest onzer Vereeniging
tegen de kwakzalverij te handelen door deze waar-
schuwingen tegen de exploitatie van zieken in
een zogenaamd sanatorium in ons Maandblad
over te nemen.

Wij moeten er echter bijvoegen, dat in het
Tijdschrift v. Geneeskunde van 22 Nov. j.l. de
Directeur van de kolonie en de heer C. H. LI-
BOUCHERE te 's Graveland tegen dit schrijven zijn
opgekomen. In latere mededeelingen handhaven
echter de genoemde geneeskundigen hun zeer ongun-
stig oordeel, zoodat wij ook onze waarschuwing niet
behoeven terug te trekken.

INGEZONDEN.

In het weekblad *De Hagenaar* kwam onlangs
de volgende advertentie voor:

„Duizend gulden belooning, als er een is, die zooveel dank-
betuigingen in zijn bezit heeft als ondergeteekende.

**Waarschuwing voor Kwakzalverij.
Certificaat.**

Weledele Heer. Met genoegen bericht ik UEd., dat
na slechts gebruik van uw wederbarend haarwater, mijn
hoofd, waarop bovenop zich geene haren meer bevon-
den, weder geheel is bezet en zelfs nog per dag het
vermeerderen zichtbaar is, zoodat uw middel onfeilbaar
en zeker is. Na vele haarmiddelen gebruikt te hebben,
gevoel ik mij verplicht zulks bekend te maken, opdat
men zich niet door andere haarmiddeltjes laat bedrie-
gen. Alleen aan den heer C. E. J. CAMES, haarkun-
dige, Prinsestraat 27, Den Haag, ben ik mijn dank
schuldig. Een ieder die getuigenis wil hebben, mijn
adres is de Deurwaarder

J. H. VAN LIN, Roozendaalstraat, Hilversum.

Bovenstaande brief ligt aan onderstaand adres met nog
meer dan 3400 Dankbetuigingen voor een ieder ter inzage.
Geen bluff, maar waarheid; overtuigt U!

Wereldberoemd Haarhersteller.

Niet goed, geld terug, geen bedrog. Geen kale hoof-
den of grijze haren meer; ruim 3400 attesten liggen
bij mij ter inzage van menschen, die geheel door mijn
Haarwater hersteld zijn, als bewijs van deugzaamheid.

Men bet het hoofd met een spons 's morgens bij het
opstaan, binnen korten tijd ziet men de nestharen, even-
als bij een pasgeboren kind op het hoofd verschijnen;
het houdt het uitvallen van het haar tegen en de roos
van het hoofd verdwijnt daarmede. De flacon 75 ct.
met gebruiksaanwijzing. Uitstekend voor dames om
lang en dik haar op het hoofd te krijgen en voor
heeren die jong een mooien knevel of baard willen
dragen. — **Haarverf.** Men doet het eens om de vijf
weken. Men kan het haar zwart, bruin of blond krij-
gen. Onschadelijk voor den wortel. Men kan het
wasschen met zeep, het geeft niet af. De flacon 60 ct.

Van buiten de stad tegen toezending van Postwissel
verkrijgbaar.

Laat u niet bedriegen met namaak van mijn haarwater.
Als men 6 flacons tegelijk bestelt, worden ze franco
in Nederland toegezonden.

C. J. E. CAMES, Haarhersteller, Prinsestraat 27,
Den Haag.”

Van mijne kennissen vernemende dat de hier
aanbevolen haarverf veel werd gebruikt, verzocht
ik den heer J. J. HOFMAN, apotheker en schei-
kundige alhier, deze verf wel te willen onderzoeken.

Ik ontving daarop het navolgende verslag:
„Deze blauwe vloeistof bestaat uit zilvernitraat,
kopersulfaat, ammonia en water.”

Dat deze bestanddeelen niet voldoen aan de
voorwaarden van onschadelijkheid zal ik allerminst
aan u behoeven uiteen te zetten.

Naar aanleiding van dit en zoo veel andere
feiten van dien aard, veroorloof ik mij uwe mede-
werking in te roepen tot eene adresbeweging aan
H. M. de Koningin, ter verkrijging van wettelijke
bepalingen tegen het in den handel brengen en
verkoopen van zogenaamde geheimmiddelen en
wel in dezer voege:

*Het in den handel brengen, aankondigen en ver-
koopen van genees- en heelmiddelen is alleen ge-
oorloofd, wanneer de volledige en juiste samenstel-
ling dier middelen op het omhulsel, waarin zij zijn
vervat, is vermeld.*

*Met eene boete van . . . . . worden bedreigd:
1°, het in den handel brengen, aankondigen of
verkoopen van genees- en heelmiddelen, waarvan
de samenstelling niet op het omhulsel is vermeld;*

*2°, wanneer uit een onderzoek van een deskun-
dige, daartoe van rijkswege aangewezen, blijkt, dat
het middel niet is samengesteld uit bestanddeelen
welke op het omhulsel zijn aangewezen.*

Ik houd mij overtuigd, dat zulk eene adresbe-
weging algemeene instemming zal vinden.

* * *

U dank zeggend voor de mij verleende gastvrij-
heid, blijf ik met gevoelens van waardeering,
Een getrouw lezer van uw blad,
G.

's-Gravenhage, Dec. 1902.

Het goede doel dat de geachte inzender beoogt,
ten volle waardeerende, kunnen wij toch onze
medewerking niet verleenen voor een adresbewe-
ging waarvan hij spreekt, daarvoor gaat zij ons
niet ver genoeg. Wanneer van een geneesmiddel
de samenstelling volledig en juist bekend is (zeker
goed om te weten of het schadelijke, vergiftige
stoffen bevat), wanneer het dus geen geheimmiddel
meer is, kan het toch, (men zie ons n^o. van Aug.
j.l.) door de wijze van aanbeveling enz. somwijlen ge-
heel op één lijn worden gesteld met de geheime
kwakzalversmiddelen en, zonder vergif te bevatten,
evenveel kwaad doen.

Wij kunnen met den inzender meegaan, wan-
neer hij aan zijne voorwaarden tot verkoop de be-
paling zou verbinden, dat het verboden is de
middelen ten verkoop aan te bieden, onder op-
sommig van de kwalen, waartegen zij heeten te
helpen. Maar voor zoo'n bepaling strijden wij al
zoo lang . . . en helaas! zonder succes. RED.

N., 27 Dec. 1902.

*Aan de Redactie van het Maandblad
tegen de Kwakzalverij.*

Als overtuigd tegenstander van al wat naar
kwakzalverij gelijkt, tracht ik deze te bestrijden,
waar mij zulks mogelijk is en neem dan ook voort-
durend met groote belangstelling kennis van den
inhoud van uw blad.

Het volgende geval kwam mij belangrijk genoeg
voor om het onder uwe aandacht te brengen,
aan u overlatende van deze mededeeling naar goed-
vinden gebruik te maken

Ziehier het feit! Een bekend inwoner van H.,
onder deze gemeente behoorende, is sedert $\pm$ 5
maanden lijdende, naar ik als leek veronderstel,
aan een longaandoening. De behandeling van Dr.
B. te H. bracht hem geen baat. Op aanraden
eener buurvrouw werd nu iemand gezonden naar
Dr. ANDEREGG te Vierlingsbeek. De afgezant kreeg
niets anders mee dan een fleschje urine van
den lijder; met de ziekte-verschijnselen was hij
absoluut onbekend en Dr. Anderegg heeft er hem
ook niet naar gevraagd. Deze medicus heeft zich
alleen bepaald tot een onderzoek der urine en, naar
aanleiding van dat onderzoek, een fleschje medi-
camenten meegegeven, dat eigenlijk f 5.— moest
kosten, doch dat ook met f 3.— betaald kon

worden, toen bleek, dat de andere niet meer te
missen had.

Mij komt het voor, dat hier kwakzalverij gedre-
ven is, te gevaarlijker, nu zij gepleegd werd door
een geneesheer wiens academische graad vertrou-
wen inboezemt. Laat ik er nog bijvoegen, dat de
zieke nadien nog schriftelijk 2 maal zoo'n fleschje
betrokken heeft, dat telkens met f 3 werd betaald.
Hoogachtend heb ik de eer te zijn,

Uw Dw.,
K.

ANDEREGG is voor ons geen onbekende; de
samenstelling van een maagzout en pillen, onder
den naam „Batava” door hem afgeleverd, is op-
genomen in het Maandblad van Maart 1898.

RED.

RECHTSZAKEN.

Het kantongerecht te Kampen heeft den em.-predikant
bij de Oud-Ger. kerk J. J. G., (zie de Mbl. van April,
Juni, October en November 1902) wegens het onbe-
voegd uitoefenen der geneeskunde veroordeeld: voor
2 feiten tot 2 maal 14 dagen hechtenis, en voor 5
feiten, tot 5 maal f 75 boete. De eisch was 2 maal
1 maand hechtenis en 5 maal f 100 boete.

CORRESPONDENTIE.

*Aan alle Leden en Abonnés. Men gelieve op het veranderd
adres van den Secretaris-Penningmeester te letten.*

Als nieuwe leden zijn toetredende de heeren:
W. A. BAAR, arts . . . . . te Koudekerk.
W. BOER, notaris . . . . . » Veendam.
Mr. W. D. VAN LIMBURGH, advokaat » Amsterdam.
Dr. C. PREY JR., apotheker . . . . » Veenhuizen.
H. TOXOPEUS, arts . . . . . » Lemmer.

H. W. B. te L., A. G. P. te A., W. L. M. te L., H. v. G.
te H. en J. J. v. d. Z., te E. Abonnementsgelden en contri-
butiën voor 1903 ontvangen.

K. v. E. te H. Uw voorstel tot ruiling wordt door ons
aangenomen.

F. W. te A. Uit het artikel in dit No. zult gij zien dat
het boek van Platen niet alleen niet nuttig is, maar zelfs
gevaarlijk. 't Zou jammer zijn daarvoor f 16 uit te geven.

J. D. te B. De Santan-parels van Dr Dumon zullen onder-
zocht worden; begin met ze te wantrouwen, zie ons hoofd-
artikel.

A. V. te M. Wij verheugen ons dat het u duidelijk is
geworden dat *Rotau's Zelfbewaring* een schandelijk boek — en
de firma, die 't exploiteert, een schandelijke firma is. Van
een geneesheer, die zich met de zaak bemoeit, blijkt niets.
Dat duizenden aan dit boek hun herstel te danken hebben...
wie schrijft dit? De steller der advertentie; hij zou even
goed miljoenen kunnen geschreven hebben; op een leugen
meer komt 't bij die lui niet aan.

Voor de gezonden advertenties betuigen wij onzen dank.

G. H. L. te A. De Almanak Pink in dank ontvangen.

M. H. J. te Z. Hoe gevaarlijk ook wij de handelwijze
vinden van den persoon, door u bedoeld, kunnen wij er niet
over schrijven. Reeds vroeger ingestelde informaties hebben
ons geleerd, dat de man het uit liefdadigheid doet en dat er
hier geen sprake is van kwade trouw, met 't doel om zich
ten koste der zieken te verrijken. Volgens ons standpunt
is 't dus geen kwakzalverij. Het ligt op den weg van het
geneeskundig staatstoezicht om hier, zoo mogelijk, handelend
op te treden.

H. B. Jks., te W. Tegen dien Haverhoek is door ons al
meermalen gevaarschuwd; o. a. in de Maandbladen van
Mei en Dec. 1901. In het eerste dier bladen deelden wij
zijn veroordeeling mede, door de rechtbank te Tiel, tot een
boete van f 50 wegens onbevoegde uitoefening der genees-
kunde. Maar aan zoo'n boete storen zich de kwakzalvers
niet; de patiënten betalen die dubbel en dwars terug. Zoo
gaat 't met Haverhoek ook.

J. F. H. v. L. te H. Wij danken u voor de gezonde
advertentie; wij ontvingen haar echter te laat om nog in
dit No. te behandelen.

J. P. V. te G. De gezonden bladen zullen u over *Scott's
Emulsion* hebben ingelicht. Wij verwijzen u voorts nog naar
het onlangs nieuw uitgegeven *Supplement op de Nederlandsche
Pharmacopoe*, waarin een goed voorschrift voorkomt, waarnaar
ieder apotheker ze kan bereiden.

ADVERTENTIE.

Publicatie 1801.

Afdrukken op zwaar Hollandsch papier dezer
Publicatie, die een in bijna alle opzichten typo-
grafische juiste reproductie is van het origineele
stuk, dat op het Gemeente-Archief te Dordrecht
berust, worden tegen ontvangst van f 0.15 franco
toegezonden door ondergeteekenden, drukkers van
het Maandblad.

BLUSSÉ & COMP., Dordrecht.

NAAMLIJST

VAN DE LEDEN DER

Vereeniging tegen de Kwakzalverij,

GESLOTEN 30 APRIL 1903.

Totaal 685 leden.

* Een sterretje wijst aan, dat de contributie over 1903 reeds per post toegezonden is.

† Een kruisje wijst aan dat, behalve de contributie, ook een extra-bijdrage over 1903 is gestort.

BESTUUR:

Mr. H. Massink, Amsterdam, Voorzitter.
Dr. W. Rutgers v. d. Loeff, Amsterdam.
J. van Riel, Amsterdam.
P. Keg Czn., Middelburg.
A. J. Wijnae, Rotterdam, Secretaris-Penningmeester.

NEDERLAND.

EERE-LEDEN:

Dr. G. W. Bruinsma, te Teteringen (bij Breda).
† Dr. Vitus Bruinsma, te Lochem.
G. B. Schmidt, te Amsterdam.

GEWONE LEDEN:

Aalsmeer.
* J. M. Neomagus.
* W. Snethlage, arts.
Aalten.
* H. J. der Weduwen, arts.
Aardenburg.
* Dr. J. Doyer, arts.
Abcoude.
* Dr. H. P. Kapteyn.
Achtkarspelen.
Gezondheidscommissie.
Alblasserdam.
Afd. IJssel, Noord, Alblas, Lek der Ned. Maatsch. t. Bev. v. Geneesk. Alkmaar.
* Dr. J. C. Overduin.
Dr. J. W. Wichering, arts.
Almelo.
Dr. O. J. Risselada, Dir. d. H. B. S. Ameide.
* F. J. van den Berg, arts.
Amersfoort.
† Gezondheidscommissie.
J. C. Rolandus Hagedoorn, arts.
Mr. J. van der Leeuw, Adv. en Proc.
C. M. M. Vermolen, apotheker.
Amsterdam.
* E. J. Abrahams, arts.
E. W. Ansingh, apotheker.
A. Bachofner, apotheker.
* Dr. P. Barnouw.
A. H. M. v. d. Bergh, Pharm. Stud.
J. W. Bergansius, dir. Levensverz.
* W. Birza, apotheker.
* J. Blaauboer Jzn., apotheker.
Lion Blitz, tandmeester.
* Mr. L. J. Blijdestein, griffier bij het kantongerecht.
G. A. Nering Bögel.
E. Bolkestein, apotheker.
* P. H. Bon, apotheker.
* N. M. Bouvy & Zoon, apothekers.
* G. Brink Bzn., apotheker.
Prof. Dr. C. A. Lobry de Bruyn.
† Dr. H. Burger, arts.
A. van Bijsterveld, likeurstoker.
L. C. W. Cocx, apotheker.
Dr. J. F. Coenen.
A. Cijfer, arts.
* Dr. A. W. M. van Deventer, dir. off. v. Gez. 2e kl. K. N. M.
* Dr. G. Dornseiffen, arts.
Dr. J. P. van der Eijden.
* H. Fockens, geneesheer.
A. Frederikse, arts.
M. Gallenkamp.
† Dr. J^b. van Geuns.
* M. C. Giltjes, apotheker.
* E. L. Glinderman, apotheker.
* Dr. J. G. Gohl, arts.
Prof. Dr. A. A. G. Guye.
F. de Haas, apotheker.
* A. Harmens Wzn., Bureau Chem. onderzoek.
* H. Hempenius, apotheker.
J. C. Hertstein, arts.
* Jos. Hess, Comm. in effecten.
* Rud. Heybroek.
A. H. ten Hoet, apotheker.

Dr. S. van der Horst, arts.
* A. Huender, apotheker.
* Meij. C. Hugenholtz, apoth. Wilhelmina Gasthuis.
* A. J. van Huffel Jr., apotheker.
J. Menno Huizinga, directeur v. d. Geneeskundigen Dienst.
* V. van Itallie, apotheker.
* J. Jonkman, apotheker.
Ph. Otto Jurgens.
* B. A. van Ketel, apotheker.
A. Koek, apotheker.
J. H. A. A. Kalf, koopman.
M. de Heer Kloots, Med. Stud.
* B. van Marwijk Kooij.
* Dr. D. H. Koetsier, arts.
Mr. P. W. de Koning, advocaat.
* Dr. G. P. Kortenhorst.
* P. Kruijse.
* P. J. Kruijse, apotheker.
Rad. J. Kyzer.
* Mevr. Dr. C. C. de Lange, arts.
Dr. N. Lansdorp.
* Mr. E. van Lennep.
Mr. W. D. van Limburgh, adv.
Mr. A. Lind.
† Dr. W. Rutgers v. d. Loeff, arts.
Ned. Maats. t. bev. d. Pharmacie.
Ned. Maats. t. bev. d. Geneesk.
* Ned. Tandmeesters-Vereeniging.
† Mr. H. Massink, advocaat.
* Dr. P. F. J. Ter Maten.
P. J. Honoré Metz, apotheker.
* Dr. G. Ter Meulen.
† Dr. L. C. v. d. Meulen, arts.
Mevr. C. W. C. v. d. Meulen—van Manen.
M. J. Michel, apotheker.
Dr. W. C. Posthumus Meyjes.
* Dr. W. Posthumus Meyjes.
† P. N. Muller.
* L. H. C. Müller, apotheker.
* Cl. Neujean, apotheker.
* Mr. V. K. L. van Os, advocaat.
H. Pekelharing, apotheker.
Dr. A. E. de Perrot.
De Pharm. Ver. Luctor et Emergo.
Dr. H. F. A. Peijpers, arts.
Dr. Joh. Peters, arts.
M. J. van der Plaats, apotheker.
Prof. Th. Place.
J. Poe' Jr. arts.
* Jacobus Polak, apotheker.
Mr. J. C. Post, advocaat.
† J. H. Puhlinger.
* J. A. Quanjier, arts.
* Dr. A. W. van Renterghem.
J. van Riel, Milit. apoth. 1ste kl.
* G. H. Roll, geneesheer.
* Dr. P. F. v. Hamel Roos, Bureau chem. onderz.
* J. van Rosmalen.
* A. J. Rijk.
G. Rijkens.
* H. van 't Sant, apotheker.
* J. H. Schaffers, „
* J. Schlencker, Comm. in assuran-tien.
* J. W. Schouten, apotheker.
P. Schrijnen, apotheker.
Dr. S. Simons, arts.
† E. Th. Smeets, contr. bij het kad.
Dr. J. van der Spek, arts.
* J. Spruijt Landskroon, arts.
* E. Stark, tandmeester.
Dr. Stephan, arts.
D. M. v. d. Stempel.
* W. S. Stüven, veearts.
J. F. Suyver, apotheker.
† A. van Swieten, ingenieur.
* Joh. Jelgerhuis Swildens, apoth.
* Dr. J. Teixeira de Mattos.
* H. Timmer, arts.
L. C. Trip, apotheker.
† Prof. Dr. Hector Treub.
Dr. L. B. Ubbens, arts.
* P. Verhagen, arts.
W. A. Vermaas, arts.
H. H. Versteegh, ingenieur.
Dr. P. C. Vlaanderen, arts.
A. de Vogel, apotheker.
* G. G. v. d. Voort, apotheker.
* V. H. C. v. d. Voort, apotheker.
* G. P. H. Vriens, apotheker.
Mr. L. Zegers Veeckens, notaris.
L. A. Weissenbruch, apotheker.
H. M. C. Wellinghuyzen, fabrikant.
† Prof. Dr. J. K. A. Wertheim Salomonson.
* F. W. Westerouen van Meeteren, technoloog.
* Wijnhoff en Van Gulpen, handels-scheikundigen.

* P. van der Wielen, lector Artsenij-bereidkunde.
P. J. de Witt.
Dr. J. Zeeman.
J. J. S. R. Zimmerman.
Apeldoorn.
* P. Persijn, apotheker.
* L. Pot, arts.
Dr. A. Zaaijer.
Arnhem.
Mr. W. P. R. Bouman, amb. O. M. bij het kantongerecht.
† Dr. G. J. M. Couvée.
* Th. Hillen, apotheker.
* Meij. G. Jongbloed, gemeente-apoth.
Dr. A. E. Post, oud-insp. geneesk. staatsziecht.
* Dr. R. J. Roelofs, arts.
Dr. W. Renssen, arts.
Adr. Spruijt, apotheker.
Dr. J. Tjaarda.
* Mr. R. Veldwijk.
* Mr. D. J. Mom Vischi.
L. M. de Buy Wenniger, arts.
Arum (Fr.)
* A. T. Eelkema.
Assen.
Dr. H. Anema, arts.
Mr. A. Hilbingh ten Oever.
Assendelft.
* S. Bon, geneesheer.
Axel.
Dr. R. P. Offringa Hzn., arts.
Baarn.
* D. Bierhaalter, apotheker.
* Dr. F. J. A. Muysken, arts.
* Dr. A. J. A. Thomas, arts.
Barendrecht.
* J. van der Meulen, arts.
Beek bij Nijmegen.
G. S. H. Wendelaar.
Bennekom.
Mr. A. C. van Daalen.
Bennebroek.
* A. Kouwenaar, arts.
Bergen-op-Zoom.
J. C. de Meulemeester, arts.
Bergschen Hoek.
* Ph. M. C. Murray, arts.
Beverwijk.
* Dr. J. W. Schuit.
De Bilt.
† K. J. Lette, arts.
Bleskensgraaf.
* J. V. Huysman, arts.
Bloemendaal.
* Dr. D. Bakker, arts.
Bolsward.
* D. v. d. Meer, apotheker.
K. van Ringh, „
Den Bommel.
* J. Prins Fokkes, arts.
Borger.
J. Prima, arts.
Boskoop.
Dr. H. H. van Eyk, arts.
Rovenkarspel.
J. Broek, arts.
Bozum.
J. H. Regenbogen, arts.
Brakel.
* J. J. Warnsinck, arts.
Breda.
* J. A. J. Bruinsma.
C. L. Drossaers, wijnhandelaar.
Dr. G. S. Moerel, arts.
* J. Bartolotti Rijnders, offic. v. gez. Kon. Milit. Academie.
* Dr. E. A. O. Was, leeraar aan het Gymnasium.
* J. E. H. v. Waegeningh, mil. apoth.
Breukelen.
† Dr. Joh. Keijzer, arts.
Broek op Langendijk.
† Dr. H. G. Hamaker, arts.
Brouwershaven.
A. A. Knaap, arts.
Bürg (Texel.)
* A. Wagemaker, arts.
Bussum.
C. J. Koning, apotheker.
Delft.
* Dr. A. Brester.
* Het Gen. Leesgezelschap Hippocrat. Sacrum.
* Dr. C. J. Suijders.
J. A. Straman, apotheker.
J. Thomée, arts.
Delfzijl.
Dr. C. U. J. Trip, arts.
Denekamp.
A. J. Hondelink, arts.
Deventer.
Afd. der Maats. ter bevordering der Geneeskunst.
* I. L. G. Cayaux, kapt. paardenarts.
Dr. P. van Delden Sz.
* P. Volders, apotheker.
Dodewaard.
Nuts-Departement Hien en Dode-waard.
Doetinchem.
W. W. Huber Noodt, arts.
Domburg.
J. H. Duijvis, arts.

Dongen.
† C. J. J. Maassen, geneesheer.
Dordrecht.
Afd. Dordrecht en Omstr. der Ned. Mij. ter bev. der Geneeskunst.
* Mr. H. W. de Bas.
* Mr. P. Blussé van Oud-Alblas, advocaat.
G. C. Bosch, tandmeester.
Depart. Dordrecht der Mij. ter be-vord. der Pharmacie.
† J. M. van Elk, handelsagent.
P. A. Giltay, apotheker.
S. M. Hugo van Gijn, Lid van de 2e Kamer der Staten-Generaal.
C. H. van Hattem, aannemer.
† Jan Hordijk Izn., fabrikant.
* Mr. A. C. Crena de Jongh, advoc.
* Dr. L. J. Lans, arts.
A. J. Lebrét, fabrikant.
J. H. Lebrét, „
* Mr. A. A. Moll, advocaat en proc.
* M. L. C. Staring, oud-maj. d. art.
D. Vogelenzang, apotheker.
J. P. A. Wijers.
Doorn.
M. J. van Dam, arts.
Driebergen.
* C. J. P. Verhoeff, arts.
Dronrijp.
* Dr. H. J. Offerhaus Hzn., arts.
* Dr. D. A. van der Weide.
Dubbeldam.
* Dr. A. G. Degenaar.
Ede.
J. M. Hooreman, arts.
Eerbeek.
Meij. E. Staring.
Eindhoven.
* J. A. H. Rijke, apotheker.
Elst.
Het Gemeentebestuur.
Emmen.
J. L. Tymes, arts.
Enschede.
* C. Baurichter, apotheker.
Dr. A. van der Horst, arts.
* H. Sijtsema, apotheker.
Ezinge.
* J. A. Schleurhouts, arts.
Fijnaart (N.-Br.)
* Dr. A. Heller.
Garmerwolde (Gr.)
* J. H. v. Heijningen Nanninga, arts.
Gasselter Nijveen (Dr.)
* H. Adams, koopman.
Geldermalsen.
J. Prins Visser, arts.
Ginneken.
* Dr. J. P. Loonen.
Goes.
* Dr. J. L. Goemans.
* J. J. Ochtman.
Gorinchem.
* H. J. Suerhoff, apotheker.
Gorredijk.
* G. Zwart, apotheker.
Gouda.
Gezondheidscommissie.
* Loge: „de Ware Broedertrouw”.
Gouderak.
† Dr. F. Beekenkamp.
Goudswaard.
* W. N. van Ravesteijn, arts.
Grave.
* Dr. J. J. P. Hilbers, arts.
's Graveland.
† Jhr. J. W. Six.
's Gravendeel.
J. Bossers, geneesheer.
's Gravenhage.
* A. van Andel.
W. M. H. Anten, gep. kap. d. inf.
F. J. Beekman, apotheker.
* Mr. J. W. Belinfante.
* A. C. v. d. Bijllaardt Jr., apoth.
C. P. v. d. Bijllaardt, apotheker.
A. J. E. Brouwer.
† P. J. van den Burgh, oud-Burg.
† Mr. P. A. Callenfels, advocaat.
* J. W. del Campo, gen. Camp.
* Dr. G. D. Cohen Tervaert, arts.
Jhr. P. J. Vegelin v. Claerbergen, Referend. b./h. kab. der Koningin.
Mr. L. P. Denekamp.
* Dep. d. Maatsch. v. Pharm.
* Mr. W. Dolck.
† J. Dijk.
W. S. A. van Eck, notaris.
W. van Eeden, apotheker.
Dr. D. W. Ekker, arts.
A. M. van Embden.
Dr. C. J. L. Feith.
* Mr. E. Fokker, lid v. d. 2e Kamer der Staten-Generaal.
* J. W. R. Gerlach.
Dr. J. R. van Geuns, arts.
† Dr. G. A. de Geus.
* B. M. Gratama, ing. bij de Ned-Ind. Spoorw.-Mij.
Dr. J. de Groot, arts.

† G. N. H. Schultz van Haegen, oud-ritmeester bij de huzaren.
Dr. E. H. Halbertsma, arts.
* Dr. C. E. Heijnsius, arts.
* Arthur Herckenrath, tandmeester
* J. J. Hofman, apotheker.
* Dr. H. M. Hijmans.
* M. L. Q. van Ledden Hulsebosch, inspect. v. d. Volksgez.
W. G. J. Jaarsveld.
* Dr. A. J. Jelgersma.
* Mr. A. Kerdijk.
† H. J. Provó Kluit.
Dr. A. A. Korteweg.
* J. Mouton & Zn., apothekers.
Dr. Mulder.
* Mr. C. W. J. J. Pape, subst. offic. van justitie.
* Mr. C. P. D. Pape, rd.
H. J. A. Borst Pauw, apotheker.
* Dr. G. Prins, officier van gez.
Jhr. Dr. N. F. G. Pompe v. Meer-dervoort, arts.
Dr. N. C. J. Rahder, arts.
A. A. Regensburg, tandmeester.
H. Reinders.
* Dr. F. A. M. T. Sannes.
* J. F. Schill.
* Dr. H. B. Semmelink.
* E. Sijbolts, apotheker.
* F. J. Taverne, arts.
Dr. G. J. Teljer, offic. v. gez. 2de kl.
* J. C. van den Tol.
* Dr. A. Tuckermann, arts.
F. R. Vechtman, apotheker.
* A. Veenhuysen.
† Mr. J. D. Verbroek, advocaat.
Dr. H. J. Vinkhuyzen.
* W. J. Zeegelaar.
Groede.
J. Prins Mellema, arts.
Groenloo.
H. J. L. Sieherer, arts.
Groningen.
* Dr. M. Bolt.
Dr. L. Bouman.
T. E. van Dijk, apotheker.
* J. Gruno, fabrikant.
Dr. H. Kremer, arts.
* P. Noordhoff, uitgever.
Prof. Dr. G. C. Nijhoff.
* Dr. S. B. Ranneft, arts.
* U. G. Schilthuis Jzn., handelaar.
M. J. Schröder, apoth. Ziekenhuis.
H. J. Sicman, apotheker.
Prof. Dr. K. F. Wenckebach.
* Dr. H. G. de Zaaijer, apotheker.
Groot-Ammers.
* W. Bal, arts.
Groot-Schermer.
* A. L. van der Lek, arts.
Haarlem.
Dr. F. Daniels, dir. offic. v. gez. 2e kl.
* Dr. A. N. Dinger, arts, offic. v. gez.
* R. Duijm, apotheker.
Dr. S. Fijan.
* H. van Gelder, mil. apoth. 1e kl.
* Mevr. A. G. Kerkhoven—Wijthoff.
C. Jonges, arts.
A. E. Ten Oever, arts.
J. H. Remmers, apotheker.
A. G. H. v. Genders Stort, arts.
* J. Waller Zeper, arts.
Haastrecht.
* F. L. Deterding, arts.
Hallum (Fr.)
† A. Cannegieter, arts.
* Dr. B. H. Vos, arts.
Harlingen.
† F. W. Grotendorst, arts.
Hedel.
* H. Reidt, arts.
Heemstede.
† Jhr. J. B. van Merlen.
Heerenveen.
* J. Hepkema, uitgever.
Dr. G. van Schouwen, arts.
Heinenoord.
* A. de Reus, arts.
Helder.
* F. M. Rasker, mil. apoth. K. N. M.
Hellevoetsluis.
M. Goedhart, geneesheer.
† K. R. Rootzant, arts.
Helmond.
* H. M. J. E. Steijns, apotheker.
Hem-Verhuizen.
* R. J. van der Heijde, arts.
Hendrik-Ido-Ambacht.
* D. J. Kamberg, arts.
Hengelo (O.)
* G. O. D. Dijkers, fabrikant,
* J. Frank, arts.
* R. A. de Monchy.
D. W. v. Wulfen Palthe, fabrikant.
Mevr. D. W. Stork.
's Hertogenbosch.
P. J. Jansen, apotheker.
Officiëren Leesgezelschap.

Dr. G. Romijn, inspect. van de Volksgezondheid.
Heythuizen.
J. D. Smits, arts.
Hillegom.
† C. J. Kleijn, arts, oud-offic. v. gez. 1ste kl. K. N. M.
Hilversum.
Mevrouw Godthelp-Feith.
T. A. Huizinga.
* Dr. M. Niemeijer, arts.
Hoogeveen.
* J. R. Meijeringh, arts.
Hoorn.
G. H. van Hoolwerff, apotheker.
* F. M. de Leur, veearts.
Dr. A. E. Veenbos.
Huizen (N.-H.)
J. J. Klein, arts.
Hulst.
* Dr. J. E. Callenfels.
Jutphaas.
* E. J. Idburg, arts.
Kampen:
P. Butter, arts.
* Mr. F. O. v. d. Dussen, adv. en proc.
* D. v. d. Weerd, apotheker.
Katwijk aan Zee.
† Dr. D. L. van Elk, arts.
H. E. de Ruiter Zijker.
Kinderdijk.
* H. C. Knappert, arts.
* Jan Smit V.
* J. M. Prins Visser, ingenieur.
Klaaswaal.
* D. F. Groenewoud, arts.
Klundert.
† Dr. B. J. Holster.
Kollum.
* Dr. A. Schuckink Kool, arts.
Kortezwaag.
J. B. Ebbing, arts.
Koudekerk (bij Leiden).
* W. A. Baar, arts.
Krimpen a. d. IJssel.
W. M. Blom, arts.
Krommenie.
* H. J. M. Schoo, arts.
Kuinre.
* Dr. P. Peel.
Laren (N.-H.)
* H. G. Willenborg, arts.
Leerdam.
* H. W. Schomper.
Leeuwarden.
Jhr. Mr. A. E. v. Boelens v. Eysinga.
Dr. Jac. Baart de la Faille.
* Mr. A. Menalda Hz.
Mr. J. D. v. d. Plaats.
Dr. J. A. Römer, arts.
P. H. de Ruijter, hoofd der school voor M. U. L. O.
* A. E. Sissingh, arts.
C. J. de Vogel, apotheker.
Afd. v. d. Prov. Fr. Werkl.-Ver.
Leeuwen.
* Dr. van Haagen.
Leiden.
* Mr. M. d'Aumerie.
* G. F. A. ten Bosch, apotheker Acad. Ziekenhuis.
J. G. Colenbrander, jur. stud.
* Mr. H. L. Drucker, lid van de 2de Kamer der Staten-Generaal.
R. Dijkstra, apotheker.
* E. J. van Itallie, militair apoth.
Prof. Dr. J. A. Korteweg.
* W. F. Rutgers van der Loeff.
* Dr. Thomas van Wijk.
Leiderdorp.
T. F. Thyssen, arts.
Leimuiden.
* C. van Altena, arts.
Lemmer.
H. Toxopeus, arts.
Leur.
F. B. A. M. Hohmann, arts.
Lexmond.
* P. Bon, arts.
Lisse.
* D. Blok, arts.
Lith.
* J. Wiegersma, arts.
Loenen a. d. Vecht.
* Dr. H. J. Planten.
Lossler.
* J. G. Frederiks, arts.
Lunteren.
* Dr. W. C. Kimmijser, arts.
Maasland (Z.-H.)
Dr. J. van der Hoeven.
Maassluis
* Dr. H. J. M. Boonacker, arts.

G. H. Nikkels, arts.
W. Thiebout,
Maasricht.
Loge „La Persévérance.”
J. Ploeger.
* Dr. Emile Schreinemacher.
Makkum.
Dr. W. Driendijk, arts.
Marsum (Fr.)
* H. Reitsma, arts.
Medemblik.
E. Heckman, apotheker.
Meerkerk.
* B. H. van Nes, arts.
Meppel.
* Dep. v. d. Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.
Middelburg.
J. C. v. d. Harst J. Jzn., apotheker.
† L. K. v. d. Harst J. Jzn., apotheker.
† P. Keg, Cz., directeur posterijen.
Jhr. Mr. L. Schorer, burgemeester.
Middelharnis.
* C. J. H. v. d. Broek.
Midwoud.
* A. H. van den Berg, arts.
Milligen.
Dr. B. ter Cock, arts.
Molenaarsgraaf.
* A. J. Formijne, arts.
Montfoort.
R. Peel, arts.
Musselkanaal.
E. Uniken v. d. Tuuk, arts.
Naaldwijk.
† Dr. J. Snellen van Vollenhoven.
Neede.
* Dr. G. Beins.
Nieuw-Buinen.
J. Bolt, arts.
Nieuw-en St. Joosland.
* B. F. Catz, arts.
Nieuwerkerk a. d. IJssel.
J. C. Bom, arts.
Nieuwkoop (Z.-H.)
J. Baart de la Faille, arts.
Nieuwveen.
J. W. R. Koch, arts.
Noordwijk-Binnen.
Mr. J. C. L. Vlaanderen.
Numansdorp.
C. Flohil, arts.
Nunspeet.
* Dr. J. Schut, arts.
Nijmegen.
† F. Bar. v. Aerssen Beijeren v. Voshol.
Dr. Wiardi Beckman.
* Dr. J. P. S. Berends Sr.
* Dr. L. P. J. Berends.
* F. W. J. v. d. Brink, tandmeester.
* Dr. C. J. van Duijl.
* Dr. J. van Hoek.
Dr. W. J. Koff.
Loge „St. Lodewijk.”
* G. Ph. G. Moeijs, apotheker.
* Dr. N. Munk, arts.
* W. F. A. Wijnen, tandmeester.
Oenkerk (Fr.)
* S. H. Kijlstra, geneesheer.
Oldehove (Gr.)
* E. Boerma, arts.
Oldenzaal.
L. A. de Vries, arts.
Ommen.
Dr. C. J. Warnsinec, arts.
Oost-en West Souburg.
C. E. Plugge, arts.
Oostermeer (Fr.)
† A. P. Schaafsma.
Oosterbeek (bij Arnhem).
† J. Lebrét.
* Mr. J. J. S. baron Sloet.
Oud-Beijerland.
Dr. K. Lodder.
Oudenbosch.
* A. C. Granpré Mohère.
Oudshoorn a. d. Rijn.
* J. W. C. Bloem, burgemeester.
Overschie.
* Dr. C. van Schouwen.
Overveen.
C. H. Bos.
Papendrecht.
Dr. E. Brandts.
St. Philipsland.
* A. Leon van Eldik, arts.
Polsbroek.
P. N. van Lit, arts.
Princenhage.
Dr. M. Batenburg, arts.
Purmerend.
* B. W. Hartong van Ark, apoth.
K. van Giffen, apotheker.

Dr. J. J. Maats.
Putten.
A. H. Haentjes, arts.
M. C. G. Middelburg, arts.
Raamsdonksveer.
C. Gutteling, arts.
Ransdorp.
* P. J. Rijkens, burgemeester.
Rauwerd.
Dr. G. A. Murray Bakker.
Rhenen.
* J. J. Post, apotheker.
N. L. Reijnders, arts.
Ridderkerk.
J. M. Langeveld, arts.
Roermond.
* F. A. Haan, apotheker.
* Dr. J. L. Herten.
Jhr. Mr. Louis Michiels v. Kessenich.
* Th. Paulussen, officier v. gez.
Rotterdam.
† Mr. A. C. v. Blommestein, adv. en proc.
Wed. Bulterman & Cohen, apothekers.
† Dr. J. M. Dutilh, arts.
* W. H. J. Gantvoort, apotheker.
D. Gerhardt, apotheker.
* C. Groenewegen, arts.
* Mej. A. Grutterink, apoth. ziekenh.
* Dr. I. J. Hage, arts.
* M. Jagerink, arts.
* J. Jurzewitz, apotheker.
* H. F. Kolff.
W. J. van Limburgh.
* Dr. T. Lycklama à Nijeholt.
* M. J. v. d. Meij de Bie, apoth.
Dr. H. W. de Monchy.
C. & C. J. Pluijgers, handel in chemicaliën.
* M. Polak, arts.
* R. F. H. de Richefont, apotheker.
* Dr. F. A. K. Rombach.
* H. van Roijen, arts.
† G. M. Rueb.
* Van Schaick & Baljon, kooplieden.
* Dr. J. F. Selhorst, arts.
Dr. P. H. Simon-Thomas.
* Mej. M. Snellen.
Maurice Son, tandmeester.
† Mej. Christina Stronck, apotheker.
* C. L. W. Stutterheim, apotheker.
Rotterdamse Tandheelkundige Vereeniging.
D. Teessen, apotheker.
Dr. L. A. Thomée, arts.
Dr. P. A. Vos, apotheker.
† H. H. P. de Wit, gep. kapt. d. art.
* K. J. Wijlacker, dir. ziekenfonds.
* A. J. Wijne, gemeente-apotheker.
* H. C. Zeelt, apotheker.
* J. J. van der Zwet, arts.
Rijnsburg.
* Dr. A. J. van Walsem, arts.
Ruiglo.
H. W. C. E. Hofstede, arts.
Sassenheim.
Dr. A. G. Metzlar.
Scharmer (gem Slochteren.)
* H. J. Fockens, arts.
Scherpenzeel.
S. F. Boekhoudt, geneesheer.
Scheveningen.
* Dr. K. de Lint.
W. W. v. d. Meulen, leeraar M. O.
* Dr. M. Rutgers, arts.
Schildwolde (Gr.)
Dr. M. J. Adriani.
Serooskerke (Walcheren.)
† H. G. J. van den Bosch, arts.
Sliedrecht.
* I. J. v. d. Berg, apotheker.
Dr. A. Prins de Raat, arts.
Dr. P. Langeveld, arts.
Afdeling v. den „Volksbond.”
Sneek.
* B. J. Boerrigter, apotheker.
* L. Hertzberger, arts.
Soest.
Het Gemeentebestuur.
Spaarndam.
W. Nije, arts.
Spanbroek.
* G. C. van Balen Blanken Jr., arts.

Stolwijk.
* S. Bijlsma, geneesheer.
Terborg.
* N. P. Brunt, arts.
Ternaard.
Dr. P. de Jager.
Tiel.
* Mr. F. J. W. G. Spiering.
Mevr. M. E. v. Tienhoven-Muijsken.
Tilburg.
J. I. Keijzer, apotheker.
Tolbert (Gr.)
* W. R. Mansholt.
Uithuizen.
* Dr. M. T. Tichelaar, arts.
Utrecht.
* Mevr. A. C. Abblas-Sorber, apoth.
Dr. Ch. Ali Cohen, hoofdinsp. v. de volksgez.
* H. F. Beijerman, ingenieur.
Jan Wefers Bettink, fabrikant.
† Prof. Dr. H. Wefers Bettink.
Dr. C. W. Broers, arts, off. v. gez.
Dr. P. Q. Brondgeest.
P. W. C. M. Busch, med. stud.
* C. D. Fehrmann, apotheker.
Dr. B. Frerichs.
S. E. Haagsma, werktuigk. ingen.
D. Harting Jzn., azijnfabrikant.
* Dr. J. Hartog.
* Dr. L. v. Itallie, leeraar Rijksvee-artsenijschool.
Prof. Dr. B. J. Kouwer.
† Dr. L. T. van Lelyveld, arts.
† Dr. J. Loric.
* J. P. van de Marel, milit. apoth.
J. C. Th. Marius, agent in wetensch. instrumenten.
P. E. A. Musquetier.
Pharmac. Gezelsch. „Scheele.”
* D. Schaap.
* C. Sleswijk, apoth.
J. H. K. Smeets, apotheker.
Unitas Pharmaceuticorum.
Vereen. ter bev. v. Volksgezondh.
* H. Vlaanderen.
Jb. Tigler Wijbrandi, apotheker.
Vaals (Limburg.)
* W. van Reij, apotheker.
Veen (bij Heusden.)
* J. E. Schmitz, arts.
Veendam.
* W. Boer, notaris.
E. Steenhuizen Hz., apotheker.
* Dr. Th. Tjabbes, arts.
Veenendaal.
* J. G. C. Van de Meene, arts.
Veenhuizen.
* Dr. C. Prey Jr., apotheker.
Velp (bij Arnhem.)
* R. Piekema, arts.
* Mr. de Vos tot Nederveen Cappel.
Dr. A. v. d. Willigen, arts.
Vianen.
* H. J. Thorbecke, arts.
Vlaardingen.
* C. H. Bekker, apotheker.
C. A. v. Buuren v. Heyst, koopm.
G. v. Buuren v. Heyst, koopman.
* H. R. v. Buuren v. Heyst, „
C. M. Hoogenboom, arts.
A. Hoogendijk, reeder en koopm.
* Dr. H. Kikkert Czn., arts.
Huib. Kikkert, reeder en koopman.
* A. Knottébelt, notaris.
* D. O. Lels, reeder.
* P. van Leeuwen, fabrikant.
Dr. J. Voogd.
G. A. L. E. A. Geraerds Thesingh, comm. der posterijen.
* Dr. L. W. H. Tjeenk Willink, arts.
* J. M. Zemsch Jr., apotheker.
Voorburg (bij 's Hage).
Dr. C. Ten Bosch Az., arts.
Voorst.
* D. Brocx, arts.
Waardenburg.
* G. J. van Wieringen, arts.
Waddinxveen.
* H. Blanken, Johnz., arts.
Wageningen.
C. D. Bergacker, apotheker.
R. van Eck, apotheker.
Warga.
B. Sijbrandi, arts.
Weesp.
* N. A. Ballentijn, apotheker.

Westervoort.
* J. H. W. Kuneman, arts.
Winschoten.
* Dr. Jen Wartena, arts.
Winterswijk.
J. Hagens, arts.
H. J. Mausshot, arts.
Wirdum (Fr.)
F. van Setten, arts.
Wissenkerke.
* D. J. Helderma, geneesheer.
Wognum (bij Hoorn.)
* L. H. W. Janssens, arts.
Wommels.
W. K. J. Hoekstra, geneesheer.
Workum.
* Mevrouw Sluiterman.
Wormer.
* W. de Booij, arts.
Wormerveer.
* Dirk Laan, fabrikant.
Woubrugge.
* W. A. Asman, arts.
Wijhe.
J. W. Engels, arts.
Wijk bij Duurstede.
Dep. der Mij. tot Nut van 't Alg.
IJsselmonde.
* H. C. van den Bijllaardt, arts.
Zaandam.
* G. van Sante Bz., apotheker.
Zaandijk.
Dr. P. E. v. d. Horst, arts.
Zalt-Bommel.
J. van Tright, apotheker.
Dr. J. de Wit.
Zeist.
* Dr. A. S. de Bruyn.
C. Guldensteeden Egeling, apoth.
* Dr. S. Heeg, arts.
* N. A. Kortlandt, arts.
Zevenhuizen (Z.-H.)
* Dr. H. J. de Witt, arts.
Zoetermeer.
W. J. C. v. Bouwdijk Bastiaan, arts.
* A. Meerburg, arts.
Zuid-Scharwoude.
C. Rootlieb Jr., arts.
Zutphen.
* C. Storm Buysing, burgemeester.
J. P. L. Hulst.
H. W. Massink, ijzerhandelaar.
* G. J. W. Rosenkranz, controleur v. h. kadaster.
* G. L. Tjeenk Willink, apotheker.
Zwolle.
* R. Meulenhoff, apotheker.
* Dr. J. H. H. Stoinck Jr., apoth.

NED. OOST-INDIE.

Batavia.
Dr. C. Alers, chef gen. dienst b. d. zeemacht.
Dr. J. Dekker, mil. apotheker.
A. Morel, milit. apotheker.

Bangkinang.
* A. W. Cramer, arts, off. v. gez.
Semarang.
Mr. H. B. Pleyte, advocaat.

JAPAN.

Dr. H. T. C. ten Kate Jr. t. Kobé.

BESTUREN DER AFDEELINGEN.

Amsterdam.

J. van Riel, voorzitter.
P. J. de Witt, secretaris.
... .. penningmeester.
E. Th. Smeets.
Dr. W. Rutgers van der Loeff.

Dordrecht en Omstreken.

Mr. A. A. Moll, voorzitter.
J. M. van Elk, secretaris-penningm.
J. Bossers, te 's-Gravendeel.

Tot de omstreken van **Dordrecht** behoren:

's Gra vandeel.
Dubbeldam.
Sliedrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam, P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 687.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: Dr. James W. Kidd: weer een Amerikaan aan 't werk.

Berichten: Publicaties van den Gezondheidsraad te Karlsruhe: a. Het Instituut »Electron». b. Planten-geneesmethode van Franz Westphal. c. Breukbanden zonder veer. — Geneeskunst en kwakzalverij. — De gezondheidskolonie Nordach. — De gezondheidsbidders. — Geen geneeskunde meer.

Mededeelingen van verschillenden aard: De »Zutphensche Courant» in dienst van den kwakzalver en nog iets. — De »Veldbode»; een vertrouwbare bode. — Hoe onbevoegden geneesmiddelen bereiden — Nog eens The State Medical Institute — Salubre, middel tot bestrijding van drankmisbruik. — Anticolose, nog zoo'n middel.

Ingezonden: Over haarvert.

Rechtszaken: Onbevoegde nitroëfening der artseneerbereidkunde.

Correspondentie.

Dr. JAMES W. KIDD.

Weer een Amerikaan aan 't werk.

Het schijnt dat de Nederlanders uit Fort Wayne genezen moeten worden. Daar hoort *The State Medical Institute* thuis, waarover wij nog in dit blad 't een en ander zeggen en vandaar komt ook de blijde boodschap, waarvan wij thans gewag maken. In een advertentie, thans veel in onze bladen voorkomende, heel veel gelijkende op de bekende van het bovengenoemde Instituut: „Gratis aan Mannen verzonden”, ook versierd met een mansportret, wordt op de volgende, echt kwakzalverachtige wijze, de aandacht van het Nederlandsche publiek ingeroepen:

„Kranken genezen en Zwakken sterk gemaakt.

„De wonderbare Levenskracht ontdekt door den meest beroemden Docter, die alle bekende Kwalen geneest.

„Merkwaardige geneezingen, die gelijk staan met wonderen. Het Geheim van hoogen Leeftijd, gelijk voortijds, ontdekt.

„De Medicijnen zijn gratis voor een ieder die zijn Naam en Adres inzendt.

„Na jaren van geduldige studie, en delven in oude tijdschriften, zoowel als in die van den tegenwoordigen tijd, heeft Dr. James W. Kidd, *Bates Block, Fort Wayne, Ind., 8047, U. S. A.* bekend gemaakt dat hij de wonderbare levenskracht ontdekt heeft, en dat hij bekwaam is, met de hulp van zijn wonderbaar middel, dat aan geen ander bekend is, en welke het resultaat is van vele jaren studie in het zoeken naar deze kostbare levenskracht, om alle kwalen van het menschelijk lichaam te genezen. Er is geen twijfel omtrent den ernst des Docters wanneer hij deze dingen beweert, want de geneezingen die hij dagelijks bewerkt, staven de waarheid zijner woorden. Zijne theorie is op redelijke gronden gebaseerd op de praktijk door hem verkregen in de behandeling van patienten gedurende vele jaren. Het kost u niets om deze wonderbare „Levens Kracht” zooals hij het noemt, te probeeren, want hij zendt het gratis aan iederen lijder, in genoegzame hoeveelheid om te overtuigen van de wonderbare genezende kracht; weshalve gij niets waagt. Sommige van de vermelde geneezingen zijn zeer merkwaardig en zonder de vertrouwbare getuigenissen, zouden ze bijna geen geloof vinden. Lammen hebben hunne kruiken weggegooid en konden loopen nadat zij twee of drie maal de medicijnen gebruikt hadden. Zieken die door hunne geneesheeren waren opgegeven, zijn hersteld en aan familie en

vrienden teruggegeven. Rheumatiek, zinkings, maag-, hart-, lever-, nier-, blaas-, bloed- en huidziekten zijn als op magische wijze verdwenen. Hoofdpijn, ruggepijn, zenuwachtigheid, tering, hoesten, verkoudheid, asthma, catarrh, luchtpijp-ziekte en alle keel ongesteldheden, longen of eenig levensorgaan zoo spoedig herstelt dat het niets minder dan een wonder is.

„Gedeeltelijke beroerte, locomoter ataxia, waterzucht, jicht, huiduitslag en aanbeien zijn spoedig en blijvend genezen. Het zuivert het gansche lichaam, herstelt de zenuwkracht, den bloedsomloop en eene volkomen gezondheid wordt spoedig verkregen. Voor den Docter zijn alle lichamen gelijk en komen onder het effect van zijn wonderbare „Levens Kracht”. Schrijf van daag nog voor de medicijnen. Het is vrij voor ieder lijder. Vermeld waarvan gij genezen wilt zijn, en de medicijnen worden u dadelijk franco per post toegezonden.”

Wij moeten tot de tijden van *Sequah* teruggaan om nog eens zoo'n echte kwakzalverstaal te ontmoeten, waarlijk, die advertentie spreekt voor zichzelf en laat geen oogenblik in twijfel, dat wij hier met een kwakzalver van het echte gehalte te doen hebben.

Toch kunnen wij dit ook nog op andere wijze duidelijk maken. Een onzer leden, die al menigmaal blijk heeft gegeven, dat hem onze zaak ter harte gaat, schreef naar aanleiding van de advertentie aan het opgegeven adres om gratis toezending van een middel tegen *droge en natte* handen en *rheumatiek*. Hierop ontving hij een brief, nog een rommel papieren en een doosje medicijnen terug, welke bezending hij ons ter kennisneming toezond en waaromtrent wij het volgende kunnen mededeelen.

De brief luidde aldus:

„Waarde Vriend:

„Aangaande het verzoek in uwen brief, heden ontvangen heb ik gereed gemaakt en aan uw adres verzonden een monsterpakje der medicijnen gelijk u is beloofd. Daar de medicijnen heel duur zijn, en wij honderde monsterpakjes iedere dag verzenden, is het onmogelijk dat wij u een groote hoeveelheid kunnen zenden. Ik vertrouw daarom dat gij het in aanmerking wilt nemen dat er geen groot resultaat van zoo een klein pakje kan komen. Velen onzer patienten berichten ons merkwaardige verbetering van dit monsterpakje, maar wij willen alleen uwe aandacht vestigen op de netheid, aangenaamheid onzer medicijnen, en hare geschiktheid voor de zwakste maag; vooral als gij een van de velen zijt die de ontmoedigende ondervinding hebt opgedaan van de walgende vloeiende stoffen, bittere, onaangename poeders en pillen, gewoonlijk te vinden in de apotheek.

„Ik ben gerechtvaardigd, door ervaring in het behandelen der zelfde gevallen, te zeggen dat deze behandeling u zeker eene geheele en blijvende geneezing zal aanbrengen. Ik geef u de laagste prijs voor eene volledige behandeling, alhoewel vele speciale en kostbare medicijnen nodig zijn, omdat gij gekweld zijt met *rheumatiek*.

„Ik heb uwe toestand zoo zorgvuldig mogelijk geëxamineerd voor dat ik het monsterpakje gereed maakte. Evenwel mogen er sommige verschijnselen aanwezig zijn, die gij niet waardig achtte te vermelden, maar zeer nodig zijn om de kenteekenen der ziekte uit te brengen. Ik heb u een brief met het monsterpakje gestuurd, en verzoek u zoo goed te zijn om de zelfde in te vullen en aan mij terug te

zenden tegelijk met uwe bestelling, dan toch heb ik eene volledige geschiedenis van uwe kwaal. Alhoewel de medicijnen die nodig zijn, zeer kostbaar zijn, maar aangezien ik begeer ze bekend te maken in uwe omgeving, geef ik u de medicijnen voor de lage som van f 20.—, voor eene volledige behandeling. Op ontvangst van deze som sturen wij direct de medicijnen met express. Betalingen kunnen gemaakt worden door wisselbrief, postwissel of aangeteekende brief, betaalbaar aan Dr. James W. Kidd.

„De merkwaardige genezende kracht van deze medicijnen wordt iederen dag getoond bij de wondervolle herstelling van dezulke die door de hun meest bekende en bekwame geneesheeren zijn opgegeven. Ik stuur met het monsterpakje afschriften van een paar getuigenissen die ik heb liggen in mijn kantoor, te zamen met een aanbeveling der banken, en van de meest beroemde handelaars dezer stad, welke u overtuigen dat wij geheel betrouwbaar zijn.

„Als gij uwe bestelling dadelijk doet, en mij uwe medewerking verleent, zult gij in een korten tijd genezen zijn. Dit is geen kwakzalverij maar een wetenschappelijke behandeling voor u bijzonder gereed gemaakt.

„Wij vertrouwen dat wij uwe bestelling spoedig mogen ontvangen, en verzekeren u eene zorgvuldige behandeling.

„Wij verblijven,

De Uwe,

Dr. JAMES W. KIDD.”

Met betrekking tot dezen brief een paar opmerkingen:

1e. De brieven zijn blijkbaar in voorraad (voor alle gevallen?) gereed gemaakt; later wordt de ziekte, waartegen het middel wordt gevraagd, ingevuld, zooals te zien is aan den brief, die wij voor ons hebben.

2e. Er was bij de aanvraag niets gevoegd van een omschrijving van de ziekte of van den zieke, toch schrijft de Dr.: „Ik heb uwe toestand zoo „zorgvuldig mogelijk geëxamineerd voor dat ik het „monsterpakje gereed maakte.” Wat een kraan! Of liever wat een brutale kwakzalver-leugenaar!

3e. De brief is — evenals de andere stukken in een soort van Nederlandsch gesteld; men is dus van plan ons land met kracht te bewerken.

Toen wij de andere papieren en de middelen bekeken was onze eerste gedachte aan *The State Medical Institute*. 't Leek, wat 't uiterlijk betreft — er precies op. Een vragenbrief (zooals alle kwakzalvers gebruiken, die per brief geneezing voorspiegelen) een boekje met mooie fotografieën, getiteld als „Overtuigend bewijs” (?) van de „Ervaring, eerlijkheid, bekwaamheid en vertrouwbaarheid, der beginselen waarop Dr. Kidd zijn „tegenwoordig uitgebreide zaak heeft gebouwd” en waarin, even als bij het S. M. Institute, afbeeldingen van den dokter, van zijn huis, zijn kantoren enz. zijn opgenomen, een groote hoeveelheid attesten enz. enz., juist zooals bij het Instituut. En de geneesmiddelen? Als twee druppels water geleken ze, zoo op 't gezicht, (ze zijn nog niet onderzocht) op 't proefje „Gratis aan mannen gezonden”. Daar waren zwarte, paarsche, bruine, groene tabletjes, juist eender als de andere, die reeds in ons bezit waren.

Zou 't derhalve een zelfde zaak zijn onder verschillende namen en adressen? Nieuw zou zoo iets niet zijn; NICHOLSON, een oude bekende voor onze lezers, heeft daar een leerzaam voorbeeld van gegeven.

Maar aan de andere zijde brengt ons de inhoud van brief en vragenbrief weer aan 't twifelen, zoodat wij in 't onzekere verkeer. Maar wat doet het er ook op stuk van zaak aan toe? Zeker is het, dat de methode van werken bij beide kwakzalvers volkomen gelijk is, zoodat ons oordeel omtrent The State Medical Institute, dat wij als bekend mogen onderstellen, ook de inrichting en de methode van Dr. Kidd treft. Wij hebben hier weer te doen met zoo'n echten briedendokter, het gevaarlijkste soort van kwakzalvers. Reeds voor jaren schreven wij: „Ieder, die zegt, lijders per brief te kunnen behandelen, is een bedrieger en ieder, die zich aan hen toevertrouwt, een dwaas”!

Wij moeten nog een oogenblik wijzen op het gevaarlijke van de *monsterpakjes*. 't Is een onloochenbaar feit, dat vele zieken bij het raadplegen van een anderen geneesheer of bij 't volgen van een andere geneesmethode in 't begin altijd beterschap meenen te bespeuren. Zoo zal 't ook gaan met de middelen uit 't pakje, maar pas is men begonnen ze in te nemen of ze zijn opgebruikt. Wat doet men nu? 't ging toch zoo goed; men bestelt nieuwe voor veel geld dat *vooraf* moet worden gezonden — en de kwakzalver heeft zijn slag geslagen. En hoe 't verder gaat hebben wij al zoo dikwijls beschreven. Men wordt aan 't lijntje gehouden; een tweede „kuur” is goedkoop en nu men al zooveel heeft uitgegeven, waagt men er nog enkele gulden aan, totdat men op 't laatst, wij zijn er zeker van, tot de overtuiging komt, dat al het geld is weggeworpen. Als men er zijn gezondheid niet bij verloren heeft, mag men van geluk spreken.

Men late zich dus in geen geval met deze wel-doeners der menschheid in en hoede zich voor den eersten stap!

BERICHTEN.

Publicaties vanden Gezondheidsraad te Karlsruhe.

Sedert eenigen tijd is alhier een Instituut „Electron” gevestigd, dat zich ten doel stelt de behandeling van ziekten ten gevolge van abnormale stofwisseling, als jicht, reumatiek, suikerziekte, vetlijvigheid, en zenuwzakte, door middel van den electrischen stroom, gloei- en booglichtbaden en dergelijke. Het Instituut stond in het begin onder leiding van een arts; na zijn vertrek echter heeft de bezitter der inrichting LUDWIG KAUFMANN uit *Manheim* oorspronkelijk slager van beroep, zelf de leiding op zich genomen.

Het is nu niet aan twijfel onderhevig, dat de behandeling van een zeker, beperkt gebied van ziekten door de aanwending van electrische lichtbaden en bestraling met electrisch licht ondersteund kan worden. Daarentegen is het sterk overdreven en in staat het publiek op een dwaalspoor te brengen en te bedriegen, wanneer deze lichtbaden ook tegen ziekten van de stofwisseling en dergelijke zoo maar worden aangeprezen. In elk geval mogen dusdanige „kuren” slechts op deskundige, d. i. geneeskundige aanwijzing worden ondernomen en onder geneeskundige leiding voortgezet. Bij onjuiste beoordeeling van den aard der ziekte en bij ondoelmatige aanwending van een geneesmiddel, dat volstrekt niet onschuldig is, kan belangrijke schade worden aangericht.

Er moet derhalve dringend worden gewaarschuwd tegen de toepassing van dergelijke geneesmethodes zonder raad en controle van een geneeskundige.

Karlsruhe, 17 Nov. 1902.

Per advertentie beveelt een zekere FRITZ WESTPHAL te *Berlijn* zijn planten-geneesmethode aan tegen alle ziekten, vooral die, waarbij geen geneesheer kan helpen. Wie zich tot Westphal richt, moet beginnen met, in een door hem gezonden vragenbrief, opgaven omtrent zijn ziekte te verstrekken.

Het is een *onmogelijkheid* zich naar dergelijke onvoldoende opgaven een oordeel te vellen of een ziekte en welke ziekte bestaat en daarnaar de doeltreffende geneesmiddelen aan te wijzen. Een dergelijke door kwakzalvers (Heilsschwindlern) dikwijls gevolgde handelwijze, door *alleen* op schriftelijke kennisgeving de zieken, zonder hen ooit gezien en onderzocht te hebben, onder behandeling te nemen en hun volkomen genezing in 't vooruitzicht te stellen hebben wij herhaaldelijk als een gewetenloosheid gebrandmerkt.

De middelen, die WESTPHAL verzendt, kruiden, maaglikeur en een inwrijving, zijn mengsels en bereidingen

van verschillende plantenstoffen; geneeskrachtige werking bezitten deze niet. — De prijs, daarvoor gevraagd, overtreft ongeveer het dubbele der artsenijtaxe.

Daar het te doen is om de lijdende menschen op bedenkelijke wijze te exploiteeren waarschuwen wij nadrukkelijk er voor bij WESTPHAL raad en hulp te zoeken. Karlsruhe, 27 Nov. 1902.

In den laatsten tijd worden in de dagbladen, door verschillende buitenlandsche firma's, *breukbanden zonder veer* aanbevolen. Afgezien daarvan dat breukbanden, vooral bij volwassenen, nooit een *volkomen genezing* kunnen bereiken, zooals in de aanbevelingen meestal wordt beweerd, maar alleen een inhouden van den breuk, moeten wij opnieuw er op wijzen, dat een *behandeling per brief* bij breuklijders al in de hoogste mate te verwerpen is, daar slechts een nauwkeurig lichamelijk onderzoek door een geneesheer kan uitmaken of een breuk, en van welke soort er een aanwezig is en welk middel in dit geval tot het inhouden of genezen is aange-wezen.

Wij waarschuwen derhalve er voor, breukbanden aan te schaffen zonder voorafgaand geneeskundig onderzoek en raadgeving, en zonder dat deze door met behulp van een deskundige zijn aangepast.

Karlsruhe, 31 Dec. 1902.

Geneeskunst en kwakzalverij is de titel van een artikel, dat in de *Tijdspiegel* van Nov. 1902 van de hand van DR. STEPHAN te *Amsterdam* is verschenen. Wij vestigen de aandacht van onze lezers op deze zeer belangrijke verhandeling.

De gezondheids-kolonie Nordach. Wij ontvingen een afdruk van een uitvoerig stuk van de hand van Mevrouw H. BARONNESSE VAN LYNDEN, waarin deze met levendige kleuren de ervaringen schildert, die zij zelve met betrekking tot een patiënt heeft ondervonden en de behandeling die deze patiënt in de kolonie van DR. WALTHER heeft ondergaan. Wij kunnen het belangrijke stuk niet in zijn geheel overnemen, 't zou bijna het geheele no. van het Maandblad vullen, en het gaat niet aan er een uittreksel uit te maken. Wij moeten dus volstaan met onzen indruk over 't gelezene weer te geven en die is: dat de waarschuwing tegen de Nordach-kolonie, in ons vorig blad opgenomen, volstrekt niet misplaatst was.

De gezondbidders. In de secte der gezondbidders te New York, de aanhangers van moeder EDDY'S „Christian Science”, dreigt een scheuring. De leidster heeft nl. haar aanhangers aangeraden, zich niet in te laten met de behandeling van besmettelijke ziekten en beenbreuken, en deze uiting van twijfel aan haar eigen leer heeft velen geschokt en tot afval gebracht. EDDY heeft evenwel uit voorzichtigheid haar raad gegeven, omdat enkele geruchtmakende ongelukken onder de behandeling van gezondbidders hadden plaats gehad. De ouders van een aan diphtherie lijdend kind, beiden door betaling van 96 Dls. bevoegd tot uitoefening der Christian Science, vertrouwden het slachtoffer toe aan een collega van eenenige vermaardheid. Het kind stierf en de clarissimus verklaarde voor het gerecht, dat hij kanker, tering of beenbreuk op dezelfde wijze zou hebben behandeld als diphtherie. De ouders en de collega zijn wegens doodslag veroordeeld.

Een meisje, bij een arts gelogeerd, had diens hulp afgewezen en was gestorven aan typhus onder de behandeling van een Eddyist. (W. T. G.)

Geen geneeskunde meer! Door eenige Saksische vereenigingen voor „natuurgeneeskunde” is tot den Rijksdag het verzoek gericht, de toepassing der geneeskunde op den mensch te verbieden. En de commissie voor de verzoekschriften heeft met *algemeene stemmen* besloten, het verzoek aan den Rijkskanselier in overweging te geven! De houding van de vergadering van den Rijksdag moet nog worden afgewacht. De overweging van den Kanselier zal wel niet lang duren, maar als teeken des tijds is dit feit toch merkwaardig genoeg. (W. T. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

De ZUTPHENSCHÉ COURANT in dienst van den kwakzalver en nog iets.

Hadden wij reeds vroeger gelegenheid er op te wijzen (Januari 1896) hoe de Zutphensche Courant zich niet ontziet om het in hare kolommen geadverteerde Asthamamiddel van Schiffman onder de rubriek „Laatste berichten” te plaatsen, in den laatsten tijd worden talloze geheimmiddelen in dat blad aanbevolen onder „Ingezonden mededeelingen betreffende particuliere en handelondernemingen,” zonder meer, waardoor het den ongewijden zal toeschijnen, dat dit onbetaalde en het algemeen belang dienende, ingezonden stukken zijn.

Voor al de *Pinkpillen* worden op deze wijze in dat blad op de bekende leugenachtige manier sterk aanbevolen en de kwakzalverkramers *Van Dijk en Wemeldijk* te Zutphen maken daardoor goede zaken. Van een ooggetuige vernamen wij, dat een eenvoudig boerenvrouwtje, omdat 't goedkoop was, 6 doosjes tegelijk nam, waarvoor zij f 9.— betaalde voor, zooals wij reeds herhaaldelijk mededeelden, slecht gemaakte staalpillen, die door ouderdom zoo hard zijn geworden, dat zij onverteerbaar zijn. Versche door een Apotheker bereide staalpillen zijn voor 1/10 van bovenstaanden prijs te koop.

't Schijnt echter, dat de Engelsche fabrikanten nóg meer door de Nederlandsche Pers moeten geholpen worden, om 't Nederlandsche volk nóg meer te kunnen exploiteeren.

Zooals wij in ons Januarinummer reeds berichtten, is er een *Almanak Pink 1903* verschenen met prentjes en portretten, zooals die in onze bladen zijn verschenen en nog tal van wonderen, die de *Pinkpillen zouden* bewerkt hebben, natuurlijk met het *éénige* doel om steeds meer slachtoffers te maken.

Nu vinden wij in de *Zutphensche Courant* van 3 Januari eerst onder bovenvermeld opschrift eene groote reclame voor *Pinkpillen* en later onder *Gemengde berichten* het volgende:

„Lezers van ons blad, die dit verlangen, kunnen „bij aanvraag aan den heer Snabilié, 27 Steiger, „Rotterdam, den „Pink-almanak” voor dit jaar „bekomen. Het boekje is geïllustreerd en bevat, „behalve de noodige reclame voor de *Pinkpillen*, „allerlei wetenswaardigheden op verschillend gebied.”

De Redactie van de *Z. C.* dus, in plaats van hare lezers voor bedrog te waarschuwen, neemt den schijn aan alsof *hare* lezers het groote voorrecht genieten van gratis die reclame te kunnen verkrijgen.

Vreemde persmanieren om aan eene reclame voor een kwakzalver eene reclame voor het blad te verbinden!

Ook andere geheimmiddelen worden te Zutphen sterk geëxploiteerd en vreemd genoeg zelfs door winkeliers, waarvan men niet zou verwachten, dat zij zich tot handlangers van bedriegers zouden leenen.

Zoo verkoopt de firma H. J. GERRITSEN, *kruidenier*, het „*Frog in your throat*” en ontziet zich zelfs niet om een geheel venster met reclames voor dat waardelooze middelje te ontsieren.

De *Abdijstroop uit het klooster Sancta Paulo* wordt door de volgende firma's te Zutphen verkrijgbaar gesteld:

H. A. MAKKINK, kruidenier.
J. WISSINK, idem.
E. J. W. ANTVELINK, idem

en, ook al weer, dank zij de groote geïllustreerde advertenties in de *Z. Ct.* druk verkocht tegen Borst- en Longaandoening, Engelsche Ziekte, Asthma, Kinkhoest, Klierziekte en n. b. ter vervanging van Levertraan.

Wij zijn er van overtuigd, dat de verkoopers van dat goedje niet weten wat het eigenlijk bevat en vestigen daarom opnieuw de aandacht op het resultaat van 't onderzoek door de Heeren A. J. WIJNNE te *Rotterdam* en H. VAN GELDER te *Haarlem* verricht, waaruit blijkt, dat het middel bestaat uit 55 proc. suiker (glucose, zooals in aardappelstroop voorkomt) lichtbruin gekleurd, naar kaneel riekend en waarbij een beetje salicylzuur is gevoegd. Ergo *aardappelstroop*, met een *beetje salicylzuur* en *iets kaneelolie* en dat zou al die ziekten kunnen genezen en zelfs levertraan vervangen!! Wèl kan, salicylzuur, zelfs in geringe hoeveelheden gebruikt, schadelijke nevenwerking veroorzaken, zoodat in 't buitenland zelfs de geringste toevoeging daarvan als conserveermiddel van voedingsmiddelen verboden is.

Hopen wij dat bovengenoemde ter goeder naam bekend staande firma's, die zich daarenboven schuldig maken aan overtreding van de geneeskundige wetten, hierdoor gewaarschuwd, aan den hoofddepôthouder L. I. AKKER te *Rotterdam*, dat dure en waardelooze goedje terug zullen zenden en aan minderwaardigen overlaten met kwakzalversmiddelen groote winsten te behalen.

Een vertrouwbare bode.

*De zucht om onderhoudende lectuur of nuttige

kennis te verspreiden in alle klassen der maatschappij leidt er toe, dat allerlei goedkope periodieke geschriften het licht zien, bestemd voor de bewoners der steden of voor het platteland.

Jammer dat de kwakzalvers en hun helpers gretig deze gelegenheid aangrijpen om hun slag te slaan en aan ieder nieuw blad onmiddellijk hun advertenties aanbieden, waardoor de goedgevoeligen maar al te vaak worden bedot. Met de eenvoudige, onderhoudende en vaak hoogst nuttige lectuur wordt zodoende telkens een giftplant in huis gebracht, waartegen wij niet genoeg kunnen waarschuwen.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat in den laatsten tijd onder de jongeren op journalistiek gebied niet meer zoo heel zelden het besef is ontwaakt van de verantwoordelijkheid der redactie van een blad voor dit onheil en voor deze oplichterij van de lezers, zoodat zij weigeren zich daaraan medeplichtig te maken door het opnemen van deze bedriegelijke advertenties en reclames, al moeten zij daardoor ook een gemakkelijke bron van inkomsten missen.

Tot nog toe waren het uitsluitend kleine en lokale couranten die uit een gevoel van zelfrespect en eerlijkheid tegenover hun lezers zich die offeringen getroosten, terwijl de groote en algemeen verspreide periodieke bladen steeds voortgaan hun advertentiëkolommen te verkoopen ook voor de meest leugenachtige reclames.

Het doet ons daarom bijzonder genoeg thans te kunnen wijzen op een nieuw blad, dat bestemd is over geheel Nederland, inzonderheid in den kleinen en grooten boerenstand verspreid te worden, dat onomwonden verklaart te zullen waarschuwen tegen knoeiers en bedriegers en daarom begint met het weigeren van alle kwakzalversadvertenties.

Het bedoelde blad is: *De Veldbode, geïllustreerd weekblad voor land- en tuinbouw, pluimvee- en konijnenfokkerij en bijenteelt. Uitgave Leiter—Nypels te Maastricht en hoofdredactie: A. A. ter Haar, leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool te Goes.*

Uiteraard kunnen wij den inhoud der reeds verschenen nummers niet bespreken, doch door deskundigen hebben wij er veel goeds van gehoord en van ganscher harte hopen wij daarom, dat deze bode zijn weg moge vinden in tal van gezinnen van landbouwers en zij die zich met een der bovengenoemde takken van bedrijf bezig houden.

Naast het voordeel van gezonde degelijke lectuur zullen zij niet de listige pogingen tot oplichting van kwakzalvers in huis krijgen.

Hoe onbevoegden geneesmiddelen bereiden.

Dezer dagen bracht iemand mij een kleine hoeveelheid van een rood-bruin zalfje, volgens zijn zeggen, afkomstig van een onbevoegd geneeskundige, een z.g. kwakzalver, met verzoek het voor hem scheikundig te onderzoeken en dan zoo mogelijk na te maken. Dat zalfje toch werd sedert geruimen tijd door zijne vrouw gebruikt ter behandeling van een open been; door den dood van den kwakzalver-leverancier was het helaas niet meer te verkrijgen — vandaar het tot mij gericht verzoek.

Dat onderzoek deed het wonderbaarlijke geneesmiddel nu kennen als een mengsel van de bekende roode *poetspomade* met *zinkwit*. Kan het haast schandelijker dan dergelijke uit den aard der zaak onzuivere stoffen aanbevolen voor een open wond? Amsterdam.

H. VAN 'T SAKT,
Apotheker.

The State Medical Institute.

Hoe langer hoe goedkooper!

Onze lezers zullen dit Instituut nu wel kennen; 't is die inrichting die onophoudelijk adverteert onder het motto: „Gratis aan Mannen verzonden”. Misschien al tot vervelens toe hebben wij over deze Inrichting geschreven en toch moeten wij er nog eens op terugkomen. Toen de advertentie voor 't eerst in onze bladen verscheen, hebben wij ons tot het opgeven adres gewend met verzoek, om een gratis-monsterpakje der medicijnen — dat in de advertentie werd aangeboden — en sinds dien tijd worden wij vervolgd met brieven, waarop,

zooals te begrijpen is, door ons niet werd geantwoord. Door die brieven en ook door 't onderzoek van de geneesmiddelen kwamen wij voldoende op de hoogte om onze lezers te mogen waarschuwen tegen een consult — *n. b. per brief* — met the State Medical Institute.

Opmerkelijk was 't, dat het Instituut steeds billijker in prijs werd, waar 't gold het betalen van zijn onschatbare diensten, zoodat wij al 't aanbod ontvingen van voor *tien gulden* een „*volledige behandeling*” toegezonden te krijgen, „juist dezelfde als wij in den eersten brief u aanboden”. Toen kostten ze *f 25.—*, daarna werd de prijs gebracht op *f 15.—* met latere storting van de rest en nu was men voor *f 10.—* kant en klaar. Maar er kwam iets bij:

„Dit kleine bedrag dekt niet ten volle de onkosten door ons gemaakt; maar nadat gij de remedies zult gebruikt hebben, en de heilzame werking er van zult ervaren hebben, vertrouwen wij, dat gij al het uwe zult doen om in eigen omgeving onze remedies te rekommandeeren, en alzoo hopen wij, door deze behandeling u aangedaan, te profiteeren.

„Wij vertrouwen dat gij dit aanbod niet op eene lichtvaardige wijze zult bejegenen, daar het u eene radicale genezing kan aanbrengen voor zulk een geringen prijs.”

Aldus schreef het Instituut; men ziet, het 't was om 't „*rekommandeeren*” te doen.

Tot onze schande moeten wij bekennen, dat wij het in ons gesteld vertrouwen niet beantwoord en „'t aanbod op lichtvaardige wijze” bejegend hebben. En daarop kwam nu dezer dagen de volgende brief:

„Waarde Vriend: — Sta ons toe nogmaals aan U te schrijven. Het is U wel bekend dat wij met het grootste genoegen en bereidwilligheid Uwe aanvraag om een gratis monsterpakje hebben beantwoord, en hetzelfde dadelijk U zonder iets te kosten hebben toegezonden. Daarna hebben wij niet minder dan tot drie malen toe een brief gezonden, in de twee laatsten de medicijnen noodig voor Uw geval, voor de verminderde prijzen aanbiedende. Wij hebben op al die brieven van U geen antwoord ontvangen. Desniettenstaande zenden wij U een anderen brief, waarin wij U een nieuw aanbod doen, nl. U eene behandeling onzer remedies, waardoor wij reeds zoo vele patienten genazen, nu zelfs in Uw eigen land, waarvan nevensgaande getuigenissen gewagen, franco te willen toezenden voor de zeker verbazend geringe som van vijf gulden.

„Wij maken zulk eene aanbieding, ons overtuigd houdende, dat gij ons geneesmiddel behoeft en ook begeerd, maar dat het U aan de gelden ontbreekt om de door ons reeds laag gestelde prijs van tien gulden te kunnen betalen. Wij hebben vernomen dat de loonen in Uw land zeer laag zijn, en daarom besloten wij de prijs nog meer te verlagen en tot vijf gulden te reduceeren. Wij doen dit mede met het oog hierop, dat wij U helpende ons zelve niet voorbij zien. Wij wenschen een groot aantal patienten in Uw land te genezen, zoo dat wij daardoor ons naam zullen maken, en weten dat gij genezen zijnde het Uwe zult doen om ons bij anderen te rekommandeeren, en zodoende onze praktijk uit te breiden.

„Wij vertrouwen dat wij niet te veel van U vragen, wanneer wij U dringend verzoeken, om ditmaal ons schrijven niet onbeantwoord te laten. Wij verzoeken U om in geval gij antwoord nevensgaande symptom blank zorgvuldig in te vullen, door al de vragen te beantwoorden die op Uw geval betrekking hebben, en dan aan ons adres terug te zenden. En dringen er bij U op aan om U zonder verwijl onder onze geneeskundige behandeling te plaatsen. Vergeet niet om, als gij onze remedies begeerd, dadelijk de vijf gulden per postwissel ons toe te zenden.

„Gij zult uit de bijgevoegde getuigenissen zien dat wij reeds met succes in Uw Vaderland werkzaam zijn. Een grooter aantal zijn genezen geworden die ons getuigenissen zonden, maar verzochten niet te publiceeren.

„Laten wij U verder onder Uwe aandacht brengen, dat wij niet alleen sexueele ongesteldheden behandelen, maar evenzoo andere ziekten. Vul daarom gerust de symptom blank in of geeft

ons eene beschrijving van Uw geval en wij zullen na gemaakte diagnose, de voor Uw geval noodige remedies toezenden.

„Vertrouwende dat wij nu per omgaande post van U zullen hooren, zoo verblijven wij,

Uw Dw. Dn.,

THE STATE MEDICAL INSTITUTE,
Fort Wayne, Ind.”

Ziezoo, wanneer men nog een beetje wacht, dan krijgt men nog geld toe, maar dan nog zouden wij iedereen *afraden* van het aanbod gebruik te maken. Hoe eerlijk de lui er ook voor uitkomen dat 't hun te doen is om *in ons land naam te maken* toont aan de andere zijde de bijgevoegde *symptom blank* (dat is een gewone vragenbrief, zooals alle kwakzalvers gebruiken die *per brief* z.g. genezen) en de verklaring dat: „niet alleen sexueele ongesteldheden, maar evenzoo andere ziekten behandeld worden” duidelijk aan, dat men hier met kwakzalvers van 't echte allooi te doen heeft, wat wij trouwens al vroeger gezegd hebben.

Over de attesten, waarop in bovenstaanden brief gezinspeeld wordt, schreven wij in ons n^o. van Augustus van 't vorig jaar het volgende:

„Daaronder zijn er *alleen met initialen geteekend*, wat zeker een uitstekend bewijsmiddel is, maar ook een drietal, waarop naam en woonplaats is aangegeven. Zooals onze gewoonte is, hebben wij getracht bij die personen nadere inlichtingen in te winnen, en zijn wij — tot nu toe — bij twee geslaagd. JAN MAJOR te Laren, die, dankbaar voor de goede behandeling, verklaart dat hij *geheel genezen is*, heeft, behalve 3 maal *f 25.—*, ook een getuigschrift op verzoek afgegeven. Inderdaad geloofde hij aan die genezing; thans is zijn toestand *niets beter* dan vóór het gebruik der middelen. J. GARRET, Langebaanstraat 25 te Rotterdam, heeft op verzoek een attest afgegeven en zij verklaart, dat zij bij het gebruik van het geneesmiddel werkelijk baat heeft gevonden.”

Wanneer wij weten hoe sommige menschen wanneer zij maar een begin van beterschap onder vinden, er gemakkelijk toe overgaan een attest af te geven *wanneer men hun er naar vraagt*, dan mogen wij wel zeggen, dat de oogst niet groot is, niettegenstaande de vele aangewende moeite en gedurige prijsvermindering. Dat geeft toch ook te denken.

SALUBRE,

Middel tot bestrijding van Drankmisbruik.

De kwakzalvers weten wel wat zij doen; middelen ter bestrijding van drankmisbruik moeten wel aftrek vinden, is 't al niet bij de drinkers zelve, dan toch bij hun omgeving. Vandaar dat er telkens andere uitvinders opstaan, die met een universeel remedie voor den dag komen, nog beter dan de vroeger bekende middelen, die, op hun beurt, ook op het praedicaat „onfeilbaar” aanspraak maakten. 't Is waar, de concurrentie tusschen al die weldoeners heeft tot gevolg dat de prijs der middelen aanmerkelijk daalt — dat er niemand meer is die voor een „*niemendal*” *vijf en twintig gulden* durft te vragen, zooals nog alleen de Erven WED. ABRING doen — maar er schijnt toch altijd nog genoeg over te blijven om de kosten van reclame en een schamel (?) winstje uit de zakken der lichtgeloovigen te kloppen. „Lichtgeloovigen” zeggen wij, want wie gelooft dat er een *middel* bestaat, dat als *geneesmiddel* bij drankmisbruik dienst kan doen, behoort tot die categorie. Het eenige, afdoende bestaat niet in het gebruiken, in het innemen van een of andere stof, maar in het *nalaten* van het gebruik van sterken drank. *Niet-drinken*, dat helpt.

Nu is 't wel waar, dat het gebruik van de aanbevolen middelen een enkele maal nuttig kan werken omdat daarbij dikwijls het „*drinken*” van sterken drank verboden wordt, zoodat de patiënt er aan ontwent, dat verder de betaalde onkosten niet opwegen tegen wat anders voor jenever wordt uitgegeven — maar deze overwegingen mogen ons niet weerhouden te waarschuwen tegen 't geen wij beschouwen als kwakzalverij: het tegen beter weten in bedriegelijk voorspiegelen van de heilzame werking van deze of gene stof, ten einde uit den verkoop voordeel te trekken.

Wij moeten daarom ook opkomen tegen *Salubre*

tegenwoordig dikwijls door de fabrikante FIRMA MARTIJN, Overtoom, Amsterdam per advertentie aanbevolen en waarvan de „gebruiksaanwijzing” o. m. letterlijk het volgende zegt:

„Het Preparaat dat hier wordt aangeboden als middel ter bestrijding van Drankmisbruik, heeft de aandacht getrokken, van armen en rijken, van al die er belang bij hebben om het misbruik tegen te gaan; hetzij voor hun zelfs, of voor anderen in hun omgeving, de resultaten bij de gebruikers van dit middel moeten verrassend zijn.

„Dat heeft het middel te danken:

1e aan de onfeilbare Uitwerking bij eenvoudige wijze van gebruik;

2e aan de goedkoopste, in vergelijking met anderen elders aangeboden;

3e aan zijn maagversterkende gezondheid.

Voor eigen gebruik.

„Zoodra de neiging tot gebruik van Sterkendrank zich doet gevoelen, neme men inplaats van een glas Jenever een theelepeltje van het middel op een glaasje water, roere dit goed door en drinken het mengsel in één teug op, wanneer men dit eenige tijd volhoudt, wordt men afkeerig van het gebruik van Sterkendrank.

„Diegene die hun werkzaamheden niet toelaten als bovenstaand te handelen, raden wij aan het mengsel minstens driemaal per dag te gebruiken, en wel op zulke tijden als wanneer men gewoon is, zijn sterken drank te gebruiken.

„Zij zullen ook spoedig bemerken, dat de zucht naar Sterkendrank als afneemt om eindelijk voor goed te verdwijnen.

Ten gebruiken van anderen.

„Om een ander het Jeneverdrinken af te leeren, zonder dat hij het zelfs bemerkt, zoo diene men het hem of haar toe in dranken of spijsen, in zulke hoeveelheden dat de smaak van het middel de bovenhand heeft. (En hij mag 't niet bemerken? *Red. Mbl.*) Zeer makkelijk te mengen in Soepen, Sausen, Vleesch, Koffie, Wijn enz.

„Daar de hoeveelheid van gebruik als van zelfs minder is, zoo zal het langer dueren, maar de zucht tot Sterkendrank neemt evenzeer af en bij volhouden, zal een goed resultaat volgen.

„Men geve den moed niet op, al zal de tijd wat langer dueren, als bij gewillig gebruik van den misbruiker. Het Praeparaat werkt tot bevordering van het eten en versterkt de maag en voor hen die geen misbruikers zijn van Sterkendrank, zal het middel hun eetlust bevorderen.

„Hoeveel flacons noodig zullen zijn om een misbruiker het drinken af te leeren, zal afhangen van het stadium waarin de maag van de misbruiker verkeert.

„Van 4—8 flacons, zal wel regel zijn om zijn doel te bereiken, raadzaam zal het steeds zijn een flacon in bezit te hebben, en daarvan een paar maal weeks te gebruiken, ook dan wanneer de Drankzucht is geweken, hierdoor zal men het terugkeeren der drankzucht voorkomen.”

't Is niet kwaad bedacht; „ook dan, wanneer de Drankzucht is geweken” nog maar steeds blijven gebruiken. Wel ja, waarom niet? Ieder fleschje dat verkocht wordt is er een — en daarom is 't toch maar te doen. Van een edele drijfveer om een maatschappelijk euvel te helpen bestrijden is niets te bespeuren.

Waaruit nu het middel bestaat? Och, met 't oog op wat wij boven schreven, dat er geen middel voor het beoogde doel is, doet het al weinig ter zake; maar, omdat onze lezers meestal nieuwsgierig zijn naar de samenstelling, hebben wij Dr. C. PREY JR. te Veenhuizen verzocht en hem bereid gevonden het onderzoek voor ons te verrichten. Deze deelt ons daaromtrent o. a. het volgende mede: Het fleschje van ongeveer 50 C.c. inhoud bevat een bruine, tot schimmelende neigende vloeistof, die eerst zuur, later sterk bitter van smaak is. De zure smaak is afkomstig van *azijnzuur*, dat voor 2,6 % aanwezig is, terwijl verder werden aangetoond *suiker*, *ijzer* en de bitterstof uit het *water-driblad* (*Menyanthes trifoliata*). De bestanddeelen van gentiaanwortel, ofschoon waarschijnlijk aanwezig, konden niet met voldoende zekerheid worden aangetoond.

Het is dus weer het oude liedje; vermoedelijk een aftreksel van een of meer bitter smakende kruiden met azijn, met suiker zoet gemaakt, kruiden die, met geringe wijziging, bij de meeste van die anti-drank-middelen werden aangetroffen. Bij het Duitsche, veel geadverteerde middel van RUTZLAFF, bij de Nederlandsche middelen van de Erven WED. ABRING, bij *Eureka* van JOSEPHUS, overal komen ze voor. Het middel van de FIRMA MARTIJN heeft dus niet eens de verdienste iets nieuws te brengen.

ANTICOLOSE.

Nog een middel tegen drankzucht.

Dit is een Duitsch fabrikaat, uit de fabriek van LEOP. GROS & CO. Höchst, dat in onze bladen wordt aanbevolen als zijnde: „Geen medicament, maar een likeur, die, volgens voorschrift gebruikt, zulk een tegenzin in alcohol veroorzaakt, dat de drinker voor altijd genezen is.”

Wat wij hierboven schreven omtrent die middeletjes, geldt begrijpelijkerwijze ook voor Anticolose, met dit onderscheid dat er geen bittere kruiden in voorkomen. De flesch, van ongeveer 450 C.C. inhoud bevat bijna niets anders dan ... water, vrij sterk met *pepermuntolie* bedeed. Volgens het onderzoek van den Heer A. J. WIJNNE te Rotterdam, liet de vloeistof in 't geheel 0,168 % vaste stof achter, waarvan een klein gedeelte, ongeveer 0,018 %, uit ijzer bestond, terwijl in de oplossing sporen van *magnesia* en *zwavelzuur* werden gevonden.

Wie nu gelooft dat *Pepermuntwater* een drinker voor altijd geneest, zende zijn f 5.— (goedkoop is 't niet) naar Höchst; of hij daarbij baat zal vinden wagen wij te betwijfelen.

INGEZONDEN.

's-Gravenhage, 19 Januari 1903.

Redactie v./h. Maandblad tegen de Kwakzalverij.

Mijnheer de Redacteur!

Herhaaldelijk komen in uw blad, artikelen voor die, m. i. niet in het kader uwer vereeniging passen.

U beschouwt alle haargroeimiddelen als kwakzalverij. Aangenomen.

Maar iemand die haarverf verkoopt, is dat nu een kwakzalver? Neen immers.

Al zijn er nu ook gebreken, aan zoodanige haarverf, toch kan men den verkooper niet van kwakzalverij beschuldigen! Hij (de leverancier) geeft wat hij belooft, een haarverf die verft.

Wat beweegt nu uw redactie, zoo'n haarverf te onderzoeken en deze analyse voor Jan en alleman te publiceeren?

Is dat nu niet alle eerlijke handel — want dat is toch hier het geval — benadeelen?

Met dank voor de verleende plaatsruimte,

Uw Dr.,

J. B.

De Inzender houde het ons ten goede, dat wij ons het recht aanmatigen te beoordeelen wat in het kader van ons blad past of niet. Wel is waar hebben wij er in den laatsten tijd van afgezien haargroeimiddelen van onze zijde te bespreken, maar dat is niet omdat wij ze niet als kwakzalversmiddelen beschouwen, maar wijl wij al zoo dikwijls hebben gezegd, dat er geen middelen zijn, die de verloren haren doen terugkeeren.

Tegen haarverven, die schadelijke bestanddeelen bevatten zullen wij blijven waarschuwen.

Dit gaf ons aanleiding het *Ingezonden stuk* met de daarbij gevoegde analyse van het daarin genoemde middel (de analyse is ditmaal niet op ons verzoek geschied) in ons vorig No. gaarne op te nemen en wij blijven den Inzender van dat stuk dankbaar voor zijn mededeeling.

Wat nu de quaestie aangaat van het onderzoek van een middel uit den handel en het publiceeren van de verkregen resultaten, zijn wij van meening dat daardoor eerlijke handel niet benadeeld wordt. Wie iets z.g. nieuws ter markt brengt, geeft daarmee bijna altijd de samenstelling, dus de analyse, aan 't publiek; geheimen zijn er voor de tegenwoordige methodes van onderzoek maar weinige.

Men drage dus zorg, dat het nieuwe den toets van de analyse kan doorstaan.

RED.

RECHTSZAKEN.

In de zitting van het kantongerecht Rotterdam II stonden de vorige maand terecht: H. v. E., 39 j., en J. v. V., 32 j., beiden koopman, alhier, ter zake dat zij tezamen en in vereeniging in of omstreeks de maand Februari 1902, niet toegelaten tot de uitoefening der artseneijbereidkunde, hebben bereid, en in pand 50 in

de Van Reijnstraat alhier tegen betaling van drie gulden tot geneeskundig doel aan J. G., h/vr. C. K., in twee fleschjes hebben afgeleverd vloeibare geneesmiddelen van eene roode en blauwe kleur, en dit buiten noodzaak.

H. v. E. stond nogmaals terecht, omdat hij omstreeks den zelfden tijd, niet toegelaten tot de uitoefening der artseneijbereidkunde, buiten noodzaak heeft bereid, in hetzelfde pand, en aan M. C. R. tegen betaling van zestig cent heeft afgeleverd, om tegen maagpijn te gebruiken, althans tot geneeskundig doel, een hoeveelheid Berenburger-kruiden, species amarae, geneesmiddelen. H. v. E. was geen apotheker, althans niet toegelaten als zoodanig, evenmin geneeskundige, tot 't afleveren van geneesmiddelen bevoegd, toen hij de kruiden beneden de hoeveelheid van duizend gram voor zestig cent heeft verkocht.

De beklagden ontkenden het hun ten laste gelegde.

De twee vrouwen, wien de geneesmiddelen waren verkocht, werden als getuigen gehoord en verklaarden bedoelde geneesmiddelen van de beklagden te hebben ontvangen. Ook werd als getuige-deskundige gehoord dr. Robertson, apotheker en scheikundige alhier.

In beide zaken werd het door den kantonrechter noodig geacht nog een getuige nader op te roepen en te hooren, ten einde in verband met de ter zitting afgelegde getuigenissen volledig vast te stellen, dat met de aanwezige overtuigingsstukken zijn gepleegd de aan de beklagden ten laste gelegde overtredingen. Dus werden de zaken ter verdere behandeling aangehouden.

CORRESPONDENTIE.

— Met dit blad worden de postwissel-formulieren voor de contributie en de abonnements-gelden, aan de leden en de abonne's gezonden. Het bestuur verzoekt hun beleefd, maar met aandrang, deze formulieren ingevuld aan den Secretaris-Penningmeester terug te zenden, omdat deze wijze van betaling veel moeite en kosten spaart. Tevens beveelt het de belangen van de Kas der Vereeniging ten zeerste bij de leden aan; vele extra-bijdragen zullen hoogst welkom zijn.

Volgens besluit der Algemeene Vergadering zullen in het vervolg aan hen, die geen postwissel zenden, bij het aanbieden der kwitantie, de kosten van disponeeren in rekening worden gebracht.

Hun, die het verschuldigde reeds overmaakten of met wie de Secretaris-Penningmeester op andere wijze afrekende, wordt verzocht een eventueel ontvangen formulier als niet gezonden te beschouwen.

Wie op den postwissel zijn verlangen te kennen geeft, dien zal een kwitantie worden toegezonden.

Duidelijke vermelding van naam en adres is zeer gewenscht.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

De GEZONDHEIDSCOMMISSIE te Gouda.

De AFD. IJSSSEL—NOORD—ALBLAS—LEK der Maatschappij tot bev. der Geneeskunst te Alblasdam.

De heer J. W. R. GERLACH te 's Gravenhage.

Nederl.—Indië:

A. W. CRAMER, arts, officier van gezondheid te Kotak-Radjah, Atjeh.

W. M. H. A. te 's G. Dank voor uwe aanwijzing.

Dr. C. P. te V. De bladen waarin waarschuwingen voorkomen tegen het *Anti-épileptique van Uten* en *Hartzema's Haemalon* zijn zeker reeds in uw bezit; gaarne hadden wij tegen deze middelen en ook tegen andere een »herhaalde waarschuwing» opgenomen, maar 't valt ons zoo moeilijk daar plaats voor te vinden.

W. L. M. te L. Het onderzoek van de *Fin de Chassaing* heeft aangetoond, dat dit middel werkelijk de bestanddeelen bevat, die als zoodanig worden opgegeven. Schadelijke stoffen werden niet aangetroffen. Dit neemt niet weg dat, zooals wij in het Maandblad van December 1902 schreven, het middel zelf niet als iets bijzonders is te beschouwen.

H. G. H. te Z., J. H. v. L. te A., Dr. d. G. te 's-H., Dr. C. d. L. te A. en H. W. S. te L. Postwissels ontvangen.

M. J. F. te K. Een bespreking van *Force* valt buiten het kader van ons blad. Het wordt aanbevolen als voedingsmiddel, niet als geneesmiddel.

Mevr. J. H. S.—v. d. M. te A. Dank voor het door U gezonden. Het Bestuur zal de zaak ter harte nemen. Een redactie van een groot dagblad als het *Handelsblad* moest zoo iets niet doen. Trouwens, het *Tijdschrift voor Sociale Hygiëne* bevatte een dergelijke reclame.

M. J. K. te H. De gezonden Maandbladen zullen U wel voldoende inlichten. Gij kunt ze behouden of aan anderen ter lezing geven.

H. J. M. S. te K. Alhoewel wij niet kunnen beoordeelen of het schrijven van 11 Jan. als een poging tot afpersing kan worden beschouwd, omdat wij den inhoud niet kennen, meenen wij, dat tegen mededeeling van het gebeurde in de couranten geen bezwaar bestaat, indien de termen, waarop dit geschied, niet beledigend zijn.

J. F. H. v. L. te H. De u toegezonden bladen zullen u omtrent het *State Medical Institute* hebben ingelicht, terwijl wij voor Dr. James W. Kidd verwijzen naar het in dit n^o. voorkomend artikel.

H. G. H. te Z. Wij zullen eens trachten wat van de handelingen van dien masseur te weten te komen; indien hij onbevoegd geneeskundige practijk uitoefent, ligt het op den weg van het Staatstoezicht op de volksgezondheid en van de Justitia hiertegen op te komen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 687.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: Het proces-Nardenkötter.

Berichten: Onbekende spécialités en geheimmiddelen buiten de apotheek. — Een kwakzalver te Steenwijk gesnapt. — Pogonia. — Scherpere bepalingen tegen kwakzalvers in Pruisen. — Kwakzalvers geteld. — Kwakzalversreclame. — Een teeken des tijds.

Mededeelingen van verschillende aard: Twee Amsterdamsche Specialiteiten. — Amerikaanse Versterkingspillen. — Dermatose. — De gratis-verspreiding van het Maandblad. — Reclame voor Pinkpillen. — Dodelijke vergiftiging door een kwakzalversmiddel. — Een staaltje van brutaliteit.

Ingezonden: Over haarverf.

Rechtszaken: Vrijpraak van onbevoegde uitoefening der artsnijbereidkunde.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Retau's zelfbewaring. — Santal Midy.

Het proces van den kwakzalver Nardenkötter.

De lezers van de *N. Rott.Ct.* hebben over het bovengenoemd proces een belangrijke correspondentie kunnen lezen in enkele nummers van deze courant, de vorige maand verschenen. Het zij ons geoorloofd hier uit het No. van 7 Februari het voornaamste gedeelte te laten volgen, ten einde onze lezers, die geen kennis hebben genomen van de oorspronkelijke stukken, voldoende op de hoogte der zaak te brengen.

De correspondent schrijft dan het volgende uit Berlijn:

„Sedert eenige dagen is hier een kwakzalversproces aan den gang, waarvan het einde nog niet te zien is. Maar men behoeft de uitspraak niet af te wachten, om er alvast wat over te vertellen. Dat is ook de moeite waard, omdat hetgeen hier nu aan het licht komt bewijst, hoe al de wettelijke voorschriften en politiematregelen waarmede juist in Pruisen vooral de kwakzalverij moet worden tegengegaan, en het beroep van den arts en dat van den apotheker ten bate der lijdenz menscheid beschermd, toch maar weinig helpen, zoo lang de zieken zelf meer vertrouwen en geld over hebben voor kwakzalvers dan voor de officieel gediplomeerde artsen die een langen studietijd achter den rug hebben.

„De gewezen apothekersbediende NARDENKÖTTER beoefende te Berlijn de kwakzalverij op groote schaal. Hij adverteerde voortdurend, vooral in de provinciale pers, maakte bekend, dat hij zijn adviezen ook schriftelijk gaf, en verzekerde, alle kwalen te kunnen genezen, van het podagra af tot kanker toe. Voorts hield hij er gediplomeerde geneeskundigen op na, als helpers, om zijn recepten te onderteekenen, voor zoover de middelen in de „officieele“ apotheken moesten bereid worden. Maar ook hij zelf bereidde zijn geneeskrachtige middelen, drankjes, pillen en pleisters, thuis in zijn zoogenaamd laboratorium, dat hoofdzakelijk bestond uit een badkuip, die overigens ook door zijn huisvrouw zoo nu en dan gebruikt werd voor eigen reiniging, als de kuip toevallig niet vol medicijn was. Grootendeels werden de eigengemaakte geneesmiddelen in fleschjes en potjes gedaan door den een of anderen bereidwilligen apotheker te Berlijn of daarbuiten; zoo kregen ze dan een etiket voordat ze aan de patiënten werden verzonden, hetgeen er een wetenschappelijker en deftiger cachet aan gaf.

„Zijn grondstoffen kocht NARDENKÖTTER in het groot van drogisten en handelaars in chemicaliën. Wat voor reusachtige massa's hij verwerkte, en met welk een schandelijke lichtvaardigheid hij groote hoeveelheden

van de zwaarste vergiften thuis in voorraad had, bleek bij het gerechtelijk onderzoek, toen in de keuken, den kelder, in kasten, op den grond tusschen potten en pannen, in één woord overal verspreid tusschen het huisraad groote flesschen met arsenicum, morfine, enz. open en bloot gevonden werden, zelfs zonder een waarschuwend etiket. De massa giftige of gevaarlijke ingrediënten, hier bijeengebracht, was zóó groot, dat de politie, toen zij ze in beslag nam en wilde wegbrengen, een meubelwagen met twee paarden daarvoor moest gebruiken. De beruchte badkuip, waarin de onmogelijkste mengsels bereid werden — een werkje waaraan ook zijn lieve echtgenoot ijverig deelnam — werd eenvoudig met koud water uitgespoeld als ze schoongemaakt moest worden. Bij zooveel slordigheid en onvoorzichtigheid is het een raadsel, dat er uit het laboratorium niet nog meer ongelukken voortkwamen.

„Van den omvang dien de zaak genomen had, krijgt men een denkbeeld als men verneemt, dat in anderhalve maand voor omstreeks 800,000 mark aan „geneesmiddelen“ verzonden moeten zijn. Het jaarlijksche inkomen van NARDENKÖTTER wordt geschat op 160,000 mark, uit de zuivere winst van zijn onderneming; hij zelf geeft echter slechts 32,000 mark op, misschien omdat hij zich anders nog een proces wegens valsche opgaf van zijn inkomen op den hals zou kunnen halen. In die richting heeft de kwakzalver zich overigens reeds eenigermate gedekt, aangezien hij meer dan eens opgegeven heeft, geheel zonder middelen te zijn, en de zaak slechts te drijven voor rekening van zijn vrouw, die buiten gemeenschap van goederen met hem getrouwd zou zijn.

„In den loop van het proces kwam natuurlijk ook ter sprake, op welke wijze de groote medicijnman zijn kunst beoefent. Hij bezit een menigte oude boeken over geneesmiddelenleer, ook over de symptomen van de verschillende ziekten, en daarnaar maakte hij — voor zooveel de beschikbare tijd 't hem vergunde — zijn schriftelijke adviezen op voor de zieken. Overigens liet hij zich helpen door een aantal klerken en ander dienstpersioneel, die echter in hoofdzaak te zorgen hadden voor de boekhouding, de inning van het verschuldigde, en het regelen van de langdurige „nakuren“, welke volgens het een of andere plan gevolgd moesten worden, nadat de patiënt de vier tot zes weken durende hoofdkuur had doorgemaakt.

„Bij het innen van de kosten der adviezen en geneesmiddelen — die zeer hoog liepen — was NARDENKÖTTER onverbiddelijk, zooals blijkt uit de wanhopige brieven van arme dienstboden, gymnasiasten e. d., welke in zijn kantoor gevonden zijn. Als een staaltje van de gewetenlooze manier waarop de patiënten behandeld worden, zij het volgende vermeld. De nadrukkelijke geëischte fleschjes met urine, voor het wetenschappelijk onderzoek, werden feitelijk nooit onderzocht, en alleen van de ontpakking ontdaan, omdat, naar het getuigenis van een der bedienden de domme ezels (gelijk beklagde zijn patiënten placht te noemen als hij zijn kantoorpersoneel in vertrouwen nam), dikwijls het geld mee inpakten. Men onderzocht dus enkel of er tuschen de omwikkeling geld zat, wierp daarna de fleschjes met urine ongezien weg en zond, op goed geluk af, de zoogenaamde geneesmiddelen.

„Wij willen de „correspondentie“, om niet te uitvoerig te worden, niet verder op den voet volgen maar hier nog beknopt enkele zaken mededeelen, die bij het proces verder voor den dag zijn gekomen,

voorzover wij door de bedoelde artikelen in de *N. Rott. Ct.* en door berichten in de *Apotheker-Zeitung* zijn ingelicht.

Het bleek o.a. dat vele patiënten die „per brief“ behandeld werden, groote doses van volstrekt niet onschuldige stoffen toegezonden kregen. Een patiënt was bv. op die wijze een jaar lang met kwik behandeld 't geen de deskundige dr. STORMER voor een ongehoorde manier van doen verklaarde. Het ging niet aan een kwikkuur voor te schrijven, enkel op grond van antwoorden op de vragenlijst en zonder dat men den patiënt gezien had.

Een ander geval was dat van een patiënt, die volgens de diagnose van NARDENKÖTTER een keelaandoening had. N. schreef hem zes verschillende geneesmiddelen voor, namelijk een mengsel van arsenicum en ijzer, een oplossing van broomkalium, kinadruppels, laxeerende pillen, maagpoeder (met extract van wilde kersen en braaknoten) en een zoutoplossing om te gorgelen. In werkelijkheid had de man echter een polyp in den neus die langs operatieven weg verwijderd is.

Zooals 't meer gaat - en gelukkig - kwam bij het rechtsgeding de medehelpende geneesheer (twee geneeskundigen waren buitenlands gegaan) en apotheker er slecht af, niettegenstaands zij tot hunne verdediging wezen op de groote ellende die, vooral in medische kringen, in Duitschland algemeen is.

Na het getuigenverhoor, waarbij de lichtgeloofigheid van het publiek nog helder voor den dag kwam, eischt de Ambt. van het - O. M. tegen NARDENKÖTTER 3½ jaar gevangenisstraf, 5000 Mk. boete en 5 jaar verlies van eer, bovendien wegens overtreding van de Gewerbeordnung 330 Mk. boete; tegen dr. KRONHEIM, de eenige geneesheer die niet gevlucht was, wegens medeplichtigheid aan het bedrog 1 jaar gevangenisstraf en 1 jaar eerverlies, en tegen den beschuldigde KLESPER, de apotheker, wegens het medewerken tot oneerlijke concurrentie 300 Mk. boete.

Deze eisch werd grootendeels ingewilligd: NARDENKÖTTER werd veroordeeld tot 3 jaar en 3600 Mk. boete, KRONHEIM zag zijn straf tot een half jaar verminderd terwijl KLESPER werd vrijgesproken.

Inmiddels heeft de hoofdschuldige het land verlaten, wat niet te verwonderen is wanneer men weet, dat hij, wiens jaarlijks inkomen op 160000 Mk. werd geschat, tegen een borgtocht van slechts 15000 Mk. op vrije voeten werd gelaten, niettegenstaande de off. v. justitie een waarborgsom van 100000 Mk. had vastgesteld.

De vogel is gevlogen; de schurk ontloopt, tenminste voorloopig, zijn straf en desniettemin verheugen wij ons dat de strafvervolging aanhangig is gemaakt. Het publiek, dat lezen wil, kan daaruit opnieuw zien wat het van die allesgenezers en vooral van hen die *per brief* werken te wachten heeft. Zal het met deze les zijn voordeel doen? Wij hopen het . . . maar? Reeds meermalen zijn dergelijke processen voorgekomen: wij herinneren o.a. aan de zaak VOLBEDING (zie de Maandbladen van December 1896 en van Januari en Februari 1897) waarbij

even ergelijke schandalen voor den dag kwamen als bij het thans vermelde proces.

Maar ook, zonder dat de zaak voor de rechtbank behandeld werd, konden wij, in de verschillende jaargangen van ons blad, door eigen onderzoek daartoe in staat gesteld, voorbeelden geven van de schadelijkste staaltjes van afzetterij, door die z.g. *brievendoktoren* gepleegd. Wij behoeven slechts de namen te noemen van MOESINGER, ALBERT, PARLAGHY, NICHOLSON de exploitanten van *Retau's zelfbewaring* e.d. om bij vele getrouwe lezers de herinnering op te wekken aan de verachtelijke wijze waarop deze aartskwakzalvers op het ongeluk van hunne medeburgers hebben gespeculeerd.

En nu de oogen van het publiek door het proces NARDENKÖTTER opnieuw zijn geopend, vragen wij: Wat weet gij van de handelingen van de brievendoktoren, die in de laatste jaren en ook tegenwoordig in onze bladen om 't hardst adverteeren?

Wat weet gij van het *Institut Drouet* het *Institut Dalton*, de *Vitalistische behandeling* door de *Nieuwe Geneeskunde*?

Wat weet gij van the *State medical Institute* met zijn proefpakjes „Gratis aan mannen verzonden”, wat van de inrichting van JAMES W. KIDD, die eveneens proefpakjes verzendt en volkomen genezing van allerlei kwalen belooft?

Niets.

Ja, toch iets, indien gij ons Maandblad hebt gelezen. Daarin hebben wij getracht u duidelijk te maken dat het om uw geld te doen is. En dikwijls zult gij tevens met uw gezondheid betalen.

BERICHTEN.

Onbekende spécialités en geheimmiddelen buiten de apotheek. Onder dezen titel verscheen in ons blad van Juli 1902 een hoofdartikel naar aanleiding van een stuk van ons eerlid Dr. G. W. BRUINSMA, geplaatst in het *Medisch Weekblad*. In het *Sociaal Weekblad* van 31 Januari j.l. heeft Dr. BRUINSMA deze quaestie, onder den titel: „Toezicht op geneesmiddelen” nog eens uitvoerig en op ook voor niet-deskundigen duidelijke wijze besproken.

Wij raden de kennisneming van dit artikel aan onze lezers ten zeerste aan.

Een kwakzalver gesnapt. Te *Steenwijk* is door de marechaussee aangehouden en ter beschikking van den officier van justitie te Heerenveen gesteld een persoon, zich noemende *Wiebe Visser*, afkomstig uit *Assen* en voorgevende reiziger te zijn in medicamenten, vooral voor maagziekten. Per fleschje liet hij zijn goedgevloovige clientèle twee gulden betalen, waarvoor menig fleschje verkocht is.

Bij onderzoek is echter gebleken, dat alles bestond uit waardelooze ingrediënten.

Na verhoor is een bevel tot voorloopige gevangenhouding tegen hem uitgevaardigd. (N. R. Ct.)

Pogonia. Volgens een „ingezonden stuk” in het *N. v. d. D.* van 7 Februari j.l. is dit middel, aanbevolen als: *Hygiënisch welriekend zelscheerend poeder*, waarbij het gebruik van een scheermes onnoodig is, niet altijd onschadelijk. Iemand, die het gebruikt had, had er zeer onaangename gevolgen van ondervonden.

Scherpere bepalingen tegen kwakzalvers. Vermoedelijk naar aanleiding van het proces-Nardenkötter schijnt de regeering van Pruisen vast besloten, het kwakzalversbedrijf te onderdrukken. Behalve het verscherpte toezicht op hun optreden, dat reeds tot eenige belangrijke strafvervolgingen heeft geleid, en de officieele bestrijding van de reclame der natuurgeneeskunde, zal nu ook aan de Rijksgeregering door den Pruisischen minister van onderwijs worden voorgesteld, ook tot de kwakzalvers uit te breiden het artikel der „Gewerbeordnung” waarbij de uitoefening van zekere beroepen (dansmeester, huwelijksmakelaar enz.) verboden wordt, als door feiten de onbetrouwbaarheid van de betrokken persoon is gebleken. (N. T. G.)

Kwakzalvers geteld. Dr. SAATZ heeft in opdracht van de Aertskammer een statistiek gemaakt van de kwakzalverij in de provincie Brandenburg. Te Berlin zijn 600 kwakzalvers, in de provincie 333 en wel 86 vrouwen, waaronder de echtvriendinnen van 1 geestelijke, 1 onderwijzer, 4 fabrikanten, 24 werklieden, verder 2 masseuses, 7 vroedvrouwen en 6 verpleegsters. Onder de mannelijke beroepskwakzalvers in de provincie vindt men 38 onderwijzers en geestelijken, 10 ambtenaren, 48 landbouwers, 32 kooplieden, 51 handwerklieden, voornamelijk schoenmakers, 46 arbeiders, 43 verplegers enz., 1 medisch student, 1 veearts, 1 tandentehnicus, 15 herders, 6 houtvesters, 1 ritmeester, 4 ingenieurs en 1 . . . . . komediant. In 24 gevallen is de dood als gevolg van kwakzalverij gecon-

stateerd. In 151 gevallen nadeel door verzuim van de gepaste behandeling, in 10 gevallen grove afzetterij. (W. T. G.)

Kwakzalversreclame. Een arts te Breslau heeft zich de moeite getroost, een kwakzalver *civielrechtelijk* te vervolgen wegens oneerlijke concurrentie, met name wegens onware beweringen in advertenties. De beschuldigde, een drogist, had nl. verteld, dat hij alle stotteraars kon genezen en schriftelijk voor blijvende genezing instond. Prof. WERNICKE verklaarde voor het gerecht, dat het niet mogelijk is, alle stotteraars te genezen. De drogist werd tot de kosten en tot een boete van voorloopig 1000 Mark en 100 Mk. voor iedere verdere overtreding veroordeeld. Bij strafvervolging had het opzet om te bedriegen moeten worden bewezen, terwijl in het civiele proces de objectieve onwaarheid der beweringen voldoende was. Dit voorbeeld kan in Duitschland veel goed doen, en de kwakzalvers van hun krachtigste wapen — het bedriegen der goëgemeente — berooven. (W. T. G.)

Een teeken des tijds. — De Zwitsersche Prof. FOREL heeft de eer gehad, door een jongedame uitgenoodigd te worden om haar onderricht te geven in wat nog aan haar kennis ontbrak, om daarmede haar onderhoud te kunnen verdienen. Zij had nl. van een heer, die overal voordrachten hield over hypnose „alles” geleerd behalve de therapeutische toepassing van dezen toestand. De brief was vol taalfouten maar beleefd FOREL antwoordde, dat zij, om de geneeskunst uit te oefenen, bevoegd moest zijn. Wenschte zij kwakzalverij uit te oefenen, dan zou hij haar aangeven bij de politie. Hierop volgde een brutaal briefje met het bericht, dat zij in haar kanton gerust mocht kwakzalveren. (W. T. G.)

MEDEDELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

VAN DE AFDEELINGEN.

Afdeeling „Amsterdam.”

Twee Amsterdamsche Specialiteiten.

„Mej. A. BOUT, *Planeetkundige*, geeft raad en opheldering in alle zaken, ook op wetenschappelijk gebied

Prijzen: Voor het dagelijksch leven f 0.25, de Planeet bewerkt f 0.50, bewerking van het Ei f 1.—, waarin ook voorkomt het Menschelijk leven, en langdurige of verborgen ziekten.

VOOR HEEREN DUBBEL TARIEF.

Spreekuren van 's morgens 11 tot 9 en Zondags van 11 tot 4 uur,

Govert *Flinckstraat* 248, 1ste Etage, tusschen *Sweelinkstr.* en v. d. *Helststraat* AMSTERDAM.

„Amsterdam, datum Postmerk.

M!

De ondergetekende, uitstekend op de hoogte met de *Natuur-Genees-Methode* Pastoor Kneipp, Dokter Alinson, Priesnitz, Hahn, Dokter Lahman en Louis Kühne uit Leipzig, met zijn gelaatskunde, geeft raad in alle ziekten.

Behandeling door Stoom-, Water-, Licht- en Luchtbaden, alsook door normale voeding.

Is te spreken tusschen 10—11 uur des morgens en tusschen 7—8 uur des avonds, behalve Zondagsavond; laat zich ook aan huis ontbieden.

J. Mor.

2e Jan v. d. *Heijdenstraat* 22, huis tusschen v. *Woustr.* en *Sarphatipark*.

Attesten ter inzage.”

Mej. Bout en J. Mor zijn bij de lezers van ons Maandblad geen onbekenden.

Evenmin zijn nog de advertenties van Mej. Bout met één ei — concurrenten traden later met twee eieren op — en haar Kikvorschen-geneesmiddel vergeten en 't zelfde geldt voor onzen natuurvriend Mor.

Met advertenties schijnen zij geen voldoende succes te hebben, althans zij hebben den meer in zwang gekomen weg van rondzending van reclame-biljetten gevolgd, zooals deze hierboven zijn afgedrukt.

Of wij hun nu een dienst of ondienst bewijzen, door de affaire in nog ruimer kring bekend te maken, kan hier in het midden blijven.

Waarom Mej. Bout voor Heeren dubbel tarief vraagt of het uit ultra-feminisme is, of wellicht nog grooter reclame moet verbeelden, weten wij niet.

Wat wij wel weten is, dat in hoofdzaak vrouwen en meisjes bij Mej. Bout komen.

Amerikaansche Versterkingspillen.

Over deze pillen, waarvan de alleen-verkoop voor Holland is opgedragen aan de bekende verkoopers in kwakzalversmiddelen H. SPETTER & Co. te Rotterdam, (doch die wij — per advertentie — ook verkrijgbaar zagen gesteld bij de niet minder bekende *Sanitas* te Amsterdam) willen wij slechts een paar woorden zeggen. Zij worden aanbevolen tegen allerlei kwalen van het geslachtstelsel bij mannen en vrouwen; dit zij onze lezers voldoende, want de wijze waarop in 't biljet, dat bij de pillen wordt verstrekt, over deze en nog andere kwalen wordt gesproken, doen het ons minder geschikt voorkomen iets daaruit over te nemen. Schandelijk is de overdrijving waarmee de kwalen worden geschilderd; de menschen worden zóo angstig gemaakt, dat zij zich als reddeloos verloren beschouwen . . . tenzij zij tot de *Amerikaansche versterkingspillen* hun toevlucht nemen.

De pillen bevatten, volgens het onderzoek van Dr. J. L. B. VAN DER MARCK te Zutphen, *Broomnatrium*, ijzer en een *laxeerend extract*. (Of het extract van rhabarber, cascara of frangula was, was niet met zekerheid uit te maken.)

Ziethier dus het Amerikaansche middel; allergeeueste geneesmiddelen, die door onze geneesheeren bijna dagelijks worden voorgeschreven, maar waarvan zij niet zullen verklaren, dat zij de wonderen zullen doen, die SPETTER c. s. er met zooveel ophef van vertellen. Integendeel zal men in vele gevallen zichzelf groot nadeel kunnen berokkenen, door de pillen te gebruiken en daardoor de tijd voor medische hulp te laten voorbijgaan, waar deze, op 't juiste oogenblik opgetreden, van veel nut had kunnen zijn.

Nog een waarschuwing aan de Vrouwen: Wanneer gij de pillen bij SPETTER bestelt, krijgt ge tegelijkertijd eenige circulaires met afbeeldingen van toestellen door die firma verkocht en een teekening, ontleend aan een arbeid van den meermalen door ons genoemden PROF. SCHOONDERMARK, die gij liever niet zult ontvangen.

DERMATOSE.

Sedert eenigen tijd brachten ons de Couranten de volgende advertentie:

„DERMATOSE.

BALSEM VOOR WONDEN EN HUIDZIEKTEN.

Geneest snel en zeker alle wonden van welken aard ook. Voortreffelijk geneesmiddel tegen *Zweren*, *Lupus*, *Beeneter*, *Open Beenen*, *Dauwurm* en alle *Huidziekten*.

Talrijke genezingen, waarvan bewijzen in korten tijd verkregen.

Prijs f 1— per pot, met gebruiksaanwijzing.”

Wij dachten met iets nieuws te maken te hebben maar wij hadden 't mis. Toen wij n.l. om onze nieuwsgierigheid te bevredigen een potje van den wonderbalsem aankochten bleek het ons, dat wij een zeer oud middel voor ons hadden. Tenminste de zich noemende Generaal Agent PETERS VAN DER WEIJDEN te Veghel deelt in een biljet, bij 't potje gevoegd, 't onderstaande mede:

„Dit uitmuntend geneesmiddel, bereid volgens een recept dat sedert onheuchelijke jaren eigendom van een der eerste familiën hier te lande is, werd tot heden niet algemeen verkrijgbaar gesteld, doch slechts aan liefdadige instellingen als ziekenhuizen, kloosters enz. verstrekt.

Door het groote succes er mede verkregen, en de talrijke dankbetuigingen van genoemde instellingen er over ontvangen, is men er toe overgegaan het in exploitatie te brengen.

Te meer, daar nog de laatste maanden verschillende gevallen van *lupus*, *open beenen*, *beeneter* en *verzueringen* door deze heilzame wondbalsem geheel genezen zijn, heeft men gemeend niet langer te mogen wachten de DERMATOSE onder het bereik te brengen van een ieder.”

Nu, men zou zoo zeggen dat er alle reden is om er dankbaar voor te zijn dat men het geheele publiek in de gelegenheid stelt te profiteeren van een middel, dat, sedert onheuchelijke jaren, slechts aan enkelen heil aanbracht; en dat zou ook inderdaad het geval zijn, wanneer het middel werkelijk was, wat er van gezegd wordt.

Dit laatste betwijfelen wij intusschen zeer. Uit

het onderzoek van de zalf, ingesteld door Dr C. PRAY Jz te Veenhuizen is n.l. gebleken, dat het potje, inhoudende circa 22 gram, dat voor f 1 wordt verkocht, in hoofdzaak bestaat uit loodpleister, (*diapalmpleister*) een geneesmiddel, dat inderdaad reeds sedert „onheuchelijke jaren” o.a. ook als huismiddel bekend is. Langzamerhand is deze pleister, even als zooveel andere, op den achtergrond geraakt omdat de nieuwere heilkunde met hare antiseptische en aseptische behandeling van chirurgische gevallen thans veel doelmatiger te werk gaat. Maar zelfs, ten tijde dat de loodpleister — en de daarmee bereide zalven — nog in hooge eere stonden, zal niemand hebben durven beweren, dat o.a. *lupus*, *beentet* en alle huidziekten zeker en snel daardoor zouden worden genezen. Dit is eenvoudig onwaar en evenmin is dat van DERMATOSE te verwachten.

Wel kan het zijn — en dat gevaar is niet gering —, dat de aanwending van DERMATOSE verergering van de kwaal te weeg brengt, waar een eenvoudig aseptisch verband, na nauwkeurig onderzoek van den lijder doelmatig aangelegd, misschien tot een goed resultaat had geleid.

Reeds meermalen waren wij in de gelegenheid te wijzen op de nadeelige gevolgen, die het gebruik op eigen hand van dit of dat zalfje bij wonden, na zich heeft geslept.

De Generaal Agent schijnt trouwens wel een beetje te vreezen, dat de zaak niet altijd naar wensch loopt maar toch maakt hij er zich op een o.i. schandelijke wijze van af. Hij schrijft n.l.: „Het kan voorkomen dat in de eerste dagen de kwaal door afscheiding van ziektestoffen uit de wond oogenschijnlijk verergert; men make zich daarover echter niet ongerust, doch ga met het gebruik rustig door en men is van volkomen herstel verzekerd.”

Is kras: „volkomen herstel” zonder dat men iets van den aard van het lijden afweet. Is hier een kwakzalver aan het woord of niet?

De gratis-verspreiding van het Maandblad.

Een herinnering aan de Leden der Vereeniging.

Van den aanyang af heeft het in de bedoeling der Vereeniging tegen de Kwakzalverij gelegen door een ruime verspreiding van haar Maandblad overal in den lande haar waarschuwingen te brengen onder de oogen van een zoo talrijk mogelijk publiek. En terecht, want niet in de eerste plaats voor het toch altijd beperkte aantal leden en abonné's is de inhoud van dat blad bestemd en het meest noodig. De leden der Vereeniging en de abonné's op het Maandblad kan men met eenig recht beschouwen als overtuigden, als personen die de waarschuwingen nauwelijks noodig hebben. Maar het groote publiek waaronder nog altijd zooveel lichtgeloovigheid heerscht, dat voor een deel zoo gaarne aanneemt „al wat in de courant gedrukt staat” dat voor een ander deel, aangehouden door geheimzinnigheden, zich bij voorkeur tot geheimmiddelen wendt, dat publiek moet in zijn eigen belang onophoudelijk gewaarschuwd worden. Dat moet eindelijk gebracht worden tot het inzicht, dat, wat van zekere zijde zoo gaarne „niet-officieele wetenschap” genoemd wordt, geen reden van bestaan heeft — dat geadverteerde courantenmiddelen *altijd* overbodig, *dikwijls* nutteloos, *soms zelfs* schadelijk zijn — dat zij het publiek op den verkeerden weg leiden door het medicijnen-gebruik op eigen gezag aan te moedigen — en dat maar al te dikwijls kwakzalvers, lieden, die het slechts om gemakkelijk geldverdiene te doen is, van dezen weg gebruik maken om munt te slaan uit het goed vertrouwen van het publiek.

Om deze redenen zijn van den aanvang af de leden der Vereeniging in de gelegenheid gesteld tot die algemeene verspreiding mede te werken doordat voor ieder lid een zeker getal bladen beschikbaar werd gesteld. Dit had meerdere voordeelen: eerstens kon daardoor allerwege, in alle hoekjes en gaatjes, ons waarschuwend Maandblad worden gebracht, door personen, ter plaatse met de gewoonten behoeften bekend, maar ten tweede verbond men daardoor die leden door een band van activiteit aan de Vereeniging, werd daardoor ook hun belangstelling en hun aandacht gaande gehouden om door verspreiding onzer waarschuwingen, daar waar zij telkens daaraan de meeste behoefte bespeurden het openbaar belang te dienen. Groot zijn dan ook de diensten door vele leden gedurende de verlopen jaren op die wijze aan het publiek bewezen, diensten die — misschien door weinigen als zoodanig erkend en door een nog

kleiner aantal gewaardeerd — desalniettemin zijn bewezen.

Maar toch — het ideaal wordt op die wijze wel nimmer bereikt, t. w. een *regelmatige* verspreiding. Het kost niet veel moeite vrijwillig een plicht op zich te nemen, méér moeite kost het, dien jaren lang trouw te volbrengen. Ook is er altijd wisseling (zooals bij elke Vereeniging) in het aantal en in de personen der leden. En dan is het onvermijdelijk, dat men ten laatste krijgt een toestand van lijdelijkheid, van sleur; op sommige plaatsen komt het blad geregeld onder veler oogen, op andere veel minder geregeld en onder de oogen van een veel te klein publiek. Vooral de kleinere plaatsen en de meer afgelegen streken lijden dan onder dat euvel.

Daarom is sedert ruim 2 jaar door het bestuur der Vereeniging de maatregel genomen, van *zinentwege* aan bepaalde, door de leden opgegeven adressen, vooral aan de openbare plaatsen van samenkomst van allerlei aard, geregeld een gratis-exemplaar te zenden, welke maatregel zeker succes heeft gehad. Maar toch kan het bestuur de medewerking van de leden nog lang niet missen. Het blijft rekenen op hun hulp, hun werk- en hun waakzaamheid. Hun hulp en werkzaamheid in het opsporen van geschikte adressen, hun waakzaamheid in het mededeelen van feiten van allerlei aard b.v. het verschijnen van nieuw kwakzalverijen, het opduiken van charlatans, en ook: het plaatselijk, en bij voorkomende gelegenheden, verspreiden van het Maandblad daar, waar het op een gegeven oogenblik of in een bijzonder geval, noodig mocht zijn. Want: *het aantal bladen, boven het eigen exemplaar, blijft voor de leden beschikbaar*; het Bestuur rekent voor zulke bepaalde gevallen op hun daadwerkelijke hulp, op hun medewerking aan het doel der Vereeniging.

Reclame voor Pinkpillen.

In 't *Vliegend Blaadje*, Kleine Courant van Helder enz., schrijft een abonné het volgende:

„Vergun mij s. v. p. in 't belang van 't algemeen voor de onderstaande waarschuwing een plaatsje in Uw veelgelezen blad, bij voorbaat reeds mijn dank.

„In verschillende dag- en weekbladen kan men van tijd tot tijd een reclame lezen voor de Pink-Pillen van Dr. Williams, als zijnde een uitstekend middel tegen bloedvergiftiging en bloedarmoede. In deze advertentie wordt Mej. Van den Berg, met volledig adres te Gouda genoemd, die verklaart door gebruik van bedoelde pillen genezen te zijn geworden van een ernstig geval van bloedvergiftiging. Na het lezen dezer reclame meende ik deze Pink-Pillen aan te wenden ter genezing mijner vrouw, die ook sedert eenigen tijd aan een dergelijke kwaal lijdende is. Doch vooraf achtte ik het raadzaam eenige nadere inlichtingen in te winnen bij genoemde Mej. Van den Berg te Gouda. Ik schreef haar te dien einde een brief, maar tot mijn groote verwondering ontving ik (op de enveloppe had ik het adres van den afzender vermeld) van de postadministratie dezelve terug met de vermelding, dat genoemde juffrouw daar niet woonde en het opgegeven adres der bevolking onbekend is.

„Ik behoef hier niets bij te voegen, maar meende dat het zijn nut kon hebben het goedgehoovig publiek te waarschuwen tegen dergelijke advertentiën en men er niet de minste waarde aan moet hechten.

Dit geval staat niet alleen. In ons no. van December 1899 namen wij ook een mededeeling op waaruit blijkt, dat men aan al die mooie dankbetuigingen, met portret, niet te veel waarde moet toekennen en zeker zou een uitgebreid onderzoek nog heel wat mooi's aan het licht brengen. Wij hebben echter zoo'n onderzoek onnoodig geacht, te omdat wij herhaaldelijk hebben aangetoond, dat niettegenstaande de beste attesten, de Pink-Pillen niet anders zijn dan *slecht gemaakte staalpillen*, van de halve sterkte van die, welke in onze apotheken verkrijgbaar zijn, zoodat die pillen *onmogelijk* de ontelbare ziekten *kunnen* genezen, waartegen ze worden aanbevolen, — en 2e omdat wij uit ervaring weten op welke wijze dergelijke attesten worden verkregen en hoe weinig zij te beteekenen hebben.

Daarbij komt nog dat de slechte attesten niet worden openbaar gemaakt en alles wordt aangewend om het publiek maken daarvan zooveel

mogelijk te voorkomen. Zoo ontvingen wij een schrijven van iemand uit *Krommenie*, die aan den Hoofddepôthouder SNABILÉ een brief had gezonden, dien deze niet zal laten afdrukken. In dien brief kwam o. m. het volgende voor:

„U mag wel zeggen dat de Pink-Pillen zenuwversterkend zijn, maar ik heb het tegendeel er van ondervonden. En al staat er in de Couranten dat er millioenen van genezen zijn, ik geloof eer dat als er geen strengere maatregelen genomen worden er nog millioenen door beetgenomen worden. Maar mijnheer als u me geen kleine schadeloosstelling geeft dan zal ik mijn best doen het zooveel mogelijk publiek te maken. Ik heb er 19 gulden mee vermorst en het heeft me niets geholpen; bij mij staan de Pillen dus nog lager aan geschreven dan de gewone staal-pillen, en daarvan krijgt men er dan nog wel 1000 voor een gulden, terwijl men maar 36 Pink-Pillen krijgt voor f 1,75. Nu ben ik mijn geld kwijt waar ik zoo voor gewroet heb om bij elkaar te krijgen maar afin dat heb ik er dan toch uit geleerd om nooit weer op het schrijven van advertentiën af te gaan.”

Op dezen brief in eenvoudige taal geschreven maar door ons een beetje meer leesbaar gemaakt, kwam tot antwoord een briefkaart van den volgenden inhoud:

„Mijnheer!

In antwoord op Uw schrijven van 11 Januari diene deze U mede te deelen dat ik voor ditmaal geen verdere stappen voor Uw schrijven zal doen.

Mocht ik weder een dergelijk schrijven ontvangen zoo zal ik dit onmiddellijk bij de justitie deponeren en U wegens afpersing doen vervolgen.

p. o. SNABILÉ.

Rotterdam, 14/1 - 1903.

T.”

Wij hebben er niets bij te voegen; het antwoord teekent voldoende.

Doodelijke vergiftiging door een Kwakzalversmiddel.

*Tot de ziekten, waarvoor de lijders zich schamen en daarom liever heimelijk allerlei middeljes ter genezing beproeven in plaats van naar den dokter te gaan, ofschoon zij weten dat deze tot geheimhouding verplicht is, behoort de schurft.

Sedert deze huidziekte nauwkeurig bekend is en het daardoor meteen duidelijk is geworden, dat geene inwendige geneesmiddelen iets kunnen baten, is de genezing bij nauwlettend toezicht niet zoo heel moeilijk. Voor de kwakzalvers blijft zij echter, om het bovenbedoelde schaamtegevoel der patiënten, een voortdurende bron van exploitatie en tal van in- en uitwendige middelen worden als onfeilbaar door hen aangeprezen. Dat zij niet allen onschuldig zijn en het gewone argument, waarmede zeer dikwijls het gebruik van geheimmiddelen wordt vergoelikt „baat het niet, het schaadt niet” niet altijd opgaat, bewijst een geval korf geleden uitvoerig uiteengezet in een duitsch tijdschrift over Gerechtelijke Geneeskunst.

Een dienstbode, wie in een ziekenhuis de genezing van schurft, waaraan zij lijdende was, niet spoedig genoeg ging, stelde zich onder behandeling van een kwakzalver; de overigens gezonde, sterke meid stierf, zooals met onbetwistbare zekerheid door het gerechtelijk onderzoek werd bewezen, binnen veertien dagen tengevolge van vergiftiging door rattekruid (arsenik), welk zwaar vergif in groote hoeveelheid een der bestanddeelen was, waarmede deze kwakzalver gewoon was de schurftlijders in te wrijven. Onder 't volk had hij een groote reputatie en al werd hij nu ook al tot een jaar tuchthuisstraf veroordeeld, deze straf bracht de arme meid niet meer in 't leven.

Een staaltje van brutaliteit.

Een staaltje van de onbeschaamdheid, waarmede de kwakzalvers heden ten dage durven optreden, levert een „prakt. natuurgeneeskundige” FR. WESTPHAL te *Lehnitz*, die — volgens de *Apotheker-Zeitung* — aan de apothekers te Berlijn den verkoop zijner wondermiddelen aanbiedt onder bijvoeging van een aanbeveling van zijn „goedkoopste natuurgeneesmethode”. De circulaire, waarbij dit geschiedt, eindigt met de volgende zinsneden:

Mijn plantengeneesmethode is eenig in haar soort,

want de beduidende resultaten waarop zij kan bogen hebben haar meermalen de groote gouden „Fortschritts-medaille” en het erekruis verschaft. Zij is geen kwakzalverij die de wetenschappelijke critiek heeft te vreezen, integendeel zij is door Professoren, geneesheeren, apothekers, gerechtelijke scheikundigen enz. als voortreffelijk erkend en hij, die het tegendeel beweert, mag wel als iemand met beperkte geestvermogens worden beschouwd. Slechts aan de omstandigheid, dat de kwakzalvers thans nog de macht in handen hebben en het volk door onnadankbaarheid, en mode-dwaasheid aan het gebruik van schadelijke stoffen de voorkeur geeft, is het toe te schrijven, dat wij tegenwoordig op het gebied van gezondheidsleer en natuurgeneesmethode nog niet meer zijn vooruitgegaan.

„Zieken, die geen geneeskundige meer kan helpen, zijn mij het liefst. Waarom? Deze hebben de noodige ervaring opgedaan, natuurlijk ten koste hunner gezondheid, zoodat zij zich door niets meer van mijn kuur laten afhouden of geneigd zijn deze te onderbreken, weshalve ik ook zeker op een goed resultaat kan rekenen.

Mijn ervaring en succes geven mij het recht tot de verklaring, dat mijn natuurgeneesmethode moet helpen bij iedereen die nog $\frac{1}{2}$ jaar levenskracht bezit, waarvoor ik garantie stel dat ik het bedrag voor de geneesmiddelen, gebruikt gedurende de geheele kuur, terug betaal wanneer geen resultaat is verkregen. Dit mag voor iemand, die geen denkbeeld heeft van de geneeskraft mijner methode ongelooftelijk klinken, toch is een enkele proefneming voldoende om zich van de waarheid te overtuigen.

„Denn Versuch macht klug! Probieren geht über Studieren!”

De geneesmiddelen (?) worden verstrekt door de Fritz Westphals Kräuter - Thee - und Likör - Fabriek en, zoo wordt er verzekerd, voor het buitenland worden nog verbindingen aangeknoopt. Wie weet hoe spoedig wij bij ons te lande de zegeningen van WESTPHAL zullen deelachtig worden?

INGEZONDEN.

Mijnheer de Redacteur!

Hoor en wederhoor, zal ook wel uw leuze zijn. Daarop vertrouwend, verzoek ik u beleefd, dit stukje te willen plaatsen.

In de „noot” onder mijn ingez. stukje — handelende over haarverf — zegt u: „zich het recht aan te matigen, te plaatsen wat u goeddunkt”.

Dit is volkomen waar; dat was ook de aanleiding tot mijn schrijven om consequent te blijven, dient u dan — behalve tegen haarverven — ook tegen alle andere schadelijke middelen te waarschuwen; inbegrepen, de schadelijk werkende middelen die onbekwame doctoren — of: bestaan die niet? — dagelijks voorschrijven. Al worden ook die middelen ook ter goeder trouw gegeven, *schadelijk zijn ze*.

Baat het, tegen schoonheidsmiddelen te ageeren? Geen quaestie van. Het middel wat hem of haar mooier of jonger doet schijnen, laten zij niet na; al vertelt men er ook bij „dat zij er dood van gaan.”

Met de uitdrukking „voor Jan en alleman deze analyse te publiceren” was bedoeld: dat u, door zulke receptjes bekend te maken — zeer zeker nog meer fabrikanten kweekt. Daardoor benadeelt u de handel; en.....u streeft het doel voorbij.

Waarom u zoo de nadruk legt op „nieuwe middelen”?

Niemand zal toch beweren, dat haarverf „iets nieuws” is.

Er zijn zoovele zaken — zelfs van meest bevoegde zijde — die de puntjes op de *i*, niet zouden kunnen verdragen.

In hetzelfde nummer, waarin ook mijn schrijven voorkwam, beantwoordt u de vraag om inlichtingen over „Force” dat zulks buiten uw kader ligt, zijnde een voedings, en geen geneesmiddel. Behoort soms haarverf tot een dezer categories?

Ten slotte nog dit: inzender dezes is eveneens tegen de kwakzalverij en direct geen belanghebbende bij het hier behandelde onderwerp.

Met beleefden dank voor de plaatsing,

Uw Dw. Dr.,

J. B.

Na onze aantekeningen op de „Ingezonden stukken” van G en J.B. in No 1 en 2 van dezen jaargang

laten wij gaarne het laatste woord aan den inzender van bovenstaand stuk. Onze lezers kunnen zelve wel oordeelen.

RED.

RECHTSZAKEN.

H. VAN E. en J. VAN V. te Rotterdam, voor het kantongerecht aldaar gedaagd wegens het zonder noodzaak onbevoegd uitoefenen van de artsijbereidkunde (zie ons vorig n^o.) zijn door den kantonrechter vrijgesproken.

CORRESPONDENTIE.

Postw. sels-Abonné's.

Door een abus ter drukkerij zijn ook postwisselformulieren gezonden aan enige Abonné's, bij boekhandelaars geabonneerd. Beleefd wordt hun bij dezen verzocht daarvan GEEN gebruik te maken. De reeds aan den Secretaris-Penningmeester toegezondene zullen dezer dagen teruggezonden worden.

De Secretaris-Penningmeester ontving twee abonnementspostwissels zonder opgave van de namen der afzenders. Ter voorkoming dat over dit bedrag alsnog zal worden gedisponeerd, is het wenschelijk dat de afzenders hun namen opgeven. De postwissels zijn ingeschreven resp.:

te 's Hage, (van Galenstraat), 6 Febr. 1903, onder No. 3029 en te Rotterdam . . . . . „ 7 „ 1903, „ No. 2814

Als nieuw lid is toetreden de Heer:

Dr. A. VAN DER HORST, arts te . . . . . Enschedé.

Redactie der „Nieuwe Burgerij” te Gent. Wij lezen uw blad met belangstelling, maar de inhoud leende zich niet tot een recensie in ons Maandblad. Wij kunnen niet meer doen dan de aandacht te vestigen op het verschijnen van dit orgaan voor den middenstand van Vlaamsch-België, 't geen wij bij deze doen. Een ruil-exemplaar zullen wij maandelijks toezenden.

P. M. te H. Uw vraag naar *Orangeine*, gericht tot de Heeren Dr. van Hamel Roos en Harmens is ons door dezen geworden, als vallende op ons terrein. Wij zullen zien of de geringe hoeveelheid der stof een onderzoek toelaat en u dan later berichten.

Dr. A. S. K. te K. Het middel *Zecura* kennen wij niet; het wordt hier te lande niet geadvertiseerd.

F. M. R. te H. Kunt gij ons ook een gebruiksaanwijzing of zoo iets over *Malline* zenden? Dan kunnen wij uw vraag beter beoordeelen. De courant in dank ontvangen.

W. E. & Zn. te L. Opnieuw onzen dank voor uwe steeds door ons zeer gewaardeerde zending

M. J. K. te H. Wij zijn het met uwen geneesheer eens; dat al dat geschreeuw over *Sanguinose* niets waard is. Dat het echter, zooals gij vermoedt, *Strychnine* zou bevatten, betwijfelen wij zeer; geen onzer onderzoekers heeft deze stof aangetroffen. *Sanguinose* is niets anders dan enkele bittere plantenstoffen, getrokken op gewonen wijn. Een juist voorschrift kunnen wij niet geven; dit is 't geheim van den fabrikant, dat bij dergelijke plantenstoffen moeilijk kan worden ontsluit.

— Elk ijzerpreparaat zal met gewonen, looizuurhoudenden wijn wel een bezinksel geven; dit in antwoord op uw tweede vraag.

H. D. v. B. te Z. Tot nu toe is door ons nog geen onderzoek gedaan naar het ontvettings-middel *Fucus*. Wij zullen dat onderzoek echter thans instellen en u later het resultaat mededeelen. Intusschen zult gij verstandig handelen tot zolang met den aankoop te wachten. Zie ook het hoofdartikel van het u gezonden Maandblad van Januari j.l.

I. v. S. te B. Wij danken u voor de toezending van de circulaire van de *Vereniging für Pflanzenheilkunde*; zij kan ons nog later te pas komen. 't Is verschrikkelijk zoo'n omvang die beweging in Duitsland aanneemt . . . maar 't is in de mode.

Dr. Th. v. W. te L. Het *Leidsch Dagblad* in dank ontvangen; gij zult misshien gezien hebben dat wij reeds in ons vorig No. het schrijven van James W. Kidd, met onze waarschuwing, hebben opgenomen. Intusschen is het een verblijvend verschijnsel dat dergelijke stukke ook in de gewone dagbladen voorkomen.

A. W. A. J. F. te M. Brieven over onderwerpen waarmee zich ons blad bezig houdt, kunnen slechts bij hooge uitzondering rechtstreeks per brief worden beantwoord. Dit geschiedt in 't Maandblad wanneer er aanleiding voor is en alsdan wordt den schrijver een exemplaar toegezonden; geregelde toezending aan personen, die geen lid of abonne zijn, is geen gewoonte.

Naar aanleiding van uwe vragen het volgende:

Een ander werk over de door u opgegeven kwaal kennen wij niet.

De circulaire van het *Sanatorium* van Dr. Franz Müller maakt op ons niet den indruk, dat wij hier met kwakzalverij te doen hebben.

Anders is het met de *Hair Grower* van John Graven-Burleigh. De bekende advertentie, beginnende: »Ik was kaalhoofdig», heeft reeds meermalen onze ergernis opgewekt, die nog vermeerderde toen wij de door u gezonden en in dank ontvangen stukken lasen. Dat wij de zaak niet in ons Maandblad behandeld hebben, vindt zijn grond daarin (wij hebben het al talloze malen gezegd), dat wij ons met *haargroei-middelen* slechts bij uitzondering bezighouden.

Nadat wij herhaaldelijk verklaard hebben, dat wij geen geloof hechten aan de verklaring dat er *geneesmiddelen* bestaan, die de verloren haren doen terug krijgen, moet ieder het zelf weten of hij zoo dwaas wil zijn veel geld (want die dingen zijn duur) voor nietswaardige zaken weg te werpen.

J. D. C. W. B. te H. Ook u onzen dank voor de toezending van de stukken over *Hair Grower*. Zie het bovenstaande.

K. S. te R. Uw schrijven, waarvan wij voor een gedeelte gebruik gemaakt hebben, in dank ontvangen. Over de gezonden advertenties later.

C. de G. te R. Uw rapport over *Pastillen Salanis* in dank, doch te laat voor dit No. ontvangen.

Wie zijn contributie of abonnement alsnog per postwissel wensch te voldoen, wordt vriendelijk verzocht dit in den loop dezer maand te doen. Daarna wordt over het bedrag van het nog niet betaalde, vermeerderd met de kosten, gedisponeerd.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Dr. RETAU's zelfbewaring. Dit schandelijk boek wordt nog voortdurend in onze Nederlandsche nieuwsbladen geadvertiseerd tot schande voor die bladen en tot schade voor de jongelieden, die zich tot koopen laten verlokken. De prijs van f 2 is hoog, maar de schade, die men daardoor in zijn beurslijdt, is niets-beteekenend in vergelijking met het schromelijk nadeel dat de kooper er door naar lichaam en geest kan ondervinden.

Eerst heeft men een angstvallige schildering van de onheilen, die kunnen voortspruiten uit sommige uitspattingen en kwade gewoonten; dit ware op zich zelf, als afschrikwekkend voorbeeld, misschien niet te misprijzen, doch alles is met zulke schromelijke overdrijving voorgesteld en in zulke veel te schrille kleuren geteekend, dat den ongelukkige, die het leest, de wanhoop om het hart slaat. Wij kennen tal van personen die geheel en al radeloos zijn geworden door 't lezen van dit boek.

Maar op deze radeloosheid juist hebben de schrijvers het gemunt. De ware of vermeende lijdens moeten zich in hunne handen werpen, zich voorstellende dat bij hen alleen heil en redding te vinden is. „Lees dit boek met opmerkzaamheid door” — staat er dan ook reeds in het begin — „en vindt gij, dat gij geneeskundige hulp noodig hebt, wendt u dan met vertrouwen tot ons. Gij zult zeker hulp vinden.”

Die geneeskundige hulp wordt aangeboden door het zoogenaamd *Geneeskundig Bureau* te Leipzig, een geheel onbekend gezelschap, en bij de eerste aanmelding moet de lijder reeds zes gulden insluiten voor het consult en liefst nog onmiddellijk dezelfde som voor geneesmiddelen.

Van een geneeskundige, die zich met de zaak inlaat, bemerkt men niets; een boekverkoopersfirma ontvangt en verzendt de correspondentie en de middelen worden uit een zoogenaamde apotheek toegezonden.

Omdat het getal speculanten op dit terrein sedert langen tijd *legio* is, en de hier bedoelde lijdens met velen hunner natuurlijk hebben kennis gemaakt, zonder op den duur eenig gunstig uitwerksel te ondervinden, zoo is het zaak hun wijs te maken, dat men zelf niet tot dat ras van bedriegers behoort.

Daarom eindigt het schandelijk boek met het volgende: „Ons hoofddoel is, de knoeters en kwakzalvers, die in de bladen hunne onnutte geneesmiddelen aanbieden of door bluffende aanprijzing schadelijke tinturen, pillen, poeders enz. voor enorme sommen trachten te verkoopen, in hun schandelijk handwerk te fnuiken en in plaats daarvan tot heil der menscheid een rationeel, door duizende ervaringen deugdelijk gebleken geneesmiddel op deugdelijke gronden ingang te doen vinden.”

Welnu! de mannen, die dit schrijven, die de gulden, door de domme koopers van hun boek hun toegezonden, lachende binnenstrijken zijn erger dan „kwakzalvers en knoeters.”

Ieder, die zegt, lijdens per brief te kunnen behandelen, is een bedrieger, en ieder, die zich aan hen toevertrouwt, een dwaas!

SANTAL MIDY. Reeds sedert jaren — en in den laatsten tijd weer herhaaldelijk — wordt in onze couranten dit middel als onfeilbaar bij geslachtsziekten aangeprezen. Het zijn capsules, die *Sandel-olie* heeten te bevatten en door een apotheker MIDY het eerst zouden zijn vervaardigd; vandaar de naam.

De heer A. J. WYNNE te Rotterdam heeft ze indertijd onderzocht en 't blijkt dat hier de oude historie opnieuw voor de zooveelste maal wordt afgespeeld; — een laag bekend geneesmiddel, door een reclame-maker in een nieuwen vorm gegoten, wordt nu als iets bijzonders in den handel gebracht tegen verhoogden prijs en met eens in zuiveren toestand. De *sandel-olie* namelijk, die werkelijk in de capsules voorkwam, doch in geringer hoeveelheid dan door den fabrikant in zijne aanbeveling werd opgegeven, was naar alle waarschijnlijkheid gemengd met andere oliën van minder waarde.

Een ieder wachte zich voor schade en aan zijn gezondheid, omdat het al zoo verkeerd mogelijk is de bedoelde ziekten, die van velerlei aard kunnen zijn, zonder deskundige voorlichting, op eigen hand te trachten te genezen — en aan zijn beurs, omdat de capsules zeer duur zijn; in de advertenties wordt geen prijs opgegeven, maar men moet voor een flacon van 40 stuks, waaraan men juist drie dagen genoeg heeft, f 2.50 betalen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 687.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Berichten: G. C. van Balen Blanken, overleden. — Antwoord op het adres in zake frankeerkosten voor Maandbladen. — Verkrijgbaar in alle apotheken. — Een dokter bij een Urinekijsker gevraagd. — Kwakzalvers te Dordrecht. — Weer een Duitsche kwakzalver vervolgd. — De Lehm-pastor te Repelen.

Mededeelingen van verschillenden aard: Concurrentie tusschen kwakzalvers — Hiënta. — Pastillen Salanis. — De Maatschappij „Novum” en de pillen „Intermediair” van P. van Bijsterveld. — Duitsche Vereeniging tegen de Kwakzalverij. — Bestrijding der kwakzalverij in Duitschland v. Regeeringswege. — *Boekbespreking:* Dr. H. Pinkhof, Hygiënische vlugschriften No. 1.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Boom's Magpoeder. — *Sanguinose.*
Feuilleton: Dr. Jb. van Geuns: Openingsrede bij de jaarlijksche vergadering van het zedelijk lichaam „Charitas” te Amsterdam.

BERICHTEN.

G. C. v. Balen Blanken †. Alweer heeft onze Vereeniging een ijverig strijder voor de goede zaak verloren. Misschien zullen weinige leden weten hoe zeer de heer VAN BALEN BLANKEN, geneesheer te Benningbroek, het doel onzer Vereeniging steeds heeft trachten te bevorderen, vooral in zijne omgeving, maar bij het Bestuur is zijne werkzaamheid ten volle bekend. Het zal dan ook zijne nagedachtenis in eere houden!

Frankeerkosten voor Maandbladen.

Zooals in het Maandblad van October 1902 is meegedeeld, heeft onze Vereeniging, bij afzonderlijk adres, adhaesie betuigt aan het adres der Nederl. Vereeniging tot Afschaffing der Alcoholische dranken aan Hare Majesteit de Koningin, waarin gevraagd werd maat-

FEUILLETON.

Openingsrede bij de Jaarlijksche vergadering van het Zedelijk Lichaam „Charitas” te Amsterdam,

uitgesproken door Dr. Jb. VAN GEUNS.

Het is een goede gewoonte dat de voorzitter van het bestuur van het Zedelijk lichaam Charitas de plechtige openbare vergadering met een toespraak opent. Hij vindt dan de gelegenheid om uit te spreken wat hem tegenover n. de gepatrooneerden op het hart ligt. En wat de Voorzitter dan zegt zijn woorden die gesproken worden in uw belang, bijv. om u te wijzen op wat gij van Charitas te wachten hebt en wat Charitas billijkerwijs van u verlangen mag, of ook meer algemeene zaken in verband met uw toekomst. Van de gelegenheid die ik thans heb om u toe te spreken, wensch ik gebruik te maken, om u enkele raadgevingen te verstrekken, die naar ik meen voor uw geheele leven van belang kunnen zijn en die ik u geven kan en wil, omdat ik daartoe door mijn maatschappelijke betrekking, die van geneesheer, gerechtigd en mijns inziens zelfs geroepen ben.

Ik wil u namelijk waarschuwen tegen het maatschappelijk euvel de kwakzalverij, dat, dank zij de onverschilligheid van zoovelen, die daartegen krachtig zouden kunnen strijden, dank zij ook den meer of minder openlijken en toch zoo onverklaarbaren steun die het kwaad zelfs van overheidspersonen ondervindt, dank zij

regelen te willen nemen om te bevorderen dat maandbladen van Vereenigingen, ten opzichte van de Wet op de Posterijen, met dag- en weekbladen zouden worden gelijk gesteld.

Bij beschikking van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 11 November 1902, is aan het Bestuur onzer Vereeniging kennis gegeven, „dat het „bezwaar ontmoet om den bij de Wet van 15 April 1891 („Stbbl. N°. 87) gestelden eisch, dat stukken, om als „Nieuwsblad te kunnen worden aangemerkt, ten minste „éénmaal per week moeten verschijnen, te doen ver- „vallen.”

Verkrijgbaar in alle apotheken. In de Vergadering van het Departement „Rotterdam” der Ned. Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, bracht Dr. Vos ter sprake de in verschillende kwakzalversadvertenties voorkomende bewering, dat het betreffende artikel „in alle apotheken” of zelfs „in alle goede apotheken” verkrijgbaar is, en spoorde de leden aan middelen te bedenken om te beletten, dat op die wijze de apothekers malgré eux in de kwakzalversreclame betrokken worden.

Naar aanleiding daarvan deelde de heer BRUSSAARD voorbeelden mede van advertenties waarin, in strijd met de waarheid, bepaalde apothekers met naam en adres als depôthouders werden genoemd.

(Pharm. Weekbl.)

Een eervol baantje. In de *N. Rott. Ct.* kon men dezer dagen de volgende advertentie lezen:

„1000 Gulden traktement met vrij kost en inwoning.
GEVRAAGD een

Gediplomeerd Dokter,

bij een *Urinekijsker*, om onder zijn toezicht te werken.”

ook de hulp die het in tal van dagbladen vindt, steeds grootere afmetingen aanneemt.

Gij kent ze allen die advertentiën in de couranten, vaak met afbeeldingen versierd, ten einde nog meer de aandacht te trekken, waarin met groote letters het een of andere wondermiddel wordt aangeprezen. Pinkpillen of pastilles Poncelet of pastilles Géraudel of haverstroobonbons of hoe al die vuiligheid meer mag heeten. En wanneer gij die advertentiën leest, dan zult gij zien, dat het aangekondigde middel zeker en vast de ernstigste en vaak de meest uiteenlopende kwalen geneest, ook diegene van welke ieder weet dat zij ongeneeslijk zijn en dat het middel waarvan de advertentie spreekt altijd het eenige goede en alle andere op dezelfde wijze aangekondigde middelen waardeloos zijn. Nu, dat laatste is juist het eenige ware, wat den volke verkondigd wordt of door een geheel onbekend persoon of in het gunstigste geval door den een of anderen verlopen apotheker.

Wanneer gij u verheugt in het gelukkig bezit van een horloge en gij hebt het ongeluk dat het stil blijft staan, dan zult gij het toch zeker niet bij een of anderen boer of bij een smid gaan brengen, maar wel bij den man die geleerd heeft en weet hoe dat instrument in elkander zit. Hij zal met zijn kennis van het mechanisme waarschijnlijk spoedig ontdekken wat er aan hapert, of de veer gebroken is dan wel of er een tand van een radje verbogen is of misschien dat het enkel stoffig en vuil is. Dan zal hij het schoon maken of er een nieuwe veer inzetten of den tand recht buigen.

Het menschelijk lichaam is een oneindig veel samen-

Brutaler kan 't al niet; de Urinekijsker geeft hier uitdrukkelijk te kennen dat hij het toezicht houdt op den geneesheer.

Zou er nog iemand voor dit baantje te vinden zijn? Helaas! Het antwoord is niet twijfelachtig.

Kwakzalvers te Dordrecht. — Bij zekeren K., aan den 's-Gravendeelschen dijk aldaar, vervoegden zich 20 Maart twee reizende kooplieden uit Rotterdam, zekere Van V. en Van T., en wisten hem te beduiden, dat hij leed aan „natuurlijke zwakte”. Maar gelukkig was er voor hem nog herstel; zij bezaten middelen tegen alle kwalen. Na wat praten kwamen er eenige fleschjes voor den dag met zwart, geel- en witachtig vocht. Het zwarte moest onverdund worden ingenomen; het gele moest met water verdund, gebruikt worden voor inwrijving; het witte, eveneens verdund, om de slapen te wasschen en was tevens een probaat middel tegen roos op het hoofd.

Voor de drie fleschjes vroegen de kooplieden f 4 75, maar K. had niet zooveel te missen, zoodat ze hem werden gelaten voor f 2.—

Nauwelijks echter waren zij vertrokken, of K. kreeg berouw en liep het tweetal achterop om hun zijn geld terug te vragen. Natuurlijk kwam daar niets van in. Thans werd de politie met het gebeurde in kennis gesteld en deze, inziende dat men hier te doen had met een paar gevaarlijke bedriegers, zette het tweetal per rijwiel na, met het gevolg, dat men hen in de herberg Krispijn te pakken kreeg. Gewillig gingen zij mee naar het bureau, waar proces-verbaal tegen hen werd opgemaakt.

Uit den aard der zaak konden zij daarna vrijelijk heengaan, maar de politie vond het toch beter hen streng in het oog te laten houden, ter voorkoming dat

gestelder werktuig dan het meest samengestelde horloge en de a.s. doctor heeft na een langdurige voorbereidende studie wel een paar jaar noodig om eenigszins te leeren kennen en begrijpen hoe dat werktuig is samengesteld en hoe het werkt. En wanneer hij dat eenmaal geleerd heeft, dan gaat hij eerst de zieken bestudeeren en leert hij hoe de verschillende deelen van het menschelijk lichaam ziek kunnen worden, dan leert hij de wijzen kennen waarop hij die ziekten kan herkennen en hoe die behandeld moeten worden en hoe het mogelijk is die te genezen. Daarbij is vaak de uiterste scherpzinnigheid noodig en soms blijkt alle kennis nog onvoldoende om te weten te komen wat den zieke scheelt, ja is het zelfs na den dood niet mogelijk de oorzaak van het lijden te vinden. Steeds wordt den aanstaanden geneesheer ingeprent, dat zijn streven moet zijn aan het lijden te hulp te komen, maar ook dat hij nauwlettend moet toezien dat hij bij de behandeling en het voorschrijven van geneesmiddelen geen schade aan den zieke toebrengt. Immers geneesmiddelen die in kleine hoeveelheden vaak reeds krachtig werken, kunnen, wanneer zij verkeerd toegepast worden, meer schade nog berokkenen dan zij in het omgekeerd geval goed doen. En nu komt een onbekende man in de courant, een man dien de patiënt niet kent, maar die evenmin den zieke gezien heeft, meedeelen, dat hij voor alle mogelijke kwalen een onfeilbaar geneesmiddel heeft en hij biedt u aan een verhandeling te zenden waarin gij dat alles uitvoerig kunt lezen. Dan verneemt gij dat het volstrekt niet noodig is dat de patiënt onderzocht wordt, de behan-

zij hun praktijk voortzetten. Met hun medeweten werd een agent in uniform opgedragen, het tweetal op de hielen te volgen, en ieder zoo noodig tegen hen te waarschuwen. Natuurlijk heviel hun dat niet. Nadat eerst nog een hartversterking was genomen, niet uit hun eigen voorraad, maar in de tapperij op het Stadhuissplein, keerden de beide kwakzalvers na een half uurje per stoomboot naar Rotterdam terug. (D. C.)

Weer een Duitse kwakzalver vervolgd. De Berlijnsche justitie trekt tegenwoordig flink te velde tegen de kwakzalverij. Nu heeft weer de „magnetopaath“ CARL POHL terecht gestaan. Pohl genas door middel van „levensmagnetisme“, een kracht die in hem school en die hij door allerlei handbewegingen op zijn patiënten overbracht. Zijn stoutste bewering was, dat prof. Virchow ongeveer een jaar voor zijn dood, toen hij aan een keelkatarrhe leed zijn hulp had ingeroepen! Hij kon dit echter niet bewijzen. Het gerechtshof veroordeelde Pohl, die door de deskundigen deerlijk aan de kaak gesteld werd, tot 1000 mark boete en openbaarmaking van het vonnis. (N. R. Ct.)

NARDENKÖTTER is, volgens berichten in de dagbladen, te Londen gevat.

De Lehm-pastor te Repelen. Te Repelen, een klein plaatsje in de Rijnprovincie, niet ver van Duisburg, woont een predikant, Pastor FELKE, die, behalve zijn predikambt het vak van kwakzalver op uitgebreide schaal uitoefent (en over wien wij al in het Maandblad van Febr. 1899 't een en ander hebben meegedeeld — Red. Mbl.). Hij past de „natuurgeneeskunde“ (licht, lucht, water en vegetarisch dieet) toe en laat verder de plaatsen van het lichaam, „waar de ziekte zich openbaart“ met leem bedekken, dat dan de „zieke-stoffen opslorpt“, welke behandeling hem den naam van „Lehm-pastor“ heeft bezorgd. Medicijnen verafschuwt hij, maar — hij geeft zijn patiënten lange recepten voor homeopathische geneesmiddelen. Het glanspunt van zijn geneesmethode is echter „zijn gave om de verborgen oorzaak der ziekte te weten te komen door den patiënt in de oogen te lezen“. Met een vergrootglas bekijkt hij de oogen en vooral de iris en kan uit de stippen en strepen en de kleur daarvan de diagnose opmaken. Dit is de „beroemde oogendiagnose“. Zoals de lezer ziet is er niets oorspronkelijks in zijn wijze van doen. In de natuurgeneeswijze heeft hij vele voorgangers gehad, de leembehandeling is die van ADOLF JUST in den Harz, de oogendiagnose is uitgevonden door den Hongaar IGNAZ PECZELY. Zijn geneesmethode is slechts een handige combinatie van dat alles, met geringe wijzigingen. Wie van dezen wonderdokter meer wil weten, kan het vinden in de brochure: „Een bezoek bij den Lehm-pastor te Repelen (Pastor FELKE, zijn natuurgeneeswijze en oogendiagnose)“ door A. T. in 1902 uitgegeven door den Nederlandschen vegetariërsbond en voor 15 cents te verkrijgen bij F. FELKERS te Hoorn. Deze brochure heeft de Redactie reeds verleden jaar ter aankondiging ontvangen, maar zij achtte bespreking ervan onnoodig, al verheugt deze kwakzalver zich ook in ons land in een groote reputatie. Dezer dagen echter ontving de Redactie een drukwerkje ter inzage van de hand van iemand, die, zooals hij zegt, niet is ingenomen met de „officieele medische wetenschap“, maar ter wille van de waarheid zijn ervaringen, opgedaan met de geneesmethode van Pastor FELKE, bekend maakt.

deling kan best per brief geschieden, de zieke behoeft zelf alleen maar de verschijnselen van zijn kwaal mede te deelen. En wat de gestudeerde man onmogelijk kan, dat doet deze wonderman en gij krijgt het antwoord in een brief die — het is bij al die lui steeds hetzelfde — netjes gedrukt of gelectografeerd, maar voor alle patiënten hetzelfde is en waarin gij leest dat uw kwaal voor den wonderdokter volkomen duidelijk is (ook dan wanneer gij, om hem op de proef te stellen, den grootst mogelijken onzin hebt medegedeeld) en dat gij zeker zult genezen wanneer gij zijne medicamenten maar trouw gebruikt. Het eigenaardige van die medicijnen is, dat ze gewoonlijk heel duur zijn en dat zij lang gebruikt moeten worden. Helpt het niet, dan is het omdat gij er nog niet genoeg van gebruikt hebt.

Al die wondermiddelen zijn door deskundigen nauwkeurig onderzocht en steeds bleken zij te bevatten of verouderde middelen die niet meer gebruikt worden omdat zij of volkomen werkeloos zijn of gevaarlijke eigenschappen hebben, of de gewone geneesmiddelen die door elken geneeskundige kunnen worden voorgeschreven, maar die dan oordeelen kan of zij werkelijk nuttig zullen zijn, en die door iedereen apotheker even goed en vaak beter, maar steeds voor veel minder geld, gereed gemaakt kunnen worden.

Gij begrijpt wel dat al die dure advertentiën, al die reclame door boekjes, almanakken, aanplakbiljetten en ik weet niet wat, veel geld kosten. Maar de man die het middel de wereld inzendt, weet wel wat hij doet, want hij verdient er veel geld mede, dank zij de goedgelovigheid der menschen. Een oude Romein zeide

Een familielid leed naar het eenparig oordeel van eenige geneesheeren hier te lande aan tumor cerebri, gezwel in de hersenen; operatieve verwijdering was niet mogelijk. De patiënte toog naar Repelen en door middel van zijn oogendiagnose ontdekte FELKE dat haar kwaal was: te veel urinezuur in het lichaam; hij beloofde haar stellig te genezen. De diagnose der geneesheeren was absoluut onjuist. De kuur werd begonnen maar na een aanvankelijke verbetering ¹⁾ ging de zieke achteruit en overleed ten slotte. Het familielid-schrijver dreef de sectie door en daarbij werd gevonden . . . een gezwel in de hersenen. Toen FELKE dit resultaat werd medegedeeld, zeide hij: precies zooals wij het in de oogen hebben gezien.

Grappig is het slot van dit geschriftje. Schrijver vraagt of nu hieruit volgt, dat de geheele oogendiagnose niets te betekeenen heeft. Die conclusie zou onverstandig zijn, meent hij. Dat de oogendiagnose niets dan kwakzalverij is kan hij niet aannemen, want, zegt hij naïef: „ieder weet, dat ook de doktoren dikwijls bij een patiënt in de oogen kijken om er achter te komen wat zij hebben“. Hij meent dus dat de oogendiagnose wel goed is, maar FELKE haar te weinig kent en dus niet in staat is haar goed toe te passen, en wellicht dat men er in het algemeen nog niet zoover mede gevorderd is, dat men met zekerheid iets daarmee kan bepalen. (W. T. G.)

¹⁾ Weer een voorbeeld, dat ziekte is een combinatie van de somatische afwijking en de psychische reactie daarop van den patiënt. Op dat laatste berust voor een deel het succes van de kwakzalvers.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Concurrentie.

Van welwillende zijde ontving ik een nummer van „de Rijnbode“. Nieuws- en Advertentieblad voor Alpen, Aarlanderveen, Oudshoorn en Omstreken, waarbij mijn aandacht werd gevestigd op eene daarin voorkomende advertentie van L. VAROSSIEAU EN ZN., houdende aanbeveling van de Rijnlandsche druivenborsthoening van Zickenheimer.

Aan het slot dier advertentie wordt door VAROSSIEAU bericht, dat *Abdy-Siroop* der firma L. J. AKKER, die in hetzelfde nummer haar praeparaat aanbeveelt, volgens opgave van het Maandblad onzer Vereeniging bestaat uit *pure aardappelenstroop* met een weinig *salicylzuur* en *kaneel*.

Ik verwacht nu eerstdaags een contra-advertentie van AKKER, vermeldende, dat in maandbladen onzer Vereeniging herhaaldelijk is bericht, dat „de Rijnlandsche Druivenborsthoening van Zickenheimer“ bij herhaald onderzoek gebleken is, slechts te zijn een oplossing van suiker in water die ieder zelf kan bereiden, doende de in den handel voorkomende *witte aardappelenstroop* denzelfden dienst.

In hetzelfde nummer van de *Rijnbode* pareert nog een dergelijk middel als „*Druiven borsthoening-extract*“ uit de Koninklijke Stoomfabriek „de Honigbloem“ van H. V. VAN SCHAICK & Co. te 's Gra-

reeds: de wereld wil bedrogen worden, welnu, dat zij bedrogen worde! Ik zoude ulieden althans zoo gaarne willen behoeden om de slachtoffers van dat bedrog te worden. Of denkt gij, dat, als het waar was dat Sanguinose werkelijk het beste middel tegen bloedarmoede en zenuwzwakte was, niet iedere geneesheer het zoude voorschrijven? Wie zegt u dat het zoo is? De apotheker, die een niet onaangenaam smakend borreltje maakt uit slechten wijn, getrokken op wat kruiden, die de maag een weinig opwekken, en die een heel voordeelig zaakje daarvan maakt. Het is de fabrikant van slecht gemaakte, tamelijke harde en daardoor vaak onverteerbare staalpillen, met een kleurstof wat rose gemaakt, en die gij in iedere apotheek versch en veel beter gemaakt kunt verkrijgen, die u zegt dat de pinkpillen het beste staalmiddel is. Dat de koper al die groote advertentiën betalen moet begrijpt gij toch ook wel, en dat er dan nog een aardig winstje voor den verkooper overblijft spreekt wel van zelf.

Ik mag niet zooveel tijd in beslag nemen als noodig zoude zijn om dit onderwerp eenigszins grondig te behandelen en u te waarschuwen voor al de gevaren, die de kwakzalverij in geschriften en middelen met zich brengt. Ik kan maar hier en daar een enkelen greep doen, maar ik zeg u: Geloof nooit een woord van al wat er in die kwakzalvers-boeken en -brochures staat, want het is er op toegelegd om, onder een schijn van wetenschappelijkheid, u den angst om het hart te doen slaan, wegens de mogelijke gevolgen uwer ongesteldheid en u zoodoende in de armen te werpen van den verkooper van het aangekondigde zoogenaamde genees-

venhage, dat in flacons en tabletvorm verkrijgbaar wordt gesteld.

Een onderzoek van dit derde hoestmiddel zal te gelegener tijd worden verricht.

Een ander voorbeeld van concurrentie levert de bekende firma Boom te Arnhem, door plaatsing der volgende advertentie.

„Bloedarmoede. Bleekzucht. Zwakte.

Hedenmorgen ontving ik Uwe Staal-Pastilles. Ik kan niet anders dan U mijn blijdschap te kennen geven over Uwe Staal-Pastilles. Nadat ik tien flacons Sanguinose had gebruikt, waarbij ik geen baat vond, werden mij Uwe Staal-Pastilles aangeraden, en van toen af dat ik die gebruik heb, gevoel ik mij steeds beter.

(w. g.) A. VAN HERWAARDEN.

Weesp, 31 Jan. 1902.

Na deze verklaring kunnen de Sanguinose fabrikanten, de firma VAN DAM EN Co., de reclame wel staken.

Het is de genadeslag voor het middel, na al wat het Maandblad ten opzichte van Sanguinose reeds heeft betoogd, nu nog bovendien te lezen, dat 10 flacons ad f 1.50 de flesch het moeten afleggen tegen één fleschje zeer gewone staalflikjes.

J. VAN RIEL.

HIEMTA.

Het *Hiemta*, een middel, aanbevolen tegen winterhanden en voeten en door eene Amsterdamsche firma dezen winter in den handel gebracht, blijkt, uit het onderzoek door mij verricht, niet veel bijzonders te bevatten.

Opent men het ronde blikken doosje, dan krijgt men dadelijk een gearomatiseerd lanolineluchtje in den neus, doch ziet tevens, dat het zelfje of pasta zeer slecht is bereid. Reeds met het bloote oog zijn kleine, witte stukjes in de pasta waar te nemen, die bij het uitsmeren op de huid blijven liggen. Eene mijner huisgenooten kreeg bij het uitsmeren der *Hiemta* op hare gezwollen wintervoeten zoo'n hevige pijn, dat zij de zalf snel moest verwijderen. O, heerlijke *Hiemta*, verzachting der lijders!

Bij onderzoek bleek, dat wij hier te doen hebben met eene pasta, bestaande uit een mengsel van *lanoline* en *witte vaseline*, ongeveer gelijke deelen, zwak gearomatiseerd, denklijk met *Perubalsem* en dat het therapeutisch bestanddeel bestaat uit *zinkoxyde*. Doch dit *zinkoxyde*, dat in groote hoeveelheid aanwezig is, bleek zeer verontreinigd te zijn.

Het beantwoordde aan geen der eischen door de tegenwoordige Pharm. Neerl. aan zuiver *zinkoxyde* gesteld. Zeer sterk bleek het verontreinigd te zijn met *koolzure kalk*, ook met *koolzure magnesia* en *zwavelzure kalk* of *gips*. Dat deze slecht bereide en verontreinigde pasta zal beantwoorden aan het

middel. Heeft hij u eenmaal beet, dan laat hij U niet gemakkelijk los; op wat leugens meer of minder komt het niet aan. Heil zult gij er niet bij vinden, maar veel geld zal het U wel kosten. Ik ken gevallen waar menschen, in de hoop van genezing te zullen vinden, tot hun laatste bezittingen opofferden voor middelen die niets waard waren en die een onherstelbaren zieke heetten te zullen genezen.

Geloof ook niet in de verzekering, dat de middelen zoo goed zijn omdat zij uit oude boeken, kloosters of overleveringen afkomstig zijn. Het zijn leugens, en hoed u voor het zoo algemeen verbreide en gevaarlijke middel: de Haarlemmerolie. Deze bestaat uit raapolie en terpentijn. Nu wordt in enkele gevallen door doctoren wel eens terpentijn voorgeschreven, maar toch tamelijk zelden, omdat het middel zoo gevaarlijk voor de nieren is. Ik heb daarvan een droevig voorbeeld bijgewoond. Een patiënt van mij leed aan een nierziekte, maar zijn kwaal nam op voor mij onverklaarbare wijze ongewoon snel in hevigheid toe, en weldra was hij overleden. Na zijn dood vernam ik dat hij voortdurend, op raad eener somnambule, Haarlemmerolie had gebruikt. Nu werd mij het raad el opgelost. Het was een man nog in den besten tijd van zijn leven, die zeker zonder dit vergif jaren was blijven leven, want zijn kwaal had hij naar mijn vaste overtuiging aan de Haarlemmerolie te danken.

Zoo ziet gij, dat hier ook niet de vaak gebezigde uitspraak gelden kan: baat het niet dan schaad het niet. Want men weet juist niet of de onbekende middelen kunnen werken, en dan ook is een middel, dat

doel, waarvoor zij wordt aanbevolen, betwijfel ik zeer. Ieder goed bereide zinkzalf onzer Pharmacoepie of iedere zinklanolinezalf zal hetzelfde of beter therapeutisch effect hebben dan deze reclamepasta, onder den naam van Hiëmta verkocht.

A. C. ALBLAS-SORBER.

PASTILLEN SALANIS.

Een Nederlandsch product? Vermoedelijk wel, want volgens de advertentie zijn zij „alleen echt met handteekening A. W. VAN DEN BERG”, Hoofsteeg 19 te Rotterdam. Nu, die man mag trotsch zijn op zijn uitvinding, waarvan hij zelf de goede eigenschappen aldus beschrijft:

„PASTILLEN SALANIS geven zelfs bij hevigen hoest onmiddellijk verlichting, daar de prikkeling in de keel vermindert en het hoesten daardoor veel gemakkelijker en zonder pijn geschiedt.

„PASTILLEN SALANIS zijn bij uitnemendheid geschikt voor Zangers, Redenaars, Tooneelspelers en in het algemeen voor alle personen, die veel moeten spreken.”

Ongetwijfeld pastilles waarvoor men respect moet hebben en waarvan men moet zorgen de „echte” te krijgen. Want zeker moeten zij heel wat bijzonders zijn, zou men zoo zeggen. Dit valt echter bij nadere kennismaking niet mee. Het onderzoek, ingesteld door den heer C. DE GROOR te Rotterdam, heeft n.l. geleerd dat Pastillen Salanis bestaan uit *drop, salmiak, anijsolie* en zeer veel *zetmeel*; zij komen dus vrijwel overeen met de gewone *zoute drop* zonder anijsolie, maar zijn wegens de bijvoeging van de massa *zetmeel*, van *veel minder waarde*. Men kan nu zelf wel nagaan wat er van de geneeskrachtige werking van deze pastilles te wachten is. Duur zijn ze niet, doch zeker nog *te duur* bij vergelijking met *zoute drop*; maar, men begrijpt, de afnemers moeten de reclame betalen.

De naam *Salanis*, die er nog al grieksch uitziet, is, wij moeten 't bekennen, niet onaardig gevonden; hij wijst op de samenstelling n.l. van *Salmiak* en *oleum anisi*, de latijnsche naam voor anijsolie. Dit is ook 't eenige goede, dat wij van dit praeparat kunnen zeggen.

De Maatschappij „Novum”

EN DE

Pillen „Intermediair” van P. van Bijsterveld.

Door de Maatschappij tot Exploitatie van Binnen- en Buitenlandsche Geneesmiddelen „Novum” is de volgende circulaire, o. a. aan apothekers gezonden:

„Hiermede hebben wij de eer U te berichten, de Maatschappij „Novum” te *Rijswijk, Z.-H.*, door den WelEdelen Heer P. VAN BIJSTERVELD, *Uroscoop* te Rotterdam, aangesteld is als *Generaal vertegenwoordiger voor Nederland en Koloniën* zijner pillen „Intermediair.” Tengevolge daarvan deelen wij U

onder zekere omstandigheden geheel onschuldig kan zijn, onder andere bepaald gevaarlijk. Maar wat nog veel erger is, dat door het volgen van den raad van onbevoegden vaak de gunstige tijd voorbij gaat, waarop de geneeskundige handelend tegen de kwaal kan optreden. Ik zoude u uit mijn eigen ervaring meerdere gevallen kunnen verhalen, waar de tijd voorbij was gegaan door het gebruik van allerhande nuttelooze en schadelijke middelen en waar ik niet anders kon zeggen, toen mijn hulp eindelijk ingeroepen werd, dan: te laat. Maar ik zoude met al zulke droevige verhalen u maar al te treurig stemmen en dat wil ik niet. Gij zult ook zonder voorbeelden mij wel willen gelooven.

Maar nu ben ik zeker, dat menigeen onder u denkt: maar het Staphorster boertje, die geneest de menschen toch maar, want anders zouden er niet zoo velen naar hem toe gaan, en dat is toch ook geen doctor. Laat ik u vooraf zeggen, dat datzelfde Staphorster boertje, dank zij het vele geld dat hij aan het goede geloof der menigte heeft te danken, zooveel geld verdient dat hij zijn zoon in de medicijnen kan laten studeeren. Hijzelf ziet toch nog wel wat in het nut der studie. En wat zijne genezingen betreft: ik heb verscheidene menschen gesproken die zich door hem hebben laten behandelen, maar geen enkele die eenige baat gevonden heeft bij zijne behandeling. Wel weet ik van gevallen die door hem niet herkend konden worden en waar de menschen, toen zij bij hem geen baat vonden, zoo verstandig zijn geweest om iemand te consulteren, die daarvoor de noodige kennis bezat en die den patiënt ook in korten tijd op eenvoudige wijze kon genezen.

mede, wij voor „Intermediair” met 70 Dag- en Weekbladen voor doeltreffende reclame contracten afsloten, eveneens met eenige Tramweg-Maatschappijen voor reclame in de rijtuigen enz. enz.

„Indien U tot de wederverkoopten gerekend wilt worden, verzoeken wij U ons dit omgaand te melden, opdat uw naam en adres nog onder de advertentiën der couranten van de stad uwer inwoning, en zoo noodig in die der omliggende plaatsen vermeld kan worden.

„Intermediair” wordt door ons op de navolgende conditiën geleverd:

per 12 flacons à f 1.60 per flacon.

„ 24 „ „ „ 1.55 „ „

„ 100 „ „ „ 1.50 „ „

Rembours.

Niet franco.

„Van deze conditiën wordt beslist niet afgeveken, bij grotere hoeveelheden geen extra korting.

Verkoopprijs f 2.— per flacon.

„Vertrouwende U ook overtuigd zult zijn, van het buitengewoon succes deze pillen van den door geheel Nederland zoo gunstig bekende *Uroscoop* zullen hebben, zien wij uwe orders gaarne ten spoedigste tegemoet.”

Bij deze circulaire is gevoegd een opgave van de 70 bladen, zeer groote en minder groote, die zich bereid hebben verklaard de advertentie op te nemen van de pillen van den man, dien zij, ten minste de meeste hunner, al meermalen in hunne kolommen hebben vermeld als veroordeeld wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde.

Wat de maatschappij „Novum” betreft, bekennen wij dat zij voor ons een *Novum* is, een nieuwigheid, waaromtrent wij spoedig iets naders hopen mee te deelen. Evenzeer over de pillen „Intermediair”, door den WelEdelen *uroscop*, alias apothekers-loopjongen, in den handel gebracht.

Duitsche Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

In een artikel in de *D. Med. Wochenschr.* van 19 Febr. wordt de vorming van een dusdanige Vereeniging voorgesteld, welke de volgende praktische doeleinden zou hebben na te streven:

1. Bijeenbrenging van omvangrijke geldmiddelen.

2. Oprichting van een rechtskundige afdeling ten behoeve van vervolging van de kwakzalvers aan de hand der bestaande wetten, ook van die tegen de ongeoorloofde concurrentie, die tevens in hierop betrekking hebbende aangelegenheden van advies zal dienen.

3. Oprichting van een centrale afdeling voor al het tegen de kwakzalvers gezamenlijk zoowel als afzonderlijk te gebruiken materiaal.

4. Voorlichting van het publiek:

a. door connectie met de dagbladpers, eventueel door gebruikmaking van de advertentiekolommen (waarschuwingen enz.) of van populair geschreven brochures als bijlagen, welke onophoudelijk, voornamelijk op het platteland, verspreid zouden moeten worden;

De groote massa der patiënten wordt niet genezen, enkelen zijn er die door het groote vertrouwen in de voorgeschreven geneesmiddelen geuzen — want dit is voor ieder die een zieke behandelt van het meeste gewicht, dat de patiënt ook vertrouwen in zijn geneesheer heeft — of wel, zij zouden ook zonder iets ingenomen te hebben genezen zijn. Want de groote geneesheer bij alle ziekten is de natuur zelve; enkele gevallen uitgezonderd, toch doet het geneesmiddel niet anders dan de natuur helpen. Laat haar haar gang gaan en grijpt toch niet te veel in haar werken in. En wanneer dan een volkomen onbetekenend middelje gegeven wordt, dan schijnt het alsof dat de genezing heeft veroorzaakt. Iedere doctor heeft dergelijke gevallen in groot aantal onder zijne ervaring, maar hij verhoovaardigt zich daar niet op. Een kwakzalver schrijft zich zelf de eer daarvan toe, en als hij het maar brutaal genoeg zegt, dan gelooft men hem ook. Maar, geloof mij, het is een man zonder eenige geneeskundige kennis, die werkelijk geen enkele ziekte behoorlijk kan onderkennen: het is de schareslijp aan wien men zijn horloge ter reparatie toevertrouwt.

Laat ik u nog een enkel merkwaardig staaltje van wonderbare genezing door een niet-kwakzalver, maar toch ook geen deskundige verhalen. Een bloedverwant van mij, hoogleeraar in de godgeleerdheid, was ergens buiten waar een vrouwtje hem kwam vragen: och professor, komt u toch eens naar mijn man zien, die is toch zoo ziek. Maar ik ben geen professor in de geneeskunde, maar in de godgeleerdheid was het antwoord: ik heb geen verstand van zieken. Ja, zeide

b. door het uitgeven van brochures, die geschikt zijn het kwakzalverdom in 't juiste licht te plaatsen (volks- en schoolbibliotheken, enz.);

c. door uitzending van degelijke, rondreizende sprekers, die den kanker der kwakzalverij bekend maken;

d. door het houden van openbare vergaderingen;

e. door het instellen van openbare cursussen over hygiëne enz.

5. Propaganda voor een zooveel mogelijke verspreiding der vereeniging over alle streken van Duitschland en alle rangen der bevolking.

6. Stichting van een eigen orgaan met voorlichtenden inhoud, dat tegelijk de belangstelling der leden wakker houdt en hen de middelen tot bestrijding der kwakzalvers levert.

Volgens een later bericht is de Vereeniging inderdaad tot stand gekomen onder den naam van *Deutsche Gesellschaft zur Bekämpfung der Kurp/uscherei*, die te Berlijn haar zetel heeft.

Wij begroeten onze Zustersvereeniging met groote ingenomenheid!

Dat zij, evenals wij, met veel tegenwerking zal te kampen hebben, is al gebleken bij de eerste groote volksvergadering, door haar op Zondag 8 Maart bijeengeroepen.

De „natuurgeneeskundigen” met hun enormen aanhang hebben, volgens de *Apoth. Zeitg.*, aan die vergadering een hoogst rumoerig karakter gegeven.

De eerste voorzitter, prof. Dr. TH. SOMMERFELD, stelde in een rede, die dikwijls door kabaal werd onderbroken, het wezen der kwakzalverij in 't licht. Volgens een statistiek van wege de politie, bestaat een groot deel der kwakzalvers uit personen, die in 't gewone leven schipbreuk hebben geleden. Onder dezen hebben 16 pCt. der vrouwen en 24 pCt. der mannen met de gevangenis kennis gemaakt. Ter bestrijding der kwakzalverij stelde de redenaar de volgende maatregelen in 't vooruitzicht: In alle stadswijken zullen vergaderingen worden gehouden om het volk in te lichten. Eveneens wil men — aangenomen dat de vrijheid van spreken niet belemmerd wordt — geneesheeren afvaardigen als sprekers in de vergaderingen van tegenstanders.

Daarna sprak de tweede voorzitter Dr. SIEBERT over de uitgebreidheid, die de kwakzalverij had aangenomen.

Voor de kwakzalvers spraken de „Heilkünstler” JACOBI en CANITZ, die de geneesheeren op de bekende wijze aanvielen. De vergadering ging zeer rumoerig uiteen.

Bestrijding der Kwakzalverij in Duitschland.

* Het is bekend dat in Duitschland ieder, die verkiest, de geneeskunst als bedrijf mag uitoefenen, doch dat in de laatste tijden vooral allerhande schandalen en moedwillige ongelukken, die daarbij voorkwamen, de aandacht hebben getrokken. Meer

het vrouwtje, dat is wel mogelijk, maar u bent toch een professor. Hij kon er niet afkomen en moest naar den zieken man toe. Toen vernam hij van den zieke, dat hij o! zoo akelig was en wel al eenige weken Haarlemmerolie had gebruikt. Wel, was toen de raad van den professor, dan zou ik nu eens geen Haarlemmerolie meer innemen.

Den volgenden dag vertrok de professor, maar het volgende jaar kwam hij weder terug en toen vroeg datzelfde vrouwtje hem: Och professor, u heeft mijn man het vorig jaar zoo geheel en al beter gemaakt en nu is mijn dochter ziek, wilt u die ook toch niet eens helpen?

Dit is een voorbeeld uit vele, waardoor bewezen wordt dat het volstrekt niet altijd noodzakelijk is tegen ziekten en kwalen medicijnen in te nemen. Vaak geneest een zieke alleen door het volgen van een verstandigen leefregel.

Maar beter en meer noodig dan ongesteldheden en kwalen te bestrijden, is het voorkomen daarvan. Hij, die een gezond lichaam en een gezonden geest heeft is er het beste aan toe. En die verkrijgt men door een geregeld leven en het zich onthouden van wat schadelijk daarvoor is.

(Met toestemming van Dr. VAN GEUNS laten wij, wegens plaatsgebrek, het slot zijner belangrijke rede achterwege. Dit handelt over het misbruik en gebruik van tabak en alcohol en hoort dan ook minder in ons blad thuis.

RED.)

dan vroeger beijvert zich daarom de Regeering — en wordt daarbij gesteund door het persoonlijk gevoelen van den Duitschen Keizer — om althans zijdelings, zooveel in haar macht is, te doen om het voortwoekeren dezer onhebbelijke vrijheid tegen te gaan. De onbevoegde beoefenaars der geneeskundige praktijk vallen namelijk onder de bedrijfswet en tot heden werden niet altijd met vereischte nauwlettendheid de bepalingen hier wet overal op hen toegepast, waardoor zij en de gevolgen hunner handelingen maar al te vaak aan de justitie konden ontsnappen. Ten einde beter toezicht te kunnen uitoefenen op deze „Kurpfuschers”, zooals zij daar te lande met een soort van officieele kwalificatie genoemd worden en die wij moeilijk anders kunnen vertalen dan met den naam van „gepatenteerde of getolereerde kwakzalvers”, is bij afzonderlijk schrijven van den Minister van Onderwijs en Geneeskundige Aangelegenheden aan de desbetreffende autoriteiten medegedeeld, onder dagteekening van 31 December van het vorige jaar, dat al deze personen telkens moeten kennis geven van elke verandering van verblijf niet alleen aan de gemeentebesturen bij hun komst of vertrek, maar ook aan den districtsgeneesheer, binnen wiens dienstkring zij verlangen eenigen tak van geneeskunst uit te oefenen, terwijl op zijn beurt telkens de districtsgeneesheer de politie met het optreden van zulk een persoon in kennis moet stellen, opdat deze zijne handelingen zal kunnen nagaan.

Reeds meermalen is door ons de aandacht erop gevestigd, dat het adverteeren van geneesmiddelen met opgaaf van de ziekten of kwalen, waarbij zij heeten te helpen of het aankondigen van bijzondere kuren en methoden van genezing, onder sommige omstandigheden en zelfs in de meeste gevallen in Duitschland niet is toegestaan en dat de redacties der bladen door den strafrechter als daarvoor verantwoordelijk worden beschouwd.

De redacties en uitgevers der bladen hebben dit onbillijk geacht, omdat zij meenen niet altijd met juistheid te kunnen beoordeelen of eene hun aangeboden advertentie door haar inhoud al of niet valt binnen de strafwet. Daar de regeering de redelijkheid dezer bewering meent niet geheel te mogen ontkennen, is bij schrijven van denzelfden datum door den Minister aan de hoofden der politie medegedeeld, dat zij bij het aantreffen eener verkeerde advertentie de eerste maal alleen zullen waarschuwen, maar bij herhaling onmiddellijk proces-verbaal moeten opmaken en een vervolging instellen.

BOEKBESCHOUWING.

Dr. H. Pinkhof, Hygiënische vlugschriften. No. 1. Een gezond zenuwstelsel. Amsterdam, F. van Rossem. Prijs 20 Cent.

Het plan bestaat bij Dr. PINKHOF om door een vrije bewerking de „Hygiënische Vlugschriften”, uitgegeven door de Redactie van het tijdschrift „Deutsche Praxis”, dat te München verschijnt, in wijden kring hier te lande bekend te maken. Het doel dat hij hiermede beoogt, wordt in de voorrede aldus aangegeven:

„De leeken op geneeskundig gebied verlangen in onzen tijd meer en meer naar voorlichting, hoe zij zich in gezonde dagen moeten gedragen om gezond te blijven, en welke hun houding moet zijn tegenover de aanvangsverschijnselen eener ziekte, verschijnselen die dikwijls te beschouwen zijn als een waarschuwing, welker uitwerking slechts dan heilzaam is als wij weten, waarvoor wij gewaarschuwd worden. Dit streven van het publiek is niet te misprijzen, maar zonder goede leiding kan het op twee klippen stranden. Wie er in overdrijft, en geen ademptocht doet, geen bete nuttig, zonder aan zijn gezondheid te denken, wordt het model voor een blijspel-held: de slaaf der eubiotiek. En wie iedere leiding aanneemt, zonder naar de bevoegdheid van zijn gids te zien, valt, tot zijn lichamelijke en geldelijke schade, in de handen van den kwakzalver, die, ook als hij zich heden ten dage „natuur-geneeskundige” noemt, niet hooger staat dan de „oliekoop”, de colporteur met Haarlemmerolie, van voorheen.

„De leiding, die van geneeskundigen uitgaat moet beknopt en bondig zijn, geen geleerdheid ten

toon spreiden, geen raadgevingen aan den man trachten te brengen, die niet onder ieders bereik liggen.”

Dit doel nu is in het boekje, dat wij voor ons hebben en dat over zenuwziekten handelt, op uitmuntende wijze bereikt en met verlangen zien wij de andere deeltjes tegemoet. Op duidelijke, eenvoudige wijze kan men er uit leeren wat men doen of laten moet om zenuwziekten te voorkomen of te beperken en wat er noodig is om ze, zoo mogelijk, te genezen. Dit laatste bestaat niet in de aanprijzing van eenig geneesmiddel, maar in den wijzen raad: „Treden stoornissen in het zenuwleven op — dan niet om kwakzalvers gestuurd of naar kwakzalvers-advertenties gekeken; de arts is het, die er zich op toelegt, de oorzaken dezer verschijnselen te doorgronden en, als het kan, te verhelpen. Hem openhartig mede te deelen onder welke willekeurige en onwillekeurige fouten het zenuwstelsel heeft geleden, is de eerste, maar ook de onmisbare stap tot genezing.”

Wij wenschen de „Vlugschriften” vele lezers toe en sluiten ons geheel aan bij 't geen de N. R. Ct. over deze brochure zegt:

„Een boekje als dit is bijna honderdmaal goedkooper dan 't nieuwste werk over de zoogenaamd „niet-officieele”, d. w. z. eigendunkelijke geneesmethode. Wie zich rekent tot de wereld die bedrogen wil worden, mag dus voor zeventien gulden zijn PLATEN koopen, en zich verbeelden dat hij zijn dokter uitspaart. Wie daarentegen zijn mankeerend horloge naar den uurwerkmaker, zijn schoen die hem knelt naar den schoenmaker zendt, maar dan ook inziet dat de gevaarlijkste van alle dwaasheden is, zonder kennis van zaken te tornen aan zijn eigen gezondheid, die zal met deze reeks van hygiënische vlugschriften zijn voordeel weten te doen.”

CORRESPONDENTIE.

Postwissels-Abonné's.

Ondergeteekende heeft nog geen bericht ontvangen op zijn DRINGEND verzoek aan de afzenders der postwissels:

Rotterdam . . . . . 7 Februari No. 2814
en 's-Hage (van Galenstr.) 6 „ „ 3029

om hem hun naam bekend te maken. Dit zal toch noodig zijn, om te voorkomen dat hun een postkwitantie wordt aangeboden, weshalve het bedoelde verzoek hier nogmaals beleeft, maar met aandrang wordt herhaald.

De Secretaris-Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

Als nieuwe leden zijn toegetreden de heeren:
J. W. BERGANIUS, Directeur Levensverz., te Amsterdam.
Mr. L. J. BLIJDESTIJN, Griff. b./h. Kant. n°. IV „ „ „ „
PH. OTTO JURGENS, „ „ „ „ „ „ „ „
Mr. P. W. DE KONING, advocaat, „ „ „ „ „ „ „ „
Mr. J. C. POST, advocaat, „ „ „ „ „ „ „ „
H. H. VERSTEECH, ingénieur, „ „ „ „ „ „ „ „
DE GEZONDHEIDS-COMMISSIE voor Achtkaarspelen. „ „ „ „ „ „ „ „

K. S. te R. Over Dr. James William Kidd hebben wij in het Maandblad van Februari j.l. onze meening al gezegd.

Dr. N. L. te A. Zie over Histogeen het Maandblad van November 1902.

H. D. v. B. te Z. Bij informatie is ons gebleken dat Fucus is een homoeopatisch geneesmiddel, bereid uit de *Fucus vesiculosus*. In de Pharm.-Praxis van HAGER wordt een spiritueus aftreksel van deze plant opgegeven als middel tegen velrijvheid. Om 't helpt weten wij niet. Afgezien nu van de reclame-achtige aanbeveling kunnen wij het middel niet als kwakzalverij bestempelen.

E. S. te 's-G. Dank voor uwe mededeeling omtrent Fucus. Uit overweging dat, juist zoals gij schrijft, de scheikundige analyse weinig positiefs zal opleveren, hebben wij 't middel niet aangekocht. 't Is nogal duur ook.

Omtrent dien Atomizer kunnen wij vooralsnog geen uitsluitel geven; wij kennen het apparaat niet.

B. F. C. te N. en St. J. De pillen van Prof. Barlowsky zijn ons niet bekend. Kunt gij ons de advertentie ook toezenden?

Mej. A. G. te R. Van een Groninger Fistelpot hebben wij nooit gehoord.

D. C. P. Jr. te V. Het rapport over de Santal Parels van Dr. Dumon in dank ontvangen; het zal in 't volgend No. worden opgenomen.

Dr. A. J. A. Th. te B. Dr. Siegart's Rheumatiek-alf is een nieuw product, dat reeds in onderzoek is genomen. Het is zeker geraden dit middel met wantrouwen te bejegenen. Dank voor uwe medewerking.

Ligue nationale du paiement comptant. Onzen dank voor de toezending van de curieuse circulaire; wij komen er in het volgend No. op terug.

Veritas te A. Wij kunnen het door u gezonden stuk niet plaatsen zonder uw naam, doch raden u de plaatsing af; gij zoudt er last mee kunnen krijgen. Wij willen echter de door u verstrekte mededeeling gaarne nader onderzoeken,

ten einde daarna uw vraag om inlichtingen te beantwoorden. Daarvoor is het echter noodig dat gij ons den naam opgeeft van den geneeskundige (desgewenscht onder geheimhouding) naar wien de magnetiseur u heeft verwezen. Het komt

helaas! een enkele maal voor, dat geneeskundigen als helpers van kwakzalvers optreden en uit uw stuk kunnen wij niet opmaken of dit hier 't geval is.

C. G. te R. Het door u gezonden poeder is in onderzoek genomen, maar door een toevallige omstandigheid is dit nog niet beëindigd. Wij zullen u zoo spoedig mogelijk berichten.

Redactie: Janus. In dank ontvangen.

A. A. R. te 's-H. Uw schrijven te laat voor dit No. ontvangen. De zaak heeft onze aandacht.

— De Secretaris-Penningmeester verzoekt den Leden en Abonné's, die nog van plan zijn hun contributie of abonnementsgeld per postwissel over te maken, dit alsnog te doen vóór 15 April. Daarna wordt een aanvang gemaakt met het aanbieden der kwitanties aan hen, die geen postwissels zonden. Men weet, dat het bedrag dan verhoogd wordt met de kosten, aan het incasseeren verbonden.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Boom's Maagpoeder. De Apotheker J. A. Boom, vroeger te Meppel, thans te Arnhem, is sinds jaren opgetreden als fabrikant van een middelje, dat hij in de nieuwsbladen aan de maagpijnlijders aanbeveelt. De samenstelling wordt door hem geheim gehouden, maar het lid onzer Vereeniging, de heer VAN LEDDEN HULSEBOS te Amsterdam, heeft het herhaalde malen onderzocht.

Het onderzoek leerde, dat het poeder waardoor, naar het heet, „reeds een zeer groot aantal maaglijders zijn genezen van maagpijn en slechte spijsvertering”, niets bijzonders is. Het is een mengsel van *carbonas calcis* (krijt), *magnesia*, *magisterium bismuthi* en poeder van *orangeschillen*, alles sterk gearomatiseerd met *pepermuntolie*.

Wij willen heelwel de verzekering gelooven van den heer BOOM, dat het recept afkomstig is van een geneesheer en ook dat het in sommige, hem bekende, gevallen van nut geweest is; toch zal het nimmer geoorloofd zijn het aan maaglijders zonder onderscheid als heilzaam aan te bevelen.

Integendeel, vooral bij *acule* maagontsteking zal de bismuth, zoowel als het gedurig gebruik der prikkelende *pepermuntolie*, niet nalaten schadelijke werking uit te oefenen.

En een lijder aan een *slepende* ongesteldheid van de maag behoeft ook waarlijk niet te grijpen naar het middel van BOOM. Ongetwijfeld zal toch de geneesheer, dien hij zeker wel eens heeft geraadpleegd, den lijder de bestanddeelen van dit middel in den een of anderen vorm hebben voorgeschreven, indien hij oordeelde, dat zij vóór zijne ongesteldheid dienstig waren, want 't zijn allen oude, en aan ieder geneesheer bekende, stoffen.

SANGUINOSE. Door de firma VAN DAM & Co. te 's Gravenhage wordt dit middel met veel ophef aanbevolen „in al die gevallen, waarin groote zwakte het herstel belemmert of het leven tot een last maakt”. Verder wordt ervan gezegd: „Heel bijzonder gunstig is de werking van de Sanguinose bij kinderen die herstellende zijn van engelsche ziekte (rhachitis); de voorbeelden daarvan zijn talrijk.”

Volgens de bewering van de fabrikanten is Sanguinose „getrokken uit een groot aantal kruiden, die door hunne onderlinge samenstelling een zeker gevolg waarborgen. Na herhaalde proefnemingen is het eindelijk mogen gelukken de Sanguinose aldus in het luchtledige te bereiden dat de voedingzouten uit de planten hier in den meest onveranderden vorm aanwezig zijn.”

Daarentegen is, door het onderzoek van den heer J. VAN RIEL te Amsterdam, gebleken, dat er van dat groot aantal kruiden niet veel te merken is en nog minder van de zoo belangrijke voedingzouten.

Sanguinose is geen ontdekking van bijzondere waarde; neemt: wat bittere kruiden, waarin o. a. gentiaan voorkomt (b.v. de bekende, zoogenaamde koortskruiden) trekt die met wijn, water en spiritus, filtreert het mengsel na eenige dagen . . . en klaar is Sanguinose. Wij zien, na deze verklaring, al een storm onder de bewonderaars opsteken en ons afvragen: of dan al die menschen gelogen hebben die zulke mooie attesten hebben afgegeven? Och neen, goede menschen! Een geregeld gebruik van wat wijn (en vermengd met enkele bitterstoffen om den eetlust op te wekken) zal, in gevallen van zwakte, goede diensten bewijzen, maar daarvoor is 't niet noodig f 1.50 voor de 300 gram of f 3.75 voor de flesch te betalen. Een vertrouwd wijnkooper helpt u beter en veel goedkooper dan de firma VAN DAM & Co. Een beetje gentiaan-tinctuur b.v. door een flesch wijn . . . en zeker hebt ge f 2.75 verdiend en zult er even gezond bij worden als bij het gebruik van Sanguinose.

Nog één raad: Geeft het uwe kinderen niet bij herstel van engelsche ziekte; voor kinderen bevat het wondermiddel veel te veel alcohol.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 685.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: Vrije uitoefening der geneeskunde.
Berichten: Publicatie v. d. Gezondheidsraad te Karlsruhe over Repinujol. — Een sprekende briefkaart betreffende Mej. Boud. — Weer een vervolging in Berlijn. — Nardenkötter gaat niet in hooger beroep. — Rijkswet tegen de kwakzalverij in Duitschland. — Een uitstekend voorbeeld van een uitgever. — Gediplomeerde masseurs. — J. H. Nicholsen wegens bedrog vervolgd. — Gewetenlooze kwakzalverij. — Een dankbare keukenmeid. — Diagnose uit het oog. — Bepalingen tegen den verkoop van specialités in Amerika en tegen onbevoegde uitoefening der genees- en artsnijbereidkunde in Nieuw-Zeeland.
Mededeelingen van verschillenden aard: De nieuwe gezondheidscommissie in den strijd tegen de kwakzalverij. — Santal Parels van Dr. Dumon. — Waarschuwing uit het buitenland tegen Reimanns. — Sanden's elektrische gordel. — Steiner's hygiënisch Instituut. — Een kijkje bij onze zuidelijke broeders.
Ingezonden: Over vuile advertenties in de dagbladen.
Boekbeschuwing: Dr. H. Pinkhof, Hygiënische Vlugschriften No. 2.
Rechtszaken: Onbevoegde uitoefening der tandheelkunde.
Correspondentie.
Herhaalde Waarschuwings: Scott's emulsie.

Vrije uitoefening der geneeskunde.

Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht! Duitschland, waar de uitoefening der geneeskunde aan een ieder, onder zijn eigen verantwoordelijkheid voor de gevolgen, vrijstaat heeft in den laatsten tijd zoovele voorbeelden opgeleverd dat die vrijheid aanleiding kan geven tot bedriegerijen op groote schaal (iets wat trouwens ieder ingewijde wel wist maar dat eerst aan het groote publiek door de gevoerde processen is duidelijk geworden) dat men is gaan inzien dat het algemeen belang met een ernstig gevaar wordt bedreigd. Van verschillende zijden begint men er op aan te dringen de z.g. „Kurpfuscher“ aan scherpere bepalingen te onderwerpen en waar men, voor 't meerendeel, er nog niet aan durft de gegeven vrijheid in 't geheel in te trekken zoekt men langs allerlei omwegen, o. a. bepalingen in de „Gewerbe-ordnung“ (bijna in elk no. van ons Maandblad konden wij er in den laatsten tijd op wijzen) het gevaar tot geringer afmetingen te brengen. Of 't helpen zal?

Het plaatsen van advertenties heeft men al verboden, redacties en uitgevers zelfs strafbaar gesteld, maar men weet de advertenties zóó in te kleeden dat vervolging ontdoken wordt. Hoe zal het met de nieuwe bepalingen gaan?

In een belangrijk artikel in de *Apotheker Zeitung* van 18 April j.l. wijdt de Geh. Regierungsrat Dr. FLÜGGE te Berlijn een uitvoerige bespreking aan deze quaestie waarop wij niet nader kunnen ingaan omdat daarbij vele artikelen uit de Gewerbe-ordnung en uit andere wetten van het Deutsche rijk te pas komen, die wij niet kennen en die vermoedelijk ook aan velen onzer lezers onbekend zullen zijn.

Wij wenschen er alleen op te wijzen dat genoemde rechtskundige voorstelt aan § 34 der Gewerbe-ordnung de volgende bepalingen toe te voegen:

„Personen die, zonder als arts te zijn toegelaten,

als bedrijf zieken wenschen te behandelen, hebben daartoe verlof nodig. Dat verlof wordt niet verleend wanneer zich daadzaken voordoen welke de ongeschiktheid van den aanvrager in betrekking tot het uit te oefenen bedrijf aantoonen!”

Daar gaat al een deel van de vrijheid! O. i. gelukkig.

Maar zonder ons verder met de wettelijke bepalingen bezig te houden willen wij hier een overzicht laten volgen van enkele beschouwingen die het begin van het artikel van Dr. FLÜGGE vormen. Wij brengen daarbij in herinnering dat het Deutsche „Kurpfuscher“ geheel iets anders is dan wat wij, van ons standpunt, „kwakzalver“ noemen. Wij verstaan er onder, personen, die tegen beter weten in, uit geldbejag, geneezing van allerlei kwalen beloven, die zich niet ontzien leugen en bedrog te bezigen om de zieken in den waan te brengen dat bij hen — en meestal bij hen alleen — hulp is te vinden.

De Duitscher verstaat onder „Kurpfuscher“, — die in de meeste gevallen geen haar beter is dan onzen „kwakzalver“ en die zich, wanneer hij ook *ons* land bewerkt, als een echte kwakzalver voordoet — iemand die niet geëxamineerd en wettelijk toegelaten tot de uitoefening der geneeskunst, deze wetenschap toch, als bedrijf, uitoefent. Dit in 't oog houdende, kunnen wij de redeneering van Dr. FLÜGGE gemakkelijker volgen. Hij uit zich aldus:

De bij de processen van den laatsten tijd, o. a. het proces Nardenkötter, aan 't licht gekomen ongelooftelijke zaken zullen noch aan den geneesheeren noch aan de juristen eenige verrassingen hebben bereid; zij wisten reeds hoezeer de kwakzalverij (wij zullen nu maar „Kurpfuscherei“ en „Kurpfuscher met kwakzalverij en kwakzalver verhalen) in alle deelen van het land verbreid is. De groote menigte onder de ontwikkelden was echter ten zeerste verwonderd en wist niet dat zulke misstanden aanwezig waren. Het is een voordeel van de gevoerde processen dat, door de openbare behandeling, de oogen zijn opengegaan. De vraag wordt nu niet meer geopperd of de kwakzalverij een gevaar oplevert maar wel, waarmee dat gevaar bestreden kan worden.

Dat deze middelen ten deele buiten den werkring van den rechtskundige liggen is ontwijfelbaar. Wanneer men echter ziet, dat de methodes van de kwakzalvers zelfs in de hoogststaande kringen aanhangers vinden, dan zou men er aan twijfelen of eenig soort van opvoeding een afdoend verbeteringsmiddel tegen de kwakzalverij is. In elk geval is de gemiddelde mate van opvoeding niet toereikend om de bezitter en vooral de bezitster uit de handen der kwakzalverij te houden. Daarom moet men van den wetgever nieuwe, doelmatige maatregelen verwachten. Vóór alles moet echter het begrip van kwakzalverij (Kurpfuscherei) zelf worden vastgesteld en daartoe behoort in de eerste plaats, een duidelijke terminologie. Met een dusdanige zijn twee zinswendingen in tegenpraak. De eerste is die, dat men, als men wil zeggen: „de behandeling van zieken staat iedereen vrij.”

zich bedient van de uitdrukking: „de uitoefening der geneeskunde is vrij.” Deze laatste uitspraak is volkomen onjuist; de geneeskunde, de wetenschap, de kunst zieken te genezen behoort alleen aan de geneeskundige wetenschap. Slechts hij, die deze wetenschap heeft bestudeerd, is in staat de geneeskunde uit te oefenen. Men moet derhalve zeggen: de behandeling van zieken staat iedereen vrij.

Een andere onjuiste opvatting is, dat men tegenover de artsen de niet-geneeskundige ziekenbehandelaars als „natuurgeneeskundigen“ stelt. Dit is inderdaad een beleediging voor de geneeskundige wetenschap alsof zij, die in 't volste bezit is van de thans geldige natuurlijke geneesmiddelen, wier aanwending juist in de laatste jaren, b. v. bij serumtherapie en inenting, de grootste triomphen heeft gevierd, hare leerlingen de kennis der natuurlijke geneesmiddelen in geringeren mate bijbracht dan deze eigen is aan de leeken, die zich met ziekenbehandeling bezighouden.

Juist de geneeskundige wetenschap leert met de door de natuur verstrekte en volgens de natuurwetten werkende middelen, lichamelijk lijden te heelen.

Wij willen het bij dit gedeelte van de beschouwing laten; er valt o. i. voor velen in Nederland ook wel wat uit te leeren.

BERICHTEN.

Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. In verschillende advertenties wordt aan lijders aan rheumatiek en jicht kosteloze mededeelingen aangeboden over een nieuw voortreffelijk middel. Wie zich tot de onderteekenende firma: WALLBRECHT'S LABORATORIUM te Neurenberg om inlichtingen wendt, krijgt een reclame-bijlet toegezonden, waarin wordt aangeraden zich een praeparaat, „Repinujol“ aan te schaffen. Dit Repinujol, een donkerbruine, olieachtige, teerachtige vloeistof wordt genoemd een extract uit de edelste deelen van den Jeneverstruik. De geheimzinnige naam „Repinujol“ is gemaakt door de letters van het woord Juniper(us), de latijnsche naam van den jeneverstruik, van achteren naar voren te lezen, onder bijvoeging van den wetenschappelijk klinkenden uitgang „ol“.

Praeparaten uit den jeneverstruik zijn sedert tijden in gebruik tot opwekking van de werkzaamheid der nieren; het gevolg is echter zeer onzeker. De uitstekende werking die aan het Repinujol bij inwendig gebruik (3 tot 6 eetlepels dagelijks) wordt toegeschreven: vermindering van verdikking van het bloed, voorkoming van rheumatiek, jicht en rugpijn, bevordering van den stofwissel, opwekking van de werkzaamheid van alle organen, komt geenszins aan dit middel toe. Wij waarschuwen derhalve voor het aanschaffen van dit „Schwindelmiddel“.

Karlsruhe, 20 Maart 1903.

Een sprekende prentbriefkaart. Een oude, opgedirkte tooverkol, met een uil op de leuning van haar stoel, een poes op haar schoot, kaarten in de hand en een „ei“ voor zich op tafel, ziehier een afbeelding in den vorm van briefkaart, zooals zij in de

winkels verkrijgbaar is, betreffende de „Plancetkundige” Mej. A. BOUD.

Adres, spreekuur en tarief zijn op de kaart afgedrukt. Of deze wijze van reclame van haar uitgaat weten wij niet.

Weer een opzienbarende vervolging in Berlijn. Wegens het toebrengen van lichamelijk lijden met doodelijken afloop (Körperverletzung mit tödlichem Ausgange) is de vrouwelijke kwakzalver MALWINE TRIETZE preventief gevangen genomen. De beschuldigde behandelde een zekere vrouw D, wegens een onderbuiklijden. De zieke kreeg na inneming der medicijn koorts en moest in een vrouwenklinik gebracht worden, waar zij daags daarop stierf. De kwakzalfer heeft vermoedelijk door onjuiste behandeling den dood der vrouw veroorzaakt. T. brouwde haar artsenijen zelf; haar „huisapotheek”, een verzameling kruiden, is in beslag genomen. (Apoth. Zeit.)

Nardenkötter, de aartskwakzalver, wiens uitlevering aan Duitsland door de Engelsche justitie is toegestaan, heeft zijn verdediger opgedragen, het verzoek om behandeling van zijn zaak in hooger beroep in te trekken en hem medegeedeeld, dat hij bereid is zijn straf in Duitsland te komen uitzitten. In elk geval heeft de man genoeg vermogen bijeengedokterd, om na zijn straftijd zijn levensavond in waardigheid en ruste te kunnen slijten. (N. R. Ct.)

Rijks wet tegen de kwakzalverij in Duitsland. Reeds in eenige vorige nummers deelden wij mede, dat in Duitsland het plan bestond een paragraaf van de Gewerbe-ordning, die bepaalt, dat de uitoefening van zekere beroepen aan onbetrouwbare personen kan verboden worden, zoodanig aan te vullen, dat de bepaling ook op kwakzalvers kan worden toegepast. Door de Deutsche med. Wochenschr. wordt nu bericht, dat in den Pruisischen Landdag is medegeedeeld, dat de „Medicinal-minister” sedert eenigen tijd omtrent deze zaak in overleg is getreden met den Rijkskanselier.

Een uitstekend voorbeeld. Het Tijdschrift van Geneeskunde bericht het volgende:

„De eigenaar van den Berliner Lokal-Anzeiger, den „Tag” en andere bladen heeft zich tot de vereeniging der Deutsche geneeskundige vakpers gewend met het verzoek, om in twijfelachtige gevallen te willen beslissen, of aangeboden advertenties als kwakzalversannonces moeten worden afgewezen of niet. Natuurlijk heeft het bestuur der vereeniging het verzoek gaarne toegestaan.”

De meeste onzer bladen willen van zoo'n medewerking niets weten, ofschoon wij onze hulp reeds dikwijls hebben aangeboden. 't Is ook veel gemakkelijker en... voordeliger wanneer men maar kan zeggen: „Wij kunnen niet beoordeelen of een advertentie een kwakzalversannonce is.”

Gediplomeerde masseurs. Op den Alexanderplatz, de zetelplaats van den president van politie te Berlijn heeft men een nieuwe verordening gereed gemaakt tot regeling van het beroep van masseur en masseuse, betrekkingen die, zooals men weet, dikwijls dienen als dekmantel voor minder achtenswaardige broodwinnigen. Alle masseurs en masseuses die zich als „van staatswege gediplomeerd” willen betiteln, moeten voorzien zijn van een getuigschrift van bekwaamheid, hun verstrekt door het presidium van politie. Dit getuigschrift wordt slechts verleend na het afleggen van een examen voor den kreitsdokter. De masseurs en masseuses moeten verder een dagboek houden en zich alle vijf jaren opnieuw aan een examen onderwerpen. Het is hun verboden zelfstandig behandelingen voor te schrijven of aan te prijzen, geneesmiddelen te verstreken, toe te passen of aan te bevelen, kritiek te oefenen op de behandeling door een geneesheer, den eenen dokter boven den ander aan te bevelen of op andere wijze bij de patiënten invloed te oefenen op het kiezen van een geneesheer. (N. Rott. Ct.)

J. H. Nicholson, een oude kennis al van 't jaar 1887 af, en die, soms onder allerlei namen, hoofdzakelijk de dooven exploiteerde, verscheen, volgens de Medical Record, kort geleden voor het Politie-hof te Londen, omdat zijn uitlevering door Duitsland was gevraagd wegens bedrog, te Berlijn gepleegd. NICHOLSON beweerde eerst geboren te zijn te Philadelphia en als geneeskundige gepraktiseerd te hebben te New-York. Later gaf hij Canada op als zijn geboorteplaats. De magistraat besliste ten slotte dat hij een Amerikaan was en stond de uitlevering toe. Wij zullen er dus spoedig wel meer van hooren.

Gewetenlooze kwakzalverij. In het Zeitschr. des algem. österreich. Apotheker-vereines wordt melding gemaakt van een vergiftigingsgeval door middel van een specialiteit. Het middel, dat tegen enorm hoogen prijs als een wondermiddel tegen allerlei kwalen werd aan-geprezen, bestond uit de hoogst vergiftige croton-zaden, ook in onze apotheken als zeer sterk werkende bekend.

Een dankbare keukenmeid is zeker wel MARIE GRÜNAUER, die in Deutsche bladen bericht, dat zij lijders aan rheumatiek en jicht, kosteloos, uit dankbaarheid, mededeelt, ook per brief, op welke wijze haar lieve moeder, na jarenlang smartelijk lijden, terstond beterschap en na korten tijd volkomen genezing verkreeg. Schrijft men op deze advertentie, dan wordt de rheumatiek- en jichtgeest van Weigand warm aanbevolen. Dit middel bestaat in hoofdzaak uit een mengsel van terpentijnolie en kamferspiritus, waarvan een fleschje van ongeveer 100 gram inhoud f 1.50 kost. En minstens 4—6 fleschjes worden reeds vooraf noodig geacht.

En de dankbare MARIE GRÜNAUER is de keukenmeid van mijnheer WEIGAND!

Diagnose uit het oog. Pastor Felcke gebruikt het bezichtigen van het oog als hulpmiddel bij zijn diagnose (men zie ons vorig n°.); een zekere AUGUST WESELMANN te München gaat veel verder. In een advertentie in sommige Deutsche bladen zegt hij het volgende:

„Ik lees alle ziekten uit het oog! Het oog is voor mij niet alleen de spiegel der ziel, maar ook die van het lichaam. Ik heb geen geklop en geluister aan het zieke lichaam noodig, maar kan door één blik in 't oog met zekerheid vaststellen wat den patiënt scheelt en hoever het lijden gevorderd is. Niet slechts bestaande ziekten worden door mij uit het oog herkend, maar ook die, waaraan men voor 10 of 20 jaren geleden heeft of die in de kiem voorhanden zijn en binnen niet te langen tijd zullen uitbreken. Bijna elk geneeskrachtig vergif, dat de zieke vroeger of later heeft ingenomen kan ik, door een blik in 't oog, opnoemen. Een ieder kome en overtuige zich van de juistheid van mijn bewering!”

Is 't niet treurig, dat er nog menschen worden gevonden die aan zulk een onzin geloof slaan niet alleen, maar die ook hun gezondheid aan de behandeling van zoo'n „Heilkünstler” wagen?

Het moet wel de spuigaten uitloopen! In Nieuw Zeeland zijn, naar de Indian-Lancet mededeelt, strenge strafbepalingen vastgesteld tegen personen, die onbevoegd geneeskunde of artsenijbereikende uitoefenen of zich, zonder daartoe het recht te hebben, den titel van geneeskundige enz. aanmatigen.

En in Amerika vraagt men, in 't algemeen belang, met klem naar maatregelen, die den vrijen verkoop van allerlei specialités kunnen te keer gaan.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

De nieuwe Gezondheids-Commissiën in den strijd tegen de Kwakzalverij.

* In den laatsten tijd hadden wij het voorrecht enkele der gezondheidscommissiën, die thans volgens de wet over het geheele land zijn ingesteld, op te teekenen als nieuwe leden onzer Vereeniging. *)

Een verblijvend teeken voorzeker en een bewijs tevens van het juist inzicht dier commissiën in de taak die haar is opgedragen, namelijk het waken over de volksgezondheid. Deze opmerking stamt niet van ons zelf, maar heeft elders reeds lang geleden eene praktische toepassing verkregen. Nagenoeg even oud als onze Vereeniging is namelijk de strijd die door de Gezondheidscommissie van Karlsruhe gevoerd wordt tegen de kwakzalverij en nimmer wordt deze commissie moe alle geheimmiddelen die worden aangekondigd nauwkeurig te onderzoeken en daaraan mededeelingen toe te voegen van de beweerde werking, de mogelijke schadelijke gevolgen enz. dier middelen en verder inlichtingen in te winnen aangaande de personen of firma's door wie zij worden vervaardigd en aan den man gebracht. In korte, duidelijke waarschuwingen aan het publiek maakt deze commissie telkens het resultaat harer onderzoekingen bekend in de lokale bladen harer omgeving bij wijze van „officieele publicaties” aan het hoofd der bladen en onderteekend door den burgemeester als voorzitter der commissie. Nu reeds twintig jaren lang ontvangt onze Vereeniging telkens een afdruk dier publicaties en de redactie van het Maandblad werd daardoor in staat gesteld verschillende ook voor ons land belangrijke mededeelingen en onthullingen over te nemen.

Mochten sommigen onzer commissiën het goede voorbeeld willen volgen de volksgezondheid zou er ongetwijfeld wel bij varen.

*) Tot heden zijn als leden toetreden de Gezondheids-Commissiën te Achtkarspelen, Amersfoort en Gonda; bovendien abonneerden zich enkele andere Commissiën op het Maandblad. Door middel van de Pharm. Zeit. bereikt ons het bericht, dat de Gezondheidscommissie te Karlsruhe als lid tot de onlangs opgerichte Deutsche Vereeniging tegen de Kwakzalverij is toetreden. Juist zooals wij 't bij ons wenschen.

Santal Parels van Dr. DUMON.

„Geheime ziekten, Blaasontsteking, Nierziekte, bloederige, troebele of pijnlijke Urineloosing worden spoedig genezen door de beroemde Santal Parels van Dr. DUMON. Van af den eersten dag wordt het lijden reeds verminderd en treedt de beterschap in. Per flacon met 50 Parelen f 1.50, franco f 1.60.”

Op deze wijze wordt in den laatsten tijd voortdurend in onze dagbladen de aandacht op bovengenoemde Parels gevestigd. Het groote getal mid-delen tegen de kwalen, in de advertentie aangeduid, en die helaas! nog zoo gretig aftrek vinden, is schijnbaar weer met één vermeerderd. „Schijnbaar,” want, zooals de naam reeds deed vermoeden, wordt hier niets nieuws aangeboden, niets, dat den geneesheer niet bekend is. Het onderzoek, ingesteld door den heer Dr. C. PREY JR., apotheker te Veenhuizen, heeft aangetoond dat de inhoud der 50 capsules, in de flacon aanwezig, bestaat uit Sandelhoutolie (oleum santali) en wel dat in iedere capsule ongeveer 300 milligr. voorhanden is.

Menig lezer zal nu denken, dat 't niet noodig is tegen deze parelen — met een bekend geneesmiddel — in ons blad op te treden; wij zijn echter van een ander gevoelen.

De olie van Sandelhout heeft weliswaar in den laatsten tijd aanwending gevonden — en met succes — ter genezing van sommige kwalen, in de advertentie opgenoemd, maar toch moeten wij ernstig waarschuwen tegen het gebruik van Dumon's Santal Parels wanneer dat gebruik zonder voorkennis van den geneeskundige geschiedt. Bij nalezing van de „gebruiksaanwijzing” die bij de flacon is gevoegd bleek het ons dat de Parelen worden aanbevolen bij tal van verschillende aandoeningen. Ons blad is geen geneeskundig blad en komt onder de oogen van allerlei lezers en lezeressen; daarom kunnen wij den aard der aandoeningen hier moeilijk opnoemen wij moeten volstaan met er op te wijzen dat de Parelen als een „uitmuntend geneesmiddel van beproefde werkdadigheid” worden aangeprezen o. a. bij blaasontsteking, etterachtige nierziekte, blaascattarhe bij de grijsaards, steenkolië, steenziekte in de nieren of graveel. In deze aanbeveling lezen de gegevens, die de Santal-Parels tot een kwakzalversmiddel stempelen. Het moge waar zijn dat bij zeer enkele van bovengenoemde ziekten de aanwending van Sandelhoutolie genezing of verlichting brengt, onwaar is het dat het voor allen een uitmuntend en beproefd geneesmiddel is. Integendeel, het geloof aan de bewering van DUMON en dientengevolge, het opvolgen van zijn raad zal menigeen, voor wien nog beterschap mogelijk was, geheel ongelukkig maken. De bovengenoemde ziekten — en ook die, welke wij niet hebben genoemd maar die wel in de „gebruiksaanwijzing” zijn opgenomen — behoren tot die kwalen, waarvan de juiste aard slechts door een deskundig onderzoek met zekerheid kan worden vastgesteld. Alleen dit onderzoek kan de methode bepalen, waarop genezing met vrucht is te beproeven en zeker zullen daarbij gevallen voor den dag komen, waarbij het gebruik van Sandelhoutolie met beslistheid is af te keuren. Wie nu, zonder dit onderzoek, maar Parelen van Dumon gaat slikken, stelt zich zeker aan het grootste gevaar bloot.

Weer een waarschuwing uit 't buitenland tegen REIMANN'S.

In de Berliner Morgen-Zeitung van 16 April j.l., voor welker toezending wij onzen dank betuigen, komt onder het hoofd: „Vor einem Heilschwindel gefährlichster Art wird gewarnt” de volgende waarschuwing voor:

„Onder het motto: „Geen breuk meer!” verschijnt in de verschillende bladen een advertentie, waarin een zekere Dr. Reimanns te Valkenberg (Holland) aanbiedt gratis een brochure toe te zenden. In deze brochure wordt op de gewone marktschreeuwerige manier reclame gemaakt voor een breukband zonder veer, volgens het systeem van bovengenoemden Dr. Reimanns, technicus in Valkenberg (Holland), evenals voor eene breukzalf, die zekere „hoogerw. heer” pastoor Schmit, (dit zal vermoedelijk Pastoor BECK moeten zijn. Red. Mbl.) moet hebben uitgevonden, verder voor maagdruppels van denzelfden „hoogerw. heer,” en voor een antimigraine-poeder van een apotheker Demelinne. Breukzalf, waarvan een klein potje, voor een enkele breuk ongeveer

voor een maand voldoende, 5.50 Mark kost en breukband (5.50 Mark en hooger) moeten beide steeds tegelijk worden gebruikt. Toezending van dat alles geschiedt alleen tegen vooruitbetaling of tegen rembours.

„Vroeger reeds is er op gewezen dat schriftelijke beoordeeling en behandeling van een breuk zeer is af te keuren, daar alleen door een nauwkeurig plaatselijk onderzoek de geneesheer een juist oordeel kan vellen of een breuk aanwezig is, van welke bijzondere soort deze is en welke maatregelen tot het inhouden of genezen zijn aangewezen.

„Onoordeelkundige behandeling kan juist bij breuken binnen weinige dagen tot een smartelijken dood leiden.

„Het schijnt overeenkomstig de handelsusances van de in het buitenland (Holland) wonende kwakzalvers te zijn (Is 't in Duitschland soms anders? *Red. Mbl.*) dat de verder in de annonce aanbevolen maagdruppels (2 Mark per flesch) en het migrainepoeder (3.50 Mark per doos) slechts tegen voorafgaande toezending van het bedrag worden afgegeven.

„Wij maken het publiek attent op dit buitenlandsche „Heilgeschäfft,” dat ook de firma voert van „Pharmaceutisch bureau Valkenberg” en waarschuwen er in 't bijzonder voor, breukbanden zonder voorafgaand deskundig onderzoek en medisch voorschrift, en zonder dat de banden voor het beoogde doel zijn aangepast, alleen op een dusdanige reclame uit het buitenland aan te schaffen.”

„Wat ons bijzonder in deze waarschuwing trof, (tegen de hoofdzaak zelve is reeds vroeger ook door den Plaatselijken gezondheidsraad te Karlsruhe gewaarschuwd) is de vermelding, dat Reimanns thans ook annonceert dat bij hem verkrijgbaar is het antimigraine poeder van Demelinne. Dit poeder hebben wij al in 1892 besproken. Het bleek een mengsel te zijn van *Antipyrine* en een kleine hoeveelheid *caffeine*, een samenstelling, in hoofdzaak overeen komende met het aan ieder apotheker bekende *migraenine*. Onder den naam van *Anthémicranine Demelinne* werd toen dit middel met veel reclame in den handel gebracht en ook thans nog wordt het met ophef als iets heel bijzonders aangekondigd in een in 't Duitsch gestelde circulaire, voorzien van de gebruikelijke attesten, welke circulaire vermoedelijk in Duitschland wordt verspreid. Daarin wordt de prijs opgegeven als 2 Mark per doos. Reimanns, die er ook een centje aan wil verdienen, vraagt er 3.50 Mark voor. Een aardige winst!

Sanden's elektrische gordel.

In de „Ingezonden stukken” in dit n^o. zullen onze lezers een schrijven vinden van Dr. THOMAS, waarin deze zijne verontwaardiging uitspreekt over een advertentie, voorkomende in 't *Algem. Handelsblad*. Inderdaad gaat deze annonce alle perken van fatsoen te buiten; wij willen haar — ofschoon wij wel dikwijls genoodzaakt zijn de zaken bij haar naam te noemen — hier dus niet bespreken, maar er alleen op wijzen, dat deze advertentie ten doel heeft reclame te maken voor een z.g. *electrischen gordel van Dr. Sanden*. Reeds bijna vijf jaar geleden in door ons 't een en ander over dien gordel gezegd, naar aanleiding van den grooten ophef, waarmee dit ding in onze bladen werd aangekondigd en de talrijke vragen om inlichtingen, die wij destijds ontvingen. O. a. schreven wij in het Maandbl. van Juni '98 in hoofdzaak het volgende:

„De talrijke tot ons gerichte vragen omtrent *Sanden's gordel* leveren het bewijs, dat bij velen twijfel aan de waarde daarvan is opgewekt, wat wij met genoegen constateeren, omdat daaruit blijkt, dat bij het groote publiek langzamerhand de oogen opengaan voor de *bedriegelijke handelingen van onderscheidene personen*, die met het geschetter over electrisch, electromotorisch, electro-magnetisch enz. op de goedgeloovige menigte invloed trachten uit te oefenen.

Met de *Goldberger-kettingen* is het begonnen — voor zoover wij weten — en daarna traden, jaar in jaar uit, telkens nieuwe uitvinders? te voorschijn, die uit de electriciteit, of wat zij zoo noemden, een broedje trachten te halen tot schade van de gunstige reputatie, die een doelmatige aanwending van den electrischen stroom bij sommige ziekten, in den loop der tijden had verkregen. Verscheidene van die gordels, bandjes, kettingen, ringen, kruizen — en hoe die dingen verder heeten — hebben wij in ons blad

reeds besproken en daarbij hunne volkomen waarde-loosheid kunnen aantoonen; laat ons thans eens nagaan hoe het gesteld is met *Dr. Sanden's gordel*.

Van dezen gordel wordt verklaard, dat hij het „levendbrengend element” (de electriciteit) „op de gemakkelijkste en op de wetenschappelijkste wijze het lichaam toevoert” en daardoor volkomen genezing brengt van alle in de advertentie genoemde kwalen. Wie bij het lezen der advertentie nog eenigszins mocht gedacht hebben, dat er van die bewering iets waar is, zal, wanneer hij eenig begrip heeft van galvano-electrische werking, wel tot andere gedachten komen als hij den gordel beziet. Hij bestaat uit een katoenen ceintuur, waarop, op verschillende afstanden een achttal plaatjes zijn bevestigd, 4 van koper en 4 van zink, die door een z.g. geleiddraad met elkander verbonden zijn. Het geheel ziet er waarlijk zeer geleerd uit en is er wel op ingericht om indruk te maken op personen, die niet op de hoogte zijn van de wijze, waarop een galvanische stroom, wordt verkregen. Een deskundige zal echter op 't eerste gezicht zeggen: „dat is een prulding.” Gesteld dat er werkelijk een stroom wordt opgewekt, (wat niet te denken is, wanneer de geleiddraad zoo defect wordt afgeleverd als 't geval was bij den gordel in ons bezit) dan zal die stroom zoo zwak en zoo kort van duur wezen, dat er van een invloed op het menschelijk organisme *geen sprake kan zijn*. Een geneeskrachtige werking is er dus niet aan toe te schrijven en derhalve zal het dragen van den gordel geen enkel nuttig effect sorteeren.

De vijf gulden, daaraan besteed, zijn weggeworpen geld.”

STEINER'S Hygiënisch Instituut.

(Poeder tegen magerheid).

Van verschillende zijden ontvingen wij een verzoek om inlichting betreffende het bovengenoemd Instituut, vermoedelijk omdat er in de laatste dagen weer meer reclame in onze dagbladen voor wordt gemaakt. Wij hebben enkele aanvragers het Maandbl. van Juli 1901 als antwoord toegezonden maar de wijl de voorraad daarvan is uitgeput laten wij hier nogmaals volgen wat wij in bedoeld Mbl. schreven.

„Toen wij in Februari j. l. in enkele woorden vermeldde, dat de plaatselijke Gezondheidsraad te Karlsruhe, onder meer, ook tegen de bovengenoemde inrichting gewaarschuwd had, schreven wij er o.a. bij: „Daar de middelen, voor zoover wij weten, hier te lande nog niet geadverteerd worden, bepalen wij ons voor ditmaal, tot de vermelding der namen. Indien enkele daarvan haar intrede in ons land doen (wat ons niet zou verwonderen) komen wij daarop nader terug.”

Spediger dan wij dachten moest aan dit voornemen gevolg worden gegeven; de volgende advertentie, in onze bladen voorkomende, gaf daartoe aanleiding:

Magerheid.

Schoone volle lichaamsvormen krijgt men door het gebruik van ons bekroond Oostersch krachtpoeder. Gouden medaille. Hygiënische tentoonstelling Parijs 1900. Toename tot 30 pond in 6—8 weken gegarandeerd. Zeer betrouwbaar, geen bedriegerij. Vele dankbetuigingen. Prijs per carton met gebruiksaanwijzingen f 1.50. Remise door postwissel of postzegels.

Hygiënisch Instituut,

D. FRANZ STEINER EN CO.,

Berlijn 138, Königgrätzerstrasse 69.”

Wat van de belofte, in de advertentie gedaan, te verwachten is, leert ons nu de waarschuwing uit *Karlsruhe*, die, vertaald, aldus luidt:

„Onder het opschrift „Magerheid” beveelt een Hygiënisch Instituut van D. Frans Steiner en Co., te Berlijn, zijn Oostersch krachtpoeder aan, door welks gebruik fraaie, volle lichaamsvormen en, reeds binnen 6—8 weken, een gewichtstoename tot 30 pond zou kunnen worden verkregen. Het poeder, dat op bestelling per brief wordt verzonden, bestaat uit: *boonen-, erwten-, linzen- en rijstemeel, suiker, zout en natron*. Dezelfde werking, die aan het „krachtpoeder” wordt toegeschreven, kan derhalve ook bereikt worden door het gebruik van peulvruchten en suiker. De prijs van het middel — 2 Mrk. voor een carton met ongeveer 200 gram — is buitensporig hoog. (*) Wij waarschuwen daarom tegen de hande-

*) Bij ons te lande betaalt men nog een halve mark meer. *Red. Mbl.*

lingen van de bedoelde inrichting die niets anders ten doel hebben dan het publiek te exploiteeren.

De plaatselijke Gezondheidsraad.”

Is 't nog noodig aan deze waarschuwing iets toe te voegen?

Wij vermelden alleen dat uit een biljet, bij het poeder verstrekt, blijkt dat men behalve dit poeder ook nog „*Oostersche krachtpillen*,” aan 't zelfde adres verkrijgbaar, moet gebruiken en dat het Instituut zich tevens beschikbaar stelt voor de aflevering van *het groote Voltakruis, maagdruppels, een zalf tegen rheumathiek, een middel tegen drankzucht, haarmiddelen*, enz. enz. Inderdaad een raar soort van „Hygiënisch Instituut!”

Een kijkje bij onze Zuidelijke Broeders.

Hoe 't in *België* gesteld is met de reclame van kwakzalversmiddelen — waarbij wij den toestand ten onzent nog heilig mogen achten — leert ons de volgende circulaire, die ons uit Gent werd toegezonden en waarvoor wij onzen dank betuigen. Wij nemen haar met uitzondering van de mooie plaatjes, die 't geheel versieren (?), onverkort over ten einde onze lezers eens een kijkje te doen slaan op de potsierlijke, maar toch op stuk van zaken treurige wijze, waarop bij onze bureu het lichtgeloovig publiek tot koopen wordt verlokt.

„Belangrijk Bericht

GOED VOOR TIEN CENTIEMEN.

„Om de wonderbare uitwerksels van de Wonderzalf en het bloedzuiverend middel der APOTHEEK DE WALVISCH beter bekend te maken zal alwie met dezen Bon binnen de maand eenen pot Wonderzalf za koopen 10 centiemen afslag bekomen.

„GEEN WANHOOP.

voor diegenen die lijden aan velziekten, zooals: droog en nat zilt, eczemas, darters, katrienewiel, puisten, het pellen, vervellen en klieven der huid, baardziekten, haarworm, rappen op het hoofd zoo minigvuldig bij kinderen, verders allen brand, de Wonderzalf geneest onfeilbaar en kost slechts 75 centiemen de kleine en fr. 1.25 de groote pot. Het bloedzuiverend middel is soms noodig en kost fr. 1.25.

Alleen te bekomen in de APOTHEEK DE WALVISCH, Diepestraat 10, Antwerpen.

„Haarworm. Wie kent zulks niet? en wat zeggen sommige menschen dat moogt gij niet genezen, want anders valt den brand op de oogen. Nu, zulks kan waar zijn als men andere middelen als de onze gebruikt, maar nooit met de wonderzalf der APOTHEEK DE WALVISCH, men bekomt eene goede genezing zonder kwade gevolgen. Zoo ook geneest men er met zekerheid mede: de klieren, puisten en brand in den hals en op het hoofd, rozijnebaard, zilt enz. dat men zoo dikwijls ziet bij schoolgaande kinderen, soms afzigtelijk en vuil en waar men de kinderen verwijtingen voor geeft en van de school doet blijven: stelt niet uit, Ouders, en haalt spoedig een potje wonderzalf in de APOTHEEK DE WALVISCH, op weinige dagen is alles gedaan.

„Katrienewiel dat meestal in den hals en in het aangezicht komt, goed afgeteekend als een wiertje, dat eigenlijk een soort droog zilt is en waarmede men zoolang moest sukkelen vooraleer de wonderzalf bekend was, wordt genezen alsook het nat zilt, darters, eczemas en alle andere namen die men geeft aan andere velziekten, waar zoovele menschen van aangedaan zijn zonder te weten waar men dit gehaald heeft. Nu, dit moet men niet weten, alleen weet men dat men er van genezen zal met de zalf en het bloedzuiverend middel der APOTHEEK DE WALVISCH.

„Baardziekten waar zeer dikwijls de coiffeurs of baardscheerders onschuldig van beticht worden. Nu, schuld ervan of niet, zorgt maar dat ge er spoedig van afgeraakt, want ongelukkig die er van aangestast is, het is waarlijk droevig, maar met blijdschap zullen zij vernemen dat zij op enkele dagen er van zullen genezen zijn met het gebruik der geneesmiddelen der APOTHEEK DE WALVISCH.

„Klieven en springen, het pellen en vervellen van de hand, zoo onaangenaam en lastig, zoo pijnlijk, bijzonder voor degenen die veel moeten wasschen en kuischen, troost en verheugt u allen want de genezing is nabij als gij de Wonderzalf en desnoods het bloedzuiverend middel gebruikt der APOTHEEK DE WALVISCH.

„Geberste aders, zeere beenen, zoo veel bij de vrouw

waargenomen. Oh! wat verkeerd gedacht dat sommigen er van hebben, van te zeggen dat men dit niet mag genezen, dat men het genezen daarvan met de dood moet bekopen. Nu, met duizenden zijn er reeds vele jaren van genezen met onze middelen en zijn in de beste gezondheid; met het bloedzuiverend middel heeft men niet te vreezen, dus gij allen die lijdend zijt aan die soorten van ziekten, wendt u met vertrouwen tot de

APOTHEEK DE WALVISCH
Diepestraat, 10, ANTWERPEN."

INGEZONDEN.

Geachte heer Redacteur!

't Is Zondagmiddag; een rustig oogenblik om het Handelsblad van heden kalm even te gaan lezen. Bij het openslaan van het eerste blad, valt natuurlijk dadelijk mijn oog op het portret als reclame voor de Pink-pillen, alias slechte Blaud's pillen; 't is vandaag juffrouw Contini; het spreekt vanzelf dat ik die oplichterij van het publiek niet lees en alleen de redacties geluk wensch met „de gunst en de recommandaties” van de H.H. kwakzalvers; m. a. w. ik riep mij zelf toe: „mensch erger je niet” en..... ik deed het niet.

Doch daar valt mijn oog weer op een prentje en met reuzenletters daarboven geschreven:

„De bron der jeugd voor mannen”

Ik las de advertentie en ergerde mij wel. Terstond knipte ik de advertentie uit de courant, omdat ik niet wil, dat mijne kinderen, meenende dat het Handelsblad een fatsoenlijke courant is, die ze gaarne inzien, daarvan ook dezen keer zouden gebruik maken en dergelijke walgelijke, smerige taal, in een „fatsoenlijke courant” zouden lezen. Ik was zoo verontwaardigd op de redactie van het Handelsblad, die dergelijke *vuile* kwakzalversadvertenties, ook al „als gunst en recommandatie” voor eenige guldens binnensmokkelt, niet denkende aan de vele jonge meisjes, dochters van abonnés die zij dergelijke taal in handen geven, dat ik de courant wegsmeet en van plan was voor mijn abonnement op 't Handelsblad te bedanken, in de hoop dat honderden met mij zich aan het Handelsblad zouden geërgerd hebben, en velen zich ook als abonnés zouden laten schrappen.

Ik weet niet M. de R. of deze advertentie u bekend is, en of zij ook reeds vroeger in de Courant gestaan heeft. Als bewijs wat het Handelsblad alzo durft op te nemen, zend ik U het corpus delicti hierbij!

Doch ik bedank nog niet voor het Handelsblad omdat ik mij afvraag: „Welk dagblad neemt nu stellig en zeker dergelijke vieze boel niet op? Ik wil een dagblad lezen en aan mijn huisgenooten ter lezing geven dat geen kwaad verspreidt. Ik sta in twijfel en zal voorloopig abonné blijven maar voortaan met het Handelsblad handelen als met romans en gidsen uit het leesgezelschap, n. l. eens inkijken, of het voor jongelui ook al te schuin wordt.

't Is nog altijd Zondagmiddag en daarom kalm. Gisteren vroeg mij de moeder van een mijner kleine patiëntjes, of ik ook voor haar kind, *Scott's Emulsion* zoo voortreffelijk vind; 't was haar zoo bijzonder aangeraden. Ik antwoordde dat ik er volstrekt niet mede ingenomen was en levertraan on-eindig veel beter vind en beloofde haar, de opinie der redactie van het Maandblad uitgegeven door de Vereniging tegen de kwakzalverij te zullen mededeelen. Ik ging daarom de bijeen verzamelde Maandbladen eens doorsnuffelen. Een lastig werk, vooral als men niet in het bezit is van een register of index. Indien u er nog een hebt M. d. R. houd ik mij voor de toezending gerecommandeerd.

Ik vond de waarschuwing tegen de *Scott's Emulsion* en tevens in denzelfden jaargang 1900, in het Meinummer een bericht van uwe hand, dat nooit mooier te pas kon komen, en mijn door het Handelsblad geprikkeld gemoed, tot kalmte stemde; in de eerste plaats omdat ik nu van mijne onnoozelheid genezen was, van te meenen dat andere groote dagbladen dergelijke vuile advertenties niet zouden opnemen, en in de tweede plaats, omdat ik in mijn gevoel van ergernis volgens uw schrijven, stellig niet alleen sta. Het bovenbedoeld schrijven van de Redactie heeft tot opschrift:

Verantwoordelijkheid voor de advertenties in de Nieuwsbladen en bevat o. a. deze ware woorden: „Het is een voortdurende ergernis voor ieder, die

de zaak nauwkeurig nagaat hoe op de 4e bladzijde onzer couranten, tegen „50 cts den regel” de bedriegerijen met zoogenaamde geneesmiddelen plaats vinden. Ook bladen doen geregeld mee, die op hun eerlijken naam prijs stellen, wier redacteurs behooren tot de meest ontwikkelden hier te lande en wier uitgevers zich beleedigd achten wanneer men hen wil rangschikken onder helers van deze bedriegerij wier manoeuvres niet kunnen ten uitvoer worden gelegd zonder de gewillige en altijd vaardige medehulp der dagbladen. Om strijd antwoorden deze redacteurs en uitgevers dat ze niets te maken hebben met deze advertentie-kolommen (en reclames tegen 50 cts den regel!!!) die buiten hunne verantwoordelijkheid geplaatst worden. Tegenover elkander in het publiek die woorden maar telkens herhalende, zijn er velen die zich er door om den tuin laten leiden alsof het een waarheid kon zijn.”

Wij zouden hieraan willen toevoegen: Dubbel schande mag het genoemd worden, indien de advertenties behalve tot bevordering van grove oplichterij en bedrog, van zoodanigen inhoud zijn, dat men genoodzaakt wordt de vuile plekken uit de couranten eerst per schaar te verwijderen, alvorens de bladen aan zijne huisgenooten ter lezing te geven.

Hoogachtend

Uw Dw.,
Dr. THOMAS.

Baarn, 19.4.'03.

BOEKBESCHOUWING.

Hygienische Vlugschriften, bewerkt door Dr. H. PINKHOF. N°. 2. Een gezond hart.

In ons vorig n^o. hebben wij het verschijnen van N°. 1 dezer vlugschriften uitvoerig aangekondigd. Met genoegen hebben wij ook met het tweede stukje, dat ten doel heeft mede te deelen, hoeveel in ieders macht staat om *hartziekten* te voorkomen, kennis gemaakt. Op voor elkeen bevattelijke wijze worden de oorzaken uiteengezet die aanleiding kunnen geven tot gebreken aan het hart en de storing in den bloedsomloop, die daarvan het gevolg is, waarbij tevens de weg wordt aangewezen dien men te volgen heeft om die oorzaken te vermijden.

Ook dit boekje, dat in staat is menig vooroordeel en verkeerd oordeel weg te nemen, wenschen wij in veler handen.

RECHTSZAKEN.

Het beroep in cassatie van M. L. DE VRIES, door de rechtbank te Zierikzee veroordeeld tot f 100 boete of 20 dagen hechtenis wegens het onbevoegd uitoefenen der tandheelkunde, is door den Hoogen Raad verworpen.

Dezelfde DE V. is voor een dergelijke overtreding opnieuw veroordeeld — thans te *Goos* — tot f 5 boete, subs. 3 dagen hechtenis.

CORRESPONDENTIE.

Mevr. S. C. A. te U. Dank voor 't gezondene. Nog in het Maandblad van Maart j.l. hebben wij opnieuw medegedeeld, waarom wij in de meeste gevallen al die haarmiddelen buiten beschouwing laten; de *Hair Grower* van *John Graven-Burleigh* ofschoon op de meest kwakzalverachtige wijze aangekondigd, zullen wij derhalve niet bespreken.

P. M. M. te G. De *Acousticon* van *Miller Hutchinson* kennen wij niet; h t ons door u toegezonden opgeschreefde bericht uit het Handelsblad doet ons echter niet veel vertrouwen in de zaak stellen. Tot nu toe zijn al die uit den vreemde ingevoerde toestelletjes, el ctrische of niet, om dooven het gehoor terug te geven, meer kwaad dan goed in hun uitwerking gebleken. Wij raden u dan ook aan, voorloopig niet op de zaak in te gaan; misschien wordt er later iets meer van bekend, dan kunt gij nog altijd beslissen.

H. S. te E. In het u toegezonden Maandblad zult gij uw vraag naar de samenstelling van *Zickenheimer's Borsthong* beantwoord vinden.

H. N. v. S & Co. te 's-H. Niet uit vrees voor uwe vrij on gepaste bedreiging, voorkomende aan 't slot van uw schrijven van 18 April, maar omdat 't onze gewoonte niet is datgene te onderzoeken wat de fabrikanten van middelen, die ons verdacht voorkomen, ons bereidwillig toezenden, zullen wij de door u bedoelde analyse thans niet op ons nemen. In het artikel, in ons vorig No. door den heer VAN RIEL geplaatst, staat: „Een onderzoek van dit derde hoetmiddel zal te gelegener tijd worden verricht”. Wanneer tot dit onderzoek zal worden overgegaan, zal het daarvoor benodigde materiaal wel worden aangeschaft daar, waar dit den onderzoeker het best voorkomt.

Dr. A. J. A. Th. te B. *Vademecum* beschouwen wij als een toiletmiddel; of 't goed of kwaad is weten wij niet. Aan

de opsomming van alle goede eigenschappen, die de fabrikanten van al die mondwaters, ieder aan zijn product, toeschrijven, hechten wij niet veel.

L. B. te A. Wij vinden 't niet noodig *Serravallo's kinawijn* met ijzer aan te koop en te laten onderzoeken. Gesteld zelfs dat 't praeparaat goed is, dan nog zouden wij u afraden het aan te schaffen. Bij uw apotheek hier te lande kunt gij kinawijn met ijzer, van degelijke zelfstandigheden en doelmatig bereid, tegen billijken prijs krijgen; waarom dan bij een apotheek te Triest, van wien gij niets afweet, ter markt gegaan?

J. B. te K. en C. K. te V. Zie omtrent *Steiner's kracht-poeder* dit No.

Een onderzoek van de *krachtpillen* vinden wij overbodig, nu het blijkt, dat het „Hygiënisch Instituut” van FRANZ STEINER & Co. volstrekt geen vertrouwen verdient.

Veritas te A. Wij begrijpen niets van uw tweeden brief. Een geneesheer van den naam door u opgegeven en ook de straat is te Amsterdam niet bekend. Wij hebben daarnaar geïnformeerd bij iemand die 't weten kan!

J. B. R. te 's-G. Het voorschrift van het *haarkleurmiddel* van NACQUET is o. a. opgenomen in het Mbl. van Sept. 1898, onder de rubriek „Correspondentie”. Een ander goed voorschrift vindt gij in het Mbl. van Nov. 1892. Wanneer gij bedenkt, dat onze Secretaris-Penningmeester is Gemeente-apotheker, dat hij dus geen particuliere apotheek bezit, dan zal 't u duidelijk zijn, dat hij op uw verzoek niet kan ingaan.

Th. te V. De samenstelling van het *Migraine-poeder* is in dit No. opgenomen.

Dr. H. F. A. P. te A. Wij zijn u dankbaar voor 't gezondene, waarvan wij, zooals gij ziet, in meerdere opzichten gebruik hebben gemaakt. Wij houden ons verder aanbevolen. De mededeelingen in de *Jour. A. M. A.* over de maatregelen in de verschillende landen tegen den verkoop van *Spécialités* genomen, zijn niet geheel juist.

E. S. te 's-G. Na lezing van 't Ingezonden stuk in de *Prov. Gron. Ct.* van 11 April, dat het instrument alleen tegen toezending van ruim f 41 uit Londen is te betrekken, kunnen wij niet zeggen, dat ons vertrouwen in den *Atomizer*, als „heilsmiddel” voor asthmalijders is toegenomen, al mag het waar zijn, dat iemand meent er baat bij te hebben gevonden.

— Met dit No. wordt aan de Leden der Vereniging de Ledenlijst toegezonden. Als gewoonlijk is daarop door een * aangeduid, dat de contributie is betaald, terwijl een + de ontvangst van een extra-bijdrage bovendien beteekent. Mocht men in deze lijst omissies of onjuistheden bespeuren, dan verzoekt de Secr.-Penn. daarvan bericht te mogen ontvangen.

Men gelieve van nu af geen postwissels meer te zenden.

P. H. B. te A. en C. H. B. te V. De uwe juist na het afsluit en der ledenlijst ontvangen.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Scott's Emulsie. Al verscheidene jaren lang zijn de fabrikanten van dit middel — en hunne helpers in Nederland — bezig het publiek op alle mogelijke wijzen te bewerken. Groote reclames, telkens weer op aandacht trekkende manier in de meeste bladen geplaatst, brochures aan de huizen der ingezetenen afgegeven, verkondigen den lof van dit middel, dat tegen allerlei kwalen als opovertrefbaar wordt aanbevolen.

Zoo luidt het o. a.: „*Scott's Emulsion*” bevat levertraan, hypophosphorzouten en glycerine op de volkomenste wijze toe bereid en is het meest gezochte en best bekende geneesmiddel tegen allerlei soort van kijnende ziekten, hetzij van zuigelingen, kinderen of volwassenen.”

Herhaaldelijk hebben wij aangetoond dat deze bewering niet waar is en dat o. a. de emulsie, die volgens de etiquette 50 pct. levertraan moet bevatten, er nog geen 30 proc. bevat, terwijl ook de opgegeven hoeveelheid hypophosphieten en glycerine veel geringer is.

Neemt men in aanmerking dat juist op die 50 pct. levertraan door de fabrikanten van *Scott's emulsie* zoo uitdrukkelijk de aandacht wordt gevestigd en dat die groote hoeveelheid aangenaam smakende levertraan juist de hoofdfactor van het bewonderenswaardig geneesmiddel moet zijn, dan kunnen wij, afgaande op de analyse, gerust verklaren: *Scott's emulsie is te beschouwen als een van de slechtste bereidingen van levertraan.*

Men begrijpe ons wel; wij trekken niet te velde tegen de ingrediënten van *Scott's emulsie*, (levertraan en hypophosphieten zijn geneesmiddelen, die door de geneesheeren dikwijls met goed succes worden voorgeschreven), maar tegen de wijze waarop dit mengsel als iets bijzonders wordt aangeprezen en wegens de leugens die de aanprijzing vergezellen.

Wil een geneesheer een emulsie van levertraan, vermengd met hypophosphieten, aan een zieke voorschrijven, dan behoeft hij waarlijk niet bij de buitenlandsche kwakzalvers terecht te komen. Elk Nederlandsch apotheeker zal, op zijn voorschrift, een dergelijke emulsie gaarne bereiden, zelfs met 50 pct. levertraan en meer, en hij en de zieke kunnen dan zeker zijn, dat zij een praeparaat krijgen, dat, uit deugdelijke gronstoffen bereid, juist de samenstelling bezit die de geneesheer verlangt; en de patiënt zal er nog goedkoopert bij uitkomen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 685.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoeken van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke . . . . . meer 25 Cent.

Groote letters . . . . . plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Hoofdartikel: Een en ander over de z.g. natuurgeneeskundigen.

Berichten: Voorzichtig met huismiddeltjes! — Wat aan pillen verdiend wordt. — Een brutale advertentie. — Kwakzalvers-annonces door Duitsche bladen geweigerd. — Toenaam van kwakzalvers in Saksen

Mededeelingen van verschillenden aard: Siegart's rheumatiek-zalf. — Faguline. — Het boek en de methode van Louis Kuhne — Hulp van het Weekblad „De Alkmaarder”. — Sanden's electriche gordel. — Weer zoo'n Amerikaanse kwakzalver.

Ingezonden: Over kwakzalvers-advertenties in de dagbladen. Rechtszaken: Onbevoegde uitoefening van genees- en landheekunde.

Correspondentie.

Een en ander over de z.g. „natuurgeneeskundigen.”

Door de Deutsche Vereeniging tegen de kwakzalverij werd ons een brochure ter recensie toegezonden. Onder den titel „Wasser allein thut's freilich nicht” behelst deze brochure de rede, die door Prof. Dr. SOMMERFELD te Berlijn, de eerste voorzitter der Vereeniging, gehouden is op de eerste vergadering. Het boekje is verkrijgbaar voor de geringe som van 12 cent en zal, volgens het voornemen van het Bestuur, door andere worden gevolgd ten einde het groote publiek zooveel mogelijk op de hoogte te brengen van de gevaren, die de kwakzalverij na zich sleept.

De inhoud der brochure is zoo belangrijk en zoo geheel in onzen geest geschreven, dat wij het bij een enkele beoordeeling niet willen laten en een goed werk meenen te doen onze lezers met sommige gedeelten van den inhoud in kennis te stellen.

Na er op gewezen te hebben hoe het voor het genezen van zieken noodig is, dat de aard der ziekte met juistheid worde vastgesteld en dat dit laatste alleen kan geschieden door hen, die door opleiding en studie daartoe uitsluitend in staat zijn, wijdt de schrijver zijn aandacht aan de verschillende soorten van kwakzalvers om meer uitvoerig bij de vertegenwoordigers van de z.g. „natuurgeneesmethode” te blijven stilstaan. Hij zegt o.m. daaromtrent het volgende:

„Het is eindelijk tijd het misbruik, dat van dezen zoo fraai klinkenden doch inderdaad weinig zeggenden naam gemaakt wordt, met kracht te bestrijden en hem te doen kennen voor wat hij werkelijk is: een phrase, een lokmiddel.

„Onder natuurgeneesmethode kan toch bij nadenken slechts een geneesmethode worden verstaan, die zich bedient van de middelen die de natuur den mensch verschaft. Is de natuur nu zoo eenzijdig dat zij ons slechts de lucht en het water aanbiedt? Is de plant met haar dikwijls bewonderenswaardige uitwerking niet eveneens een natuurgewrocht? Zijn het niet eveneens de mineralen, aan den schoot der aarde onttrokken, die in de handen van wetenschappelijk gevormde geneeskundigen sedert eeuwen groot nut stichten?

„Natuurgeneesmethode” is een nietszeggend stopwoord want de z.g. natuurgeneeskundigen gebruiken niet eens de door hen zoo geprezen, het gemakkelijkst te verkrijgen natuurmiddelen, water, lucht en licht, in hoofdzaak in den vorm zooals de natuur ze aanbiedt maar zetten deze kunstmatig in andere vormen om. Het water wordt verwarmd of in damp overgevoerd; het licht wordt kunstmatig in zijne stralen ontleed en slechts enkele vinden toepassing.

„De aanwending van lucht voor geneeskundige doeleinden vereischt in den regel de meest mogelijke zorg, wijl de natuur ons haar dikwijls, ten gevolge van de heerschende winden, door de wisselende temperatuur, door de schommelingen ten opzichte van het vochtigheidsgehalte of door verschillende bijmengselen aanbiedt in een vorm, die reeds voor een gezond mensch, laat staan voor een zieke gevaarlijk is.

„Wanneer anderzijds de natuurgeneesmethode zal worden opgevat als een methode, die zich ten doel stelt het streven van het lichaam, de ziekteproducten uit het organisme te verwijderen, te hulp te komen dan verdient uitsluitend de geneeskunst en de geneeskundige wetenschap als de ware natuurgeneeskunde beschouwd te worden. Het wezen van de op natuurgeneeskundige grondbeginselen berustende moderne geneeskunde zoekt juist de geheimen der natuur na te speuren; zij tracht te doorgronden hoe de ziekten ontstaan en hoe het lichaam zich van de abnormale bestanddeelen zoekt te ontdoen. Op dit wetenschappelijk beginsel berust o. a. de bestrijding van de z.g. besmettelijke ziekten als pest, cholera, typhus enz. en hierop alleen berusten de glansrijke gevolgen, waarop de geneeskundige wetenschap reeds nu kan bogen.

„Meestal wordt natuurgeneesmethode opgevat als watergeneesmethode of als geneesmethode zonder medicijnen.

„Om bij de eerste staan te blijven, was PRIESZNITZ, de vader der moderne watergenezers, werkelijk de eerste die het water tot geneeskundige doeleinden aanwendde? Geenszins; want zoo ver de geschiedkundige overleveringen over het behandelen van zieken reiken, zoo lang was ook de aanwending van water tot geneeskundige doeleinden algemeen in gebruik. Artsen waren het, die hebben nagegaan onder welke voorwaarden het water toepassing kon vinden en zij hebben ook, door onbevooroordeelde onderzoeken, aangetoond dat het water geen allesgenezer is. De doelmatige aanwending van water, vordert een volkomen beheerschen van het geheele gebied der geneeskunde, een voorwaarde, waaraan de kwakzalver, wegens gebrek aan genoegzame voorbereiding, nooit kan voldoen. Gekomen tot de ervaring dat „water alleen het niet doet” dat een groote reeks van ziekte-toestanden zich niet wil buigen onder het juk van de alleen zaligmakende methode zijn de z.g. „natuurgeneeskundigen” er, zeker met tegenzin, langzamerhand toe moeten overgaan geneesmiddelen aan te wenden en niet alleen onschuldige grassen, kruiden, zaden en vruchten maar ook

sterkwerkende middelen als *morphine* en *opium*.

„Het scherpe verschil in aanwending van geneesmiddelen bij geneesheeren en z.g. natuurgeneeskundigen verdwijnt min of meer, de natuurgeneesmethode wordt steeds meer ontrouw aan hare karakteristieke vijandschap tegenover medicijnen en, daar in den laatsten tijd ook wordt toegegeven dat operaties somwijlen noodzakelijk zijn, zoo blijft eigenlijk alleen dit onderscheid bestaan dat de z.g. natuurgeneeskundigen, met gelijke of gelijksoortige geneesmiddelen als de artsen, er maar op los genezen doch zonder de noodzakelijke voorbereidende studie, zonder de geschiktheid de ziekten te kunnen onderkennen en hun verloop te beoordeelen terwijl de arts de zieken volgens wetenschappelijke grondslagen behandelt.”

Uit het hier aangehaalde uit de gemelde brochure — wij deden slechts een greep — zal het ook onze lezers duidelijk worden dat zij, bij het geven van de voorkeur aan den niet-gestudeerden, niet gediplomeerden persoon, die zich voordoet als natuurgeneeskundige, boven den wetenschappelijken arts, alles wagen en niets winnen.

Nog een enkel woord over wat PROF. SOMMERFELD in zijn brochure schrijft over de hulp, die de pers kan verlenen bij de bestrijding der kwakzalverij.

In de *Münchener Neuesten Nachrichten* van 5 Maart j.l. was de volgende waarschuwing verschenen:

„Het geval Nardenkötter heeft weder getoond op welke schandelijke wijze het publiek door markt-schreeuwerige kwakzalvers schade aan gezondheid en beurs wordt berokkend. Daar nu juist bij ons in Beieren het middel ontbreekt om deze personen te beletten hun handwerk uit te voeren — eerst moet schade in 't groot, zijn aangebracht — en daar het publiek te geneigd is beloften van genezing te gelooven en te weinig ontwikkeld om daarover een oordeel te vellen, zoo meenen wij aan 't algemeen een dienst te bewijzen door de waarde van dergelijke beloften in 't ware licht te stellen en aldus nog bij tijds te waarschuwen. Wij verzoeken het publiek ons daarbij behulpzaam te zijn, door ons verdachte gevallen en ook opgedane ervaringen mee te deelen. Ook vragen omtrent geneesmethodes, geneesmiddelen, geneesinrichtingen enz. zullen, zoo mogelijk, worden beantwoord.”

De schrijver van de brochure zegt naar aanleiding van deze waarschuwing:

„Wij zien hieruit, dat ook de politieke pers — in de erkenning van haar plicht om in de eerste plaats het volkswelzijn te dienen — begint mede te werken aan het doel, dat wij vervolgen.

„Tot nu toe was de pers in 't algemeen de helpers — helpster der kwakzalverij; als de voortekens niet bedriegen dan staat een omkeer voor de deur, die ons langzamerhand tot een volkomen overwinning hulp zal verlenen.”

Moge het zoo zijn!

BERICHTEN.

Men zij toch voorzichtig met huismiddeltjes! Men schrijft uit Vught aan de *s-H. Ct.*:

Hedenmorgen heeft hier een treurig sterfgeval plaats gehad. Sedert eenigen tijd had M. v. E., slager alhier, enkele zweertjes op den linkerarm; om deze te doen verdwijnen, bestreek hij ze met zalf, welke hem als een bijzonder goed huismiddel daartoe verstrekt was.

De zweertjes trokken weg, doch daags daarna zwol de arm op en werd geheel blauw. De geneesheer constateerde bloedvergiftiging, deed den ongelukkige nog een inspuiting, doch niets mocht baten. Hedenmorgen overleed hij, slechts 30 jaren oud en nalatende een diepbedroefde weduwe met 3 zeer jeugdige kinderen.

(N. Rott. Ct.)

Wat aan pillen verdiend wordt. Te Londen heeft een dezer dagen een eigenaardig proces de aandacht getrokken. Mevrouw BEECHAM, echtgenote van den bekenden pillenfabrikant, had omlaags haar eisch tot echtscheiding zien toegewezen. Haar man moest haar jaarlijks 2500 pond sterling (£ 30,000) uitbetalen en hiermee nam mevrouw Beecham geen genoegen. Ze beweerde namelijk op een grootere som aanspraak te mogen maken. De beroemde pillenfabrikant zou jaarlijks 85,000 pond sterling verdienen, met andere woorden 1 miljoen, 20 duizend gulden. Het hof van appel vond haar bewering gegrond en kende haar 5000 pond sterling (£ 60,000) per jaar toe.

De *Telegraaf*, waaraan wij dit berichtje ontleenen, merkt hierbij op, dat de heer Beecham eigenlijk niet zelf zooveel verdient, maar dat de couranten de bron zijner groote inkomsten zijn. Alleen door zijn geregeld adverteeren vinden zijn pillen zooveel afnemers. Hij verklaarde trouwens zelf, dat hij, evenals zijn vroegere collega Holloway, veel minder verkocht, wanneer hij zijn advertentiën beperkte.

Een goed verstaander heeft slechts een half woord noodig!

(De *Winkelier*.)

Een brutale advertentie plaatste een kwakzalver in de *Bendorfer Volkszeitung*: „Kennisgeving. — Op 10 Maart werd ik, de vroeger z. g. beenlapper, tegenwoordig „Heilkünstler“, bij een zieke te Grieshofen geroepen. Ik trof de zieke te bed, hevige pijnen bijdeude, volgens haar opgave, aan een ontwrichting van het rechter heupgewricht. Na mijn behandeling bespeurde zij geen pijn meer. Na verloop van negen weken zou zich een verettering in den rug gevormd hebben, welke zich later aan het been mededeelde. Na 4 of 5 weken werd de hulp van geneesheeren ingeroepen, die beweerden dat de ettering aan mijne behandeling te danken was. Ik werd tot 6 maanden gevangenisstraf veroordeeld. Bij het ondergaan van mijn straf ben ik alzoo niet te spreken, maar mijn zoon zal mij vervangen.”

Deze advertentie bewijst, aldus zegt de *Münch. Mediz. Wochenschr.*, waaraan wij dit bericht ontleenen, hoe weinig kwakzalvers van beroep, zelfs door strenge straffen, verbeterd worden.

Kwakzalvers-annonces door Duitsche bladen geweigerd. Op het Congres van het *Deutsche Gesellsch. z. Bekampf. der Geschlechtskrankheiten*, te Frankfort a. M. gehouden, werd o. a. met kracht gewaarschuwd tegen het optreden van kwakzalvers en in het bijzonder van den bekenden Dr. GRUNDLACH, die in de Duitsche bladen een levendige reclame maakt. Op grond van deze waarschuwing en verder ingewonnen informaties verklaart de *Frankfurter Zeitung*, dat zij de advertentie van GRUNDLACH in 't vervolg niet meer zal opnemen. Terstond heeft GRUNDLACH andere bladen, o. a. te *München*, aangezocht om zijn reclame op te nemen en is daarin geslaagd.

Wanneer — zoo vraagt de berichtgever in de *Münch. Med. Wochenschr.* — zullen wij eindelijk zoo ver zijn, dat ten minste die bladen, die op de achting van een beschaafden lezerskring aanspraak maken, het offer brengen advertenties, die klaarblijkelijk op misleiding van het publiek berekend zijn, te weigeren? En wij vragen het, voor de zooveelste maal, met hem.

Toename van kwakzalvers in Saksen. Volgens het jaarbericht van het „Landesmedizinalkollegium“ is in het jaar 1891 het getal kwakzalvers met 77 vermeerderd. 1957 artsen stonden tegenover 945 kwakzalvers (K. rpfuscher). In sommige districten waren de laatsten talrijker dan de eersten; in *Rochlitz* 29 artsen en 34 kwakzalvers, in *Annaberg* was de verhouding 27:49 en in *Glauchau* 33:49. In de stad *Dresden* werden 202 kwakzalvers geteld, in *Leipzig* slechts 52 en in *Chemnitz* 87. (*Deutsch. Med. Ztg.*)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Siegart's Rheumatiekzalf.

Deze zalf wordt, op opvallende wijze, aldus in onze bladen aangekondigd:

LIJDERS aan *Rheumatiek, Podagra, (Pootje.) Jicht, Lendenpijn, Asthma, enz. enz. kunnen van af heden volkomen genezen worden door Dr. Siegart's rheumatiekzalf. Verschillende praeparaten worden tot dusver aangewend, door den eenen lijder dit, door den anderen lijder dat, somwijlen met goed gevolg, doch in den regel voor eenen korten tijd.*

Wanneer men evenwel Dr. Siegart's rheumatiekzalf gebruikt, verkrijgt men volkomen genezing. Leest *Prospectus, gratis verkrijgbaar.*”

Aan dit laatste verzoek hebben wij voldaan, want wij waren benieuwd nader kennis te maken met het middel dat eindelijk volkomen genezing van al de bovengenoemde kwalen zou te weeg brengen. Reeds op de eerste bladzijde zagen wij dat wij nog meer konden verwachten dan wij ons hadden voorgesteld, want wij lezen daar — prachtige combinaties —: „Lijders aan rheumatiek, jicht, spit in den rug, asthma, enz., almede VEEHOUDERS in 't belang van hun vee, lezen dit met aandacht.”

En wij lezen verder, dat 't niet gemakkelijk was zoo'n middel aan de lijdende menschheid te verschaffen, — hoevelen het ook geprobeerd hebben. Wij meenden anders dat er een groot aantal personen waren — wij hebben in ons blad al verschillenden opgenoemd — die per advertentie of brochure den volke verkondigden dat zij het eenige middel tegen rheumatiek enz. hadden gevonden, maar zij schijnen het mis te hebben. Want Dr. SIEGARTT schrijft:

„Een volkomen genezend geneesmiddel was nog niet gevonden. En ziedaar! Eindelijk is ook dat gelukt aan Dr. SIEGARTT door zijne vele onderzoekingen.

„Deze dan had zich voor enkele jaren geheel gewijd aan bovenstaande ziekten en kwam, door steeds te zoeken en toe te passen, iedere nieuwe samenstelling der verschillende pharmaceutische praeparaten aan patiënten, tot de ontdekking, dat hij al dichter en dichter bij de volkomen geneeswijze kwam, totdat hij op een zeker tijdstip het vereischte resultaat had verkregen.”

Nu, wij kunnen den man dan ook niet dankbaar genoeg zijn n. l. ... als 't alles waar is wat hij schrijft. Maar hoe staat 't daarmee? Gewoon als wij zijn geen kat in den zak te koop, achtten wij een onderzoek van dit wondermiddel zeer gewenscht dat door den heer A. J. WIJNNE te Rotterdam is verricht. Een ondankbaar werk, waar 't betreft mengsels van zalfjes, vetten enz., die — de deskundige weet het — den chemicus dikwijls veel moeite veroorzaken zonder dat hij altijd in staat is de juiste samenstelling vast te stellen. Want een feit is het: een kwakzalver die zijn vak verstaat, kan gemakkelijk een mengseltje door elkaar knoeien, dat zelfs de beste scheikundige niet ontraadselen kan. De heer WIJNNE was evenwel in staat omtrent de samenstelling van deze wonderzalf een voldoende uitsluitel te geven; 85 gram van een licht roodbruine zalfachtige massa — die voor f 1.50 wordt verkocht — bestond uit een stof, overeenkomende met die, welke in de apotheek bekend is onder den naam van *vasoogen* en die gebruikt wordt om er werkzame stoffen onder te mengen en daarvan zalven te bereiden. Als werkzaam bestanddeel werd thans aangetroffen, vrij slecht vermengd, 10% *terpentijnolie*.

Weg was onze illusie. Terpentijnolie, aanbevolen tegen rheumatiek enz. als het product van „vele onderzoekingen.” Alsof die olie, tot een zalfje gemengd, iets anders, iets meer bijzonders zou uitwerken, dan een mengseltje van terpentijnolie en olijfolie, een smeerseltje — ieder leek weet het — zoo dikwijls als huismiddel bij rheumatiek aangewend. En al moge nu zoo'n smeerseltje dikwijls tijdelijk verlichting aanbrengen, volkomen genezing bij de verschillende soorten van rheumatiek en verder bij jicht, asthma enz. zal niemand daarvan verwachten.

En op een beter resultaat heeft men derhalve ook niet te hopen bij het gebruik van Dr. SIEGARTT's *rheumatiekzalf*, al vertelt de fabrikant nog zooveel moois van zijn wondermiddel.

FAGULINE.

Wat is Faguline?

Faguline is een praeparaat, waarover in het Pharmaceutisch Weekblad een twistgeschied is gevoerd tusschen den bereider den heer VERMET te Tiel en de H.H. PROF. WEFERS, BETTINK en W. P. H. VAN DEN DRIESSEN MARREEUW, die het hebben onderzocht. Volgens den heer VERMET mag men niet weten

waaruit het bestaat en daarom hebben genoemde heeren getracht de samenstelling gewaar te worden door een onderzoek. De juistheid van dat onderzoek wordt door den bereider betwist en nu zou men zoo denken: niets eenvoudiger dan dat deze zelf zegt waaruit zijn mengsel bestaat, maar neen hoor, dat ware al te naïf gedacht. Hij zegt er niet meer van dan dat er Kreosoot in aanwezig is.

Waarom mag men dan niet weten waaruit het bestaat?

Daarvoor heeft de bereider de volgende zwaarwichtige argumenten: „Het publiceeren van de samenstelling der geneesmiddelen die in mijn apotheek en fabriek gemaakt worden heeft tot heden geen ander gevolg gehad dan dat eenige groothandelaars ze gaan namaken. Dit is de reden waarom ik tegenwoordig niets meer bekend maak en waarom ik ook thans niet opgeef wat de samenstelling is. Overigens kan ik maar niet inzien waarom *Faguline* niet evenveel reden van bestaan heeft als b. v. *Siroline* en zooveel andere.”

Men voelt het steekhoudende dezer bewering. Andere fabrieken gaan dan ook die praeparaten maken ('t moet dus eenvoudig genoeg zijn).

Zou dat dan geen voordeel zijn?

Voor 't publiek natuurlijk wel, maar voor den uitvinder (?) niet, want dan worden de verdiensten minder.

't Publiek is dus het kind van de rekening in zake zulke geheimmiddelen?

Natuurlijk, en daarom bestrijden wij zulke dingen en ontzeggen er het recht van bestaan aan.

Hebben ze dan niet het recht van bestaan dat ze volgens den heer V. hebben?

Wel neen; *Faguline* niet en *Siroline* niet en geen van die mengsels en bedenksels. Wat nut kan het hebben twee of meer bekende stoffen door elkaar te mengen en onder een vreemde naam met veel of weinig reclame opnieuw de wereld in te zenden? En dan vooral die vreemde houding: alles in 't werk te stellen wat mogelijk is opdat de betrokkenen: geneesheeren, apothekers en publiek, niet gewaar worden waaruit zoo'n mengsel bestaat. Wordt er, zooals nu, een onderzoek bekend gemaakt, dan beweert de fabrikant dat dit niet juist is. Maar beweren is nog geen bewijzen. En bewijzen geeft hij juist niet, hij maakt het zich nog al gemakkelijk. Nu komt het wel is waar meer voor dat oude, lang bekende, in elke apotheek aanwezige mengsels voor de eenvoudigheid één enkelen naam dragen, een naam aan 't gebruik ontleend, zooals b. v. „Zuurpoeder” voor een mengsel van magnesia en krijt, maar dat is dan een naam gesanctioneerd door de Pharmacopee en ieder weet wat er onder verstaan wordt. Zoo weet men gelukkig ook wat *Siroline* is, de oplossing van een bekende organische verbinding in oranjestroop, en dat mengt natuurlijk ieder apotheker die het nodig heeft; daar is hij apotheker voor. Maar nu wil de heer V. juist niet dat men dat ook weet van zijn *Faguline*; dat moet een geheimje blijven en dan is het duidelijk, dat men uitsluitend bij hem terecht zou moeten komen alsof niet ieder apotheker zou kunnen wat de apotheker V. kan.

Mag een apotheker, het middel van den heer V. betrekken, dit middel in zijn apotheek in voorraad hebben.

Zeker niet; de wet op de Artsenijbereidkunde eischt dat elk geneesmiddel, niet in de pharmacopee genoemd, een opschrift drage, waaruit blijkt, naar welk voorschrift het bereid is.

Waarom gebeurt het dan toch?

Ja — waarom? dat vragen ook wij en al zoo lang maar wij zijn er in ons land wel aan gewend de geneeskundige wetten niet of slap te zien gehandhaafd.

Zou dat zoo blijven ook onder het gewijzigde Staatstoezicht?

Wij kunnen slechts hopen van niet, maar hebben daaromtrent nog geen zekerheid. Wij weten niet eens of al de nieuwe pharmaceutische inspecteurs in zake geheimmiddelen enz. eenstemmig zijn en gelijk denken als wij, al is het ook niet twijfelachtig dat het strijdig is met de Wet zulke artikelen af te leveren. Een apotheker moet weten wat hij aflevert, zoo wil het de wet, anders kan hij er ook de verantwoordelijkheid niet voor dragen zooals diezelfde wet hem oplegt. Wil dus de fabrikant van *Faguline* dat zijn middel ingang vindt, dan zal hij de samenstelling moeten bekend maken. Is het dan een deugdzaam en nuttig iets, dan zal het vanzelf zijn weg wel vinden.

Uitknipsels uit vroegere jaargangen omtrent het boek en de methode van LOUIS KUHNE.

Bijna dagelijks kan men in onze groote en kleine bladen weer de advertentie lezen ter aanbeveling van het boek: *De Nieuwe methode van Louis Kuhne* in welk boek de aandacht wordt gevestigd op de geneeswijze van den schrijver. Dit boek is niet nieuw en de reclame ook niet. Ongeveer 10 jaar geleden werd Nederland op opzienbarende wijze door *Kuhne* en zijn aanhangers bewerkt, nadat Duitschland al vroeger de eer had gehad, en dientengevolge bevatten onze Maandbladen van de jaren 1893 en '94 talrijke artikelen die het boek en de daarin aangeprezen geneesmethode ten strengste afkeurden. Enkele uitknipsels uit die artikelen mogen thans opnieuw als *waarschuwing* dienst doen.

Uit het n^o. van Maart 1893:

Wij weten niet wat meer te bewonderen, het geduld van den schrijver van het boek of dat van hen die het lezen. Het geduld van den schrijver echter zal wel met klinkende munt beloond worden. Natuurlijk zijn er nog heel wat menschen in en buiten Nederland die ook zijn onzin voor iets uitstekends slikken. Het is een kwakzalverij fin de siècle, breed opgevat, breed uitgevoerd. Het water speelt de hoofdrol evenals bij Pastoor Kneipp. Doch welk een hemelsbreed onderscheid tusschen die beiden! Louis Kuhne een kwakzalver pur sang, Pastoor Kneipp een gemoedelijk, edel man, zijne ondervinding en overtuiging met waardigheid ten dienste stellende van ieder die lijdende is.

Louis Kuhne is geen dokter, hij is oudfabrikant en begon zijne dwaze redeneeringen op te dissen omstreeks een tiental jaren geleden. Ten minste, dat schrijft hij zelf.

Met alle kwakzalvers heeft hij dit gemeen, dat hij de zoogenaamde „officieele wetenschap” eenvoudig van nul en geener waarde verklaart en daarmee een brevet van onkunde en . . . . . ophichterij afgeeft aan allen die, hetzij uit roeping hetzij als bedrijf, de geneeskunde uitoefenen, de wetenschap dienen. Als alle kwakzalvers tracht hij door quasi-wetenschappelijke redeneeringen te betoogen dat zijne wijze van zien de juiste, zijne behandelingswijze de eenige goede is. Met zijne behandelingswijze, die in hoofdzaak bestaat in wasschingen der uitwendige geslachtsdeelen met water en in dampbaden, zou zelfs de chirurgijn en de verloskundige overbodig zijn.

„Doch de oogen moesten toch, dunkt ons, ieder verstandige open gaan, waar het zoo duidelijk uit het aanhangsel van zijn boek blijkt wat het doel is. Wij lezen daar dat hij onderricht geeft in de kennis van gelaatsuitdrukking. Dat is, volgens hem, de eenige manier om te erkennen of iemand ziek is. Welke ziekte iemand heeft, laat hem koud. Ten minste dat zegt hij. Voor alle ziekten is de behandeling: de zijne.

„Wij lezen dat hij verkoopt: Damp-badapparaten voor 50 mark, daarbij behoorende potten voor 7 mark per stuk; de verpakking kost 2.50 mark; zitbadkuipen van 18 mark tot en met 30 mark, een plankje daarin 2.50 mark meer, verpakking 3 of 4 mark. Van porcelein kosten ze 60 mark. Dan: wollen dekens 16 en 18 mark, kemelhaardekken 24 mark, lijfgordels, wrijfdoeken, bad-thermometers, gummikussens, gummi-handschoenen enz.

„Ons dunkt dat hier de fabrikant en koopman al zeer duidelijk uit den hoek komt.”

Dr. BROEKSMIT van *Zwijndrecht* liet zich, in een vergadering van de Afd. *Dordrecht e. o.* van onze Vereeniging, aldus uit:

„Nooit heeft hij zulk een opeenstapeling van onwetenschappelijke ongerechtigheid bij elkaar gezien; nooit heeft hij met een boek kennis gemaakt, waarin zoo gekletst wordt zij 't dan ook in een voor de goe-gemeente tamelijk welluidende taal. Het geheel druicht zoo in tegen alle mogelijke wetenschap, dat spraken niet begrijpt, dat iemand met een gezond verstand het boek niet slechts zal lezen, maar er ook zijn voordeel mee zal durven doen, laat staan nog om wat er in verkondigd wordt, zal durven toepassen op een lid van zijn gezin.”

De bekende Dr. F. VAN EEDEN schrijft o. m. het volgende, zie Maandblad van April 1894.

„Uit hetgeen mij ter oore komt, maak ik op, dat het tijd wordt dringend te waarschuwen tegen een

zoo dóór en dóór gevaarlijk en onbetrouwbaar boek als dat van Kuhne.

„Misschien luistert men eerder naar mij dan naar een anderen geneesheer, omdat men weten kan, dat ik de officieele geneeskunde herhaaldelijk heb verweten, niet ruim, onbevooroordeeld en bescheiden genoeg te zijn opgetreden tegenover de leeken, die dikwijls met hun gewoon gezond verstand principes vasthielden en genezende invloeden aanwendden, welke door de academische wetenschap tot eigen schande werden verwaarloosd of geloofend. Ik heb ook steeds de wenschelijkheid betoogd om de heerschende geneeswijzen meer tot iets te doen naderen wat men „natuurgeneeswijze” zou kunnen noemen, om het overdadig gebruik van medicijnen en palliatieven te beperken en meer rekening te houden met het eigen herstelvermogen van den mensch, dat, als alle vermogens, door onbruik kan verzwakken.

„Maar natuurlijk acht ik een paar juiste principes niet in staat om een totale onwetendheid op physiologisch of ziektekundig gebied te kunnen vergoeden. En nimmer zag ik een zoo verregaande onkunde met zooveel aplomb en zelfvertrouwen gepubliceerd als in het boek van Kuhne.”

„Kuhne's kunstgrepen zijn echter alles behalve onschuldig, maar in hooge mate gevaarlijk, stuitend en verwerpelijk.

„Het voornaamste in zijne methode, de zoogenaamde wrijfzitten, waaraan hij zelfs kinderen en jonge personen, soms een uur achtereen, onderwerpt, — is iets, waarvan het ergerlijke en bedenkelijke, naar mij dacht, wel iederen verstandigen leek in 't oog moest vallen.

„En zijne theorieën, waarmede hij de geheele officieele geneeskunde wil omverwerpen, toonen dat hij de eenvoudigste beginselen van physiologie en ziektekunde niet kent.”

Hulp van „De Alkmaarder.”

„De Alkmaarder”, Populair weekblad, Arrondiss. Alkmaar, bevat aan zijn hoofd de volgende kennisgeving van de Redactie.

„Teneinde vele noodeloze aanbiedingen te voorkomen, vermeen wij nog eens nadrukkelijk te moeten vermelden wat niet in ons populair weekblad wordt opgenomen.

„Er worden niet op genomen kwakzalvers annonces of advertentiën in eenig opzicht ergernis gevend of strijdig met de goede zeden.”

Wat verder niet wordt opgenomen laten wij buiten bespreking; het ligt buiten ons terrein.

Maar met waardeering willen wij er de aandacht op vestigen, dat de Redactie van genoemd blad ons nog verder steunt in onzen strijd, zooals blijkt uit het onderstaand artikel, opgenomen in het n^o. van 21 Maart:

„Past op uw gezondheid en uw beurs.

„'t Zal velen onzer lezers misschien en de H. H. Medici onder hen voorzeker wel, opgevallen zijn, dat in de laatste jaren geheel geen z.g. kwakzalvers-annonces in ons blad voorkwamen. De oorzaak hiervan is, dat we beslist dergelijke advertentiën niet meer plaatsen, omdat we in geen geval wenschen mede te werken tot iets, waardoor onze ter goeder trouw zijnde lezers, lichtelijk ernstige schade zouden kunnen lijden, niet alleen in hun portemonnaie, maar ook wat erger is, in hun lichamelijk welzijn. Niet alleen echter, dat we ons daarvan willen onthouden, maar ook trachten we, als daartoe gegronde aanleiding bestaat en de gelegenheid zich voordoet, hen met kracht te waarschuwen om op dergelijke verlokkelijke aanbiedingen niet in te gaan.

„Zoo merkten we deze week, dat in een lokaal blad in ons arrondissement een blufferige advertentie voorkomt van een Amerikaanschen wonderdokter zekeren James William Kidd, uit Balthes Block, Fort Wayne, ind. 8050. United States, welke annonce versierd met 't intelligente portret van den vermaarden dokter, een genezing belooft voor een collectie even vreeselijke als meest uiteenlopende kwalen; 't mooiste van alles is, dat deze weldoener der menscheit zijn wonderbaar geneesmiddel gratis de lijdende-menschheid presenteert. Degene nu, die op de advertentie ingaat, ontvangt inderdaad gratis een pakje van die universeele geneesmiddelen, bestaande uit eenige gekleurde tabletjes, maar . . . en hier komt de aap al uit den mouw, tevens een in echten kwakzalverstijl en voor alle kwalen pasklaar gemaakten brief, waarin hem wordt medegedeeld, dat hij deze medicijnen nu wel gratis krijgt, doch dat hij van die ge-

ringe hoeveelheid niet genezen kan worden, o neen, als hij van radicale genezing verzekerd wil zijn, moet hij voor f 20 medicijnen bestellen.

„Begrijpen onze lezers het opzet van dezen geneeskundigen acrobaat? Hij gooit natuurlijk met veel overleg een schelvischje uit, om later den vetten kabeljauw op z'n gemak binnen te kunnen halen!

„Ons gezond verstand moet ons wel zeggen, dat een medicament, berekend om alle kwalen te genezen, doodeenvoudig een onmogelijkheid is, terwijl we er op gezag van ernstige en wetenschappelijk onderlegde mannen kunnen bijvoegen, dat genezing per brief niets anders is dan een brutale en gevaarlijke bedriegerij, gevaarlijk natuurlijk voor den armen goedgelovige, die zich aan zulke gewetenlooze bedriegers overgeeft. Evenwel zijn er helaas nog honderden en duizenden in ons land, die al die schoonklinkende praatjes van zulke bedriegers maar voor zoeten koek opeten, terwijl een deskundige, die eerst na jarenlange diepe studie, zowel in theorie als in practijk, 't geleerde in toepassing mag brengen, dikwerf wordt uitgekreten voor domoor en duitendief.

„Doctor James W. Kidd is echter bepaald tot de overtuiging gekomen, dat zijn machinatien op het groote en al zoo dikwerf gefopte publiek niet dat succes hebben, wat hij zich heeft voorgesteld en denkt nu door 't adverteeren in kleinere bladen er de bevolking van 't platte land tusschen te kunnen nemen.

„Waar wij echter dien beroemden Amerikaanschen wonderdokter en andere speculanten van zijn soort een hak kunnen zetten, zullen we niet in gebreke blijven en we zijn dan ook voornemens om, zoodra we daartoe in de gelegenheid zijn zoo respectievelijk alle Nederlandsche en buitenlandsche kwakzalvers eens onder handen te nemen. Thans evenwel moeten we ons bepalen tot de algemeene waarschuwing, die niet alleen op Dr. James W. Kidd, maar ook op al zijn medeknoeiers betrekking heeft: *Past op uw gezondheid en uw beurs!!!*”

Sanden's elektrische gordel.

Als kenmerkend voor de exploitatie van deze gordel — waarvan wij in ons vorig n^o. een en ander mededeelden — moge het volgende dienen: Aan een onzer lezers, die thans gelukkig bekeerd is, zou hij een gordel No. 5 ad. f 50 leveren. Voordat echter tot deze uitgave werd besloten, werd aan den leverancier bericht dat men den gordel des nachts wilde dragen maar dat men eerst betalen wilde na de genezing. Op zulke condities zijn de heeren kwakzalvers in 't algemeen niet gesteld zooals ook uit onderstaanden brief, het antwoord op de vraag, blijkt:

„Weledele Heer,

„Wij kwamen in het bezit van Uw geacht schrijven van dd. 1 dezer waaruit wij tot ons leedwezen zagen dat de financieele zijde van ons voorstel, een beletsel voor U daarstelt tot den aankoop van de ceintuur, die wij na een zorgvuldig onderzoek Uwer Symptomen, als de meest voor U geschikte hadden aanbevolen.

„Ongelukkigerwijze kunnen wij niet op Uw voorstel ingaan, wat de betaling betreft, daar de Statuten onzer compagnie zich formeel verzetten tegen alle transacties, die niet strict à comptant zouden zijn. Het systeem toch van verkoop op afbetaling of anderszins, zou ons eene enorme boekhouding veroorzaken, daardoor zeer duur uitkomen, en de koopers zouden daarvan de gevolgen moeten dragen, iets, wat wij wenschen te vermijden. (Wat edel! Red. Mbl.)

„Daar wij U echter in dezen van dienst willen zijn en in aanmerking nemende de redenen, die U ons blootlegt, stellen wij u thans voor, in plaats van de ceintuur „HERCULEX,” No. 5, laatste model, à 50 Gld., ons voorlaatste model, zelfde No, te nemen, welke wij bij wijze van uitzondering U kunnen laten voor 37.50 Gld. Beide ceintuurs bezitten juist dezelfde geneeskrachtige en sedatieve eigenschappen, en de resultaten moeten noodwendig voor beide dezelfde zijn. Het eenige verschil is, dat de eene een weinig minder luxueus is dan de andere.

„In ieder geval bedenke U wel, dat, waar de gezondheid in het spel is, geen uitgaaf als nutteloos, en geene opoffering als te groot mag beschouwd worden; de gezondheid is het kostbaarste goed, dat de mensch bezit, en men moet niets onbeproofd laten om dezelve terug te winnen. (*)

(*) Hiermede zijn wij het eens maar of men dan bij Sanden Electric Belt Co. aan 't rechte kantoor is, betwijfelen wij sterk.

„U ziet zonder twijfel de voordeelen van ons aanbod in; wij gelooven het dus onnoodig er verder op aan te dringen.

In afwachting van Uw geëerd antwoord, verblijven wij. Weledele Heer,

Met de meeste Hoogachting,

Uwe dienstw. dienaren,
SANDEN ELECTRIC BELT C^o.

Weer zoo'n Amerikaanse kwakzalver.

Na de Directie van het *State Medical Institute* en JAMES W. KIDD (zie Maanbl. v. Febr. j.l. en ook dit n^o.) is er nu een derde, een zekere PROF. HOFF te *Detroit*, die bij onze lijdens aanklopt, ook, evenals de eerste, met de belofte „*Gratis aan mannen gezonden*” boven zijn advertentie. Die belofte geldt ditmaal echter niet een proefpakje medicijnen maar een recept, dat PROF. HOFF, volgens zijn eigen verklaring in de advertentie een der voornaamste doctoren in de Vereenigde Staten, geheel kosteloos zendt ter genezing van „zenuwachtigheid, zwaarmoedigheid, gemis van geheugen, zwakheid, slapeloosheid, moedeloosheid, kleine verminderde organen, hartkloppingen en al de onaangename verwickelingen uit jeugdige dwaasheden ontstaan.

Welnu, zal men zeggen, daar is toch geen kwaad bij; de man zendt het recept *gratis*, 't is hem dus niet om het geld te doen.

Wacht eens even. Iemand, die op de advertentie schreef, ontving niet een maar zelfs drie recepten, allen voor 30 pillen, waarvan hij telkens een pil moest gebruiken na 't ontbijt, na het avondeten en bij het naar bed gaan. Maar daargelaten dat hij aan die recepten niets had omdat zij hoogst onduidelijk geschreven (of liever op een of andere wijze gedrukt) waren, kreeg hij daarbij tevens een brief — in een eigenaardig Nederlandsch gesteld, waaruit zoo iets was op te maken, dat de Prof. verder verschillende stoffen leverde, die in geen gewone apotheek waren te krijgen.

Vat men 't nu? Men moest — zooals bij die kwakzalvers te doen gebruikelijk is — een vragenbrief invullen, opdat de zaak kon onderzocht worden en dan eerst kreeg men de juiste medicijnen, al naar den aard der ziekten, die in „Course A” tot „Course F.” waren gerangschikt. Het is ons niet mogelijk die verschillende afdeelingen, zooals zij in den brief voorkomen, hier op te noemen. Zich vooral bevestigend op sexueel gebied, is de opsomming zóó walgelijk plat, dat wij ons zouden schamen die in ons blad weer te geven. Wij wenschen alleen mee te deelen, dat de gevolgen der ziekten zeer overdreven worden voorgesteld, blijkbaar met het oog de menschen angstig te maken en van dien angst profijt te trekken. Het gewone kunstje.

De slotsom van alles is: *Zend eerst 15 gulden.*

INGEZONDEN.

Amsterdam, 8 Mei 1903.

Aan de Redactie van het *Maandblad uitgegeven door de Vereeniging tegen de kwakzalverij* alhier.

Vergun mij Dr. Thomas een enkel woord te antwoorden op het schrijven voorkomend in uw nummer van 2 Mei l.l. Ik moet beginnen met toe te geven dat de inhoud van de door Dr. Thomas bedoelde advertentie niet voor plaatsing in het *Handelsblad* geschikt was, en dat door die plaatsing een inbreuk is gemaakt op den vasten regel, geen advertenties te plaatsen, die in een overgroot aantal huisgezinnen ergernis kunnen geven. Slechts indien dergelijke advertenties zoodanig gesteld zijn, dat alleen zij, die reeds weten, den inhoud begrijpen kunnen en er geen aanstoot gevende woorden in voorkomen wordt de plaatsing toegestaan.

Door een misverstand is zonder onderzoek voor de driemaalige plaatsing van de door Dr. T. gewraakte advertentie gecontracteerd.

Talrijke advertenties worden door de Administratie van het *Handelsblad* geweigerd en in geval de bevoordelingen aanstootelijk zijn en in geval ons bekend is dat een of andere oplichterij bedoeld wordt. Dit brengt ons van zelf op de kwestie van de advertenties van patent geneesmiddelen.

Zeer vele dier geneesmiddelen zijn goed, vele zijn onschadelijk of niet veel minder goed dan dergelijke door onze Apothekers verkochte middelen.

Dit werd mij door een geneesheer verzekerd

trouwens in *medische weekbladen* vindt men veel advertenties van patent geneesmiddelen.

Nu zijn er zeker ook veel patent geneesmiddelen die zoo weinig waarde hebben dat de verkoop er van gevaarlijk veel op oplichterij gelijkt, doch de Administratie van een Dagblad kan moeilijk gaan ziften, moeilijk van elk geneesmiddel gaan onderzoeken of het schadelijk is.

De Administratie kan alleen weigeren, de advertenties van bekend schadelijke middelen en die advertenties welke duidelijk blijken van een oplichter afkomstig te zijn. Om die reden heeft het *Handelsblad* b.v. de advertentie van iemand die „tegen doofheid” à Fl. 10.— blikken instrumenten van een waarde van circa 25 ct. adverteerde, geweigerd.

De beslissing is in die gevallen vaak moeilijk en ik acht het persoonlijk geheel nutteloos de plaatsing van schadelooze „kwakzalvers” geneesmiddelen te weigeren, zoolang er personen zijn die aan het gebruik van die middelen, trots waarschuwingen, genoeg, gerustheid of denkbeeldige genezing ontleenen.

De Administratie van een courant kan immers onmogelijk steeds verantwoordelijk zijn voor den inhoud van advertenties, kan onmogelijk garanderen, dat geadverteerde meubels duurzaam, geadverteerde cacao de beste en goedkoopste, geadverteerde sigaren geurig, geadverteerde prospectussen juist, geadverteerde pillen deugdelijk zijn. Daarom staat met vette letters boven de Reclame's gedrukt dat de adverteerder 60 ct. per regel betaalt, dat de adverteerder zelf alleen instaat voor de juistheid van zijne beweringen.

Indien in het „*Maandblad tegen de kwakzalverij*” alleen advertenties worden opgenomen voor welks inhoud de Redactie verantwoordelijk wil zijn, kan ik mij best begrijpen dat ik in de drie laatste nummers van het *Maandblad* geen advertenties heb kunnen ontdekken.

Hoogachtend,

Uw dw. dienaar

A. G. BOISSEVAIN,

Onderdirecteur *Algm. Handbl.*

Onder dankzegging voor het mij ter inzage geven van het artikel, ingezonden door de Directie van het *Handelsblad* aan de Redactie van uw *Maandblad*, maak ik gaarne van de mij aangeboden gelegenheid gebruik om een enkel woord daar onder te plaatsen.

In de eerste plaats doet het mij genoegen dat de Directie van het *Handelsblad* zelve inziet dat zij een fout beging door zoo'n vuile advertentie te plaatsen; hulde voor die erkenning!!

Doch hoe het mogelijk is, dat men *zonder onderzoek* in een overigens zoo hoogstaand dagblad *gecontracteerde meermalige plaatsingen* van een zoo in 't ooglopend vuil bericht kan opnemen, gaat buiten mijn sfeer.

Verder zou ik evenals de heer Boissevain in zijn artikel doet, zeer uitvoerige beschouwingen kunnen gaan houden over het opnemen in couranten van advertenties, uit welke beschouwingen dan zoude blijken dat ik het absoluut oneens met ZED. ben; doch waartoe zoude zulks dienen. Wij zouden het vermoedelijk toch nooit eens worden.

Zoolang de vraag over het al of niet opnemen in de couranten van kwakzalver-advertenties (advertenties, waarin op geheimzinnige wijze, geneesmiddelen hemelhoog worden aangeprezen, tegen alle mogelijke kwalen, à raison van exorbitante prijzen), zoolang die vraag beheerscht wordt door de quaestie van grootere of kleinere winsten voor die couranten, zoolang nog de medewerking aan het den kop indrukken van de exploitatie van domme, moedeloze of goedgeloovige menschen, moet wijken voor de finantiën van de aandeelhouders, zoolang zal men argumenten *blijven zoeken* voor de plaatsing der kwakzalver-annonces, zoolang zal men de kwakzalvers blijven steunen in hun misdadig bedrijf, tenzij . . . dergelijke advertenties wettelijk verboden zijn.

Where there is a Will, there is a Way m. a. w. indien de redacties *wilden* ziften, wat zoude dan eenvoudiger zijn, dan elke advertentie, waarin een of ander bijzonder geneesmiddel aangeprezen wordt, aan het oordeel der Vereeniging t. d. kwakz. te onderwerpen. Ik ben overtuigd dat het bestuur der Vereeniging zulks niet alleen gaarne zoude op zich nemen maar dit zoude beschouwen als de schoonste krans,

die ooit gevlochten zou kunnen worden om hunne werkzame hoofden, vermoeid in den strijd tegen de kwakzalverij. (*)

U dankende voor de opname

Hoogachtend Uw dw.

Dr. THOMAS.

Baarn, 10-5-03

*) Een aanbod in dien geest is door het bestuur reeds herhaalde malen in het openbaar gedaan. RED. MAANDBLAD.]

RECHTSZAKEN.

De kantonrechter te Groningen veroordeelde den badhuishouder Derk Frisou, die aan patiënten douches toediende, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde tot f 20 boete, subsidiair 5 dagen hechtenis.

De kantonrechter te Rotterdam veroordeelde Zaterdag K., zich noemende mechanicien-dentist, wonende aan de Jonkerfransstraat te Rotterdam, wegens het onbevoegd uitoefenen der tandheelkunde, tot f 40 boete, subs. 10 dagen hechtenis. De eisch was f 75.

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden zijn toegetreden de heer

C. MENSINK, tandarts te Rotterdam.

De Gezondheids-Commissie — met zetel te 's Hertogenbosch.

„ „ „ „ „ „ Neuzen.

„ „ „ „ „ „ Rauwerd.

J. J. P. te R. Uw raad om een opgaaf van de samenstelling der tot nu toe vanwege de Vereeniging onderzochte middelen te verzamelen en afzonderlijk uit te geven en dit boekje telkens om de 2 of 3 jaar bij te werken, waardeeren wij zeer, omdat ook daaruit weer blijkt, hoezeer de zaak, die wij voorstaan, u ter harte gaat. Wij zijn echter van gevoelen dat het nut, dat daarmede gesticht wordt, niet groot genoeg is om de kas onzer Vereeniging op zulke groote kosten te jagen. Te meer nog, dewijl in het Register op de jaargangen 1891—1900 van het Maandbl., bewerkt door den heer J. VAN RIEL, een dusdanige opgaaf is opgenomen van alle middelen, in die jaren onderzocht en in de laatste jaren, in het no. van December, telkens de samenstelling wordt meegedeeld van die stoffen, die in den loop van het jaar zijn besproken.

Uwe meening dat ieder apotheker een exemplaar, als door u bedoeld, zou wenschen, deelen wij niet; slechts weinige hunner hebben het Register aangeschaft, ofschoon zij op het nut daarvan zijn gevezen.

J. V. te S. Niet uit onwil hebben wij nadere inlichtingen omtrent het voedingsmiddel „*Force*” geweigerd, maar omdat wij ons daartoe niet bevoegd achten. Het behoort niet op ons terrein. De reclame alleen bestrijden wij niet; eerst dan, wanneer deze dient ter aanbeveling van geneesmiddelen tegen een of meer ziekten, gaan wij na of een bestrijding van onze zijde noodzakelijk en nuttig is.

A B te A. Zeker, de wijze waarop tegenwoordig door de firma *Kraepelen en Holm* weer reclame wordt gemaakt voor haar *Quina Laroche*, n.l. met opsomming van allerlei kwalen, waarbij die wijn nuttig zou zijn, gelijkt geheel op die van de kwakzalvers.

J. F. te H. De gezonden Pastilles zijn een der talloos vele „*Patent-medicines*” waarmede in Engeland het publiek zoo druk wordt bewerkt. Wij kennen dit Gloria-middel niet, maar willen wel trachten een scheikundige te vinden, bereid het te onderzoeken, al kunnen wij vooruit niet garanderen dat het onderzoek van deze enkele pastilles veel positiefs aan het licht zal brengen.

Veritas te A. Op ons verzoek om inlichtingen hebben wij nog geen antwoord ontvangen.

— De *Maagdruppels* van Grass, de *aambeienzalf Pazo*, de *Hertkruiden* en de *Pillen Intermediair* van Van Bijsterveld zijn in onderzoek.

Na het afdrukken der ledenlijst zijn nog postwissels ontvangen van:

C. I. te N.; Prof. A. A. G. te A.; P. J. J. te 's-H.; A. A. K. te U.; Mevr. v. d. M.—v. M. te H. en Dr. M. te B.

J. D. te M. De abonnements-kwitantie, aan u gezonden, kwam onbetaald terug, omdat u 't geld zoudt zenden. Wilt gij zoo beleefd zijn, dat nog in deze maand te doen?

H. J. R. te R. Waarom hebt gij de kwitantie onbetaald laten teruggaan, zonder eenig advies?

r. H. te K. te K. (Japan). Uw aangeteekend schrijven met ingesloten wissel in orde ontvangen.

Dr. J. D. te B. (Java). Zoudt gij uw contributie over dit jaar p. r. post willen overmaken? Disponeren gaat niet op zoon afstand.

Aan velen De leden-kwitanties voor hen, die geen post-wissel zonden, zijn alle in Mei ter inkasering gegeven.

ADVERTENTIE.

Publicatie 1801.

Afdrukken op zwaar Hollandsch papier dezer Publicatie, die een in bijna alle opzichten typografische juiste reproductie is van het origineele stuk, dat op het Gemeente-Archief te Dordrecht berust, worden tegen ontvangst van f 0.15 franco toegezonden door ondergeteekenden, drukkers van het *Maandblad*.

BLUSSÉ & COMP. Dordrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 685.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50.

Elke regel meer 25 Cen

Groote letters volgens plaats in te.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Voorstellen voor de Jaarl. Alg. Vergadering. — Terugging van kwitanties.

Hoofdartikel: Christelijke Aristocratische Mode-sport in kwakzalverij.

Berichten: Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe over Reimanns. — Toezicht van de redactie op de advertenties. — Krachtige bestrijding der kwakzalverij in Duitschland. — Een slachtoffer van de gebedsgenezers.

Mededeelingen van verschillende aard: Pillen Intermediair van P. van Bijsterveld. — Dooven hoorende. — Sport in kwakzalverij. — Van een paar eeuwen geleden.

Ingezonden: Over Faguline

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Electromotorische tandhalsbandjes van Robert Holtz.

Advertenties:

Dringend verzoekt ondergeteekende in dezen eenige meerdere medewerking van den kant der leden.

De Secretaris-Penningmeester!

A. J. WIJNNE.

Christelijke-Aristocratische Mode-sport in kwakzalverij.

Aldus is de titel van het Hoofdartikel in de *Hollandsche Lelie* van 3 Juni j.l., van de hand van de Redactrice, Jonkv. ANNA DE SAVORNIN LOHMAN. Onder dankbetuiging voor de toezending, verklaren wij gaarne, dat wij het artikel met groote ingenomenheid hebben gelezen, dat wij er geheel mee instemmen en dat het voor ons een aangename taak is het grootste gedeelte daarvan, te dezer plaatse, onder de aandacht van onze lezers te brengen. Wel is waar zijn wij in ons blad, dat wij in veler handen wenschen, altijd een beetje terughoudend waar wij zaken bespreken die de godsdienstige opvattingen van sommigen onzer lezers raken (wij moeten zoo voorzichtig zijn, willen wij ons hoofddoel bereiken), maar dit mag ons thans niet weerhouden de forsche aanklacht van Mejonkv. DE SAVORNIN LOHMAN hier te doen weerklinken. Wij voorzeker kunnen het begrijpen dat de schrijfster een bittere toon aanslaat; vermoedelijk heeft zij nog niet dikwijls ondervonden hoe er, op de door haar beschreven wijze, met menschenlevens en gezondheid wordt omgesprongen en haar goed hart kwam in opstand, haar gevoel uitte zich in woorden, die misschien menigeen zullen hinderen. Want, men hoort niet gaarne de waarheid, wanneer men schuldig is.

Aanleiding tot het schrijven van het Hoofdartikel was een gebeurtenis... maar laten wij thans het woord aan de schrijfster:

„Laat ik mijn geschiedenis vertellen:

Ik ging gisteren kijken naar het zieke kind van eenvoudige burgermensen. Dat het kind al heel lang ziek was had ik eerst dezer dagen gehoord. —

Toen ik de moeder vroeg wie zij er als medicus bij had, noemde zij mij den naam van een der bekendste kwakzalvers, tegen wien het Maandblad tegen Kwakzalverij geregeld waarschuwt met feiten en bewijzen.

„Hoe kom je aan dien man?” — vroeg ik.

„Baron Zoo en Zoo heeft mij gezegd dat hij zoo'n knappe dokter is — — —”

Ik deed een poging haar uit te leggen dat die kwakzalver evenmin dokter is, als zijzelve. — —

Maar ik kreeg een stroom van baronnen-, freules en dominees-namen naar mijn hoofd, om mij daardoor mijn aanmatiging te betuigen dat ik op heiligen grond trad. —

„Want dominee Zoo en Zoo had gezegd dat hij (de kwakzalver) een wonderbaar werktuig was in 's Heeren hand!... En freule Zus had heerlijke genezingen van hem meegedeeld,” — etc. etc. — —

Tot slot-effect, deelde de goede vrouw mij, met een soort extase, nog mee: „Ik weet wel dat hij

geen gewone dokter is, maar, ziet U, hij is zóo knap dat er drie doktoren bij hem studeeren; want zelf wil hij geen dokter wezen (!)*”

En, terwijl het kind, bijna stervend, als een stille aanklacht tegen zulk een meedoogenloos dom doen, in zijn bedje wijs-oogig lag te staren naar ons beiden, ging de woordenstroom voort, steeds voort, van al die voorname, adellijke meneeren en mevrouwen, die zich verwaardigden hun kwakzalverliefhebberij bot te vieren aan dit van hun afhankelijk gezin!

Want, hierop wil ik gewezen hebben: Deze en dergelijke eenvoudige menschen zijn de slachtoffers. Met hun lichaam, gezondheid, leven wordt op die wijze door de voorname lui op de meest roekeloze manier gespeeld. — Zulke menschen durven niet den door baron Zoo en Zoo gerecommandeerden kwakzalver vervangen als hij hun niet langer bevalt, voor een dokter. Want zij zien baron Zoo en Zoo om allerlei redenen naar de oogen. Omdat zijn belangstelling hen vleit, omdat hij hun klant is, omdat ze gelooven in zijn meerder-weten, enz. Als baron Zoo en Zoo, of Dominee Zus, 't gezegd heeft, is het voor dit soort van Haagsche burgermensen zoo veel als een Evangelie, waaraan ze niet durven tornen. Welnu — ik eisch, laten dan baron Zoo en Zoo, en dominee Zus, zich hun verantwoordelijkheid bewust worden jegens 't leven hunner medemenschen; laten zij zich niet bezondigen aan medische sport, aan geliefhebber in christelijke kwakzalverij; waardoor 't lichaam en de gezondheid van anderen worden verwoest.

Zoo er bij deze „christenen” werkelijk besef bestaat van „zonde”, dan zeker is dit: zich vergrijpen aan 't leven hunner naasten uit roekeloze onwetendheid in de allereerste plaats „zonde.”

Mij staat steeds, terwijl ik dit schrijf, het bleeke, uitgeteerde, afgemartelde kindergezichtje voor oogen dat ik gisteren gezien heb. — Ik weet niet of een dokter het kan redden. Ik weet wel dat het een ten hemel schreiende onverantwoordelijkheid is het daar te zien liggen zonder goede medische hulp, overgeleverd aan een kwakzalver.

En door wie overgeleverd?

Door would-be christenen en domme aristocraten, die, als nieuwste Haagsche mode, hebben uitgevonden het geliefhebber in christelijke-kwakzalverij; 't geen hun niet belet, zoodra hun zelf iets ernstigs mankeert, terstond naar een gepromoveerden dokter te loopen, en gebruik te maken van de prima medische hulp!

En vandaar mijn innige verontwaardiging, dat deze dingen hier, in den jare 1903, in het „beschaafde” 's-Gravenhage, straffeloos kunnen en mogen geschieden.

— Ik ben in staat alle namen te noemen, zowel van hen die de slachtoffers zijn, als van de aristocraten die in consult gaan naar een schoenmaker als hun niets mankeert, zich vervolgens laten behandelen

*) Het spreekt vanzelf dat ik genoodzaakt ben de namen der betrokkenen in het openbaar te verzwijgen. Maar ik kan allen noemen, desverlangd.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Bericht aan de Leden.

De Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging zal dit jaar in September worden gehouden. Met het oog daarop wordt reeds thans verzocht voorstellen enz. die men op die Vergadering wenscht te doen behandelen, vroegtijdig te willen indienen bij den Secretaris-Penningmeester A. J. WIJNNE te Rotterdam.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Van nog al veel leden ontving de ondergeteekende de aangeboden kwitanties terug.

Sommige werden teruggezonden, omdat adressant bloek verhuisd te zijn. Het verdient aanbeveling, van dergelijke woonplaats-veranderingen kennis te geven, ook met het oog op de toezending van het Maandblad.

Andere leden zonden ze terug, omdat zij meenden geen lid meer te zijn, en beweren, hun lidmaatschap te hebben opgezegd. Dit kan natuurlijk het geval niet zijn, want als het was opgezegd, zou het genoteerd zijn, zou er kennis van zijn gegeven ter drukkerij en zou de toezending van het blad zijn gestaakt. Wel eigenaardig ook dat door geen dezer leden de Maandbladen zijn teruggezonden, die hun nog zijn gezonden, en wat h. i. dus ten onrechte zou zijn geschied.

Nog andere leden, gelukkig maar enkele, meenen van deze gelegenheid gebruik te mogen maken om zich van het lidmaatschap te ontdoen. Zij nemen alle hun toegezonden bladen in ontvangst, maar weigeren de kwitantie of schrijven er op dat zij bedanken, en laten verder niets hooren, ook niet na daartoe te zijn aangezocht.

Dat dit alles veel overbodigen last bezorgt, schijnt men niet in te zien, en dat het aldus niet doenlijk is de administratie der Vereeniging in goede orde te houden, evenmin.

door een dokter voor een werkelijke ongesteldheid, om dan ten slotte, — na hun genezing dóór den medicus, — nog te worden aangewezen als een schitterend bewijs van de goede vruchten van 't schoenmakers-consult! — —*)

De wereld wil bedrogen zijn !!

Maar als het gaat om weerlooze slachtoffers, zooals het kindje dat ik gisteren zag, zooals de ouders die, in hun verblinde domheid, niet begrijpen dat ze voor den gek worden gehouden, dan rijst toch de vraag: Is het niet hóóg tijd hier met kracht te *getuigen* tegen zulk een menschenlevens-eischend sportgedoe, tegen zulk onchristelijk geliefhebber in kwakzalverij?

Ik herhaal, ik kan namen en feiten noemen als het moet. En ik zal mij door geen vrees, voor wien of wat ook, laten terughouden dat te doen. — Niemand behoeft mij met het praatje aan boord te komen, dat er, ook onder de doktoren, heel wat kwakzalverij en gewetenloosheid schuilt. Ik weet het helaas uit eigen ondervinding maar al te goed. Maar *dit* heeft *niets* met het feit te maken, dat een dokter, op-zich-zelf beschouwd, iemand is die zijn vak kan verstaan, omdat hij 't heeft geleerd; terwijl van den kwakzalver *niets* afweet, dan alleen dat hij „geprotegeerd” wordt, vanwege zijn „christelijkheid” door baron Zoo, en freule Zus, en dominee deze. — —

En deze oogenschijnlijk onschuldige protectie van christelijke kwakzalvers wordt van lieverlede een *ernstig gevaar*, gelijk het bovenstaande geval bewijst.

Daarom herhaal ik: die christelijke menschen, die brave aristocraten, die Zondags met rechtvaardige gezichten ter Kerke gaan, en in de week zich, uit mode, laten behandelen door schoenmakers en zieneren, maar, als 't *ernst* wordt, draven naar de knapste geneesheeren en de beroemdste professoren, die, bij uitnemendheid, **Haagsch-christelijke** aristocratie moge zich er wel eens rekenschap van geven *hoeveel menschenlevens en verwoeste gezondheid* zij op haar geweten heeft door haar christelijk sportgedoe in kwakzalverij.

Maar omdat ik betwijfel of deze christenen en aristocraten wel een *geweten* hebben, wenschte ik dat de wet althans hen dwingen kon zich te matigen in hun voor anderen levensgevaarlijke liefhebberij in 't kwakzalveren.

ANNA DE SAVORNIN LOHMAN.

En nu ter voorkoming van alle misverstand zij hier nog eens uitdrukkelijk gezegd, dat ik aanklaag: *niet* een behandeling door Christelijke medici, maar alleen eene door zoogenaamd-„christelijke” KWAKZALVERS. Wanneer men uit werkelijken christen-zin behoefte heeft aan een streng rechtzinnig dokter, dan kan men hier in den Haag er *meer dan een* van die richting vinden. Maar zóó weinig is het den bovenbedoelden aristocraten en *would-be* christenen dáárom te doen, dat zij zelf geen van allen bij *die christelijke doktoren* onder behandeling gaan, maar juist bij de ongeloofigen, Israëlieten, en spotters onder de medici. (Als die maar **KNAP** zijn!) De „christelijkheid” komt alleen maar te pas bij het gekwakzalver met de gezondheid van anderen.

*) Ook dit is een *feit*. Ik weet dat deze potsenmakerij tot zelfs op het chr. ministerie is doorgedrongen; en men daar bij een audiëntie de bewuste „genezing” heeft aangehaald als bewijs dat de schoenmaker in kwestie toch „schitterende genezingen” heeft. Natuurlijk neem ik aan dat men dáár, — uit onbekendheid met de *ware* toedracht, namelijk dat de bewuste persoon *daarna* door een gepromoveerden dokter werd behandeld, — geheel te goeder trouw het voorbeeld in kwestie noemde. Des te ergelijker blijft echter het *feit* op zich zelf, van de tot *onechte* reclame zich vernederende christen-aristocraat-patiënt, die in consult gaat bij een schoenmaker, zich dáárna, weken lang, laat behandelen door een dokter, en DAN van de genezing „naast God” de eere geeft aan den chr. schoenmaker!

BERICHTEN.

Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. In sommige bladen biedt een zich noemde Dr. REIMANNS, te Valkenberg, Holland, opnieuw de kosteloze toezending aan van een brochure over „Genezing van allerlei breuken.”

In deze brochure wordt een *breukband zonder veer*, systeem Reimanns, aanbevolen en de toezending van den band, benevens schriftelijke gebruiksaanwijzing, op bestelling per brief — dus zonder nader onderzoek van den patiënt — toegezegd.

Wij hebben er reeds vroeger dikwijls op gewezen, dat een behandeling per brief bij breuklijders geheel en al te verwerpen is, daar slechts door een nauwkeurig onderzoek van den lijdende, de geneesheer een zeker oordeel kan vellen of een breuk bestaat, van welken aard deze is en wat ter genezing of tot inhouden is aangewezen.

Wij waarschuwen daarom nogmaals er tegen, breukbanden te bestellen zonder voorafgaand geneeskundig onderzoek.

Karlsruhe, 16 Juni 1903.

Toezicht van de Redactie op de advertenties. *De Nederl. Pensioenpartij*, orgaan van den Bond voor Staatspensioeneering, sprekende over de advertenties in dit blad op te nemen, zegt daarom trent o. a. het volgende:

„We houden censuur, (trouwens bij dezen uitgever niet noodig.)

„Zwendelannonces van welken aard ook, worden geweigerd.”

Bravo!

Krachtige bestrijding der kwakzalverij. Het Rijkministerie van Binnenlandsche Zaken in *Duitschland* heeft tot de Bondsregeringen een schrijvend gericht, waarin wordt gewezen op het gevaarlijk karakter, dat de kwakzalverij in Pruisen aanneemt en wordt medegedeeld, wat dit land reeds daartegen in het werk heeft gesteld: 1°. het strengere toezicht op de kwakzalvers en de hun opgelegde plicht om hun vestiging enz. aan de politie op te geven; 2°. het verbod van reclame met onwaren inhoud; 3°. de vervolging wegens oneerlijke concurrentie. Dit alles is niet voldoende; door aanvulling der bedrijfswet zou het mogelijk zijn, kwakzalvers, die in de uitoefening van hun beroep schade hebben teweeg gebracht, of wier verleden ongunstig is, het beroep te verbieden. Alvorens de Rijkscanselier voorstellen in deze richting doet, wenschte hij de meening der Bondsregering te vernemen. Hij richt dus tot hen de vraag, of de ondervinding in de andere landen met die in Pruisen overeenkomt, of er ook reeds maatregelen zijn genomen, of het denkbeeld van aanvulling der bedrijfswet instemming vindt en welke andere maatregelen kunnen worden genomen. (W. T. G.)

Weer een slachtoffer van de gebeds-genezers. Zaterdag heeft de politierechter te Strafford een echtpaar (de man is dagloover) naar den strafrechter verwezen wegens doodslag op hun negenjarig dochtertje. Het kind is gestorven aan diphtherie. De ouders behooren tot de secte der Peculiar People, die genezen willen door gebed. Zij hadden geweigerd een dokter bij het zieke kind toe te laten. (N. R. Ct.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Pillen Intermediair van P. van Bijsterveld.

De lezers van de verschillende dagbladen, die de advertentie over bovengenoemde pillen telkens onder de oogen krijgen, zullen, wanneer zij die annonce met aandacht lezen, met ons verwonderd staan over de brutaliteit waarmede deze kwakzalver thans optreedt. Die advertentie begint aldus:

„Daar mij door veeljarige ondervinding gebleken is, hoeveel personen lijdende zijn aan *Hoofdpijn, Lusteloosheid, Bloedarmoede, Geslachtszwakte, Bleekzucht, Ruggemergziekte, Influenza*, en de gevolgen daarvan, *Zwaarmoedigheid, Gevoelige pijn in de rug, Epilepsie, St. Vitusdans, Tuberculose der beenderen, Zenuwziekten, Geheime ziekte, Vrouwenziekte* enz. enz. is het mij gelukt een middel te vinden, dat bovengenoemde kwalen, alsook andere uit het Zenuwgestel en Ruggemerg voortkomende ziekten, volkomen en afdoende bestrijdt.”

't Kan, dunkt ons voor iemand, die niet eens in staat is den aard van deze verschillende ziekten te onderkennen. Maar nog brutaler treedt hij op in 't boekje, dat bij de pillen wordt verstrekt, daar is zijn optreden zelfs grappig. Daar heet het: „In *mijn veeljarige ondervinding op het gebied van de „geneeskunde”* en verder „Mijn pillen Intermediair „deugen niet voor alle kwalen, want een geneesmiddel voor alle kwalen bestaat alleen maar in „het brein van gewetenlooze kwakzalvers en charlatans.” Is 't niet om te lachen als 't niet zoo treurig was?

De man teekent zich „Koninkl. en Groot-Hertogel. gebravet. Scheikundige. Frère et Membre Honorair de la Croix Rouge Belgique.”

Wat dat voor een soort van „scheikundige” is, verklaren wij niet te weten.

En nu de pillen — de wonderuitvinding van den gebravet. scheikundige-uroscop! Het onderzoek, verricht door Dr. C. PREY JR., apotheker te Veenhuizen, heeft als werkzame bestanddeelen daarin aangetoond *ijzer, melkzuur, kinine, zwavelzuur en kalium*, benevens een geringe hoeveelheid *magnesium* en een vluchtige olie, waarschijnlijk *citroenolie*. Op grond van dit onderzoek mogen wij dus veronderstellen dat de hoofdbestanddeelen van de pillen zijn: *melkzuur ijzer* (Lactas ferrosus) en *zwavelzure kinine*, d. i. gewone kinine. Ziethier dus het beroemde middel teruggebracht tot 2, veel bekende

en veel gebruikte geneesmiddelen, die door geneesheeren dikwijls worden voorgeschreven, maar waarvan zij bewust zijn, dat zij slechts in enkele gevallen nuttig kunnen zijn en geenszins bij de allerhande kwalen, waartegen VAN BIJSTERVELD ze met zooveel ophef, als *zijn* uitvinding, aankondigt. Wie de pillen bereidt, weten wij niet; 't zou ons niets verwonderen als van B. zich daartoe in staat achtte wegens zijn veeljarige ondervinding op het gebied der pharmacie. De man is toch apothekersknecht geweest. Een ons onbekende maatschappij „Novum” zorgt voor de exploitatie.

Lezers, wanneer gij nu de samenstelling van de pillen *Intermediair* in hoofdzaak kent, laat zij dan toch niet bij een apotheker gereed maken. Niet alleen omdat ze *niets geven* bij de meeste kwalen door v. B. opgesomd, maar ook... omdat de groote uroscop er zoo tegen waarschuwt.

Hij waarschuwt n.l. „dat er ook wel gewetenlooze menschen (!) zullen te vinden zijn, die de pillen *Intermediair* trachten na te maken, waarvoor door geen enkele genezing verkregen zal worden.”

Nu, wie zou zoo'n raad, blijkbaar *alleen* in het belang van de lijdende menschheid gegeven, niet opvolgen?

Dooven hoorende.

(Een z.g. officieel attest gelogenstraft.)

In het *Handelsblad* van 18 Maart j.l. was een berichtje opgenomen over een nieuwen toestel tegen doofheid, waaromtrent wij, om raad gevraagd in het Mbl. van Mei aldus schreven:

„De *Acousticon* van *Miller Hutchinson* komen wij niet; het ons door u toegezonden opgeschreefde bericht uit het *Handelsblad* doet ons echter niet veel vertrouwen in de zaak stellen. Tot nu toe zijn al die uit den vreemde ingevoerde toestelletjes, electriche of niet, om dooven het gehoor terug te geven, meer kwaad dan goed in hun uitwerking gebleken. Wij raden u dan ook aan, voorlopig niet op de zaak in te gaan; misschien wordt er later iets meer van bekend, dan kunt gij nog altijd beslissen.”

Inderdaad is er later iets meer bekend geworden; een inzender in het *Handelsbl.* deelt daaromtrent het volgende mede:

„Ongeveer 1½ jaar geleden in Amerika zijde, las ik van het toestel, en ben toen aan voorraad adres inlichtingen gaan winnen. Men heeft ij de Akouphone laten probeeren en ik moet erin dat ik (die half doof ben) er door in staat werd gesteld om het met gedempte stem gesprokene te verstaan op grooteren afstand dan zonder toestel. De Akouphone ziet er uit en werkt als in huistelefoon zonder bel. Men draagt ze eerbij zich en voor een gesprek geeft men het toestel aan den hoorende, terwijl men zelf het hoortoestel aan de ooren houdt. Electriciteit is voor onmisbaar.

De prijs is 50 dollars. De overweging echter tmen dat toestel wel niet anders dan in huis ngebruiken, en dat het bij totale doofheid niets n baten, *) deed mij er van afzien om de Akouphone te schaffen.”

Vóór dat echter deze mededeeling bekend is gemaakt, verscheen in het *Handelsbl.* een Ingezonden stuk van iemand, die den toestel evenmin zien had als wij, maar die toch vol bewondering daarvoor was, in hoofdzaak wegens de inlichting die hij, volgens zijn schrijven, had ontvangen vanden heer J. R. PLANTEN, onzen consul-generaal *New-York*. Hij schrijft daaromtrent:

„Voor eenige dagen ontving ik van dezen b een beleefd schrijven terug, waarin de waarh van uw bericht bevestigd werd en welke brief v gezeld ging van eene brochure, eene circulaire v de Maatschappij, welke de uitvinding exploiteert en eenige overdrukken uit de „New-York Herald” en de „Daily News” en de „Evening Post”.

Deze voorname en ernstige bladen vertellen bijzonderheden de proeven, die met de „Acousticon” genomen zijn, en zij roemen als om strijd de wonderbare resultaten dezer zegenrijke ontdekking.”

Het *Handelsblad* voegde aan dat stuk een waarschuwing toe om toch eerst het oordeel van een deskundige in te winnen naar de waarde van d toestel, en thans bevat het No. van 13 Juni volgende mededeeling:

*) Wij cursiveeren.

„Onlangs (26 Mei) hebben wij een ingezonden stuk geplaatst van een stadgenoot over een toestel door een Amerikaan uitgevonden, „om dooven hoorende te maken”. Er werd o. a. in gezegd, dat een zoo ernstig, bekwaam en conscientieus zakenman als onze consul-generaal te New-York, de heer P. R. Planten, de inlichtingen had verschaft. Wij voegden er de waarschuwing bij, dat elk belanghebbende wel zou doen eerst het oordeel van een deskundige in te winnen.

De heer Planten schrijft ons nu, dat deze waarschuwing zeer gepast was, daar hij niets anders heeft gedaan dan onze stadgenoot een voor ieder verkrijgbaar gedrukt stuk betreffende dat toestel op verzoek toe te zenden, zonder zichzelf ook maar eenigermate over de waarde er van of van de toepassing uit te spreken, zoodat zijn naam in het ingezonden stuk niet had mogen worden gebruikt, althans niet zooals dat is geschied.”

Sport in Kwakzalverij.

Naar aanleiding van 't geen Mejonkvrouw DE SAVORNIN LOHMAN in *De Holl. Lelie* schreef (zie ons Hoofdartikel) bevatte de „Correspondentie” in 't volgend No. van dat Weekblad eenige vragen over dit onderwerp. Onze lezers moeten ons ten goede houden, dat wij, in één No. van ons blad, ons zoolang met éénzelfde zaak bezighouden, maar het onderwerpt ons belangrijk genoeg om daarvoor enkele andere te laten rusten. Wij laten hier de vragen met de antwoorden (somwijlen wegens plaatsgebrek enigszins bekort) volgen:

Jan van de Schelde. „Niemand behalve personen, die op een der Ned. Universiteiten den graad van „dokter of arts bekomen hebben, mag de geneeskunde hier te lande uitoefenen. Hoe kan nu een chr. kwakzalver, (die geen dokter of arts is), straffeloos zijn patiënten behandelen? Is daar dan niets aan te doen? In de eerste plaats door de doktoren zelf?”

Op deze tweeledige vraag heb ik éénzelfde antwoord: Abonneer U op het „Maandblad tegen de Kwakzalverij.” Het wordt mij ter recensie toegezonden en ik handel zeker in den geest der redactie, als ik U eenige exemplaren ter kennismaking beloof, wat ik, zoo U de zaak interesseert, gaarne wil doen.

Gij zult daaruit zien: ten eerste, hoe de wet telkens en telkens weer op allerlei handige wijzen kan worden ontduikt door kwakzalvers, ten tweede, hoe de doktoren-zelf er wel degelijk tegen doen wat ze kunnen, door middel van het maandblad boven bedoeld.

In hoofdzaak bestaat de truc (streek) der kwakzalvers daarin, dat zij geen „betaling” aannemen, maar hun vrouw of iemand anders, een „geld-geschenk” laten aanvaarden van den „dankbaren” patiënt. Daarmee ontduiken zij het „geneeskunde uitoefenen”, dat de wet aan onbevoegden verbiedt. — Het zou mij te ver voeren als ik U al de hier ter stede, (en ook elders), wèlbekende maniertjes ging opsommen, waardoor „Boertjes”, „Schoenmakers”, „Urinekijkers” enz., enz., weten te ontkomen aan de wetsbepalingen.

Ik herhaal: gij kunt, door de redactie van het bovenbedoelde Maandblad, er alles van te hooren krijgen. — De ware oorzaak echter dat dit alles zóó ver gekomen is ligt bij de chr. aristocratie, die er tegenwoordig een mode-spelletje van maakt; voor wie „consulten” met bovengenoemde heeren-kwakzalvers, magnetiseeren, enz., enz., de allernieuwste tijdpassering is in hun leege leventjes.... Wat daarbij het heel ergerlijke blijft, is echter, dat anderen de slachtoffers worden!

Cum-Deo. „Schrijf U mij nog eens hoe het met dat arme kindje afloopt; ik houd mijn hart vast als ik er aan denk.

„— — — Lieve mevrouw, het kindje is dood. Het heeft, — (misschien omdat ik óók een „freule” ben, had mijn stem een beetje invloed méé), het heeft op mijn raden en smeeken ten slotte nog zeer-goede medische hulp gehad, een dokter die alles gedaan heeft wat hij kon; maar die 't, reeds dien eersten dag toen hij kwam, reddeloos vond. — Toch is hij erin geslaagd de ziekteverschijnselen, — voortwoedend onder de kwakzalver-behandeling, weken en weken lang, tot gunstigen keer te brengen! En, ware niet de totale uitputting en zwakte geweest, waardoor 't kind reeds lag te sterven toen hij te hulp kwam — Wie weet! — Hier kan geen menschelijk oordeel uitspreken het vonnis: dat dit kind door tijdige geneeskundige hulp had kunnen worden gered! — Hier blijft alléén de twijfel over — — maar die twijfel is bij mij gerechtvaardigd genoeg, door wat ik weet van de oorspronkelijke kwakzalvers-behandeling, en gezien heb van den gunstigen keer daarna.... Is hier geen moord geschied, geen onwillekeurige moord, begaan door die gedachtenlooze voorname christenen, die dit kind zoo lichtzinnig overleverden aan een kwakzalver, (aan wien

ze zelf zich alleen in niet-ernstige gevalletjes uit tijdverdrijf, toevertrouwen). — — Hoevele woorden, hoevele redeneeringen, heeft het mij niet gekost vóór ik mijn getuigenis had doen zegevieren over 't woord van al die baronnen en freules, die toch gezegd hadden dat „het zoo'n knappe man moest wezen!” — En ik herhaal, ik geloof nóg dat het mij niet eenmaal gelukt zou zijn, indien ik óók niet bij toeval een „freule” geweest was!

Ja, het kindje is dood, lieve mevrouw; en ik heb de voldoening, dat het althans in zijn laatste levensdagen gehad heeft: al de goede, trouwe, liefdevolle zorgen die een goed medicus kan geven, ook aan den hopeloos-zieke; waardoor het lijden wordt verzacht en dragelijk gemaakt, al is het dan ook niet te genezen!

— Wordt er niet veel te weinig bij stilgestaan hoe edel het vak is van den arts, den geneesheer van het lichaam, en dikwijls van de ziel!

— Hoeveel plichtsbetrachting schuilt er in zulk stil weldoen, in zulk bereidwillig op zich nemen van hopeloos gevallen! Deze dokter heeft m. i. goedgeemaakt, wat de lichtzinnige Baron-vrienden der burgervrouw aan haar kind misdrever! Toch, als het straks begraven wordt, zal ze met trots blikken op de bloemen die deze haar zenden zullen uit hun serres, zal ze de buurt doen weerklinken van dankbetuigingen om de belangstelling van al die groote-lui; maar bij 't geen ze aan den dokter dankt, aan 't geen hij voor haar deed, daarbij zal niet zij, zal niet de buurt, zullen óók niet de groote lui-zelf, (die 't minst van allen) stilstaan.

„Dat is immers maar z'n plicht” — zullen ze hóógstens redeneeren....!

Zoo is de wereld....

Van een paar eeuwen geleden.

Aan het, als altijd, keurig bewerkt verslag van den Hoofdbestuurder-Bibliothecaris, DR. C. E. DANIELS, over de bibliotheek van de Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, (opgenomen in het orgaan der Maatschappij van 13 Juni j.l.) ontleenen wij het volgende:

„Voor lange jaren, toen de Bibliotheek nog slechts 3589 titels telde, kwam zij in het bezit van een merkwaardig pamphlet, z. pl. of j. dat tot titel heeft „Elixir Salutis of den uytgelesen Gesondheids-Drancx: zynde een vermaerde Hartsteking: Gevonden door Godes genade, en nu omtrent vieren-twintigh jaren soo by my selfs, als by verscheyde Personen versocht, wiens namen op meest aller haer-lieden versook hier by gevoegt zyn. 't Is een seer treffelijk preservatyf voor 't menschelyck geslacht; en een Secret, verre te boven gaende alle tot noch toe bekende Medicynen, zo aengenaem voor de natuur, dat 't zelve alle syne werkingen doet volgens natuurswille, en is als een krachtig middel by haer voorgesteld, om alle desselfs extremiteyten tot een welgesteltheit te brengen: zynde bequaem gemaekt voor alle ouderdommen, geslagten, Gesteltheden, en Humeuren: het versterkt de natuur zeer tegens alle schadelyke toevallen, die de Eedele partyen e enigszins vertoonen of daer op vallen

„Noyt te voeren by yemand gemaekt als by my ANTHONY DAFFY, der Medicynen Student.

„Leser wacht U van bedriegers, want zy zyn vele.”

Het is ongetwijfeld oorspronkelijk een Engelsche reclame geweest, want alle namen en woonplaatsen zijn Engelsch, en de leeftijd, moet blijkens een geciteerde aanbeveling door LEONART GREY ESQ. d.d. 22 Febr. 1675, vallen in het einde van de 17de eeuw. Het middel was hier te lande verkrijgbaar „tot Amsterdam ten huysse van de Weduwe JOAN AINSWORTH, in de Krommelleboogsteeg bij den Dam.” Ook de prijs was Engelsch, „hier te lande vijf schellingen de halve, en tien schellingen de heele Pint, Hollantse Munt, hoewel deselve in Engeland by my dierder verkoft wert.”

Het is zeker curieus dat zulk een geschrift van 18 blz. zóólang voor vernietiging bewaard bleef, maar nog curieuser, dat ik in 1903 het even groote vervolg er op kon koopen. Dit heet „Onderrechten Gegeven van ANTHONY DAFFY, der Medicynen Student. Tot het gebruik van zyne ongevaerlijken, onschadelyken en voor vele Menschen gelukkigigen Cordialen Drancx, genaamt Elixir Salutis. Bequamelyk in dit naarvolgende geordonneert, soo wel voor de hoedanigheid van de Persoon, als in de hoeveelheid van Drancx, tot yder quale nodig.”

Beide deze vliegende blaadjes zijn van dezelfde kracht, SEQUAH zou er van gewatertand hebben; zij geven een vermakelijk kijkje in de kwakzalverij van die dagen en een gunstig denkbeeld van de menschenkennis van hen, die er hun vak van maakten.

De aanhef van de „Onderrechten” strekke ten bewijze van dit laatste beweren. Hij luidt als volgt:

„Indien eenige Persoonen gequelt zyn met Jicht, Podraga, Steen, Colyck, Aamborstigheid, waterzucht of diergelycke langduurende qualen; en daar mede verscheide jare besocht zyn geweest, kunnen haar onmogelyck (van dese, of van eenige medicyne) een schielycke genesinge inbeelden, alsoo weinigh als van een kleinen slagregen (vallende op een somersche uitgedroogde aarde) in een oogenblik de wederoplucking der bloemen en kruiden kan verwacht worden. Derhalve noodigh ick allen die desen Drancx gelieven te gebruicken, dat zy promptelyck volgen de naarvolgende voorschryvingen, daar op den zegen Godes, des opperste Medicyn meesters verwachtede, niet twijfelende of sy sullen (indien niet de geheele genesingh) voorseker daarvan groote verlichting ontfangen.” Wie onzer zou dit niet willen onderschrijven?”

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

Met verwondering vernam ik dat in het *Maandblad tegen de Kwakzalverij* een stuk was opgenomen over Faguline en tegelijk eene afkeuring over de wijze waarop ik dit in den handel breng.

Zonderlinge stellingen schijnen de bestuurders er op na te houden.

Iemand stelt een geneesmiddel samen, vindt steun om de waarde er van te doen kennen, wijst alle artsen op de goede eigenschappen van het middel, stelt groote hoeveelheid gratis ter beschikking om kennis met het middel te maken..... en is dan verplicht openlijk precies te gaan zeggen wat de bestanddeelen zijn en hoeveel er van elke stoffen in is. Met andere woorden: Zoeken naar een goed medicijn is geoorloofd; veel moeite en zorg besteden om het middel zoo volkomen mogelijk te maken, is ook toegestaan. Ook mag men den medici er op wijzen en daarvoor eenige kosten maken, doch als het er op aankomt het loon van al die moeite te gaan ontvangen, dan meent ieder recht te hebben op een deel daarvan.

Eilieve zeg mij, waarop berust die eisch?

Is het dat ik als apotheker moet werken voor 't algemeen? Zonder op mijn eigen financieele positie te letten? Zeker niet, want vast salaris van staat of maatschappij geniet ik niet.

Is het omdat elk apotheker kan wat ik kan? Ook dit mag niet de reden zijn; in de eerste plaats is het een hooge uitzondering dat apothekers warmte, beweegkracht en vacuum tot beschikking hebben zoals ik hier te Tiel, maar al was dat zoo, dan nog kan ik niet begrijpen waarom de eene apotheker aan den anderen precies moet zeggen hoe zijn geneesmiddelen zijn samengesteld.

Is het dan omdat een verouderde wet zegt dat een apotheker niets mag afleveren waarvan hem de samenstelling niet bekend is? Ook dat kan niet het geval zijn, want in bijna elke apotheek zijn dergelijke middelen te vinden, ja zelfs meermalen heb ik ze voor het glas zien staan als reclame. Wijselijk wordt dan ook door de regering de hand niet aan die wet gehouden, want door de weinige geneesmiddelen die de Pharmacopee aangeeft is bijna de helft der apotheekflesschen gevuld met andere medicijnen. Wie denkt b.v. op de flesch met cascara-extract een voorschrift te plaatsen dat in 50 van de 100 gevallen nog niet eens bekend is. Zoo met Somatose, Emser water, Scott's Emulsie, Haematogeen, Salmiakpastilles, Pepermunt, Kindermeel, Zouten ter bereiding van mineraalwater, Kinadruppels Dr. de Vrij, Siroline etc. etc. Nog altijd betreurt ik het dat apothekers niet bereid zijn echte kwakzalversmiddelen te verkoopen. Wij zouden zeer zeker door behoorlijke toelichting veel kunnen bijdragen dat die middelen door het publiek als nietswaardig bekend werden.

Wat kan dan de reden zijn? Voordeel voor de patienten wordt door u opgenoemd en werkelijk dat is mogelijk, althans de ondervinding heeft mij dat geleerd. Toen ik met ruwe trekken aangaf hoe de gistpillen zijn samengesteld en deze aan apothekers voor f 0.75 per 100 stuks noteerde, stond direkt een namaker op die ze voor f 0.50 leverde. Dat was voordeel, doch ik vraag u het aantal dat daarvan heeft genoten; zeker zal dat gering zijn,

want al spoedig verhoogden de namakers hun prijs tot f 0.70 en zeker waren ze hooger gegaan indien de grens niet door mij was aangegeven.

Zoo zal het ook gaan met Faguline, doch ik voel thans niet de minste neiging om aan vier of vijf personen hier in Nederland de gegevens te verstrekken waarop zij voor lager prijs misschien in staat zouden zijn mij mijn eigen werk uit de handen te nemen.

Voordeel voor de patienten zou het zijn, wel 10, ja misschien 15 ct. op een fleschje, doch loont dit nu de moeite om in het Maandblad tegen Kwakzalverij een heele kolom te gaan schrijven en op onbillijke gronden te gaan afkeuren? Werkelijk wanneer de redactie niets anders meer te behandelen heeft, kan zij haar taak als afgedaan beschouwen en de pen gerust neerleggen.

Tiel, 12 Juni 1903.

J. J. VERMET,
fabrikant van Faguline.

Wat te antwoorden op dit stuk des Heeren VERMET? 't Zal moeilijk zijn hem te overtuigen dat wij gelijk hebben. Hij wil de wereld wel naar zijn hand zetten, dat zou hem 't gemakkelijkst zijn. Wijzen wij bv. op de wet, die het verkoopen door apothekers van geneesmiddelen van onbekende samenstelling — geheimmiddelen dus — verbiedt, dan zegt de heer V.: „dat is een verouderde wet,” waaraan de hand niet wordt gehouden. Opruimen dus maar, weg met die wet, die den heer V. in zijn streven naar geldverdiene dwarsboomt.

Maar met dat niet-de-hand-houden aan de wet is het gelukkig nog niet zoo slim gesteld. Juist naar aanleiding van ons artikel vernamen we van verschillende zijden, dat althans één der Inspecteurs, n.l. de heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH, te 's-Gravenhage, de hand legt op artikelen van onbekende samenstelling die hij in de apotheken aantreft. Van de andere is het ons niet bekend, maar hopen wij hetzelfde.

Ook ons Maandblad zou de heer V. wel willen opruimen, hij geeft de Redactie den goeden raad haar pen neer te leggen. Natuurlijk zou ook dat hem „aangenamer” zijn; dan kon het niet meer op zijn doen letten en hem zoo noodig wijzen op wat het verkeerd acht. Maar daar is het nog niet aan toe. Behalve de heer V. zijn er helaas nog tal van anderen die de redactie steeds ruimschoots werk geven.

Wij kunnen op vele andere punten niet op het debat ingaan. De heer V. gaat van een heel bijzonder standpunt uit. Zijn „financieele positie” is zijn eenig doel, juister ware natuurlijk de uitdrukking „geldverdiene”. Maar ons komt het voor dat zij, voor wie geldverdiene niet middel, maar doel is, zij mogen dan blijk geven handelstalent te bezitten, *business-men* te zijn, zich niet met dat doel moesten werpen op de exploitatie van middelen, die, volgens hun beweren, der zieke menschheid moeten te goede komen. En voor een apotheker gaat dit geheel en al niet. O. i. is de roeping van een apotheker een andere, een meer edele, — eigen voordeel moet, hoe hard het ook somwijlen zij, achterstaan bij het werkzaam zijn ten algemeenen nutte, bij het verzachten der nooden van hen, die door ziekte al ongelukkig genoeg zijn. Dat men daar niet rijk bij wordt, zelfs dikwijls zorg heeft voor het dagelijksch bestaan, weten wij al te goed, maar ook weten wij dat hij, die *vrijwillig* het moeilijke maar eerzame vak van apotheker kiest, zich, wil hij een apotheker zijn zooals het behoort, reeds vooraf den weg heeft afgebakend, dien hij te begaan heeft. En dan zouden wij het betreuen, wat de heer V. wenscht, „dat apothekers bereid zouden zijn *echte kwakzalversmiddelen* te verkoopen.” Waar de heer V. meent, dat die kwakzalverij-verkoopende apothekers veel kunnen bijdragen dat die middelen „door behoorlijke toelichting door het publiek als nietswaardig bekend werden,” deelen wij zijn gevoel in geen enkel opzicht. De apothekers, zich leenende tot het afleveren van middelen, waarvan de meesten op bedrog gebaseerd zijn, zouden daartegen waarschuwen?

Neen, dat motief gaat niet op. Zij zouden verkoopen, liefst zooveel mogelijk .... trouwens, de ervaring is er om dit te bewijzen.

REDACTIE.

Aan de Redactie van het Maandblad,
uitgegeven door de Vereeniging tegen de
Kwakzalverij.

In het laatste nummer van het Maandblad las ik met eenige verbazing het stukje over „Faguline”.

De vereeniging tegen de „Kwakzalverij” behoort zich naar mijn meening niet te mengen in den strijd van apothekers onderling, die hoofdzakelijk loopt over de waardige uitoefening der „Pharmacie” en over financieele omstandigheden. Of een apotheker het door een Medicus op recept voorgeschreven geneesmiddel Faguline feitelijk mag afleveren of niet, heeft zeer weinig te maken met den strijd tegen de kwakzalverij. En dat in een apotheek elk geneesmiddel, niet voorkomend in de Pharmacopee, een opschrift drage, waaruit blijkt naar welk voorschrift het bereid is... nu de meeste collega's zullen het wel met mij eens zijn, dat zulks theoretisch heel mooi luidt, maar praktisch zeer groote bezwaren met zich meebrengt. 't Is dan ook een kwestie, die mijns inziens niet behoort besproken te worden in Uw maandblad.

Er zijn werkelijk te veel dingen die schadelijker zijn voor het publiek, waartegen de vereeniging kan optreden. Wanneer het orgaan meer dergelijke stukken bevat, zal het zeker het mooie streven der vereeniging tot schade zijn.

Overtuigd van het groote kwaad door kwakzalvers gesticht, zou dit mij zeer spijten. Daarom neem ik de vrijheid U hierover mijn meening te melden.

Uw Dw.,

J. P. v. D. MAREL,
Milit.-Apotheker.

Utrecht, Juni 1903.

Onder dankbetuiging aan den geëerden Inzender (van wien wij de ondervinding hebben, dat hij onze zaak een goed hart toedraagt) meenen wij hem te moeten opmerken, dat wij bewijzen kregen van leden — buiten de pharmacie staande — die over de plaatsing van het stuk juist andersom oordeelden dan hij.

Wij zelve zijn door zijn schrijven ook nog niet overtuigd, dat wij verkeerd handelden. Integendeel. Er is hier geen sprake van het „mengen in een strijd tusschen apothekers onderling” en „over financieele omstandigheden”, maar ons artikel had ten doel op te treden tegen een *geheimmiddel*, dat ook, volgens den vervaardiger, een *geheim* zou moeten blijven.

Wij erkennen, waar het te doen is om zieken te genezen, niet het recht van bestaan van geheimmiddelen en weten uit ervaring dat dikwijls tusschen geheim- en kwakzalversmiddelen... il n'y a qu' un pas.

RED.

CORRESPONDENTIE.

Al. nieuwe leden zijn toegetreden:
De heer W. C. VAN DUSSELDORP Jzn., Meelfabrikant en Voorzitter der Gezondheids Commissie, te Vlaardingen.
De Gezondheids-Commissie, gezeteld » Brielle.
» » » » Middelburg.
» » » » Schagen.
» » » » Veere.

Dr. H. K., te G. Dank voor 't gezondene; de vloeistof wordt onderzocht. Zoodra het onderzoek afgeloopen is zullen wij ons gevoelen mededeelen. Veel vertrouwen hebben wij niet in de zaak.

B. L. te E. De gezonden Maandbladen zullen u overtuigd hebben, dat van die tandhalsbandjes geen heil is te verwachten. Juist het tegendeel.

Dr. v. D. te A. Wij zijn u dankbaar voor de ons verstrekte mededeelingen, waarvan wij, zooals gij ziet, gaarne gebruik hebben gemaakt.

L. M. te U. Het gezonden prospectus over Het Pneumatisch Roolstelsel is geen onderwerp voor ons blad.

D. de C. te B. Evenmin het van u ontvangen vlugblad over: Wat Zwitserland ons leert aangaande vaccinatie.

M. F. de J. te K. Het rapport van het onderzoek van de Zalf tegen Ha morrhoiden in dank, doch te laat voor dit No. ontvangen.

Red. *Amsteische Omtrekken*. Met instemming lazen wij het door U aangehaalde artikelje. Waar echter het getal dergenen, die zich aan 't zelfde enzel schuldig maken, als de door u aangewezen Courant, zoo groot is en wij daar zoo dikwijls op wijzen, vonden wij 't van onze zijde niet billijk juist dat blad — dat laag niet tot de minste behoort — uit te pikken. Daarom namen wij uw stukje niet over.

— Aan lezeressen en lezers van de *Holl. Lelie* die rader met ons blad en het werken van onze Vereeniging wenschen kennis te maken, wordt meegedeeld dat, op aanvraag aan onzen Secretaris-Penningmeester, gaarne Maandbladen gratis worden toegezonden.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Electromotorische tandhalsbandjes van Robert Holtz. In vroegere tijden schreef men aan steentjes, metalen plaatjes of bandjes, die men om den hals droeg, een wonderdadige werking toe.

Voor al bij moeders openbaart zich dit geloof nog, als hare kinderen verkeeren in de gevaarlijke periode van tanden krijgen. De moeders dienen dan vooral bijzondere zorg aan haar kroost te wijden; zelfs kleine stoornissen in de voeding kunnen dan ernstige gevolgen hebben.

Om het gevaar te bezweren, hangt de een de kleinen mollepootjes om den hals, een ander een snoer boontjes of kraaltjes, doch een derde meent wat beters gevonden te hebben en gebruikt wat met den langen naam van *electromotorische tandhalsbandjes* verkocht wordt.

Deze laatste dingen worden gemaakt door zekeren ROBERT HOLTZ, te Nijmegen. Voor 90 cents, (vroeger 85 cents) wordt zulk een dingetje franco toegezonden, doch voor enkele centen zou een ieder het zelf kunnen maken. Want zulk een bandje is slechts een strookje zwart fluweel, met een paar zijden lintjes om het vast te strikken, en daar binnen een viertal strookjes katoen met zwavel bedekt. Dat voddige ding moet dag en nacht om den hals van den kleine blijven zitten. Zal het iets kunnen uitwerken?

Goeds kan er niet het minst door verkregen worden, maar wel twee andere zaken. Ten eerste kan zulk een bandje, dat nooit afgelegd mag worden, bij een klein kind, dat veel moet worden gewassen, ophooping van vuil aan den hals veroorzaken en daardoor misschien erger dingen. Ten tweede zal elk bandje dat verkocht wordt het treurige bijgeloof in de hand werken.

Want natuurlijk dat de meeste kinderen, ook met zoo'n bandje, goed door het tanden krijgen heen komen en menige moeder zal dan het tandhalsbandje als de oorzaak ervan beschouwen en den lof daarvan in elken kring van vriendinnen verkondigen.

Een moeder die werkelijk iets goeds wil doen om hare kindertjes in de periode van het tanden krijgen van nut te zijn, koope een der vele boeken over de verzorging en opvoeding van jonge kinderen en behartige de wenken, die daarin worden gegeven.

ADVERTENTIE.

ABSOLUTE
zekerheid van Succes.
Versch bewaren

VAN
VRUCHTEN en
GROENTEN,
in GLAZEN zonder beugel noch Schroef,
MET

Esselink's
STERILISATOR.

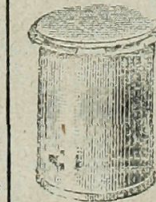
Brochure met platen
Gratis en Franco.

L. P. ESSELINK,
Utrecht.

Fabrieks- P E Fabrieks-
merk. U prijsen.

L. P. ESSELINK
Utrecht.

Extra ZWARE
Inmaakbussen.

Prijs COMPLEET met Deksel, Ringen
en Veeren:
1 1/2 L. . . . . f 0.42 1/2
1 „ . . . . . „ 0.50
1 1/2 „ . . . . . „ 0.57 1/2
Tang . . . . . „ 0.60

Prospectus Gratis en Franco.

Publicatie 1801.

Afdrukken op zwaar Hollandsch papier dezer Publicatie, die een in bijna alle opzichten typografische juiste reproductie is van het origineele stuk, dat op het Gemeente-Archief te Dordrecht berust, worden tegen ontvangst van f 0.15 franco toegezonden door ondergeteekenden, drukkers van het Maandblad.

BLUSSÉ & COMP., Dordrecht.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 685.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoeken van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Voorstellen voor de Jaarl. Alg. Vergadering.

Hoofdartikel: La Médecine Nouvelle.

Berichten: Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe over Lindner's Glykosolvul. — Het afleveren van inlandsche geneesmiddelen in Indië is somwijlen geen uitoefening der geneeskunst. — Kwakzalvers in de provincie Breslau. — Het roode kruis als reclamemiddel. — Belasting op geheimmiddelen in Portugal. — Kwakzalversmanieren. — De onwetendheid van „ontwikkelde” leeken

Mededeelingen van verschillenden aard: Uit de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken van October 1793. — Abdijsiroop. — Hertkruiden. — Haemorrhoids van Dr. Boes & Co. — Het Keely-tehuis voor drankzuchtigen. — Voorschriften v. d. Hamburger Senaat betreffende den verkoop van geheimmiddelen. — Servie ons vooruit.

Boekbespreking: Dr. H. Pinkhof, Hygiënische Vlugschriften No. 3.

Rechtszaken: Onbevoegde uitoefening der geneeskunde.

Correspondentie.

van den tijd en verkorten van den afstand, de menschlievendheid wil daarentegen ook dat het lijden op aarde steeds minder worde.

„Het physiologisch stelsel geneest afdoende: breuken, hardlijvigheid, zenuwlijden, verlamming, vloeïngen, jicht, asthma, chronische bronchitis, suikerziekte, maag- en huidziekten, doofheid, nierziekte, puisten, kanker, enz. De courant *La Médecine Nouvelle* wordt op aanvraag gedurende twee maanden gratis toegezonden, evenals een brochure. Men richtte zich tot l'Hôtel de la Médecine Nouvelle, rue de Lisbonne 19 Parijs.”

Over de brochure, in de annonce genoemd, een voorbeeld van *onzin* in den vorm van een wetenschappelijk betoog, is reeds in 't Maandblad van October 1899 een beschouwing verschenen. Een gering staaltje van dien onzin mogen wij onze lezers, die niet in 't bezit zijn van gemeld Maandblad, niet onthouden. Men leest in de inleiding:

„De Nieuwe Geneeskunde is de geneeskundige methode gebaseerd op de wetten van het Vitalisme. Deze wetten zijn die, die den toon aangeven aan de verwisselingen der kleine lichaamsdeeltjes tusschen de levende wezens en de omgeving waar zij zich bewegen door de gecombineerde invloeden te doorstaan van warmte, licht, electriciteit, magnetisme enz. De genezende middelen gebruikt door de Nieuwe Geneeskunde en geleerd bij deze werkende vermogens zijn dus van denzelfden aard als die, benuttigd door de natuur zelve bij hare voortdurende worsteling tegen de onderdrukking der leefkracht. Het is deswege dat de vitalistische toepassingen op volmaakte wijze door het organisme worden aangenomen, waarin zij nimmer slechte geneesmiddelen, noch vreemde stoffen brengen, want aangezien deze stoffen door het lichaam niet worden opgenomen, moeten zij er later toch weder uit verdreven worden, ten koste van krachtsinspanningen, die het reeds verminkte organisme nog meer verzwakken” enz., enz. Duidelijk, niet waar?

Maar als de lui niets anders deden dan zulke boekjes te verspreiden, dan zou 't nog zoo erg niet zijn, maar in ons Maandblad van Januari 1900 konden wij er reeds op wijzen, dat het „Hôtel de la Médecine Nouvelle” zich ontpopt had als een van die vele „Instituten”, die beweren lijders per brief te kunnen genezen, en wel met al de gevaren aan die inrichtingen verbonden, gevaren, waartegen wij al zoo herhaalde malen gewaarschuwd hebben.

Iemand die een beschrijving van zijn lijden naar de inrichting had opgezonden, (men begrijpt wat zoo'n beschrijving door een *leek* beteekent, om daaruit juiste gevolgtrekkingen te maken), kreeg den volgenden brief, in 't Nederlandsch, terug:

PARIS, 23 Nov. 1899.

Mijnheer!

„Al de verschijnselen die zich bij U voordoen,

alsmede al de storingen waarover gij U beklagt, duiden aan dat U eene belangrijke vermindering van leefkracht hebt, welke het resultaat is van een te vroegtijdige slijting.

De vitalistische methode past voor U in 't bijzonder en dank aan haar, kunt gij in den tijd van eenige weken al uwe krachten, zoo wel geestelijke als lichamelijke terugbekomen.

De behandeling die ik U aanraad is een der eenvoudigste en bestaat in het gebruik van 12 dynamodermische platen, welke op de volgende wijze moeten geplaatst worden:

- 2 op de lendenen,
- 5 op den ruggestreg,
- 1 op de smeerbuik,
- 2 op de onderbuik, rechts en links een,
- 2 op de zijden.

Deze platen moeten gedurende 30 opeenvolgende nachten, ongeveer 10 uren op de 24 gedragen worden.

Zij moeten aan de binnenzijde van een flanelen hemd genaaid worden en de huid raken.

Bovendien moet U alle dagen inadamingen van geëlectriseerde zuurstof doen met den carburateur met eenvoudige werking, waarvan n°. 4 mij volstrekt noodzakelijk toeschijnt.

Ik zal U bij de toezending van het toestel al de noodige aanwijzingen omtrent de behandeling geven.

Onder den invloed dezer dubbele behandeling zult gij weldra eene merkbare verbetering onder vinden, die van dag tot dag zal toenemen tot aan de genezing.

Volgt mijne raadgevingen op, gij zult er U slechts geluk over te wenschen hebben, en U zult zeker, bij de resultaten die U bekomen zult, de opoffering niet betreuren die gij U getroost hebt.

Ik blijf overigens met U in correspondentie gedurende de geheele duur der behandeling om met U met mijne raadgevingen voort te gaan.

Inmiddels met de meeste hoogachting,

Uw Ed. Dw. Dr.,

Dr. PÉRADON.

Nota. De platen kosten te zamen 120 franken en het toestel 200 franken, U hebt dus *slechts* *) de som van 320 franken aan den Heer Degras, 19 rue de Lisbonne te zenden om alles terstond te ontvangen.”

Ofschoon uit dezen brief al duidelijk bleek, dat op 't lijden van den patiënt en op den patiënt zelf al weinig acht was geslagen, want de verstrekte gegevens waren bij lange niet voldoende om een oordeel over de ziekte te vellen, kregen wij spoedig het bewijs in handen, dat de patiënt en zijn lijden maar bijzaak of liever niets, de verkoop van de toestellen *hoofdzaak* is.

Een lijder aan *asthma* had zich ook tot de inrichting gewend en deze ontving nu een brief,

*) Wij cursiveeren.

door denzelfden geneesheer onderteekend, waarin, evenals aan den lijder aan *vermindering van leefkracht, geheele* genezing beloofd werd. Opmerkenswaardig was 't nu zeker, dat beide brieven, behalve eenige verandering in stijl, een *sterke overeenkomst van inhoud* vertoonden en dat er in de wijze van behandeling van de beide, zoo geheel verschillende ziekten zoo weinig verschil bestond. Alleen kost de behandeling van den asthmalijder „maar” 280 francs en van den anderen patiënt 320 francs; maar daarvoor krijgt deze ook een paar platen meer.

Zulke feiten spreken. Ten slotte laten wij voor hen, die nog niet overtuigd zijn van het kwakzalverachtige, dat er in het optreden van deze inrichting steekt, de waarschuwing volgen, door den bekenden Gezondheidsraad te Karlsruhe verspreid. Zij luidt aldus:

„Voor eenigen tijd zijn in de bladen onder het opschrift „*La Médecine Nouvelle*” advertenties verschenen, waarbij de gratis-toezending van een brochure over de zogenaamde *Vitalistische Methode* tot volkomen genezing van zenuwziekten, verlamming, jicht, asthma, rheumatiek, maag-, lever-, nier- en blaasziekten enz. door de *Médecine Nouvelle* te Parijs, wordt aangeboden. De brochure, getiteld: „Het Nieuwe Vitalisme” bevat een beschrijving van de „*Médecine Nouvelle*”, een inrichting die door een vennootschap, *Société de l'Electrogénique et de l'institut Dynamo-Dermique*, in 't leven is geroepen en door geneesheeren geleid wordt; verder mededeelingen over de in de inrichting gebruikte toestellen, hunne fabricatie en de meestal zeer hooge kosten van aanschaffing, doch daarentegen slechts enkele woorden over het wezen van het Vitalisme en over de vitalistische geneesmethode.

Eindelijk wordt in de brochure vermeld, dat de vitalistische behandeling even zoo goed per brief als in de inrichting zelve kan geschieden en daarvoor wordt slechts de opgave van ouderdom, geslacht en ziekteverschijnselen gevraagd. Zoo heeft de inrichting alleen op de mededeeling, dat een 42jarig patiënt aan den rechterbovenarm sterke rheumatische pijnen had, het gebruik van 14 dynamodermische platen, kostende 140 francs, voorgeschreven.

Wij vestigen er opnieuw de aandacht op, dat het in de meeste gevallen onmogelijk is, zonder persoonlijke omgang met den zieke en zonder dezen te onderzoeken, een juist oordeel over zijn ziekte te vellen. Behandeling alleen per brief moet derhalve tot de schromelijkste misvattingen aanleiding geven, temeer nog daar vele zieken een geheel verkeerde opvatting van den aard hunner ziekte hebben. Eerlijke geneesheeren zullen zich dan ook nooit leenen tot een schriftelijke behandeling van een zieke.

Karlsruhe, 3 October 1900.”

BERICHTEN.

Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. Door advertenties in de dagbladen beloofde, voor eenigen tijd, de apotheker en scheikundige R. OTTO LINDNER te Dresden spoedige en volkomen genezing van suikerziekte (Diabetes mellitus) door middelen, door hem genaamd *Glykosolvol*.

LINDNER beschreef zijne preparaten als een melkzuur gepeptoniseerd theobromine-alvleesch-kliersap.

Volgens het resultaat van de van onzentwege ingestelde onderzoekingen bestaat het eene preparaat in hoofdzaak uit zetmeel en looizuurhoudende stoffen (tannine); het andere is een alcoholische tinctuur van kino, het ingedroogde sap van een op Malabar inheemschen boom. Bestanddeelen van alvleeschkliersap of theobromine waren in geen der beide preparaten aan te toonen.

Naar het oordeel van bekwaame geneeskundigen heeft het Glykosolvol geen invloed op de suikerafscheiding. De bij het gebruik optredende gunstige gevolgen zijn alléén aan het daarbij aanbevolen dieet toe te schrijven.

Wij waarschuwen derhalve tegen het gebruik van Glykosolvol.

Karlsruhe, 10 Juli 1903.

Het afleveren van inlandsche geneesmiddelen tegen zogenaamde ziekten van het land is geen uitoefening der geneeskunst. Door middel van de *Vox Medicorum* kwamen wij in kennis met een uittreksel uit het 8e Bulletin van den *Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië*. Daarin behandelt de Rechtskundige Advi-

seur van den Bond „de rechtspositie van den geneesheer in Ned.-Indië”, en ons trof in dit artikel het volgende:

„Bij de bespreking der verschillende wettelijke bepalingen, die de speciale rechtspositie van den geneesheer betreffen, begint schrijver nu met het recht tot uitoefening van het beroep. Daarvoor is het artsdiploma een vereischte. Geeft een dergelijk diploma nu een vrijwaring tegen concurrentie van niet-bezitters, dan vindt men daarin een zekere vergoeding, welke ten goede komt aan hunne bezoldiging. Maar art. 41 van het Reg. op den Burg. Geneesk. dienst, luidende:

„Het verleenen van geneeskundigen bijstand door verstreking van inlandsche geneesmiddelen tegen z.g. ziekten van het land, is geen uitoefening der geneeskunst.”

is feitelijk een wettelijke sanctie van de kwakzalverij en doet daardoor groot nadeel aan de waarde van het bezit van het artsdiploma. Als reden voor deze bepaling wordt opgegeven, dat door het geringe aantal artsen het grootste deel der bevolking anders geheel van geneeskundige hulp zou verstoken zijn. De schrijver beaamt de juistheid hiervan maar merkt daarbij op:

1°. dat de regeering de toename van het aantal Europeesche geneesheeren meer behoorde aan te moedigen, door verhooging hunner toelagen en door verbetering hunner rechtspositie;

2°. dat de uitoefening der kwakzalverij als beroep behoorde verboden te zijn;

3°. dat het geheele artikel niet toepasselijk behoorde verklaard te worden op de afdelingshoofdplaatsen.”

Kwakzalvers in de provincie Breslau. Uit een ingestelde enquête is, voor zoover de antwoorden zijn binnengekomen, gebleken dat in het „Regierungsbezirk” Breslau kon worden vastgesteld de aanwezigheid van 228 „Kurfuscher”, waaronder 98 waarvan bewezen is dat zij nadeel aan de gezondheid hebben berokkend, met 17 sterfgevallen. Hiervan komen op de stad Breslau 44 gezondheidsbenadeelingen en 2 sterfgevallen. Van de 228 kwakzalvers behooren er 141, n.l. 113 mannen en 28 vrouwen, tot de stad Breslau en wel 71, die er wonen en 70, die wel-is-waar aldaar niet woonachtig zijn, maar voortdurend in de Breslau'sche bladen adverteeren, inwoners van Breslau per brief behandelend en nu en dan bezoeken. De overige 87, 59 mannen en 28 vrouwen, behooren in de provincie thuis.

(Apoth. Zeit.)

Het roode kruis als reclamemiddel. De Deutsche Rijkskanselier heeft in den *Reichsanzeiger* bekend gemaakt, dat het symbool en de naam van het „roode kruis” slechts mogen worden gevoerd door vereenigingen, die zich aan ziekenverpleging wijden en in geval van oorlog zich ter beschikking van de militaire overheid stellen. Bij de regeeringen der verschillende landen berust de bevoegdheid om aan zulke vereenigingen de vereischte vergunning te geven en ook, om haar in te trekken, zoo de vereeniging niet meer aan de gestelde voorwaarden voldoet, of zoo de leden van het symbool gebruik maken voor hun persoonlijk belang. Op deze wijze zal, althans in Duitschland, de onbehoorlijke reclame met het teeken der Geneefsche overeenkomst, kunnen worden onderdrukt. (W. T. G.)

* Belasting op geheimmiddelen in Portugal. Met ingang van dit jaar moet in Portugal volgens een nieuwe wet, regelende de artsijbereidkunst, een zegel geplakt worden van 50 Réis (12½ cts.) op iedere flesch, elke tube of doos, waarin buitenlandsche geheimmiddelen of zogenaamde pharmaceutische spécialités verkocht worden; bij gelijksoortige artikelen van inlandsch fabricaat kan worden volstaan met 10 Réis (2½ cts.) Als buitenlandsche spécialités enz. worden beschouwd alle pharmaceutische artikelen, die een opschrift voeren in een vreemde taal of den naam van een buitenlandschen fabrikant of uitvinder vermelden.

Kwakzalversmanieren. Dr. KNOPF, te New-York, kreeg voor eenigen tijd een vrouw in het laatste tijdperk van tuberculose in behandeling; toen hij vroeg, wie tot nu toe haar arts was geweest kreeg hij ten antwoord, dat een kwakzalver haar had behandeld totdat haar geld op was, en haar nu niet verder wilde helpen, of zij moest een attest geven, dat zij volmaakt genezen was. Zoo komen de attesten in de wereld. Nog fraaier handelde een kwakzalversfirma te New-York, die adverteerde, dat ROBERT KOCH met haar geassocieerd was tot exploitatie zijner wijze van behandeling. De Commissie tot voorkoming van tuberculose zorgde voor spoedige logenstraffing van dit verzinsel maar moest kort daarop ervaren, dat andere firma's haar naam en het gezag harer leden op dezelfde wijze misbruikten. Zij heeft toen in krachtige bewoordingen bekend gemaakt, dat er geen specifiek middel tegen tering bestaat, en dat, wie het tegendeel beweert, dat met bedriegelijke bedoelingen doet. (W. T. G.)

De onwetendheid van „ontwikkelde” leeken. De *Pall Mall Gazette*, die volgens de slechte gewoonte van vele buitenlandsche bladen, de lezers gaarne onthaalt op verhalen van operaties, weet een inderdaad zeer buitengewoon geval te vertellen van onwetendheid van een operateur en zegt naar aanleiding daarvan het volgende: De grove onwetendheid, hierbij aan den dag gelegd, is een dagelijksch verschijnsel. In ons land telt de „natuurgeneeskunde” honderden dwepende aanhangers. Wijlen KUHNE en zijn dik boek „de nieuwe geneeskunst, gevestigd op de eenheid van alle ziekten”, dat tot in Hindostan in duizenden exemplaren is verspreid en reeds in 1893 een zesde Deutsche uitgave beleefde, worden als Mahomed en Koran vereerd, en wel door „vooruitstrevende” lieden, die in ontwikkeling boven anderen meenen te staan, maar, als zij begrepen en onthouden hadden, wat ieder op de lagere school leert, zouden kunnen inzien, welk een bedrieger zij aanbidden. Bij het gevaar, dat de veiligheid van die lieden en hun zoo mogelijk nog dommere volgers bedreigt, meent Ref., dat het op den weg van ieder medicus ligt, voor die menschen licht te ontsteken, wat reeds door het aantoonen van een enkele tastbare onzinnigheid mogelijk is. Zeer geschikt is daarvoor: „het ontstaan van hersentuberculose uit ambeien”, door *la Policlinique* van 1 Juni aan KUHNE ontleend: soms verdwijnen ambeien en andere knobbels in den onderbuik plotseling, en dan krijgt de zieke opeens hoofdpijn, doordat de knobbels zich naar het hoofd verplaatst hebben. Daar zijn zij kleiner, maar harder en zicht- en voelbaar. Soms blijven zij onderweg steken. De verplaatsing geschiedt doordat de knobbel om zijn doel beter te bereiken in een gas verandert, en na aankomst den vasten vorm weder aanneemt. Dan spreekt de schoolgeneeskunde van hersentuberculose!

(W. T. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Uit de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken,
van October 1793 *)

Wie het menschelijk hart kent, weet, hoe onkundig de groote hoop is. Ziet men niet de menigte staan gaapen naar het redenloos gezwets van een kwakzalver, die nimmer in de gelegenheid was van eenige kundigheid te kunnen opdoen, en in tegendeel eenen braven arts, die zijn leven in de boeken en nasporingen sleet, mistrouwen. Deze kwakzalverij en dit onkundig vertrouwen bepaalt zich niet alleen tot het ongeoeffendste gemeen, nog tot de eigenlijke Genees- en Heelkunde, maar heeft in alle takken plaats. Wat sommigen ook opgeven van de verlichting dezer eeuw, daar zijn Theologische, Rechtsgeleerde, Staatskundige, Wijsgeerige Kwakzalvers bij menigte, en daar zijn honderden, die denzelfden blindelings hun vertrouwen geven, ver boven mannen van waar vernuft en grondige kennis. 't Is deze domheid, onkunde of weinige verlichting, zoals men 't maar gelieft te noemen, die aan de Regeerders dikwijls den pligt oplegt om te zorgen voor hun, die voor zich zelve niet zorgen, en dus het oeffenen van de eigenlijke Genees- en Heelkunde (waar mede dikwijls het leven gemoeid is) niet toe te staan, dan aan de zulken, welken na voorafgaande onderzoek, verlof daartoe hebben bekomen. Hieromtrent zijn dus wijzelijk door onze voorouderen in alle plaatsen Keuren gemaakt, en de voorige Keuren dezer stad, zijn bij de navolgende Publicatie van den 30 der afgelopen maand September, aldus vernieuwd en vermeerderd.

De Heeren van de Weth der Stad Delft met ongenoegen vernomen hebbende, dat, niettegenstaande Hun Edele Groot Achtbaaren Keuren daar tegens geëmaneed, verscheiden Persoonen zig verstouten, om in deze Stad en Jurisdicte van dien, ofschoon zij daartoe geene Admissie hebben bekomen, eenige Medicinale en Chirurgicale Practijk te oefenen, hebben, ten einde voor te komen dat de goede Ingezetenen niet worden blootgesteld aan verscheiden onheilen, welke uit de onkunde van diergelijke Persoonen kunnen voortkomen, goedgevonden en verstaan, bij wijze van Ampliatie van vorige Keuren, des aangaande geëmaneed, te ordonneeren en te statueeren, gelijk Hun Edele Groot

*) Deze mededeeling werd ons door een belangstellend lid ter kennisneming toegezonden. Wij meenen in den geest van dat lid te handelen door het artikel, een waardig pendant van de *Dordtsche publicatie* van 4 Juli 1801, opgenomen in ons Maandblad van Aug. 1901. in ons blad over te nemen. Red.

Achtbaare ordonneeren en statueeren bij deze: Dat niemand, wie hij ook zij, hetzij Inwoonder dezer Stad, hetzij Vreemdeling, zig binnen deze Stad of Jurisdicte van dien zal mogen geneeren met het toedienen van Geneesmiddelen, en het behandelen van Ziektens en Gebreken, ten zij hij alvorens zig aan het *Collegium Medico-Chirurgicum* zal hebben aangegeven, en tot het exercereen van de Medicinale of Chirurgicale Practijk alhier zal zijn geadmitteerd, veel min dat dezelve, ten dien einde, alhier Zitdagen zal mogen houden, op poene van voor de eerste reize te vervallen in eene Geldboete van vijf en twintig Guldens, voor de tweede reize in eene boete van vijftig Guldens, en voor de derde reize te worden gecorrigeert naar exigentie van zaken ter discretie van Heeren Scheepenen; terwijl voorts aan allen en een iegelijk op het allerernstigsten geinterdiceerd word bij deze, om in deze Stad of Jurisdicte van dien, een of meer Kamers of gedeelten van Huizen te verhuren, of ten gebruik te geven aan zoodanige ongequalificeerde Persoonen, op poene van te vervallen in eene Geldboete van vijftig Guldens, en daarenboven door Heeren Scheepenen verder zodanig te worden gestraft, als naar exigentie van zaken bevonden zal worden te behoren.

En zullen de voorschreeven Boetens komen, voor een derde part, ten profijte van den Heer Officier, voor een derde part ten behoeve van den Aanbrenger, en voor een derde part ten voordeele van de Armen dezer Stad.

Aldus gedaan en gearresteerd bij de Heeren van de Weth der Stad Delft voornoemd, den 30 September 1793, en na het luiden van de Grootte Klok van het Raadhuis, gepubliceert den 3 October daaraanvolgende.

In kennisse van mij Secretaris,
(get.) T. G. MAIZONNET.

Abdysiroop.

Meer dan ooit wordt er tegenwoordig reclame gemaakt voor dit artikel; vandaar dat wij ons genoodzaakt zien er, niettegenstaande wij in het Maandblad van Mei 1902 er reeds tegen gewaarschuwd hebben, nog eens iets uitvoerig tegen op te komen. De stroop heet afkomstig te zijn uit de Abdij van het klooster *Sancta Paulo te Carthagena* en wordt in de advertenties genoemd: „het eenig tot dusverre bekende middel tegen Borst- en Longaandoening, Engelsche ziekte, Asthma, Kinkhoest, Slijmhoest, verouderde en hardnekkige verkoudheden enz., enz.”, terwijl in een boekje, dat over deze stroop handelt, nog verder vermeld staat (‘t is misschien in de advertentie vergeten) klierziekte en de verklaring: „vervangt de levertraan met goed gevolg”. De Abdij heeft haar Generaal-Depôt gevestigd bij L. I. AKKER te Rotterdam, en hare etiketten heel netjes in het Nederlandsch gesteld.

Misschien is dit niet te verwonderen wanneer men leest (wij zagen het in „De Alkmaarder”) dat een concurreerende Abdij, die van *Buckfastleigh* met haar *Benedictijnermiddelen*, (ook een kwakzalversinrichting, men zie ons Maandbl. van Juni 1900) met dikke letters over haar product schrijft: „Deze Geneesmiddelen zijn geen zwendelarij, zooals de verhaaltjes over een klooster *Sancta Paulo te Carthagena*, dat volgens onzen consul aldaar, de heer Spotterno, niet bestaat en die alleen dienen moeten om geneesmiddelen van duistere afkomst er bij de menschen in te werken.”

Nu schatten wij de geloofwaardigheid van de kwakzalvers uit *Buckfastleigh* niet zeer hoog, maar toch bestaat er waarschijnlijkheid, dat deze hun bewering juist is, omdat wij verder, in ‘t aangehaalde Weekblad „De Alkmaarder” lezen: dat wanneer men te Rotterdam in de *Alkemadestraat* komt, (de woonplaats van den Generaal-Depot-houder) de walm van het „Abdijproduct” iemand al tegen slaat.

Zou dus AKKER die Abdij van *Sancta Paulo* gesticht hebben en *Carthagena* in Rotterdam liggen? Onmogelijk is ‘t niet; er wordt wat misbruik gemaakt van namen, die bij sommigen een gevoel van eerbied opwekken, die enkelen als heilig beschouwen, ten einde daardoor de menschen in den waan te brengen, dat ze iets heel wat bijzonders voor zich hebben.

En „wat bijzonders” is de Abdysiroop niet.

In ons No. van Mei 1902 hebben wij al meegedeeld, dat nit het onderzoek van de heeren A. J. WIJNNE, toen te *Middelburg* en H. VAN GELDER te *Haarlem* is gebleken, dat het middel bestaat uit een oplossing van circa 55 proc. suiker (voornamelijk glucose, zooals bij aardappelstroop voorkomt), lichtbruin gekleurd en riekende naar kaneel, bij welke oplossing een beetje salicylzuur is gevoegd. Andere bestanddeelen konden niet worden aangetoond.

Bij een hernieuwd onderzoek, dezer dagen door dezelfde heeren ingesteld, werd behalve vrij salicylzuur, ook de aanwezigheid van een weinig gebonden Salicylzuur (vermoedelijk salicylzure soda, salicylas natricus) aangetoond. De lichtbruine kleur is vermoedelijk van een plantenaftreksel afkomstig; andere werkzame plantenstoffen en looizuur werden echter niet gevonden.

Blijven dus als hoofdbestanddeelen: aardappelstroop met een weinig vrij en gebonden salicylzuur.

Welnu, die aardappelstroop, hoe doelmatig dikwijls om een hoestprikkel te verzachten, zooals b.v. een glas suikerwater of een stukje kandij doet, is geheel onwerkzaam als geneesmiddel bij borst- en longaandoeningen, klierziekte, Engelsche ziekte en andere ongesteldheden, waartegen de Abdysiroop in de advertentie als „het eenig tot dusver afdoend middel” wordt aanbevolen en het toegevoegde beetje salicylzuur en zijn verbinding zullen dit wonder evenmin teweeg brengen. Eveneens zal die toevoeging niet in staat zijn aardappelstroop zóódanig te veranderen, dat het mengsel „levertraan met goed gevolg kan vervangen”. Maar wat die bijvoeging wel kan doen? Zij kan gevaar voor de gezondheid der verbruikers opleveren. In ‘t buitenland is de toevoeging van zelfs zeer kleine hoeveelheden salicylzuur verboden als conserveermiddel voor spijzen en dranken; juist om de schadelijke nevenwerking.

En zoo iets wil men onze kinderen en zieken maar geregeld, zonder medisch advies, laten gebruiken! ‘t Is schandelijk! En dat als een gave uit een Abdij voor te stellen!

Hertkruiden.

„Rheumatiek. Het middel dat Helpt is Hertkruiden”. Zoo zeggen ten minste de leveranciers: VAN DER GIESSEN & Co. te *Haamstede* in hun advertentie en wanneer men een doos van die kruiden koopt dan komt men er nog meer van te weten. „Vluch als een hert week alle smert” leest men op de doos en verder:

„Bij nauwkeurig gebruik volgens voorschrift, is in bijna alle gevallen genezing zeker, terwijl zelfs in de allerergste gevallen groote verlichting van pijnen altijd het gevolg is. Men neme de proef met dit zuiver plantaardig en heilzaam middel.

Eischt steeds het handelsmerk „Een loopend Hert” en wacht U voor iets anders.”

De heer BIERHAALDER te *Baarn*, die ‘t middel voor ons onderzocht, vond dat het bestond uit het kruid van *brandnetels*, anders niets. Ja, toch nog wat. Het zuiver plantaardig product kon door een vegetariër niet zonder gewetenswroeging worden gebruikt; het bevatte nog talrijke mijten; dus erg versch waren de kruiden niet.

Brandnetels tegen rheumatiek is een van ouds bekend huismiddel, maar dat volgens ondervinding meestal niets uitwerkt. Ook is de firma uit *Haamstede* niet de eenige, die er op kwakzalverachtige wijze geld tracht uit te slaan; in ons Maandblad van December 1896 hebben wij al meegedeeld dat de eveneens „beroemde” *Van Zalm's Kruiden*, ook tegen rheumatiek aanbevolen, uit brandnetels bestonden.

Maar wij moeten toegeven VAN DER GIESSEN & Co, pakken de zaak op grootsche wijze aan; maar trouwens men mag ook wel wat moeite doen om voor 250 gram oude, met mijten bedeelde brandnetels de som van f 1.50 te krijgen. Mooi is het „Eischt steeds het handelsmerk” in de advertentie, alsof die brandnetels iets anders waren dan de gewone gedroogde plant. Of zou ‘t om de mijten te doen zijn?

Bij het pakket is nog een briefje gevoegd, luidende: „Ieder gebruiker van dit heilzame middel wordt verzocht, zijne bevinding ons per brief mede te deelen.”

Dat is ongetwijfeld om de noodige hoeveelheid

attesten te krijgen, die bij de exploitatie van zoo'n middel behooren. Nu, wij hebben ons bevinden hierboven medegedeeld — al is ‘t ook niet per brief.

Of dit attest de firma genoeg zal doen?

Dat is de vraag niet, maar wel of ‘t publiek uit onze waarschuwing nut zal trekken.

Haemorrhoids van Dr. Boes & Co.

De volgende advertentie kon men voor eenigen tijd in onze bladen lezen:

„Haemorrhoiden geneest zeker en zonder pijn, het wonderbaarlijke „Haemorrhoids” van Dr. Boes, wettig gedeponeerd. *Ontelbare dankbetuigingen.* Pappelkn. Wollset g. 7b Bleiessig, Tannin aa 5 pCt. f 2.—. Dr. BOES & Co., Markgrafenstr. 99 Berlin 6.”

Men moet toch zeggen dat het zeer menschlievend is van dien Dr. BOES & Co. geld uit te geven voor een advertentie, waarin zij het voorschrift van hun wonderzalf zoo maar gratis aan ‘t publiek verstrekken en het dus in de gelegenheid stellen zelf dit „wettig gedeponeerde” middel te laten bereiden. Want wie zou nu zoo dwaas zijn de zalf uit Berlijn te laten komen?

Men zou, aldus oppervlakkig redeneerende, vermoeden, dat men hier met geen geheimmiddel, ook met geen kwakzalversmiddel te doen had, maar bij een beetje nadenken moet men toch wel tot andere inzichten komen.

‘t Is toch gemakkelijk in te zien, dat de firma BOES & Co. er een handelszaak van maakt, dat zij niet zonder doel „het wonderbaarlijk Haemorrhoids” de eigenschap toeschrijven van zeker en zonder pijn te genezen en dat zij adverteeren alleen in ‘t vooruitzicht koopers voor hun zalf te lokken.

Maar waarom dan dat openbaarmaken van de samenstelling?

Wacht eens even! Dat lijkt meer dan het is. Daargelaten nog de fouten in de benamingen (waarvan de schuld vermoedelijk ligt aan den vertaler van de duitsche annonce) en de wijze van voorschrijven, die zoo weinig duidelijk is, dat een Nederlandsch apotheker met de gereedmaking verlegen zou zitten, valt er op de opgave zelve vrij wat aan te merken. De heer M. F. DE JONG, apotheker te Rotterdam, had de welwillendheid de zalf voor ons te onderzoeken en wat vond hij?

Populierzalf met lanoline (wolvet) bereid en verder een weinig lood, nog geen procent, aan vetzuren gebonden; vermoedelijk was dus loodpleister toegevoegd. Dat moest dus de 5 % Bleiessig (loodazijn) uit de advertentie vertegenwoordigen, terwijl de tannine (looizuur), die er ook voor 5 % in aanwezig moest zijn, in ‘t geheel niet kon worden aangetoond.

De opgave van de samenstelling, in de advertentie, is dus bezijden de waarheid en nu verschijnt de welwillende mededeeling in een gansch ander daglicht. ‘t Is om de menschen te paaien, hen te doen gelooven dat hier geen geheimmiddel in ‘t spel is en aldus hun vertrouwen op te wekken. Dat vertrouwen zal, hopen wij, nu wel in wantrouwen overgaan, nu men ziet welke middelen er worden gebezigd om het publiek te bewegen de „wonderbaarlijke zalf” aan te koopen. Zou, men heeft het recht dit te vragen, de bewering van BOES & Co., dat de zalf „zeker en zonder pijn geneest”, niet even dicht bij de waarheid staan als de opgaaf van de samenstelling, of liever even ver er van af?

Maar, zal men zeggen, men kan het toch altijd probeeren en een zalf laten gereed maken volgens het opgegeven recept.

Dat zou de firma o. i. gaarne zien; want een zalf, volgens dit voorschrift uit oude, bekende geneesmiddelen bereid, (waarvan vroeger ook wel sommige door geneesheeren tegen aambeien werden voorgeschreven) zal geen zekere genezing aanbrengen. Misschien zal in ‘t begin eenig succes worden verkregen, maar blijvend zal het niet zijn... en het gevolg is gemakkelijk te raden. Men zal zich wenden tot het oorspronkelijk adres... en de vogel is geknipt.

Voor 2 gulden krijgt men een „echt” potje zalf, „wettig gedeponeerd”, en men laat ‘t niet bij ‘t ééne potje.

En zal men dan baat vinden? Wij voorspellen van niet; het mengsel, zooals het zich bij het

scheikundig onderzoek getoond heeft, zal geen heil brengen.

Het Keely-tehuis voor drankzuchtigen.

Een aanmaning tot voorzichtigheid.

In *De Huisvriend* van 16 Mei is een artikel opgenomen getiteld: „Het vraagstuk over alcoholisme. Bestaat er genezing voor?“, waarin die vraag bevestigend werd beantwoord.

En wel is die genezing te vinden in het *Keely-tehuis* te Londen, van welk huis en de behandeling die men daar ondergaat, een ongenoemd Engelsch tijdschrift een beschrijving heeft gegeven dat vertaald, en met illustraties uit het oorspronkelijke voorzien, onder den boven aangehaalden titel aan de lezers van *De Huisvriend* wordt aangeboden.

Het zij verre van ons zelfs een oogenblik er aan te twifelen dat de Redactie van *De Huisvriend* gemeend heeft een goede daad te verrichten door de plaatsing van dit stuk, maar bij nalezing van het artikel is wel de vraag bij ons gerezen: heeft de Redactie wel voorzichtig gehandeld door zonder nader onderzoek — want daarvan blijkt niets — alles voor juist aan te nemen, wat in het Engelsche tijdschrift wordt meegedeeld en dit aan de lezers voor te leggen?

Men zal ons toegeven, dat de plaatsing in een blad als *De Huisvriend*, een enorme reclame is voor het Keely-tehuis en nu rijst bij ons twijfel of die reclame verdiend is.

Terstond voegen wij er bij dat 't niets meer dan twijfel is, positief weten wij niets. Maar 't is ons opgevallen, dat alles wat tot nu toe door bekende, ter goeder trouw zijnde bestrijders van het alcoholmisbruik gedaan werd, als ondoelmatig wordt ter zijde gesteld, terwijl daarentegen de *Keely-behandeling* als het *eenig doeltreffend middel* wordt aanbevolen. Dit geeft te denken.

Wel is waar wordt van de behandeling en het aangewende geneesmiddel *geen geheim* gemaakt, maar juist het geneesmiddel stelt ons niet erg gerust. Het is een *chloride van goud en sodium*, een praeparaat, dat ook hier te lande niet vreemd is — het staat in onze pharmacopee — en dat, als wij ons goed herinneren, al meermalen tegen drankmisbruik is aanbevolen. Van 't goede resultaat is ons echter niets ter oore gekomen.

Men versta ons wel; wij keuren de zaak niet af, dat kunnen en willen wij niet, omdat wij te weinig van haar weten, maar wij hebben in haar niet zoo veel vertrouwen als de redactie van *De Huisvriend* blijkbaar bezit. Integendeel, wij zouden ieder, die door lezing van het artikel in het genoemde tijdschrift neiging mocht gevoelen zich te stellen onder behandeling van het *Keely-tehuis*, ernstig waarschuwen: Wees voorzichtig; raadpleeg eerst uwen geneesheer en die personen hier te lande — ze zijn bekend genoeg — die zich het lot der drankzuchtigen met toewijding en zoo geheel belangeloos aantrekken!

Voorschriften van den Hamburger Senaat betreffende den verkoop van geheimmiddelen en andere dergelijke geneesmiddelen.

Vanwege den Senaat is het volgende bevolen:

§ 1. Betreffende den verkoop van de middelen, in bijlage A en B genoemd, worden de onderstaande voorschriften gegeven; de aanvulling van de bijlagen blijft voorbehouden.

§ 2. De flesschen, potjes enz. en de papieren waarin zij verpakt zijn, moeten voorzien zijn van een opschrift, dat den naam van het middel en dien van de firma van den fabrikant duidelijk aangeeft. Bovendien moet daarop melding worden gemaakt van de firma die het middel aflevert en van den verkoopprijs. Deze bepaling geldt niet voor den groothandel.

Het is verboden op de fleschjes enz. of op de papieren waarin deze verpakt zijn, aanbevelingen, attesten van verkregen genezingen of dankbetuigingen, waarin aan het middel een geneeskrachtige of voorbehoedende werking wordt toegeschreven, te plaatsen of dergelijke aanbevelingen bij de uitreiking van het middel af te geven.

§ 3. De apotheker is verplicht zich zekerheid te verschaffen in hoeverre op deze middelen de voorschriften omtrent de afgifte van sterk werkende geneesmiddelen van toepassing zijn.

De in bijlage B opgenomen middelen, evenals die van bijlage A, voor zoover de apotheker omtrent deze laatste zich niet kan vergewissen dat zij vrij in den handverkoop zijn toegelaten, mogen slechts op voorschrift van een geneeskundige, tandmeester of veearts — in 't laatste geval alleen bij het gebruik voor dieren — worden afgeleverd.

Voor een herhaalde afgifte is steeds een nieuw recept verplichtend.

Op deze middelen moet het opschrift zijn aangebracht: „Slechts op voorschrift van een geneeskundige af te geven“.

§ 4. Het aankondigen in het openbaar van de middelen van bijlage A en B is verboden.

§ 5. Deze bepalingen treden in werking op 1 Januari 1904.

§ 6. Overtreding daarvan wordt gestraft met 150 Mark boete of overeenkomende hechtenis.

Bijlage A bevat de namen van 90 geheimmiddelen, waaronder wij er 46 telden, waartegen voor en na door ons Maandblad is gewaarschuwd. Enkele daarvan willen wij hier nog eens opnoemen: *Asthma-poeder van Schiffmann, Zematone, White's oogwater, Bromidia van Battle & Co., Breukzalf van Reimanns, Elixir Godineau, Lück's gezondheidskruidenhonig, Glanduleen, Homeriana, Kruidenwijn van Ulbrich, Liqueur van Dr Laville, Pain-expeller, Warner's Safe Cure, Richter's Sassaparillian, Beroertewater van Weissmann, Brand's Zwitsersche pillen en Taroline-Capsules.*

Bijlage B bevat o. m. de namen van *Locher's antineon, Noortwijk's diphteritis-middel* en de z.g. *electro-homoeopatische middelen van graaf Mattei.*

Servië ons, Nederland, vooruit.

* De Servische minister van Binnenlandsche Zaken, waarschijnlijk dezelfde die onlangs vermoord werd, heeft in het begin van dit jaar een verbod uitgevaardigd op den invoer van zogenaamde electromagnetische kruizen, zich daarbij steunende op verschillende artikelen der wet, regelende de openbare gezondheid en het toezicht op de volksgezondheid van het jaar 1881. Het drietal artikelen luidt als volgt:

- I. De invoer, het in voorraad houden, aanprijzen en de verkoop van electromagnetische kruizen, wier volstreekte werkeloosheid tegen ziekelijke aandoeningen, van welken aard ook, bewezen is, is verboden.
- II. Apothekers, drogisten of welke andere handeldrijvende ook, mogen geene geneesmiddelen adverteeren, noch hun heilzame werking bekend maken in andere dan uitsluitend geneeskundige vakbladen.
- III. Overtredingen worden vervolgd en gestraft overeenkomstig de bestaande wetten.

Belgrado, 29 Januari 1903.

De Minister van Binnenl. Zaken
W. M. THODOROWITZ.

BOEKBESCHOUWING.

Hygienische Vlugschriften.

Bewerkt door **Dr. H. Pinkhof.**
No. 3. *Een gezonde spijsvertering.*

Even als in de twee voorafgaande, geeft Dr. PINKHOF ook in het derde boekje op zeer bevattelijke wijze eenige wenken, waarvan de kennisneming voor iedereen nuttig is. Thans is de spijsvertering aan de beurt of liever de voorzorgen die men heeft in acht te nemen en tevens hetgeen men moet laten om tot een doelmatige vertering van het voedsel te geraken.

In ons blad mogen wij de aandacht vestigen op wat Dr. P. o. a. over purgeermiddelen schrijft: „Vooral moet men oppassen voor de purgeermiddelen, die in de Couranten worden aangeprezen. „Dat zijn dikwijls sterk prikkelende stoffen, wier gebruik, zoo het eenigen tijd wordt voortgezet, „een slependen ontstekingsstoestand van het darmkanaal veroorzaakt, die nog grootere stoornissen „tengevolge heeft, dan vóór het gebruik dezer „middelen bestonden. De vraag, of men van een „purgeermiddel mag gebruik maken en welk middel men zal gebruiken, moet men in ieder geval „door den arts laten beantwoorden.“

Het werkje zal zeker zijn weg vinden, even als

zijn twee voorgangers, waarvan van n°. 1 reeds een 3e duizend en van n°. 2 een 2e duizend is verschenen. Om gelegenheid te geven deze vlugschriften in grooten getale te verspreiden, heeft de uitgever zich bereid verklaard aan sommige Bestuurders van Vereenigingen, Directies van inrichtingen van Onderwijs enz., bij bestelling van minstens 25 Exemplaren, nog een vermindering op den zeer geringen prijs van 20 ct. toe te staan.

RECHTSZAKEN.

De rechter in het kantongerecht Rotterdam I heeft veroordeeld:

Tot f 25 boete, subs. 5 dagen hechtenis A. B., masseur, aldaar, omdat hij in zijn woning aan den Stationsweg, terwijl hij niet toegelaten was tot de uitoefening van het beroep van geneeskundige, waartoe de wet toelating vordert, buiten noodzaak dat beroep als bedrijf heeft uitgeoefend. Hij heeft S. de L., die zijn hulp inriep tot herstel van een pijnlijke aandoening in het rechterdijbeen, ter genezing daarvan eenige malen gemaseerd, en daarvoor honorarium in geld ontvangen, zonder dat het noodzakelijk was dat de beklagde zijne hulp verleende. (N. R. Ct.)

Voor denzelfden rechter stond terecht Louis Joseph Boesnach, oud 35 jaar, wonende te Amsterdam, beklagde dat hij in de maand Februari 1903 in het vegetariërs-hotel, terwijl hij niet toegelaten was tot het uitoefenen van het beroep van geneeskundige, waartoe de wet een toelating vordert, buiten noodzaak, dat beroep als bedrijf heeft uitgeoefend, door het 3-jarig kindje Christina Bennis, een kind dat lijdende was aan asthma, althans aan eenige ongesteldheid, eenige malen ter genezing daarvan, te onderzoeken, en voor dat kind een bepaalden leefregel en bepaalde voeding, lauwe zitbaden en lauwe natte omslagen om de borst voor te schrijven en daarvoor een belooning in geld te ontvangen, zonder dat het noodzakelijk was dat hij, bekl., zijn hulp verleende. Bij de overgelegde stukken is ook het *Rotterdamsch Nieuwsblad*, waarin de advertentie voorkomt van dr. L. J. Boesnach. Bekl. erkent die advertentie geplaatst te hebben. Ook geeft hij toe, ondanks dat dr. voor zijn naam, niet tot uitoefening der geneeskunde bevoegd te zijn. Maar — zegt hij — ik heb mij daaraan ook niet schuldig gemaakt. Mijn doel is ongezonde menschen gezond te maken door het voorschrijven van goede leefregels, maar nooit door het gebruik van geneesmiddelen, dus alleen door de natuurlijke geneeswijze. Kantoor: Volgt u de methode van Pastor Kneip? Bekl.: Ik volg verschillende methodes en wel de nieuwste tegen alle ziekten en kwalen.

Juffr. Bennis had bekl. voor het eerste consult f 2 en voor de volgende f 1.50 gegeven; hij heeft echter niets gevraagd. Bekl. had gezegd dat het kind ook veel fruit moest eten en veel in de lucht moest zijn.

Dr. Droogleever Fortuyn zegt, dat hetgeen bekl. voor asthma heeft voorgeschreven niet als gezondheidsmaatregel kan beschouwd worden, maar integendeel schadelijk kan werken. Het O. M. acht het ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen en vraagt veroordeeling tot f 300 boete subs. 10 dagen.

Uitspraak later.

(Rott. Nieuwsbl.)

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden zijn toegetreden: de Gezondheidscommissie te Sneek; de Afd. *Zeeuwisch-Vlaanderen O. D.* der Ned. Maatschappij t. bev. d. Geneeskunst.

F. v. R., uitgever te A. De twee andere boekjes, ons ter aankondiging toegezonden, houden geen verband met de onderwerpen, die in ons blad worden behandeld.

F. v. A. te N. Wij danken u zeer voor het gezondene, waarvan wij gaarne gebruik hebben gemaakt.

K. S. te R. Wij lezen uwe artikelen met veel belangstelling; het spijt ons echter dat wij ze in ons blad niet kunnen plaatsen. Zeker is het ons doel het algemeen welzijn te helpen bevorderen, maar van ons standpunt trachten wij dit te doen door de bestrijding van de kwakzalverij. Wat buiten dat doel valt behoort in ons blad niet thuis.

Misschien zou het *Tijdschrift voor Sociale Hygiëne* een betere plaats voor uwe zoo goede opmerkingen zijn.

Veritas te A. In 't Maandblad van April j.l. hebben wij u reeds medegedeeld dat wij uw „Ingezonden stuk“ niet zonder uwen naam konden plaatsen en zelfs hebben wij toen de plaatsing, al was 't stuk ondertekend, afgeraden. Gij zoudt met den strafrechter kunnen kennis maken. Wij ondervinden het telkens dat men, al bedoelt men 't nog zoo goed, niet alles mag zeggen wat men wil.

Uit het gezonden Maandblad zal het u gebleken zijn dat wij een onderzoek van de middelen van *James W. Kidd* onnoodig achten. Ook zonder dat onderzoek zijn wij overtuigd, dat wij hier met een gevaarlijken kwakzalver te doen hebben. Wij raden u dus sterk af bij hem hulp te zoeken; 't is om uw geld te doen.

— Voor de toezending uit 's Gravenhage van de circulaires betreffende *Koko, Serravallo's Kinawijn* enz. betuigen wij onzen dank.

Postwissels ontvangen van A. H. te A., L. P. D. te 's-H., C. M. H. te V., Mr. E. v. L. te 's-H., mej. S. V. te A.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam. Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg. A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 685.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

IN H O U D:

Hoofdartikel: De „Societeit Harlemensis”; het doel van den wetgever tegengewerkt.

Berichten: Publicaties van den gezondheidsraad te Karlsruhe over het Instituut „Novavita” en over Mahler te Voorburg — Een concurrent van het Staphorster boertje te Suameer. — Automatische doctoren. — Kwakzalvers-advertenties worden slecht gelezen. — De Duitse wetgeving tegen de kwakzalverij. — The State Medical Institute verhuisd. — De „natuurgeneeskundige” Jacobi veroordeeld.

Mededeelingen van verschillenden aard: Pazo-zalf — Glanduleen. — Sanosine. — Abdijsiroop. — Kwakzalvers-advertenties. — Kwakzalverij en verkiezing.

Ingezonden: Een verdediging van Dr. Boesnach.

Boekbeschouwing: Dr. H. Pinkhof, Hygiënische vlagschriften No. 4.

Correspondentie.

Het doel van den wetgever tegengewerkt.

„Bij akte, den 19den Augustus 1903, voor den Notaris G. C. MEERENS, te Haarlem verleden, is tusschen de Heeren JOHAN JACOB GÖPPINGER, KLAAS VAN EDEN en HENDRIK SANT, allen Drogist, de beide eersten te Haarlem en de laatste te IJmuiden woonachtig, aangegaan eene vennootschap, ten doel hebbende den handel en import van buitenlandsche en den handel in binnenlandsche geneesmiddelen, onder den naam van „Societeit Harlemensis, tot import van buitenlandsche en handel in binnenlandsche geneesmiddelen „Firma GÖPPINGER, VAN EDEN en SANT”, gevestigd te Haarlem, de vennootschap is aangegaan voor tien jaren, ingegaan 1 Juli 1903 en daarna van jaar tot jaar, zoolang niet zes maanden te voren opzegging is gedaan.

De Heer GÖPPINGER zal alleen de teekening der Firma hebben en deze mogen verbinden tot alle zaken de vennootschap betreffende”, enz.

De hierboven geplaatste advertentie geeft ons aanleiding om voor de zooveelste maal enkele woorden te wijden aan den verkoop van geneesmiddelen door onbevoegden. Zooals bekend is, staat de verkoop in 't groot, n.l. boven zekere hoeveelheid, aan iedereen in Nederland vrij, al betreft het ook de zwaarste vergiften. De groothandel mocht niet belemmerd worden. Anders is het met den verkoop in 't klein; dezè wordt niet zoo zeer als handel beschouwd, maar als verstrekking tot geneeskundig doel en is daarom aan beperkende bepaling onderhevig. Slechts zij, die door afgelegde examens de bewijzen hebben geleverd van voldoende voorbereiding en bekwaamheid zijn, en dat nog wel onder voortdurende contrôle, tot dien verkoop bevoegd. En dit is zeer juist van den wetgever gezien. Het publiek weet van den aard en de samenstelling der medicijnen niets af, het is geheel overgeleverd aan hem, die ze bereidt en verkoopt en nu is er voor gezorgd, dat dit met vol vertrouwen kan geschieden. Elk apotheker (daar, waar geen apotheker gevestigd is, treedt de geneeskundige in zijne plaats) kan of moet weten, dat 't geen hij als

geneesmiddel verstrekt, van deugdelijke en juiste samenstelling is. *Geheimmiddelen* en *specialités*, die onder cachet van den vervaardiger worden verkocht, vallen niet onder deze rubriek; daarvoor kan hij niet instaan, wat de samenstelling betreft; hij mag ze dus niet afleveren. En daar diezelfde middelen ook door onbevoegden niet mogen worden verkocht wanneer zij minder dan een betrekkelijk groote hoeveelheid van een geneesmiddel (voorkomende op de bekende lijst C) bevatten, is daardoor in theorie de verkoop van kwakzalversmiddelen bij ons te lande zeer beperkt.

Hoe 't echter in de practijk toegaat, behoeven wij niet te zeggen.

Laat ons nu, na deze beknopte uiteenzetting, de advertentie, hierboven opgenomen, nog eens nagaan. De firmanten van de „Societeit Harlemensis”, zich noemende „drogisten”, ofschoon geen hunner in 't bezit is van het diploma van *drogist*, dat sedert 1865 niet meer is uitgereikt, geven te kennen, dat hun vennootschap ten doel heeft „den handel en import van buitenlandsche en den handel in binnenlandsche geneesmiddelen”. Wanneer die handel zich nu bepaalt tot den z.g. „groothandel”, wanneer de heeren geen *geneesmiddelen* verkoopen beneden de hoeveelheid voorkomende op lijst C, dan is daar, bij onze tegenwoordige wetgeving, niets tegen te zeggen. Maar zoodra deze beperking niet in acht wordt genomen en de geneesmiddelen in 't klein worden afgeleverd, gaan de firmanten hun bevoegdheid te buiten, al zijn ook sommigen hunner, zoo niet allen, geëxamineerd als apothekersbediende.

En nu bestaat er bij ons wel vrees dat het niet bij den groothandel zal blijven en verder, dat de *geïmporteerde* geneesmiddelen niet allen juist den naam van *geneesmiddelen* mogen dragen. De heer GÖPPINGER n.l., die, volgens de advertentie, wel de hoofdpersoon in de combinatie schijnt te zijn, is lang niet vreemd aan den verkoop van z.g. geneesmiddelen in 't klein; telkens kan men van hem advertenties lezen, waarin vooral buitenlandsche middelen, geheimmiddelen en *specialités*, ten verkoop worden aangeboden, niet in 't groot maar per stuk. Maar bovendien hebben wij thans voor ons een circulaire, gedateerd ult. Juli 1903, waarin de *Societeit Harlemensis* een fransch middel, de *Anti-Plurielpillen* aanbeveelt op een wijze, die veel op die van de kwakzalvers gelijkt. Het middel zelf buiten bespreking latende, (het beweegt zich op het gebied van het Nieuw-Malthusianisme, waarmee wij ons in ons blad liever niet bezig houden) laten wij een deel van die circulaire hier volgen, opdat onze lezers zelven kunnen oordeelen:

„'t Is een inwendig geneesmiddel, dat op een eigenaardige natuurwet is gebaseerd. Hierbij komt nog dat het middel geheel onschadelijk werkt.

„Daar de uitwerking der pillen, mits volgens voorschrift aangewend, absoluut succes heeft, is dit een middel dat eenmaal gekocht en gebruikt, door zijn eenvoudigheid en zijne afdoende werking steeds

gevraagd zal worden. M. a. w. een klant gewonnen, wordt niet meer verloren.

„De verkoopprijs der flacons is op f 2.50 gesteld, de inkoopsprijs is f 1.80 per flacon.

„Op aanvraag worden de eerste 6 flacons in depot gegeven, daarna wordt bij minstens 10 flacons *onder rembours* verzonden.

„Op groote schaal zal reclame gemaakt worden in verschillende groote- en volksbladen met vermelding der *depôthouders*. *)

Zoo U op bovenstaande reflecteert, verzoeken we uw aanvraag te richten aan

SOCIETEIT HARLEMENSIS TOT IMPORT VAN
BUIENLANDSCHE EN HANDEL IN BIN-
NENLANDSCHE GENEESMIDDELEN ge-
vestigd te Haarlem.”

Wij kunnen nu niet uitmaken of door den verkoop van slechts 10 flacons groot- of kleinhandel wordt gedreven of art. 30 der wet, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst wordt overtreden, omdat wij de samenstelling van het middel niet kennen, maar *wel* willen wij er op wijzen, dat door de handeling van de „Societeit” het goede doel van den wetgever, dat beoogt: het, ter zake onwetende publiek geneesmiddelen te verschaffen, waarin het volkomen vertrouwen kan en mag stellen, rechtstreeks wordt tegengewerkt. Een fransch middel, in de wijze van aanbeveling in niets verschillend van de gewone kwakzalversmiddelen wordt door haar in den handel gebracht. Wederverkoopters zullen zeker gevonden worden en koopers ongetwijfeld ook.

Dit is 't begin; wat zal er verder volgen?

Is daar dan niets tegen te doen? Zeker; wanneer het blijkt dat deze, of volgende middelen (wij verwachten er zeker meer) stoffen bevatten, voorkomende op lijst C en in minder hoeveelheid dan op die lijst is aangegeven, dan kunnen de verkoopters vervolgd worden wegens overtreding van art. 30 bovengenoemd en tot een geldboete worden veroordeeld; hechtenis bij herhaling van het misdrijf wordt bijna nooit toegepast.

Reeds meermalen hebben wij echter aangetoond, dat deze wijze van vervolging omslachtig en — wegens de meestal geringe opgelegde boete weinig doeltreffend is.

Er moet meer gedaan worden zal het algemeen welzijn eenige waarborg worden geboden. Verbod aan onbevoegden van het adverteeren van de te koop aangeboden middelen met opsomming van de kwalen waartegen zij heeten te helpen, verbod van het rondzenden van brochures of circulaires met aanbeveling van middelen tegen kwalen, verbod aan dezelfde van het ten verkoop in voorraad hebben of uitstellen van de middelen bovengenoemd, dat zal tenminste iets helpen; daarnaar hebben wij al zoolang gevraagd.

Zoolang deze weg niet wordt opgegaan zullen

*) Wij cursiveeren.

handelsvennootschappen als de *Societeit Harlemensis* meer en meer optreden en zal de benadeeling van de volksgezondheid en volkswelvaart daarmee gelijken tred houden.

BERICHTEN.

Publicaties van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. Het Berlijnsche Instituut voor Zuurstofbehandeling „*Novavita*” maakt in den laatsten tijd markt-schreeuwerige reclame in schijnbaar wetenschappelijk gestelde brochures en dagbladartikelen voor zijn „Novozon-zuurstof-behandeling” volgens de methode van Dr. med. Hinz.

Van de Novozon-praeparaten (zuurstof-voedingspraeparaten) wordt meegedeeld, dat zij de beste resultaten hebben opgeleverd bij een groot aantal van de meest verschillende ziekten, dat zij het bloed een groot weerstandsvermogen verleenen en daardoor het lichaam voor besmettelijke ziekten behoeden.

Wie zich tot het Instituut om inlichtingen wendt, ontvangt een vragenlijst ter beantwoording en moet een monster urine ter onderzoek inzenden. Reeds dikwijls hebben wij er op gewezen dat een dergelijke behandeling per brief tot de grootste misvattingen en dwalingen aanleiding moet geven en derhalve door nauwgezette geneesheeren nooit wordt in praktijk gebracht.

Het onderzoek van de Novozon-praeparaten had het volgende resultaat:

I. Novozon-eiwit bestaat uit een mengsel van maïsmeel, ten deele in dextrine omgezet, magnesiumperoxyde en melksuiker.

II. Opbruiscende Novozon heeft dezelfde samenstelling en bevat bovendien nog de bestanddeelen van bruispoeder.

III. Novozon-pepsine bevat de bestanddeelen van I en pepsine.

Bij het gebruik van deze praeparaten kunnen zich wel is waar door de inwerking van de verteringssappen op het magnesiumperoxyde kleine hoeveelheden waterstofperoxyde, resp. actieve zuurstof, vormen, maar daarvan kan geen geneeskrachtige werking bij ongesteldheden of een voorbehoedende werking bij besmettelijke ziekten worden verwacht. Daarentegen beloopt de kosten 16,50 Mark.

Het Instituut „*Novavita*” is derhalve alleen een handelsonderneming met het doel de ziekten te exploiteeren, waartegen dringend gewaarschuwd wordt.

Karlsruhe, 21 Juli 1903.

Door annonces in de dagbladen biedt een zekere Julius Henschel weder inlichtingen aan omtrent de genezing van zijn zoon van vallende ziekte, kramp en zenuwlijden. Wie hierop schrijft, wordt verwezen naar D. MAHLER te Voorburg (Nederland). Op verzoek ontvangt men van dezen poeders en een zalf, die de bovengenoemde ziekten binnen 3 dagen, zonder instorting, heeten te genezen.

Uit vroeger door ons verrichte onderzoekingen is gebleken dat de poeders bestaan uit den tot poeder gebrachten wortel van *Bijvoet* (*Artemisia vulgaris*) en de zalf uit vet, kamfer en poeder van kaneel. De bijvoetwortel is wel een oud, vroeger ook in gebruik geweest volksmiddel tegen allerlei krampaanvallen, bij werkelijke vallende ziekte is hij echter, even als de zalf, werkeloos.

Dewijl Mahler, volgens vroegere ervaringen, zich voor de beide middelen het enorm hoge bedrag van 30 Mark laat betalen, zoo wordt bij deze tegen het aanschaffen der middelen opnieuw en uitdrukkelijk gewaarschuwd.

Karlsruhe, 8 Augustus 1903.

Het Staphorster boertje heeft in den laatsten tijd een tegenhanger gekregen in een collega, resideerende te Suameer. Door een zijner patiënten vernamen we, dat er gemiddeld op vijf dagen der week, (des Zondags en Vrijdags wordt geen consult gegeven) wel tachtig personen zijn hulp komen inroepen, afkomstig van heinde en verre, zelfs uit Den Haag. De methode van onderzoek, die deze Aesculaap er op na schijnt te houden, verschilt blijkbaar weinig van de gewone.

Als medicamenten dienen, volgens onzen zegsman, veelal karnemelk met bruine of witte suiker.

Op de vraag naar de kosten van behandeling, antwoordt het boertje, dat deze nihil zijn, zoodat hierin weinig verschil valt op te merken met andere soortgelijke specialiteiten. (Tel.)

Automatische doctoren. Op Nederlandsche stations kan men sedert eenigen tijd vreemdsoortige automaten bewonderen. De automaat stelt een onderwetschen arts voor met een pruik op het hoofd. Het lichaam van den dokter is voorzien van een aantal openingen en boven elke opening zijn met enkele woorden de verschillende symptomen van een bepaalde ziekte geschilderd. Werpt men nu in een van deze openingen een geldstuk, zoo krijgt men een recept, dat voor de betreffende ziekte een goed geneesmiddel geeft. — Aldus eene mededeeling van het *Zeitschrift d. alg. Oesterr. Apoth. Ver.* 41, 1903 p., 861, overgenomen

uit de *Aertzl. Centr. Ztg.* n°. 28. *) Het blad vraagt verder, of de Nederlandsche medici zich de concurrentie van deze metalen collega's zullen laten welgevallen.

Nu is het zeer twijfelachtig of het bericht in het Weener blad, voor zoover het betrekking heeft op metalen artsen, geplaatst aan de stations, juist is. Als zinnebeeldige voorstelling voor den steeds meer en meer toenemenden bloei van den handel in specialités, waarbij dus ook de levende automaat pharmacaceutischen arbeid voorkomt, is het bericht niet onaardig en wat dan de vraag betreft of de medici deze concurrentie, deze automatische medicatie niet krachtig tegengaan, hierop is ten deele een gunstig antwoord te geven. Ook van medische zijde wordt krachtig tegen het specialitémisbruik gestreden, maar toch zijn er sommige medici in en buiten Nederland, die gaarne van den automaat gebruik maken. Het voorwerp, dat den automaat in werking stelt, is dan een receptenpapiertje met den naam van de gewenschte specialité en den eisch „in oorspronkelijke verpakking.” (*Ph. Weekbl.*)

*) Dit verzinsel is niet nieuw; in ons No. van Augustus 1895 namen wij al zoo'n verhaaltje uit Duitse bladen over. *Red. Mbl.*

Een nieuwe ziekte. „In eene der geheimmiddelen-advertenties, welke men haast nooit heelemaal uitleest, zagen wij toevallig, dat het aangeboden middel ook uitstekend is tegen „verkauwdheid”. Wat dat wel mag zijn?”

Deze mededeeling, overgenomen uit het *Nieuws van den Dag* van Donderdag 6 Augustus 1903, blz. 10, is minder merkwaardig om de onjuiste spelling van verkoudheid, dan wel om de mededeeling, dat de talrijke kostbare berichten in dit en andere dagbladen over pinkpillen, pastilles Poncelet en dergelijken opgenomen, haast nooit heelemaal uitgelezen worden. Een verblijvend verschijnsel voor hen, die het wel meenen met de volksgezondheid en een waarschuwing voor de reclame-makers. (*Ph. Weekbl.*)

De nieuwe Duitse wetgeving tegen de kwakzalverij. De voorschriften van den Hamburger Senaat betreffende den verkoop van geheimmiddelen enz., met een uittreksel uit de daarbij behorende bijlagen A. en B. — bevattende de namen der middelen wier verkoop aan beperkende bepalingen zijn onderworpen — hebben wij in ons vorig No. opgenomen.

De bondsraad van het Duitse rijk heeft een gelijk-luidend wetsontwerp aan de bondsregeringen aangeboden en het is te verwachten, dat het voorbeeld van Hamburg spoedig in geheel Duitschland zal worden nagevolgd. Zooals te begrijpen is, wordt het ontwerp in de Duitse medische en pharmacologische vakbladen en ook in andere kranten, min of meer uitvoerig besproken, waartoe wij echter het zwijgen kunnen doen omdat de gemaakte opmerkingen zich te veel op Duitsch-wetgevend gebied bewegen. Belangrijk echter, ook voor ons, is de gevolgtrekking die het *Posener Tgbl.* maakt, n.l. dat de openbaar gemaakte lijsten — waarvan binnen niet al te langen tijd een uitbreiding wel niet zal uitblijven — voor de pers van groot gemak zijn, omdat men thans duidelijk weet welke advertenties van geneesmiddelen mogen worden opgenomen en welke niet. Altijd in de Duitse bladen!

The State medical Institute gaat maar steeds door met zijn aanlokkende aanbiedingen. Thans kunnen wij de geneesmiddelen, die vroeger 25, 15 en 10 gulden kostten voor f 7.50 krijgen. Wij mogen echter niet verhehlen dat ons ook al een aanbod van 5 gulden is gedaan. (Men zie de Maandbladen van Aug. 1902 en van Febr. 1903) Thans worden wij tevens verblijd met de volgende

„Belangrijke mededeeling.

„The State Medical Institute van Fort Wayne, Ind., is verplaatst naar 306—308 Prospect St. Cleveland, Ohio, Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

„Toen de State Medical Institute eenige jaren geleden te Fort Wayne werd opgericht hadden wij gedacht die stad de noodige hulp zou kunnen bieden, om brieven en medicynen spoedig over Amerika en het buitenland te kunnen bezorgen, zulks, had dan ook werkelijk plaats, doch daar de aanvraag voor onze beroemde medicynen dagelijks grooter werd was het postkantoor van Fort Wayne vaak niet in staat de brieven en pakketten bijtijds te doen verzenden waardoor wij verplicht werden Fort Wayne te verlaten en ons naar Cleveland Ohio te begeven, waar het postkantoor en Express—van Gent en Loos—veel uitgebreider zijn en diensengevolge ons in staat zal stellen de medicynen op tijd te kunnen bezorgen.

„Het is ons aangenaam U te kunnen doen weten, dat wij nu gevestigd zijn in een groote stad, waardoor wij in de gelegenheid worden gesteld, de patienten zoo spoedig mogelijk de voor hun benodigde medicijnen te kunnen doen toezenden.”

Laten wij maar hopen dat de steeds grooter wordende dagelijkse aanvraag niet uit Nederland komt. Het geld, aan de medicijnen besteed, is weggevoerd.

De „natuurgeneeskundige” Jacobi veroordeeld. In een rapport aan de Pruisische regering was onlangs van geneeskundige zijde beweerd dat er in Berlijn 600 kwakzalvers waren. Zoodra hem dit bekend was geworden, plaatste zekere Jacobi, een bekend heksenmeester in de geneeskunde, in eenige bladen een advertentie, behelzende dat niet de 600 te Berlijn gevestigde „heelkundigen” kwakzalvers waren, maar de 2000 dokters die te Berlijn praktiseerden. In denzelfden zin hadden, zoo zeide hij, prof. Virchow en andere geneeskundige autoriteiten zich uitgelaten. De Berlijnsche geneeskundige kring diende een aanklacht wegens smaadschrift tegen Jacobi in. Voor de rechtbank verklaarde deze dat hij slechts geantwoord had op de ernstige belediging, hem en zijn gilde in het ambtelijk verslag aangedaan. Daarom moest hij evengoed het recht hebben, de betiteling van kwakzalver op zijn gestudeerde collega's toe te passen. De rechtbank kende hem nochtans dat recht niet toe en veroordeelde Jacobi tot een boete van 200 mark. (*N. R. Ct.*)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

PAZO ZALF.

Niet onder de gewone advertenties, maar onder de dure rubriek van „Mededeelingen en aanbevelingen” enz. kunnen wij herhaaldelijk de volgende annonce lezen:

„Zekere genezing van Aambeien.

Stekende, Inwendige, Bloedende en Uitwendige Aambeien. De verkoopers zijn door de fabrikanten van Pazo (Ambeien) Zalf gemachtigd om het geld terug te betalen als de Zalf geen genezing brengt bij Aambeien, onverschillig of het reeds verouderde gevallen zijn. Gewoonlijk volgt de genezing na zes dagen. Eene aanwending verzacht en geeft rust. Dit is een nieuw preparaat en het eenige geneesmiddel tegen Aambeien, dat onder zekeren waarborg verkocht wordt.

Prijs per doos f 1.60.

Te verkrijgen in het hoofddepot voor Nederland F. E. VAN SANTEN KOLFF te Rotterdam, en verder bij de drogisten.”

Ziehier een royaal aanbod: geen genezing, geld terug. Men zou dus zeggen, dat de fabrikanten wel zeker van hun zaak zijn, anders zouden zij zoo'n risico niet willen loopen. Och, wij hebben dat kunstje al meermalen gezien; de verkoopers kunnen gemakkelijk beloven, maar de lijders zeer moeilijk bewijzen, dat zij op teruggave van hun geld aanspraak kunnen maken.

„Gewoonlijk volgt de genezing in zes dagen” staat er in de advertentie, doch wanneer men, na dien tijd, ongenezen om zijn geld kwam, zou men wel hooren, dat men geduld moest hebben in dit bijzondere geval, dat genezing wel later volgt, enz., enz.

Zoo iets moet er wel achter zitten, de fabrikanten zouden anders binnen korten tijd doodarm worden, want, *aambeien worden niet door Pazo-zalf genezen*. Geen enkele zalf is daartoe in staat; wel kan men door uitwendige geneesmiddelen *verzachting* van pijn en jeuk teweeg brengen — de geneesheeren kennen allen de daarvoor benodigde middelen, maar of nu juist de *Pazo-zalf* daarvoor zoo bijzonder geschikt is, betwijfelen wij ten zeerste. Het „nieuwe en eenige preparaat” bestaat n.l., volgens het onderzoek van den heer F. M. RASKER te Den Helder uit de oude, bekende stoffen: *ijzer, perubalsem* en *wolvet* (lanoline), middelen die in dit opzicht verre ten achter staan bij die, welke de geneeskundige, zonder de Pazo-hulp, tegenwoordig aanwendt. Men schaffe zich dus de Pazo-zalf niet aan; uit speculatie om 't geld terug te ontvangen behoeft men 't niet te doen en... men is er mee achterop.

Want, wij hebben het al zoo dikwijls gezegd en dit geldt ook voor de Pazo-zalf, men berokkent zichzelf schade in zijn gezondheid wanneer men, waar goede middelen ten dienste staan, den juisten tijd van aanwending laat voorbijgaan door eerst kwakzalversmiddelen te probeeren.

GLANDULEEN.

Onder de vele middelen die de vervaardigers van kwakzalversmiddelen en specialités gebruiken om hun waar bij het publiek bekend te maken, behooren, behalve de advertenties in de couranten, ook de meestal fraai gekleurde biljetten die door de uitgevers van

bladen en tijdschriften bereidwillig — natuurlijk tegen betaling — in de door hen uitgegeven drukwerken gelegd worden en die op die wijze in de huizen der ingezetenen geraken. Nog onlangs zagen wij zoo'n biljet betreffende *Hommel's Hæmatogeen* niet alleen in het *Handelsblad* maar ook in tijdschriften van natuur-wetenschappelijke strekking. De Firma W. ECKHOFF EN ZON, boekhandelaar te *Leeuwarden*, onze beginselen toegedaan, zuivert de haar toegezonden boekwerken en illustraties van deze circulaire en zendt ze ons toe, maar zij staat in deze handelwijze vrij wel alleen, zoodat zeer dikwijls tegelijk met de nuttige lectuur de gevaarlijke in huis wordt bezorgd.

Op boven beschreven wijze wordt veel reclame gemaakt voor een z. g. middel tegen longziekte: *Glanduleen* en daarom werd ons reeds verscheidene maanden geleden verzocht nog eens een waarschuwing tegen dit middel op te nemen. Steeds belette ons plaatsruimte, aan dit verzoek te voldoen en eerst thans zijn wij in de gelegenheid van de verschillende stukken, waarin wij dit onderwerp behandelden, hier een artikel te laten volgen, oorspronkelijk door den heer G. OOSTERBAAN in de *Prov. Gron. Ct.* geplaatst en door ons overgenomen in het Maandblad van Maart 1899.

Dit artikel luidt aldus:

„Het is een regel, misschien wel zonder uitzondering, dat elke daad, waaruit iets goeds kan voortkomen, op den voet gevolgd wordt door een handeling, welke dat goede tracht op te heffen en soms zelfs in iets slechts weet om te zetten. Wij zien dat weer waarheid aan den strijd tegen tuberculose.

„In den laatsten tijd is een kentering gekomen in de meening omtrent het lot der lijders aan die ziekte. Vroeger was de geneesheer, zoodra hij de tuberculose had herkend, tot bijna volslagen machteloosheid gedoemd, en hij wachtte zich wel zijn diagnose aan den patiënt mee te deelen, omdat dat gelijk stond met het uitspreken van een doodvonnis. Gelukkig is dat alles veranderd. Het is gebleken, dat een tijdig herkende tuberculose niet behoort tot de geheel ongeneeslijke aandoeningen en dat zulk een lijder dikwijls nog gered kan worden. De hoofdzaak is dan hem te plaatsen in een omgeving, waar hij alle hygiënische en dieëtische eischen kan bevredigen, en waar hem geleerd wordt hoe hij voortaan moet leven om gezond te worden, en vooral, om gezond te blijven. Die wetenschap is niet een theoretische, maar de waarheid berust, evenals bij zooveel wat de eigenlijke geneeskunde betreft, op proefondervindelijke bewijzen. De statistiek heeft uitgewezen, dat door een geneesmethode berustende op het stipt doorvoeren van streng gestelde hygiënische eischen, teringlijders kunnen worden genezen. En de statistiek, mits goed toegepast, liegt nooit.

„Daarnaast kan natuurlijk de aanwending van eigenlijke geneesmiddelen noodig zijn, ter ondersteuning van de kuur. Toch bekleeden die een ondergeschikte rol bij de behandeling, en is tot nog toe geen enkel geneesmiddel op zich zelf in staat tering te genezen. Wel werd en wordt nog steeds ijverig naar dergelijke middelen gezocht, maar het resultaat is steeds gebleven beneden de verwachting; tot op den huidige dag is er eigenlijk nog in het geheel geen gunstig resultaat op te teekenen, ook niet van de tuberculine, die helaas zeer ontijdig het laboratorium verliet, om haar intrede te doen in de wereld der practische artsen en in die der leeken.

„De belangstelling in dergelijke geneesmiddelen is trouwens in den laatsten tijd groot. Tot het publiek is de mare doorgedrongen, dat tuberculose niet absoluut ongeneeslijk is, en nu wil dat publiek ook nader daarover worden ingelicht. De indruk, welken die inlichtingen maken, is dan echter een teleurstellende. Het slikken van medicamenten, al is het ook in nog zoo'n groote hoeveelheid, of al gaan daarmee groote kosten gepaard, ondervindt geen tegenstribbeling. Is het voor de gehoopte genezing echter noodig, dat de zieke uit zijn gewone omgeving moet worden verplaatst naar een bepaalde inrichting, die heet ziekenhuis of sanatorium of hoe dan ook, dan vermindert de ambitie al. Gaat daarmee dan nog gepaard een geheele ommekeer in de dagelijksche gewoonten, moet de leefwijze totaal worden veranderd, dan wordt de lust nog minder groot. Zijn die bezwaren overwonnen, dan komen voor ons land nog de dikwijls werkelijk onoverwinnelijke hinderpalen, dat slechts het buitenland sanatoria bezit¹⁾ zoodat en de financieele moeielijkheden en de lasten

van een verblijf in een vreemde omgeving maken dat slechts weinigen zullen kunnen profiteeren van den vooruitgang der geneeskunst. Voor verreweg de meesten zal de voorgespiegelde genezing onbereikbaar zijn; zij allen zullen zich hebben verblijd met een doode musch.

„Misschien zal dit mettertijd veranderen. Wanneer de Vereeniging tot oprichting van Volkssanatoria voor borstlijders in Nederland den steun verkrijgt, dien zij verdient, kan aan dien ongelukkigen toestand een einde worden gemaakt. Maar thans bestaat hij nog, en zéér spoedig is nog geen uitkomst te verwachten.

„De lijders zullen dus grijpen naar geneesmiddelen, en dat des te meer, naarmate sterker wordt gehamerd op het aambeeld van de geneeslijkheid der tuberculose. Van dien drang naar medicamenten profiteeren de fabrikanten, die in den laatsten tijd de advertentiekolommen van onze dagbladen en tijdschriften ontzien met annonces betreffende geneesmiddelen voor longtering.

„Een dier aangeboden middelen is het *glanduleen*. Dat middel heeft op den eersten aanblik iets zéér aantrekkelijks. Ook in leekenkringen toch is reeds doorgedrongen, dat in den jongsten tijd een nieuwe groep van medicamenten bij de reeds bestaande is gevoegd. Sommige ziekten ontstaan doordat eenig bepaald orgaan van het lichaam niet meer in staat is de vochten af te scheiden, die het in normalen toestand vormt, en die noodig zijn voor de goede werking van het geheel. Uit het ontbreken van die bepaalde producten ontstaan dan abnormale verschijnselen. In die gevallen is het nu en dan gelukt de ziekteverschijnselen weg te nemen door aan het lichaam toe te voegen de bestanddeelen van een zelfde orgaan van een gezond dier.

„Bij de suikerziekte bijv. is het lichaam niet in staat de verteerde en in het bloed opgenomen suiker- of meelspijzen voldoende om te zetten, zooals een gezond lichaam dat doet, maar worden de koolhydraten in den vorm van suiker door de nieren weer uit het lichaam verwijderd. De ziekte kan verschillende oorzaken hebben. Een der oorzaken is een ziekelijke aandoening van de alvleeschklier, een klier die een gewichtige rol vervult bij de spijsvertering. Is dat het geval dan kunnen de verschijnselen der ziekte worden opgeheven door den patiënt de bestanddeelen van versche alvleeschklieren van gezonde dieren toe te dienen. Geschiedt dat, dan verbruikt het zieke lichaam weer zijn koolhydraten even alsof het gezond was. De ziekte is dan natuurlijk niet genezen maar de ontbrekende werkingen, die de ziekteverschijnselen te voorschijn riepen, geschieden weer en daarmee verdwijnen die verschijnselen. Met tal van organen zijn op die wijze onderzoeken gedaan en reeds zijn wij in staat bij meerdere ziekten een gunstigen invloed uit te oefenen door de toediening van dergelijke praeparaten.

„*Glanduleen* nu wordt bereid uit de klieren die rondom de luchtpijp en de groote luchtpijptakken in de borstholte van gezonde dieren voorkomen. Dat geeft een schijn van wetenschappelijken grondslag aan het middel. Ongelukkig echter berust de longtering niet op de onwerkzaamheid van die klieren bij den teringlijder. Wel zijn ook die klieren dikwijls ziek maar dat is een bijkomende omstandigheid. De longtering is een ziekte van het longweefsel. De verschijnselen worden ook niet in hoofdzaak veroorzaakt omdat dat zieke stuk longweefsel zijn normale functies niet meer kan verrichten. Deze komen voort uit het feit dat er een ontstekingshaard in het lichaam is, waar bacterien woekeren, waar stoffen worden gevormd die in het bloed worden opgenomen en als vergiften werken en waar etter- of slijmafcheidingsplaats hebben die het lichaam verzwakken.

Glanduleen zal geen lijder aan tuberculose weer gezond maken, evenmin als eenig ander geneesmiddel. Het kan niet dikwijls genoeg worden herhaald dat er geen *geneesmiddel* voor tuberculose bestaat; alleen bestaat er een *geneesmethode* waardoor lijders aan beginnende tuberculose kunnen herstellen. Dat kan echter alleen wanneer zij niet den geschikten tijd laten voorbijgaan door eerst allerlei onwerkzame middelen te probeeren en daardoor aan de ziekte tijd geven om zulke vorderingen te maken, dat de patiënt in de rubriek der ongeneeslijken moet worden opgenomen.

„En daarnaast bestaan kooplieden welke uit die wetenschap geld trachten te slaan. Gewetenloos als zij zijn, ondervinden zij geen wroeging over den smet die aan dat geld kleeft. Hun winst toch be-

halen zij ten koste van tal van verloren menschenlevens, die zonder hen nog te redden zouden zijn geweest, of ten koste van de diepe teleurstelling die zij verwekken bij de ongelukkigsten onzer medemenschen door hun hoop voor te spiegelen, die spoedig tot hun groote schade blijkt ijdel te zijn geweest.”

SANOSINE.

Op een schandelijke manier is weer misbruik gemaakt van het goede vertrouwen door het publiek in middelen gesteld, die, voorzien van aanbevelingen door geneeskundigen afgegeven, in den handel worden gebracht.

Een poosje geleden werd door 2 geneeskundigen, DR. DANIELIUS en PROF. DR. SOMMERFELD, voorzitter der *Duitsche vereeniging tegen kwakzalverij*, in de Berliner Medizinische Gesellschaft een voordracht gehouden over bestrijding van longtering, waarbij een nieuw middel door den Berlijnschen koopman R. Schneider ontdekt, werd aanbevolen.

Uit een onderzoek van den apotheker DR. FRÄNKEL is nu gebleken, dat dit voortreffelijk middel bestaat uit 25 doses elk van 2 G. van een mengsel van *Eucalyptusolie*, *Zwavel*, *Houtskool* en *Plantenpoeder*, dat de werkelijke waarde 20 Pfennige is en dat het middel voor 20 Mark verkocht wordt. De patiënten moeten dit poeder in een bijzonder lampje verbranden en de verbrandingsgassen inademen.

De fabrikant verontschuldigt den hoogen prijs van *Sanosine* met de mededeeling, dat de voorloopige proeven met het middel, de patenten en de inschrijving van den naam *Sanosine* ongeveer 60000 Mark hebben gekost.

Nadere commentaar is overbodig. Ook naar ons land heeft het middel reeds zijn weg gevonden, daar o. a. een der apothekers te 's Gravenhage voor een medicus eene bezending *Sanosine* moet laten komen. (Ph. Weekbl.)

Prof. SOMMERFELD heeft later verklaard, dat het zijn bedoeling was dat de apothekers het middel zouden namaken en afleveren.

Abdijsiroop.

Ons artikel over dit kwakzalversmiddel in het vorig No. is door enkele bladen geheel of ten deele overgenomen, o. a. ook door *Het Rotterdamertje*, een blad dat aan de bestrijding der kwakzalverij een ijverig deel neemt. Hetzelfde blad bevat nu, in zijn nummer van 19 Augustus het volgende stuk dat wij letterlijk overnemen:

„Past op voor Zakkenrollers en Kwakzalvers.

Naar aanleiding van ons vorig stukje over de abdijsiroop van L. I AKKER, Van Alkemadestraat 11 alhier, schrijft een abonné ons het volgende:

Mijnheer de Redacteur!

Het is treurig dat er menschen gevonden worden, welke zich niet ontzien, zich te spekken door leugens omtrent kwalen, waarvoor tot op heden nog geen geneesmiddelen bestaan, oftewel de lui door hun drogredenen te lang wachten, zich onder behoorlijke geneeskundige behandeling te stellen, en zoodoende de kwaal voortwoekert tot het te laat is.

Dat er 2e rangs geneeskundigen bestaan welke blijk gegeven hebben, voor hun taak niet opgewassen te zijn, is zeer onaangenaam, doch door hun bevoegdheid is ieder ouder of voogd verantwoord.

Niet alzo met de kwakzalvers, welke het alleen te doen is om het edel metaal; dat daarop gebaseerd wordt met een onschuldige middel, is minder — elk handeldrijvende doet zulks zooveel mogelijk — en moeten stommelingen zich maar wachten voor bedrog.

Omtrent abdijsiroop, welk stukje in Uw laatste nummer behandeld wordt, wil ik U mededeelen de zienswijze omtrent het abdijsiroop zeer juist is, het stroopje wordt vervaardigd in de bewuste Alkemadestraat, en de fabrikant maakt goede zaken, met z'n rommel — en indien U schrijft naar genoemd abdijsiroop te Carthage, met adres van afzending er op, komt deze onbesteld terug.

Bovendien komt in de *Maas- en Schelddebode* van 7 Aug. j.l. een advertentie van denzelfden man voor, onder het opschrift: Is asthma te genezen? waarin Akker het publiek weer de abdijsiroop aanbiedt ter genezing daarvan.

¹⁾ Dit artikel is in 1899 geschreven. RED.

De fabrikant is zelf een asthmalijder eerste kwaliteit, en heeft zich tot op heden toe niet met zijn fabrikaat kunnen genezen!!!!

Dit moest hij toch zeker eerst doen, alvorens het anderen aan te bevelen.

Hoogachtend,

Uw abonné A.

Kwakzalvers-advertenties in de bladen.

Wij waren reeds menigmaal in de gelegenheid er op te wijzen hoe er verscheidene z.g. kleine bladen zijn — bladen die zeker de voordeelen van de advertenties vrij wat minder kunnen missen dan de groote — die zich toch een opoffering getroosten en de kwakzalvers-advertenties een plaatsing weigeren. Thans lezen wij weer in het Weekblad *De Boerenstand* het volgende, dat wij met een gevoel van dankbaarheid overnemen:

„Wij meenen gerust te mogen zeggen, dat wij er steeds op uit zijn, onzen lezers zooveel mogelijk voordeel te bezorgen, nu eens door hun aan te toonen, welk veevoeder het voordeeligst is, dan weer, welke meststoffen zij het best gebruiken kunnen, enz., enz.

„Niet alleen echter beoogen wij hun voordeel door hun te zeggen wat zij doen moeten, maar ook door hun voor te houden, wat zij dienen te laten. Deze overweging was het, die ons indertijd heeft doen besluiten, mede den strijd aan te binden tegen koning Alcohol, die daar troont op een jenevervat en voor wien, helaas! nog zooveel vrije Nederlanders den fiere nek buigen.

„Deze overweging is het ook, die ons heeft doen besluiten, geen advertentiën van kwakzalvers meer in ons blad op te nemen, en tevens voor en na artikelen te plaatsen, waarin de waarde der meest bekende kwakzalversmiddelen zal worden aange-toond. Het publiek zal dan zien, hoe het door het koopen van die met veel lawaai aangekondigde geneesmiddelen (???) zijn geld weggooit voor dingen, die in het gunstigste geval niet schadelijk zijn, maar soms zelfs zeer gevaarlijk zijn voor de gezondheid.”

Men stelle tegenover een dergelijke handelwijze die der groote bladen met hunne tallooze kwakzalversadvertenties van allerlei soort, waarvan sommige de duidelijke kenmerken van kwakzalverij dragen. Wij herinneren slechts aan de *walgelijke advertenties* ter aanbeveling van *De elektrische Ceintuur van Sanden* die, wij weten het, honderden guldens aan de administratie opbrengen, maar waarvan zelfs de Onderdirecteur van het *Alg. Handelsblad*, de heer A. G. BOISSEvain, in ons blad van Juni j.l. verklaarde, dat de bedoelde advertentie „niet voor plaatsing in het *Handelsblad* geschikt was” en dat door een misverstand, zonder onderzoek, voor de driemaalige plaatsing was gecontracteerd.

Vreemd doet het, na zoo'n verklaring, aan, dat niet driemaal, maar herhaalde malen daarna de bedoelde advertentie in het *Handelsblad* te lezen was en dat in het No. van 19 Augustus j.l. er een voorkomt, die zóó schandelijk is, dat elk vader moet aarzelen zijne dochters het *Handelsblad* ter lezing te geven. Trouwens die vrees bestaat voor alle groote bladen; de een geeft de ander niets toe. Ouders, past op uwe kinderen! de groote bladen hier te lande bevatten, in de advertentiekolommen, lectuur, die onzedelijk en hoogst gevaarlijk is.

Kwakzalverij en Verkiezing

Hoe rijmt men dat te saam?

Wat is kwakzalverij?

Kwakzalverij bestaat in het prepareren of vermengen van eenige onschuldige stoffen, die zonder de minste genezingskracht te bezitten, dienen moeten, om het publiek als geneesmiddel aangeboden te worden.

Het is dus in de eerste plaats een grove bedriegerij.

In de tweede plaats tracht de kwakzalverij de burgers het geld uit den zak te trommelen, want de kwakzalver weet drommels goed, dat zijn drankjes, pillen etc., niet de minste goede uitwerking hebben, of het moest zijn een flinke uitzetting zijner portemonnaie, dus om die reden is ze ook: *Oplichterij*.

In een vorig nummer spraken we eens een har-

tig woordje over den uroscoop (?) P. van Bijsterveld, die met zijn

Pillen Intermédiair

vijftien verschillende ziekten kan genezen!

En lazen we ook niet in zijn advertentie, enz., enz.

He ja, daar gaat ons een licht op!

Verleden week kwam er iemand aan eene drukkerij met een circulaire, die aldus luidde:

„Kiezers van Rotterdam.

„De verkiezingen zijn op handen!

„Stemgerechtigden! het is noodig, het is hoog noodzakelijk, dat gij van uwe stembriefjes gebruik maakt voor goede kandidaten. Hoe krijgt men dit gedaan? Door te zorgen dat het hoofd helder zij, dat men zich zuivere denkbeelden vormt: dat de hersenen niet beneveld worden door de dampen der gal.

„De pillen Intermédiair van P. van Bijsterveld kunnen u al deze voordeelen verschaffen door een zachte purgatie, en u een onbelemmerd gebruik van uw geestvermogens verzekeren.

„Ieder stemgerechtigde moet dus op den vooravond der verkiezingen minstens een dosis van vier pillen innemen en zijn keuze zal overeenstemmen met de rechtvaardigheid!”

Bovendien moest deze circulaire als advertentie in eenige dagbladen geplaatst worden, in plaats van de gewone pillen-annonce.

Hoewel iedereen er natuurlijk ten volle van overtuigd zal zijn, dat hij geen onbelemmerd gebruik van zijn geestvermogens kan maken zonder de

Intermediair pillen

was het de administratie der dagbladen toch wel een beetje te kras en werd de advertentie geweigerd. (Het *Rotterdamertje*).

INGEZONDEN.

AMSTERDAM, 21 Augustus 1903.

Aan den WelEdelen Heer Redacteur van het „Maandblad tegen Kwakzalverij.”

Geachte Heer!

In verband met het tegen mij gevoerd proces voor het kantongerecht te Rotterdam op 23 Juli ll., waarvan in uw nummer van Augustus bepaald verslag met commentaris, verzoek ik U zeer beleefd, ter wille der volledige waarheid, aan volgende toelichtingen in uw zeer geëerd blad eenige plaatsruimte te willen toestaan. Dit doende zult U mij ten zeerste verplichten, daar het den smaad van kwakzalverij welke op de groote zaak „de natuurlijke leef- en geneeswijze” welke ik met ziel en lichaam toegedaan ben, rust, zal opheffen.

1. Ik promoveerde aan de Rijksuniversiteit van Gent, België, in 1889 als apotheker en in 1893 als Doctor in de Genees-, Heel- en Verloskunde.

2. In 1902 kreeg ik bij Koninklijk Besluit vergunning de geneeskunde in haren geheelen omvang uit te oefenen aan boord der koopvaardij-schepen in Nederland en Koloniën.

3. In datzelfde jaar was ik als Dokter aan de Stoomvaartmaatschappij „Nederland” verbonden.

4. Ter audiëntie van Zijne Excellentie de Minister van Binnenlandsche Zaken kreeg ik de verzekering, dat ik volkomen gewettigd ben mijn titels te dragen en als Hygiënicus (natuurlijke leef- en geneeswijze) raad mag verschaffen.

5. In 1893 was ik gedurende een semester vrijwillig assistent bij Professor Mulder te Groningen.

U mijn dank zeggende voor plaatsing dezes, teken ik mij hoogachtend

Dr. L. J. BOESNACH.

Alles goed en wel; maar waar blijft de bevoegdheid om hier te lande de geneeskunst uit te oefenen? RED.

BOEKBESCHOUWING.

Hygienische Vlugschriften.

Bewerkt door Dr. H. Pinkhof.

No. 4. *Geslachtsziekten en hare voorkoming.*

Menigmaal moesten wij bij de behandeling van verschillende brochures over geslachtsziekten, geschreven door kwakzalvers met het doel om hunne

middelen ingang te doen vinden — wij noemen o. a. *Retau's Zelfbewaring* — onze lezers waarschuwen toch niet te veel geloof te slaan aan de overdreven schilderingen, waarmee de schrijvers van die boekjes de lezers trachtten bang te maken. Wie als leek zich een juister oordeel over de geslachtsziekten wil vormen, leze het boekje, hierboven opgegeven, dat weder tegen den prijs van 20 Cent bij den uitgever F. VAN ROSSSEN, te Amsterdam verschenen is. Ernstig, doch zonder overdrijving, wordt daarin tegen de gevaren en de gevolgen gewaarschuwd, op het voorkomen aangedrongen en gewezen op het noodzakelijke van, bij eventueel lijden, spoedig geneeskundige hulp in te roepen en het gegeven advies na te leven.

Ongeveer aan 't slot laat de schrijver zich aldus uit:

„De middelen, die onder meer of minder bedekte termen op schaamteloze wijze in de couranten worden aanbevolen om, zonder zedelijk zelfbedwang, voor geslachtsziekten gevrijwaard te worden, moet men wantrouwen als beurzensnijderij. Het is hier niet de plaats om uiteen te zetten, waarom het onmogelijk is, dat deze middelen beschermen tegen syphilis, en tegen gonorrhoe dikwijls onmachtig zijn. Dat kan ieder van zijn arts vernemen. Maar wel is het hier de plaats om verzet aan te teekenen tegen zoovele „deftige” couranten, die maar voortgaan met het opnemen van zulke en dergelijke advertenties. Het blijkt, dat de redacties, op dit punt genoegzaam van goeden wille, tegenover de administratie op het stuk van advertenties niets te zeggen hebben. De strafrechter moest hier kunnen ingrijpen. Te Berlijn en te Hamburg zijn reeds politie-verordeningen in deze richting gemaakt. In Saksen is door den geneeskundigen raad reeds er op aangedrongen en de vorige regeering hier te lande had in haar voorgenomen wijziging van het Strafwetboek reeds het oog op dit euvel geslagen. Moge bij de vele plannen onzer tegenwoordige regeering ook dit onderwerp niet onbehandeld blijven.”

CORRESPONDENTIE.

Als nieuw lid is toetreden DR. A. HESSELINK te Eelde.

Dr. L. J. B. te A. De Secretaris-Penningmeester der Vereniging die te Rotterdam woont, is wél Administrateur van het Maandblad, maar noch Hoofdredacteur, noch Redacteur. Voor de redactie van het Maandblad is het geheele Bestuur verantwoordelijk.

D. B. te A. Dank voor het gezonden Handelsblad.

Dr. G. W. B. te B., J. F. v. S. te R., en Dr. P. te A. Onder dankbetuiging voor 't gezondene, wijzen wij u er op dat de bedoelde bepalingen reeds in ons vorig no. zijn opgenomen.

A. J. te A. Wij zullen die brieven van Hubert Ulrick maar eens een poosje buiten bespreking laten. De man laat nu eenmaal niet los en schijnt niet te vatten, dat hij ons en onze lezers verveelt.

J. H. te A. Het is best mogelijk dat de *Uroscoop* u eenige verzachting van pijn en hoesten heeft bezorgd maar dat zou een stukje kandij of een ulevel ook hebben gedaan. Ot de diarrhee een gevolg van het gebruik is kunnen wij niet uitmaken; wij weten alleen dat het inwendig gebruik van Salicylzuur — zelfs in geringe hoeveelheden — bij sommige personen zeer spoedig nadeelig werkt.

Op uw vraag betreffende de behandeling van de geneesheeren moeten wij het antwoord schuldig blijven; wij zouden alle gevallen juist moeten kennen en van beide zijden zijn ingenicht.

Ligue nationale du Payement Comptant te G. Reeds sedert langen tijd hebben wij besloten ons slechts dan met *haarkleurmiddelen* te bemoeien, wanneer wij zeker weten dat zij voor de gezondheid schadelijke stoffen bevatten. Wij hebben zooveel met de als geneesmiddelen aanbevolen kwakzalverijen te doen, dat wij geen gelegenheid kunnen vinden om na te gaan of toilet-artikelen wel inderdaad dat uitwerken, wat er van wordt beloofd.

A. II. te D. Dank voor uwe mededeeling, waarvan wij in dit no. hebben gebruik gemaakt. In de Maandbladen, die u geregeld worden toegezonden, vindt gij inlichtingen over de meeste kwakzalversmiddelen, die, voor zoover wij weten, ook ten platten lande worden geadverteerd.

W. R. G. te D. Zeker, ook aan niet-leden wordt door ons gaarne raad verstrekt; van uw brief is echter niets in ons bezit gekomen, vermoedelijk door verkeerd adres, dit is niet te Amsterdam, maar te Rotterdam; zie het hoofd van het Maandblad. De *ceintuur van Sanden* ofschoon eenigszins veranderd en veel duurder geworden zal evenmin doel treffen als het prulding dat wij vroeger beschreven. Wij waarschuwen ernstig tegen den aankoop.

H. v. K. te A. Een Maandbl., waarin over *Zematone* wordt gehandeld, zal u, zoo het nog voorhanden is, worden toegezonden. In elke apotheek kunt gij het middel krijgen, waar naar gij vraagt.

Aan de Leden. Zoo spoedig mogelijk zullen datum en plaats der Algemeene Vergadering worden bekend gemaakt en zal no. 53 der „Berichten en Mededeelingen” behelzende Agenda, Rekening en Jaarverslag, worden toegezonden.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam, P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 685.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van h t Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en spécialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1—6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Agenda van de Algem. Vergadering.

Hoofdartikel: Sanden's Electric Belt Co.

Berichten: Dr. G. P. Kortenhorst †. — Uit het jaarverslag over 1902. — Nederlandsche bond voor de Natuurlijke Leef- en Geneeswijze. — Vrijlating der geneeskunst in Zwitserland.

Mededeelingen van verschillende aard: Lectocine, Verwey & Co. — De Atomizer, een toestel voor behandeling van asthma. — Een kenmerkende brief van James W. Kidd. — Hoe de tegenwoordige kwakzalvers aan portretten komen: overgenomen uit „De Boerenstand”. — Volksgeneesmiddelen.

Boekbeschuiving: Dr. Pinkhof, Hygienische Vlugschriften No. 5. — Dr. J. Hooikaas, Bevolkingsleer en Gezinsbeperking. — Dr. Stephan, volgens Prof. Fournier, Wat volwassen jongens wel eens mogen weten.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuivingen: Biscuits Olivier.

Zij, die met het nieuwe Vereenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het Maandblad willen abonneeren, gelieven zich reeds thans aan te melden bij den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam Hun zullen dit en de volgende Nummers van den loopenden jaargang gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en van het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad opgegeven.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering

Op Zaterdag 10 October 1903,

's namiddags 2 uur,

IN HET GEBOUW EENSgezindheid (Spui)
TE AMSTERDAM.

Agenda:

- 1°. Mededeelingen van het Bestuur.
- 2°. Vaststelling van het Verslag der Algemeene Vergadering, gehouden 13 September 1902.
- 3°. Vaststelling van het Jaarverslag over 1902.
- 4°. Rapport der Commissie, belast met het nazien der Rekening en Verantwoording over 1902.
- 5°. Benoeming der Commissie van Onderzoek voor de Rekening van het loopende jaar.
- 6°. Benoeming van een Bestuurslid, ten gevolge van de periodieke aftreding op 31 Dec. a.s. van den Heer Mr. H. MASSINK (niet herkiesbaar).
Aanbevolen worden:
1. Mr. A. LIND en 2. Mr. J. C. POST, Advocaten te Amsterdam.
- 7°. Bespreking van middelen om de Vereeniging tot grooter werkzaamheid te brengen, naar aanleiding van door het Bestuur gevraagde, en bij hem ingekomen adviezen.
- 8°. Hetgeen meer ter tafel mocht worden gebracht.

Namens het Bestuur,

Mr. H. MASSINK, Voorzitter.

A. J. WIJNNE, Secret.-Penningm.

Sanden's Electric Belt Co.

Wij moeten een woordje over deze maatschappij *zelve* schrijven; haar geneesmiddel, in hoofdzaak de elektrische ceintuur, en ook haar brochure, gratis verkrijgbaar, getiteld: „De gezondheid teruggevonden in de Natuur”, kunnen wij moeilijk bespreken. Waarom? Wie de telkens wederkerende, geïllustreerde advertenties in de dagbladen gelezen heeft, kan zich overtuigen, dat daarin zaken in 't publiek behandeld worden, ongesteldheden worden aangeroerd, die binnenskamers met den lijder kunnen besproken worden doch die o. i. geen plaats mogen vinden in een blad, dat wij gaarne in ieders handen, ook in die van jonge meisjes, zien. En wat nu in de advertenties beknopt wordt meegedeeld, vindt men uitvoerig in de brochure en bij de beschrijving van de ceintuur, vermeldende de wonderen die zij heet te verrichten.

Wij moeten er derhalve het zwijgen toe doen en dat spijt ons ten deele. Niet, dat wij belust zijn op 't ontleden van de vele „viesigheden” die in 't boekje voorkomen, om nader in te gaan op sommige kwalen, waartegen de ceintuur het panacée is . . . maar omdat het ons zoo gemakkelijk zou vallen overtuigend aan te toonen, dat veel, wat er in de brochure geschreven is, geheel onjuist is en dat, wat er van de elektrische geneesmiddelen wordt gezegd, lang niet altijd de critiek van een wetenschappelijk onderzoek kan doorstaan. Het zou ons verder gemakkelijk vallen te bewijzen, dat de aanwending van de z.g. geneesmethode der maatschappij in vele gevallen gevaar voor den lijder kan opleveren, zoodat wij in dit alles materiaal genoeg hadden om tegen Sanden's geneeswijze met kracht te waarschuwen.

Maar ook zonder dit materiaal kunnen wij den strijd tegen de maatschappij aanbinden. De Sanden's Electric Belt Co. is een van die inrichtingen die, in Amerika gevestigd, hare zegeningen over Europa verspreiden, door allerlei middelen daar vasten voet trachten te verkrijgen en, dank zij de hulp der pers, daarin vrij wel slagen. Wij herinneren slechts aan het *State Medical Institute* en de inrichting van Dr. James W. Kidd, waarvan de lange advertenties nog onophoudelijk in onze bladen verschijnen en waartegen wij reeds zoo dikwijls ons waarschuwend woord hebben laten hooren.

Sanden's instituut heeft voor Nederland een filiaal of agentschap in Amsterdam en — wij moeten 't bekennen — vandaar uit wordt druk gewerkt. De annonces verschijnen bijna dagelijks, de aanbieding van de gratis verkrijgbare brochure komt bijna iedereen onder de oogen.

Niet onaardig — wij zouden zeggen echt Amerikaansch — is het middel dat wordt aangewend om te zien of de annonces „aanslaan”. In een blaadje, gevoegd bij de brochure, vinden wij daaromtrent het volgende:

„Men zal misschien reeds opgemerkt hebben, dat

in de annonces in de verschillende dagbladen, de naam van Dr. SANDEN met verschillende voorletters is geschreven, en ten einde alle misverstand te voorkomen, willen wij daarvan den uitleg geven.

„Wij adverteeren alleen in die bladen en tijdschriften die ons voldoende resultaten geven, in verhouding tot de kosten dier publiciteit, want, ofschoon natuurlijk ons succes in de eerste plaats te danken is aan persoonlijke aanbevelingen, zoo is het toch van oudsher bekend, dat een goed geschreven artikel steeds vruchten draagt.

„Daarom gebruiken wij dus voor ieder dagblad andere voorletters, ten einde te kunnen weten op welke advertentie deze of gene brief reflecteert.

„Bij voorbeeld: In het *Handelsblad* heet het: „Schrijf aan Dr. A. H. SANDEN ELECTRIC BELT Co.”, en in het *Vaderland*: „Schrijf aan Dr. H. C. SANDEN ELECTRIC BELT Co.” Indien wij nu vandaag vijf aanvragen om brochures ontvangen, geadresseerd: Dr. A. H. SANDEN ELECTRIC BELT Co. en vier, geadresseerd: Dr. H. C. SANDEN ELECTRIC BELT Co., dan weten wij daardoor dat er vijf afkomstig zijn van lezers van het *Handelsblad* en vier van die van het *Vaderland*, en zoovoorts voor alle brieven.”

Maar — om nu op de hoofdzaak terug te komen — wanneer men om een brochure schrijft ontvangt men deze niet alleen, maar ook een brief ondertekend door een Dr. H. ERNSTE, Arts, waarin gewezen wordt op de *plicht* om „kennis te nemen van de onschatbare raadgevingen, die dit boek verschaft en waarin wordt aangespoord de adviezen te volgen, die de brochure bevat. De brief eindigt aldus:

„Indien wij voldoende inlichting omtrent Uwe ziekte bezaten, zouden wij U onmiddellijk dienaangaande met raad kunnen dienen, maar wij moeten eerst Uw antwoord afwachten. Wanneer gij zoo vriendelijk wilt zijn, ons de beschrijving Uwer ziekte te geven, door den hierbijgaanden „Staat der Symptomen” in te vullen en terug te zenden, dan zullen wij er ons gaarne mede belasten, Uw geval te bestudeeren en U alle mogelijke inlichting te geven omtrent het gebruik, den prijs der ceintuurs, enz.”

Dit slot moge nu op sommigen indruk maken en hun doen gelooven dat het den dokter ernst is met hun lijden, voor iemand die de zaak iets nauwkeuriger beziet, ontpopt zich hier de Sanden Electric Belt Co. als een van die inrichtingen, die *genezing per brief beloven*, juist als die Instituten, waarvan wij hierboven de namen opgaven en nog tal van andere, die vóór en na in dit Maandblad zijn besproken. Bij die bespreking hebben wij al herhaalde malen aangetoond, dat een belofte van *genezing per brief*, zonder onderzoek van den lijder een ijdele belofte moet zijn, al beweren ook de belovers dat een juiste beantwoording van den vragenbrief hun geheel op de hoogte kan brengen van het wezen der ziekte.

Met bewijzen hebben wij aangetoond, dat, in de meeste gevallen, op de antwoorden op de „Staat der Symptomen” niet de minste acht wordt gesla-

gen, wat men ook schrijft, steeds krijgt men dezelfde z.g. geneesmiddelen, soms met eenige variatie; maar gesteld zelfs dat het ontvangen antwoord wel werd bestudeerd, dan zou dat antwoord, bijna altijd afkomstig van een leek, die zich over den aard van zijn lijden zeer zelden een juist denkbeeld kan vormen, voor een *eerlijk* geneeskundige nooit voldoende zijn om daaruit een zuivere diagnose te stellen.

Reeds voor jaren schreven wij: „Ieder, die zegt, lijders *per brief* te kunnen behandelen, is een bedrieger en elk, die zich aan hen toevertrouwt, een dwaas!” En de welbekende Gezondheidsraad te Karlsruhe, liet zich over deze quaestie aldus uit:

„Wij vestigen er de aandacht op, dat het in de meeste gevallen onmogelijk is, *zonder persoonlijke omgang* met den zieke en *zonder dezen te onderzoeken*, een juist oordeel over zijn ziekte te vellen. Behandeling *alléén per brief* moet derhalve tot de *schromelijkste misvattingen* aanleiding geven, temeer nog, daar vele zieken een geheel verkeerde opvatting van den aard hunner ziekte hebben. *Eerlijke* geneesheeren zullen zich dan ook nooit leenen tot de *schriftelijke* behandeling van een zieke”.

De Sanden Electric Belt Co. leent zich daartoe wel, zij werkt juist op deze wijze en veroordeelt daardoor zich zelve.

BERICHTEN.

Dr. G. P. KORTENHORST †. Op 27 Augustus is te Haarlem in het gesticht van St. Johannes de Deo, waar hij reeds sedert verscheidene jaren verpleegd werd, overleden de heer Dr. G. P. Kortenhorst, arts, vroeger geneesheer te Weesp. De overledene was ruim 7 jaar lid van het bestuur onzer Vereeniging, aan welks handelingen hij, vooral in de eerste jaren van zijn lidmaatschap, toen zijn gezondheid nog niet te wenschen overliet, een ijverig deel nam. Met erkentelijkheid blijven wij daaraan gedenken.

Aan het Jaarverslag onzer Vereeniging over het jaar 1902, dat tegelijk met dit n^o. aan de leden wordt verzonden, ontleenen wij het volgende:

Het ledental was achteruitgaande, hetgeen zeer te betreuren is, zooals het verslag zegt, „omdat het vooral de particulieren, de leeken zijn, die gaandeweg de Vereeniging verlaten. Staat daar ook af en toe de toetreding van eenige nieuwe leden tegenover, vooral van jonge medici, deze moeten niet het hoofcontingent der Vereeniging uitmaken. Onze Vereeniging, *uit en voor* het publiek opgericht, en in 't algemeen belang wilende werken, dient hoofdzakelijk uit zulke particulieren te bestaan die het nut van haren strijd inzien en haar daarin willen steunen, al kan de hulp en voorlichting van deskundige zijde daarbij niet worden gemist.”

In verband met die achteruitgang waren ook de ontvangsten minder, niettegenstaande 65 leden behalve hun contributie een extra-bijdrage gaven, wisselende tusschen 25 cts. en f 25.—, tot een totaal bedrag van f 180.25. Hieronder is ook begrepen een gift van f 10.— van de Afd. 's Hage der Maatschappij tot bevordering der Geneeskunde, die geen lid der Vereeniging is.

De uitgaven daarentegen waren veel hooger, voornamelijk door de kosten, verbonden aan de uitgave van het Register over de Jaargangen XI—XX van het Maandblad. De verkoop van het Register vergoedt maar een klein deel dier uitgaaf. De prijs van 50 Cts. is lager dan de kostende prijs, maar bovendien werd er slechts een betrekkelijk gering getal exemplaren besteld, en naderhand maar een zeer enkel exemplaar meer gekocht. Groot was dus hiervoor de belangstelling niet, al kon dit boekje voor velen een gemakkelijke vraagbaak zijn, niet het minst door het daarin opgenomen Aanhangel, vermeldende de onderzoeken van geheimmiddelen, sedert hare oprichting vanwege de Vereeniging verricht. Zij die af en toe, of geregeld, bij het Bestuur om inlichtingen vragen, zouden in dit Register op de meeste dier vragen het antwoord vinden.

Een vrij groot deel van de geregelde uitgaven werd veroorzaakt door de gratis-verspreiding der Maandbladen en het porto daarop. Nog kon in het afgelopen jaar die gratis-verspreiding op de zelfde ruime schaal als vroeger plaats vinden, maar op den duur, vooral als versterking der middelen uitblijft, zal die uitgaaf te bezwarend worden. Daarom steunde de Vereeniging gaarne de poging, ondernomen door de Nederl. Vereeniging tot Afschaffing van Alcoholische Dranken, om door een Adres aan H. M. de Koningin, te trachten gedaan te krijgen, dat Maandbladen van Vereenigingen, ten opzichte van het porto, met Nieuwsbladen werden gelijk gesteld. Krachtens besluit der Algemeene Vergadering zond het Bestuur een adres van adhaesie aan H. M. de Koningin en afschriften daarvan aan de

Ministers en de Leden der Tweede Kamer, maar weldra werd haar namens den Minister van W. H. en N. bericht, dat inwilliging van het gedaan verzoek op bezwaren stuitte.

Een warm woord van hulde wordt in het verslag gebracht aan den afgetreden Voorzitter, den heer J. M. VAN ELK, in wiens plaats als bestuurslid werd gekozen de heer P. KEG CZN, Directeur van het postkantoor te Middelburg. „Het uittreden van den heer VAN ELK,” zoo zegt het verslag, „is een verlies voor de Vereeniging. Was hij steeds een onvermoeid bestrijder der kwakzalvers, in het bestuur, en vooral als voorzitter, heeft zijn krachtige hand en onverflauwde ijver veel goeds verricht, zoowel in het belang van de huishoudelijke aangelegenheden der Vereeniging als van den door haar te voeren strijd. De volkomen gereorganiseerde gratis-verspreiding is geheel en al het werk van den heer VAN ELK. Ten volle verdiend was dan ook het woord van dank, namens de leden door den heer VAN GELDER in de Algemeene Vergadering tot den aftredenden voorzitter gericht. Het Bestuur beaamt van harte den uitgesproken wensch, dat ook, na zijn uittreden de Vereeniging op den steun des heeren VAN ELK moge blijven rekenen en wenscht hem toe dat de staat van zijn gezondheid hem daarin geen beletsel moge zijn.”

De Vereeniging trad in het afgelopen jaar toe als lid tot het Ned. Congres voor Openbare Gezondheids-Regeling en werd op de bijeenkomst van het Congres te Zwolle door haren Secretaris-Penningmeester vertegenwoordigd.

Van de afdelingen kan alleen omtrent de Amsterdamsche worden vermeld dat zij voortdurend, in haar ressort, den strijd der Vereeniging steunde. Zij deed dit in het bijzonder ook financieel, door een bijdrage af te staan in de kosten van het Register, en door, even als in voorgaande jaren, de kosten der gratis-verspreiding te Amsterdam voor hare rekening te nemen.

In de redactie van het Maandblad werd als vroeger voorzien; een Commissie uit het Bestuur werkt met den vasten redacteur mede aan de samenstelling der maandelijksche nummers. Het Bestuur brengt in het verslag nog eens in herinnering, dat de eigenlijke samensteller van het Maandblad buiten het Bestuur staat, al draagt dit de verantwoordelijkheid voor zijn werk. Deze regeling is noodzakelijk, omdat deze arbeid slechts goed kan worden verricht door iemand die er behoorlijk van op de hoogte is, en niet afhankelijk kan worden gesteld van de periodieke mutaties in het Bestuur.

Met de vermelding, dat door een belangrijk aantal leden en enkele andere belangstellende scheikundigen in den loop van het jaar een 26tal kwakzalversmiddelen werd onderzocht, waarvan de resultaten in het Maandblad werden meegedeeld, eindigt het verslag.

De Nederlandsche bond voor de Natuurlijke Leef- en Geneeswijze is 27 September j.l. te Amsterdam opgericht. Hij telt reeds 82 leden. Uit de bespreking bleek, dat het doel is bevordering van een rationeele gezondheidsleer en van de natuurgeneeswijze zonder medicijnen. (N. Rott. Ct.)

Vrijlating der geneeskunst. Door 5000 burgers van een kanton kan in Zwitserland een wet worden voorgesteld; de kantonale raad kan deze aan het volksreferendum aanbevelen tot verwerping of goedkeuring, of ook een tegenvoorstel indienen. Thans hebben de „kwakzalveristen” het zoover gebracht, dat door 7000 inwoners van het kanton Zurich is voorgesteld, de behandeling van zieke menschen en dieren voor ieder vrij te laten, doch uitsluitend aan artsen en veerartsen toe te staan vergiften of vergiftige geneesmiddelen voor te schrijven en toe te passen, met uitzondering van homoeopathische verdunningen, die ook in grootere doses steeds onschadelijk (sc. onwerkzaam Ref.) zijn; 2°. inenting en seruminspuitingen te verrichten; 3°. verloskunde en *hoogere* chirurgie uit te oefenen (Allg. med. Centralz.).

De verblindende der goëgemeente moet wel tot het uiterste zijn gekomen, waar men zelfs het kostbare vee aan kwakzalvers wil overleveren. Doorgaans toch waagt men alleen menschen aan onbevoegde behandeling. (W. T. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Lectocine, VERWEY & Co.

Een hoogst geacht Amsterdamsch geneeskundige vestigde mijn aandacht op eene, door de firma VERWEY & Co. te Tiel, verspreide circulaire, ter aanbeveling van eene, door haar in den handel gebrachte, specialité, *Lectocine* geheeten, die aldus luidt:

LECTOCINE.

In het *Medisch Weekblad* publiceerden wij eenige resultaten van den jongsten tijd, verkregen met *Lecithine*.

Vooraf in de laatste jaren is het gelukt dit eigenaardig samengestelde geneesmiddel op betrekkelijk goedkope wijze uit eidooier te isoleeren.

Het standvastig voorkomen van *Lecithine* in de cellen, voornamelijk in die der hersenen en der zenuwen, maakt eene toediening daarvan zeker rationeel.

Waarom de *Lecithine*-therapie in Nederland nog niet meer wordt gevolgd is ons onverklaarbaar. Blijkbaar toch hebben velen werkelijk behoefte aan dit middel.

Vooraf bij zwakte door ouderdom zal *Lecithine* tot stand brengen wat met geen ander medicijn kan verkregen worden.

Onze *Lectocine*, dat is *Lecithine*, opgelost in stroop van sinaasappelen met wat spiritus als conservatiemiddel, is voor *Lecithine*-behandeling zeer geschikt.

Wij bevelen dit middel aan:

Bij zwakte door ouderdom gepaard met allerlei kwalen.

Bij herstellenden ter bevordering van de geneezing.

Bij neurasthenie en over 't algemeen:

Bij nerveuse patienten,

en verzekeren U dat de werking Uwe verwachting zal overtreffen.

Gebruik: 3 maal daags een paplepel (10 gram).

Verpakking: *Lectocine* is in fleschjes van 125 gram verpakt.

Prijs: De prijs is f 1.— per fleschje.

Tiel.

N. VERWEY & Co.

Het had — en ik erken niet ten onrechte — de verontwaardiging van den medicus gewekt, dat door openlijke aanbeveling tegen een aantal functioneere stoornissen, hier de pharmaceut zijne bevoegdheid in hooge mate overschrijft en hij vermeende, dat een woord van protest in ons Maandblad behoorde te worden vernomen.

Ik erken, dat dit op den weg onzer Vereeniging ligt, al zal de firma VERWEY & Co. — in casu haar firmant, de apotheker VERMET, — blijkens zijne eigenaardige opvatting van het apothekersberoep, door hem in ons Juli-nummer ontwikkeld, dit natuurlijk niet toegeven.

Ik onderschrijf echter volkomen, wat de Redactie toenmaals als onderschrift daarop vermeende te moeten doen volgen.

De Vereeniging bestrijdt den geheimmiddelhandel en kan dus ook geene aanbeveling van de specialité *Lectocine* goedkeuren. Evenmin behoeft de *Lecithine*-therapie, leidende tot gebruik van het door hem samengesteld geneesmiddel, door den heer VERMET te worden aanbevolen, terwijl zijn „Waarom de *Lecithine*-therapie in Nederland nog niet meer wordt gevolgd, is ons onverklaarbaar” getuigt van miskenning van het ernstig streven onzer vaderlandsche geneeskundigen.

Aan hen alleen blijft het voorbehouden te oordeelen of *Lecithine*, dat toch waarlijk geen onbekende stof is, tot de gewaardeerde geneesmiddelen zal blijken te behooren; terwijl in dat geval de heer VERMET, een apotheker, die zelf verklaart door beschikking over „warmte, beweegkracht en vacuum” meer te vermogen dan tal zijner collega's, als groot-handelaar daar wel de vruchten van zal plukken.

Thans anticipeert hij op te veroordeelen wijze; zijn reclame-middel, waarvan de sterkte geheim blijft, leidt tot spraakverwarring; de aanbeveling bij ouderdomsgebreken doet mij uitroepen:

Paracelsus redivivus!

Amsterdam, Sept. 1903.

J. VAN RIEL.

De Atomizer.

Een toestel voor behandeling van asthma.

Eenigen tijd geleden, ontvingen wij het volgende schrijven van een ons bekend geneeskundige:

„Hierbij ingesloten zend ik u toe, met beleefd verzoek het te willen doen onderzoeken, een der twee fleschjes in origineele verpakking, behoorende bij de z.g. *atomizer*. In den laatsten tijd is dit instrument te Groningen nog al eens ingevoerd, en soms is de openbare liefdadigheid voor een asthmalijder ingeroepen, ten einde zoo'n werktuigje voor de bagatel van f 41 te kunnen doen overkomen, naar ik meen uit Londen.

„Op deze manier kwam ook een mijner patientjes — een asthmalijder van 10 jaren — aan de *atomizer*, maar helpen deed het niet. Het instrument zelf is een fleschje met zijdelingsche ballon, het fleschje eindigt naar boven in een nikkelen

buisje van 10 c.M. lengte. Dit buisje wordt in den neus gebracht, het vocht in 't fleschje gegoten en de ballon brengt, met de lucht die door de vloeistof gaat, den heilaanbrengenden damp in de longen van den lijder.

„Ik heb sterk vermoeden, dat we hier weer te doen hebben met een nieuw soort kwakzalverij.

„Het zou m. i. van groot belang zijn te weten, wat de vloeistof bevat; sommige patiënten schijnen er door in een soort verdooving te komen; er wordt beweerd, dat enkelen er door gebaat zijn en in elk geval is de publieke opinie van dien aard, dat er gaarne wordt geofferd op 't altaar der menschenliefde, ten einde arme asthmaliijders in 't bezit te stellen van dit dure instrument. Zoo ook in mijn geval. De menschen worden dan later niet gewaar hoe gering het resultaat is.”

Tegelijk met dezen brief werd ons toegezonden een Engelsche brochure, waarin de goede eigenschappen van den *Atomizer* hemelhoog werden geprezen; van de 80 bladzijden waren er, zooals te doen gebruikelijk is, 60 met attesten gevuld.

Het onderzoek van het fleschje werd aan een onzer leden verzocht; terwijl dit aan den gang was, vonden wij in de *Pharm. Centralhalle* een bericht, dat wij hier in hoofdzaak overnemen:

Door Dr. SCHILLING werd de toestel vertoond in de zitting van het Geneeskundig Genootschap te Berlijn, die daarbij mededeelde, dat de toestel heet uitgevonden te zijn door een Engelschman, Dr. NATHANAEL TUCKER (die naam staat ook op onze brochure) en dat deze den toestel, met een geheimmiddel, dat als inademingsvloeistof moet dienen, voor den bescheiden prijs van 64 Mark verkoopt.

Volgens de ervaring van Dr. Schilling werkt de toestel goed, in zoverre dat asthma-aanvallen spoedig worden opgeheven; de hoofdzaak is echter dat dezelfde toestel, die de Engelschen *Atomizer* noemen, in de apotheken te *Davos* voor 6 Mk., in plaats van voor 32 Mk. bij TUCKER, te krijgen is. De bekende firma BURROUGHS WILLCOCKE & Co te Londen, is de leverancier van het goedkope apparaat.

Dr. AUFRECHT heeft het geheimmiddel onderzocht en uit zijn onderzoek trekt hij de conclusie, dat de samenstelling daarvan ongeveer de volgende is: *Zoutzure cocaine* 1 0/100, *salpeterzure kali* 5 0/100, *glycerine* 35 0/100, *bitteramandelwater* 30 0/100, water 25 0/100, plantextractiefstoffen (vermoedelijk uit *stramonium*) 4 0/100.

Uit deze mededeeling mogen wij de gevolgtrekking maken, dat, dank zij de aanwezigheid van het salpeterzure kali, (*salpeter*) en de bestanddeelen van *stramonium*, de ingeademde vloeistof inderdaad in staat is *tijdelijke* verlichting bij asthma aan te brengen; verder zal het resultaat wel niet gaan en om dat resultaat te verkrijgen behoeft men waarlijk niet de dure vloeistof uit den vreemde te koopen; in onze apotheken zijn bereidingen uit salpeter en *stramonium* evengoed verkrijgbaar. Of zou de *zoutzure cocaine* het doen? Wij weten het niet, maar wel weten wij dat deze, zeer *vergiftige* stof oorzaak kan zijn van de verdooving, waarover sommige patiënten klagen. *Onschadelijk* is het mengsel, door Dr. AUFRECHT onderzocht, zeker niet.

Maar nu komt wat mooiers; het schijnt er niet op aan te komen *wat* men inademt, als men maar betaalt. Het onderzoek van den heer Dr. C. PREL Jr. te *Veenhuizen*, die de vloeistof voor ons onderzoekt, is nog niet afgelopen (een niet-deskundige kan niet weten hoe moeilijk en tijdrovend zoo'n onderzoek is), zoodat wij het resultaat nog niet kunnen vermelden. Uit een voorloopige mededeeling is ons echter gebleken, dat het in menig opzicht afwijkt van de resultaten, verkregen door Dr. Aufrecht, aan wiens onderzoek — hij is bij de chemici voldoende gunstig bekend — men niet behoeft te twijfelen.

Wij hopen later op deze zaak terug te komen; de brief hierboven vermeld was reeds eenige maanden in ons bezit, zoodat wij met een antwoord niet langer konden wachten. Daarom hebben wij thans medegedeeld wat wij er op 't oogenblik van weten.

Een kenmerkende brief van JAMES W. KIDD.

In het Maandblad van Februari j.l. hebben wij meegedeeld, hoe een onzer leden zich in contact had gesteld met Dr. JAMES W. KIDD, naar aanleiding van zijne advertenties, die destijds — en ook

thans nog — in onze bladen voorkwamen. Wij hebben toen uit de door dit lid ontvangen brieven en andere stukken, ons welwillend toegezonden, kunnen opmaken, dat wij hier een *echten briedokter* voor ons hadden en hebben daarvoor de bewijzen geleverd.

Een nieuw bewijs wordt ons thans in handen gegeven. Zooals wel te begrijpen was, heeft ons lid op de bezending van *Kidd* niet geantwoord; deze laatste werd daarop ongeduldig en zond hem het volgend schrijven:

„*Waarde Vriend!*

„Na uw verzoek om een monster-pakje ontvangen te hebben, heb ik een *nauwkeurig onderzoek van uwen toestand gemaakt*, *) u een monsterpakje bereid en toegezonden en eene volledige behandeling aangeboden voor f 20. Tot heden toe heb ik nog niets van u gehoord aangaande deze zaak.

„*Wetende dat gij deze behandeling noodig zijt*, (Waaruit? de man kon niets weten. RED.) ben ik verwonderd dat gij mijn aanbod nog niet hebt aangenomen. Ik ben bevreesd dat gij niet beseft de kwade gevolgen die moeten volgen indien gij de behandeling verzuimt. Zooals ik uwe tegenwoordige toestand versta, *ben ik zeker dat ik u herstellen kan tot gezondheid en kracht* indien gij uw geval in mijne handen geeft en uwe hartelijke medewerking verleent.

„Indien gij prompt zijt, zal het helpen tot eene spoedige genezing, en u veel geld en lijden sparen.

„Daar ik *bijzonder veel belang heb getoond in uw geval*, en veel moeite en kosten heb gehad, vertrouw ik dat gij mij spoedig zult antwoorden. Betalingen kunnen gemaakt worden bij wisselbrief, postwissel, of aangeteekende brief, betaalbaar aan Dr. James W. Kidd.

Ik verblijf Hoogachtend de Uwe,

Dr. JAMES W. KIDD,

Medisch Directeur.”

Deze brief zal 't toch wel voor iedereen duidelijk maken waar 't om te doen is.

*) De cursuveering is van ons. RED.

Uit „De Boerenstand” overgenomen.

Vroeger stonden de kwakzalvers op kermissen en jaarmarkten, in hunne sjees, en prezen met luid gebaar en onder allerlei zotteklap hunne waar aan. Heden echter nemen zij meer moderne middelen te baat. De nieuwe zijn ook vrij wat gevaarlijker: zij doen 't in 't groot.

Tegenwoordig vindt men in zeer vele couranten eene soort van portretten, waarop een getuigschrift volgt, met aanbeveling van eene der vele nieuwe middelen tegen alle mogelijke kwalen wier genezing onfeilbaar volgen zal en blijkens het attest bij den afgebeelde gevolgd is. Na het gebruik dier eenige artsenij is hij van een teringlijder en zwakkeling een gezond en sterk mensch geworden. Legio zijn verder de aankondigingen en aanprijzingen van: pillen en poeders en plantaardige geneesmiddelen tegen eczema's, dartzels, suikerziekte en ik weet wat al niet: natuurlijk alle onfeilbaar.... Dat zijn de kwakzalvers onzer dagen.

Men begrijpt waarlijk niet, hoe de menschen zoo dwaas zijn en zich door zulke onnoozele dingen laten heetnemen. Wanneer ik van roggebrood pillen zou maken, ik stelde ze verkrijgbaar onder een of anderen naam en schreef er eenige attesten, waar of onwaar, bij: ik ben er zeker van met aanvragen bestormd te worden.

De wereld wil bedrogen zijn: 't blijkt ten volle. Dit is echter geen reden, om van die goede trouw der menschen misbruik te maken, en ze werkelijk te bedriegen. Toch worden er altijd velen gevonden, die zich gaarne, ten koste van anderen, zij 't ook door diefstal, verrijken. Menschen, die liever met een lui leven en gemakkelijk aan den kost komen, dan door eerlijk werk.

Om echter mijne bemerking met bewijzen te staven, wil ik een voorbeeld, een feit aanhalen, waarvan de historische waarde is gewaarborgd en dat beter dan woorden waarschuwt tegen die praktijken.

Eenige heeren vervoegen zich bij een patiënt, lijdende aan tering, wien zij vóór een maand eenige hinner geneesmiddelen hadden verkocht. De een gaf voor doctor te zijn, bevorderd aan een der universiteiten des lands en gediplomeerd in het buitenland. De ander dito, als apotheker.

Na de gebruikelijke plichtplegingen over en weer, verzocht de quasi dokter den patiënt, hem een onderzoek toe te staan, wat inderdaad gedoogd wordt.

„Kolossaal”, zegt de specialiteit, „welk een vooruitgang! U hebt de laatste maand eenige flacons onzer beroemde medicijnen gehad, niet waar? Welk een werking. Men kan nagaan, wat zij te weeg hebben gebracht! Welk een geluk voor u in onze handen te zijn gevallen. Ik verzeker u, uw leven zal er jaren door verlengd worden.”

Dit alles gaat gepaard met aanwijzingen en 't gewone onderzoek van borst en rug, uitroepen van bewondering vergezeld van kunsttermen.

Na dit vastgesteld te hebben, verzocht de apotheker den patiënt hem te willen toestaan, een portret van hem te nemen — hij was voorzien van een kodak — tevens een klein attest te willen teekenen, waarmede hem geoorloofd zal zijn reclame te maken. Voor een en ander zal men hem gratis nog een zestal hinner flacons doen toekomen welke niet minder heilzaam op hem zullen werken dan de vorige.

De man, een arme tober, geeft toe, en eenige dagen later prijkt zijn couranteekening in verschillende bladen, met een woord van dank aan zijn redders, onbewust hen helpend slachtoffers te maken voor hunne oplichterij. Ondanks de zes gratisflacons draagt men hem zelf eenigen tijd later naar het kerkhof.

Treurig, niet waar? Schandelijk misbruik van wetenschap en titel en van de goede trouw der menschen!

Volksgeneesmiddelen.

In eenige nummers van den zestienden jaargang namen wij over bovenstaand onderwerp een artikel over van de hand van den heer A. VAN WAALSTAD, geschreven in *Ordelijke Hervorming*. Reeds lang was 't ons plan een herdruk van deze belangrijke beschouwing te geven, maar steeds werden wij, door plaatsgebrek, daarin verhinderd. Thans kunnen wij de ruimte vinden om ten minste een gedeelte van die artikelen hier te laten volgen; het luidt aldus:

„Er zijn een menigte middelen, die zonder geneeskundig voorschrift door het volk worden aangewend tot het genezen van velerlei ziekten en kwalen.

Dat zijn meestal z.g. huismiddeltjes, wier gebruik in vele gevallen vrij onschuldig is, welke veelal niet de genezende eigenschappen bezitten die men er aan toeschrijft en dikwijls een onbevredigend resultaat opleveren.

Wanneer het gebruik dier middelen de kwaal niet doet verergeren, kunnen zij alleen de schaduwzijde hebben dat de genezing zooveel te langer op zich laat wachten. In de meeste van die gevallen treedt van zelf al genezing in, onafhankelijk van het middel dat men aanwendde, terwijl die dan toch gaarne aan het gebruikte middel wordt toegeschreven.

In elke provincie, ja bijna in elke streek eener provincie, zijn verschillende middelen in zwang, wier aanwending hier veel voorkomt, en die elders geheel onbekend zijn.

In de meeste gevallen zijn dat zeer huishoudelijke artikelen, die niet uit de apotheek worden betrokken en die men niet kan rangschikken onder de geneesmiddelen.

De aanwending van deze middelen wensch ik evenwel niet te bespreken, want al worden zij dikwijls tot geneeskundig doel aangewend, geneesmiddelen zijn het niet.

Ik heb op het oog een aantal middelen, die of uit apotheken betrokken, of uit de apotheek afkomstig, vooral op het platteland menigvuldig door winkeliers verkocht worden.

Daaronder zijn er die over geheel Nederland veel gebruikt worden en in den loop der tijden overal als 't ware burgerrecht verkregen hebben. O.a. zijn dat purgeerpillen, haarlemmerolie, troost der armen of roode balsem en Beerenburgerkruiden.

Er zijn er nog wel veel meer, maar omdat mij geen plaatsen in Nederland bekend zijn waar de hiergenoemde niet worden aangewend, wensch ik mij bij dit viertal, nog van zeer ouden datum bekende, z.g. huismiddeltjes te bepalen. *)

*) Ditmaal kunnen wij alleen overnemen wat over Purgeerpillen en Haarlemmerolie is geschreven. Misschien later het andere. RED.

Volgens de gebruiksaanwijzing waarin zij gewoonlijk verkocht worden en die de wonderdadige werking daarvan zoo hemelhoog opvijzelen, dat er bijna geen ziekte is, in- noch uitwendig, die zij niet genezen of voorkomen, moet men ze rangschikken onder de gewone kwakzalverijen.

Door het volk worden zij echter beschouwd als onmisbare huismiddeltjes, waarmee men wonderen verricht.

Het gebruik dier middelen kan schadelijk zijn en iemand, die daarvan een geregeld of onvoorzichtig gebruik maakt, benadeelt daarmee zijne gezondheid en zal al spoedig de nadeelige gevolgen onder vinden.

Inderdaad zijn ook meermalen ernstige of doodelijke gevolgen door het gebruik dier middelen geconstateerd.

De purgeerpillen, met name Urbanus-, slijm-, maag-, gal-, bloedzuiverende pillen of onder welken naam ze ook voorkomen, om ons alleen maar bij de inlandsche fabrikaten te bepalen, bevatten als hoofdbestanddeel allen aloë, een scherpe, prikkelende, drastische stof, waarvan een langdurig gebruik altijd schadelijk is voor maag en ingewanden.

Behalve de zoo even genoemde vindt men in den handel nog een menigte buitenlandsche fabrikaten, als pillen van Holloway, Zwitsersche pillen, pillen van Dr. Airy, Brillman, Morisson, Gelauf, Delacre enz., allen met aloë, die, met kleine wijzigingen in de samenstelling, volstrekt niet van beter gehalte zijn.

Al deze laatste buitenlandsche fabrikaten hebben behalve hunne meer of mindere voor het lichaam schadelijke purgeerende werking nog eene andere eigenschap gemeen, n.l. dat zij verschrikkelijk duur zijn en om die reden niet door het volk maar door de meer beschaafden worden gebruikt.

Als men daarbij weet, dat volgens eene matige berekening onze Nederlandsche purgeerpillenfabrikanten en verkoopers op dat artikel een jaarlijkse winst maken van f 100,000, wat al zeer laag gesteld is, dan kan men nagaan dat het debiet nog al van eenige beteekenis is.

Haarlemmerolie is uitgevonden in het jaar 1698. Het bestaat uit zwavel, lijn- of raapolie en terpentijn.

Het is een van ouds, ver buiten de grenzen van ons vaderland, beroemd middel, dat vooral inwendig gebruikt tegen alle mogelijke kwalen wordt aangewend. Tot op den huidigen dag is het gebruik daarvan nog enorm groot. Honderden kisten worden nog jaarlijks naar het buitenland verzonden, vooral naar Amerika.

De uitvinder en eerste fabrikant daarvan was Klaas Tilly te Haarlem. De erfgenamen en opvolgers van dezen hebben het recept steeds geheim gehouden en zijn opvolgers moeten het heden nog naar het oorspronkelijke recept bereiden.

Het depôt van de echte is nog altijd gevestigd op het Spaarne te Haarlem en die olie wordt door de fabrikanten steeds op prijs gehouden, n.l. 30 ct. per fleschje. De fabricatie dier olie heeft veel navolging gevonden. Op dit oogenblik zijn er te Haarlem wel 4 à 5 fabrikanten, een te Amsterdam, een in Noord-Brabant en waarschijnlijk elders meer.

Om uit de olie, die in den handel voorkomt, de echte te kiezen is zeer moeilijk, want de oorspronkelijke fabrikant en later zijne opvolgers hebben steeds verzuimd het wapen of fabrieksmerk bij de rechtbank te deponeren, zoodat de namakers steeds hun fabriekaat voorzagen van hetzelfde wapen en met dezelfde papieren omwikkelden.

Uiterlijk en in smaak zijn die praeparaten volkomen aan elkaar gelijk.

Een dier namakers heeft nu onlangs dat van ouds gebruikte wapen bij de rechtbank laten waarborgen en daarop de opvolgers van Klaas Tilly, of de fabrikanten van de z.g. echte olie, gerechtigd vervolgd om het gebruik maken van zijn fabrieksmerk, waardoor die genoozaakt waren het wapen eenigszins te wijzigen.

Op de prijscouranten komt Haarlemmerolie voor à 35 ct. per dozijn fleschjes., bij groote hoeveelheid zelfs à 32 ct. Hoe die fabricatie nog met winst gedreven kan worden is bijna onbegrijpelijk en die prijs levert een overtuigend bewijs dat voor de samenstelling gebruik gemaakt wordt van de goedkoopste, ergo de onzuiverste en slechtste stoffen. Terpentijn, dat inwendig gebruikt een

scherp prikkelend middel is, is in ongezuiverden toestand en dan waarschijnlijk nog de slechtste soort, inwendig gevaarlijk en dat verbonden met zwavel die in ruwen staat meestal arsenik (rattenkruid) bevat, dikwijls tot vrij groote hoeveelheden, waarlijk dan behoeft het geen verwondering op te wekken dat Haarlemmerolie een zeer gevaarlijke stof is, waarvan het gebruik dikwijls onaangename gevolgen heeft. Menigmaal heeft het bij een onvoorzichtig of eenigszins ruim gebruik den dood van patiënten ten gevolge, waarvan verscheidene voorbeelden bekend zijn.

Maar Haarlemmerolie is nu eenmaal een huismiddeltje dat door het volk en vooral door de plattelandsbewoners veel gebruikt wordt.

Het heeft daar burgerrecht verkregen en 't zou wel heel veel moeite kosten om het gebruik daarvan uit te roeien.

Maar juist omdat het middel zoo gevaarlijk is, is een herhaalde waarschuwing niet overbodig.

BOEKBESCHOUWING.

Er liggen weer drie boekjes voor ons, die ons ter bespreking zijn gezonden, n.l.:

10. **Hygienische Vlugschriften.** Bewerkt door Dr. H. PINKHOF. No. 5. *Gezonde Longen.* F. van Rossen, Amsterdam; prijs 20 Ct.

Even als de vier voorgaande No's is No. 5 der lezing overwaard en de toepassing van het gelezene zeer aan te raden. Men zal er beter bij varen dan wanneer men gebruik maakt van de talrijke, nutteloze kwakzalvermiddeltjes, die onophoudelijk tegen longziekten worden aanbevolen.

20. **Bevolkingsleer en Gezinsbeperking,** door Dr. J. HOOIKAAS. Uitgever als boven, prijs 20 Ct. Omtrent het verschijnen van dit boekje moeten wij ons tot een aankondiging bepalen; bespreking daarvan hoort in ons blad niet thuis.

30. **Wat volwassen jongens wel eens mogen weten,** naar het Fransch van Prof. ALFRED FOURNIER, bewerkt door Dr. STEPHAN. Scheltema en Holkema's boekhandel, Amsterdam; prijs 50 Ct.

Ook de bespreking van dit ernstig en lezenswaardig geschrift is in dit Maandblad niet op haar plaats. Wij raden echter de kennismaking zeer aan voor vaders en hunne zonen, voor wie 't bestemd is. In overeenstemming met 't geen wij reeds zoo dikwijls geschreven hebben, is de raadgeving door den schrijver verstrekt aan jongelieden, die aan z.g. geheime ziekten lijdende zijn. Die raad luidt aldus:

„Mijne langjarige ervaring veroorlooft mij u ook hieromtrent te raden. Van de twee wegen, waartusschen ge kunt kiezen, is er een goed en een verkeerd.

„Verkeerd, en positief zeer verkeerd is het als gij zwijgt en de zaak verbergt. En desniettegenstaande is krachtens mijne ervaring dat hetgeen, waaraan de meeste jongelui de voorkeur geven. Ontsteld, verward en angstig weten zij niets beters te doen dan er niets van aan hunne ouders te zeggen en laten zij zich heimelijk door den eerste den beste, door een ouderen kameraad, door dezen of genen geneeskundige die zich uitgeeft voor specialiteit in de behandeling van geheime ziekten of door een kwakzalver behandelen; zij schrijven op advertenties waarin snelle en radicale geneezing van zelfs verouderde aandoeningen wordt beloofd of schaffen zich bij apothekers of drogisten op eigen gelegenheid, met veel reclame aan de man gebrachte middelen aan, die misschien op zich zelf in passende gevallen niet ongeschikt, hier vaak doelloos zijn, omdat de aard van het lijden niet door een betrouwbaar persoon is vastgesteld.”

Dit is een van de vele nuttige wenken, die in de brochure voorkomen.

CORRESPONDENTIE.

G. W. W. C. D. L. te 's G. Gaarne beschouwen wij uw schrijven als een blijk van belangstelling in ons streven en daarom willen wij — niettegenstaande uitdrukkingen in uw brief als „laffe uitvlucht” — daarop met een enkel woord antwoorden. Wat u noemt een „laffe uitvlucht” is voor ons de hoofdzaak. Wij hebben Dr. B. de gelegenheid gegeven, in ons blad onlezers in te lichten, in hoeverre hij op de hoogte van de geneeskunst is, maar uit zijn schrijven is ons niet gebleken, dat hij bevoegd is tot uitoefening der geneeskunst in Nederland. Integendeel, wij hebben daaruit kunnen opmaken, dat hij daartoe onbevoegd is, al noemt hij zich ook (zie het ook door u aangehaalde Rott. Nieuwsbl.

van 9 September) hygiënicus (specialiteit in algemeene en private gezondheidsleer).

Welnu, onbevoegde uitoefening van geneeskunde blijven wij bestrijden. Al is dit niet altijd kwakzalverij (zooals het onderhavige geval — wij bekenen het — niet rechtstreeks is te noemen) het onderscheid is in de meeste gevallen niet scherp te trekken en daarom behouden wij ons het recht voor steeds op die onbevoegde uitoefening de aandacht te blijven vestigen. Van „namende honorable” kan geen sprake zijn, alhoewel wij steeds bereid zijn ongelijk te bekenen wanneer men ons overtuigt, dat wij gedwaald hebben,

Dr. v. D. te A. Dank voor 't gezondene.

Dr. G. W. B. te B. Aan uw verzoek is voldaan.

C. J. H. v. D. te O. W. Het onderzoek der *pastilles* is nog niet afgelopen en vermoedelijk zal het weinig resultaat opleveren. Tot nu toe kon geen enkele geneeskundig werkzame stof worden aangetoond en het zal ons niet verwonderen of het zal blijken dat ook dit middel, even als tal van andere uit Amerika en Engeland bij ons ingevoerde z.g. *Patent-medicines*, geheel overbodig, dus nutteloos is.

Dr. A. H. S. te U. In het stukje over den *Atomizer*, in dit No., zult gij het antwoord op uw vraag vinden, voor zoover wij 't thans kunnen geven.

Hoofdredactie van „Woord en Beeld” en Redactie „Nederlandsch Volksblad”. Ons blad zal u geregeld worden gezonden.

L. B. te A. Postwissel ontvangen.

— Tegelijk met dit No. wordt aan de leden der Vereeniging toegezonden: No. 53 der *Berichten en Mededeelingen*, bevattende de Agenda voor de a. s. Algem. Vergadering, een bericht aan de leden, het jaarverslag over 1902 en de concept-rekening over 1902.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Rationeele Geneeskunde.

Onder bovenstaanden titel verleen de groote bladen plaatsruimte aan een advertentie van eenen ouden bekenden, Dr. Ollivier te Parijs, met zijne *wondervolle beschuitjes*, vroeger algemeen geannonceerd onder den naam van

Biscuits Ollivier

en speciaal als middel tegen geheime ziekten aanbevolen.

Ziehier wat reeds vóór jaren ons oordeel was:

„*Biscuits Ollivier* zijn beschuitjes van melk, meel en suiker gebakken, waarin tevens een kwikzilververbinding aanwezig is.

Een buitenlandsch scheikundige heeft 1 centigram kwiksublimaat per beschuit erin gevonden. Dr. O. J. Risselada, die voor ons een onderzoek instelde, heeft eveneens kwikzilver erin aangetoond, maar in de door het onderzoekte beschuitjes was, daar ze samengebakken zijn met andere bestanddeelen, niet te bewijzen in welken vorm het kwikzilver erin gebracht was, doch dat het er zich bevond, is buiten twijfel.

De kwikverbindingen zijn zeer oud en overbekend; De geneesheeren schrijven ze ook thans nog dikwijls voor, maar slechts in nauwkeurig, vooraf onderzochte gevallen en met groote voorzichtigheid, want de kwikverbindingen zijn vergiftig en vooral het kwik-sablieraat.

Waar zulke vergiften als onschuldige en onschadelijke zoete beschuitjes worden aangeboden zijn zij des te gevaarlijker.

De vorm waaronder dit *hoogst gevaarlijke* middel geadverteneerd wordt met groote, nietszeggende woorden en onzin, als: „alleen goedgekeurd”, „op officieele wijze gemachtigd” en „toekenning eener belooning van 24,000 frs.” (door wien en waarvoor?) zijn voor de ingewijden reeds het kenmerk van kwakzalverij.

In 't buitenland werd dit vergiftige goedje reeds voor jaren verboden.

In Oostenrijk is door de Keizerlijke Regeering tegen dit gevaarlijke middel een decreet uitgevaardigd op 23 Augustus 1890, waarbij de voorloop zonder duidelijk recept van een geneesheer, ook in de apotheek, verboden is. Zelfs het ten verkoop in voorraad houden is aldaar verboden, terwijl de politie nadrukkelijk werd aangemaand om, door dikwijls bezoeken der apotheken, zich te overtuigen van het al of niet getrouwelijk naleven der ministerieele aanschrijving en vervolging in te stellen, zoodra zij bespeurt dat dit of eenig ander geheimmiddel in voorraad wordt gehouden.

ADVERTENTIE.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Tegen inzending van postwissel ad f 0.55 per Ex., zijn bij den ondergeteekende nog eenige Exemplaren te verkrijgen van het

REGISTER

op de Jaargangen XI-XX v. h. Maandblad, vervaardigd door den Heer VAN RIEL.

De Secretaris-Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 685.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50
Elke I meer Cent.
Grootte letter volgen. Laatsruimte.

Advertentiën moeten vóór der 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLU & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het stuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Voordrachten over kwakzalverij.
Berichten: Verslag van de Algem. Vergadering der Vereeniging tegen de Kwakzalverij. — Lezing over kwakzalverij te Assen. — Electricische gordels. — Reclame voor Zwitsersche Pillen. — Institut du Zexa.
Mededeelingen van verschillende aard: Revalenta arabica. — Amerikaansche kwakzalvers werkzaam in Nederland. — Tweeërlei soort prentbriefkaarten.
Ingezonden: Over den Atomizer.
Boekbeschuwing: Dr. H. Pinkhof, Hygiënische vlugschriften No. 6.
Correspondentie.

Zij, die met het nieuwe Vereenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het Maandblad willen abonneren, gelieven zich reeds thans aan te melden bij den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam. Hun zullen dit en het volgend Nummer van den loopenden jaargang gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en van het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad opgegeven.

Voordrachten over kwakzalverij.

Het succes, door eenige leden en abonnés in vorige jaren te Amsterdam, Rotterdam en Vlaardingen en nu onlangs weer te Assen behaald met een voordracht over kwakzalverij, geeft het Bestuur der Vereeniging aanleiding, vooral ook in verband met het te dien opzichte gesprokene in de Algemeene Vergadering, medestrijders aan te sporen ook van dit middel zooveel mogelijk gebruik te maken. Wie in den a. s. winter een voordracht over dit onderwerp zou wenschen te houden, wordt uitgenoodigd zich daartoe reeds thans in betrekking te stellen met den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam.

Het Bestuur stelt gaarne daarvoor het een en ander uit het Archief der Vereeniging ter beschikking.

Namens het Bestuur,

A. J. WIJNNE,

Secretaris-Penningmeester.

BERICHTEN.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING
VAN DE
Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

De jaarlijksche vergadering op 10 October j.l. was, als gewoonlijk, weer slecht bezocht. Zij werd geleid door den Voorzitter, Mr. H. MASSINK, die, in zijn openingswoord, op dit verschijnsel wees en — alhoewel in de geringe opkomst een bewijs van vertrouwen in de handelingen van het Bestuur ziende — dit toch betreunde, vooral met het oog op de belangrijke vraagstukken die ter tafel zouden worden gebracht. De

Voorzitter richtte daarop een woord van welkom aan de leden in 't algemeen en in 't bijzonder aan den heer P. KEG Czn., die, ten vorigen jare in 't Bestuur gekozen, thans voor het eerst de vergadering als bestuurslid bijwoonde. Met leedwezen werd melding gemaakt dat Dr. RUTGERS VAN DER LOEFF wegens ongesteldheid niet tegenwoordig kon zijn.

Aangaande de verrichtingen van 't Bestuur, voor zoover daarvan in 't jaarlijksch verslag geen melding is gemaakt, deelde de Voorzitter mede, dat aan een wensch, uitgesproken in de vorige vergadering, n.l. dat het Bestuur, als redactie van het Maandblad, zou toetreden als lid van den journalstenkring, om bijzondere redenen geen gevolg was gegeven. Men zag n.l. het nut niet in van toetreding tot een Vereeniging waarin zitting hebben én Redacteuren én Directeuren van dagbladen, die tegenwoordig nog in zoo verschillend standpunt tegenover het blad (met name wat de advertentiekolommen betreft) innemen, vooral wegens de houding van vele directies, die het oog hebben op dividendenuitkeering, en de leus huldigen, „laat de rechterhand niet weten wat de linker neemt“. Aan deze mededeeling voegde de Secretaris nog enkele toe, waaruit bleek dat de Vereeniging van buitenaf toch meer erkend wordt, dan de tegenstanders wel willen beweren. Zóó was een uitnoodiging ontvangen om, als Vereeniging, deel te nemen aan het 11e Internationaal Congres voor Hygiëne te Brussel, was verder vanwege de Justitie het advies van den Secretaris in zekere zaak gevraagd en stond de Vereeniging in correspondentie met de nieuw opgerichte Duitse Vereeniging tot bestrijding der kwakzalverij. Verblijvend was het dat onderscheidene Gezondheids-commissies als lid tot de Vereeniging waren toetreden.

Overgaande tot de behandeling van de jaarlijks op de agenda voorkomende zaken, werden het Verslag der vorige Algem. Vergadering en het Jaarverslag over 1902 zonder aanmerkingen vastgesteld en, op rapport van de daarvoor benoemde Commissie, de Rekening en Verantwoording over 1902 goedgekeurd, onder dankbetuiging aan den Secretaris-Penningmeester voor zijn nauwkeurig beheer. Een Commissie van onderzoek voor de rekening van het loopende jaar werd aangewezen. Naar aanleiding van de cijfers, voorkomende in de Rekening en Verantwoording, wees de Secretaris-Penningmeester er op, dat het batig saldo steeds achteruitgaande en versterking van inkomsten hoogst noodzakelijk was.

In de plaats van Mr. H. MASSINK, die met 31 Dec. moest aftreden en niet herkiesbaar was, werd, op een aanbeveling van het Bestuur van een tweetal rechtskundigen, tot bestuurslid gekozen Mr. A. LIND te Amsterdam, die zich bereid verklaarde de benoeming aan te nemen. De Voorzitter bedankte Mr. LIND voor zijn bereidwilligheid, terwijl het bestuurslid, de heer J. VAN RIEL een woord van afscheid en dank richtte tot den aftredenden Voorzitter, die zoovele jaren als lid van het Bestuur en laatst als Voorzitter, de belangen der Vereeniging met zooveel ijver en toewijding had behartigd.

Thans komt aan de orde de bespreking van middelen om de Vereeniging tot grooter werkzaamheid te brengen. Onvoldaanheid over den gang van zaken had het Bestuur aanleiding gegeven zich zelf af te vragen of de Vereeniging wel op den goeden weg was, of de wijze van bestrijding van de kwakzalverij, zooals die tot nu toe gevoerd werd, wel de juiste was.

Om antwoord op die vraag te krijgen had het Bestuur zich gewend tot zes bekende bestrijders van het euvel — zoowel binnen als buiten onze Vereeniging — n.l. tot de heeren: Dr. J. B. VAN GEUNS, Dr. H. PINKHOF en Dr. B. H. STEPHAN te Amsterdam, Mr. A. KERDIJK te 's Gravenhage, Dr. L. U. C. H. WERNDLY te Utrecht en Dr. M. W. PYNAPPEL te Zwolle.

Ieder dier heeren had zich, zooals de Secretaris op duidelijke wijze uiteenzette, op een of andere wijze als medestander in den strijd tegen de kwakzalverij getoond. Dr. J. B. VAN GEUNS, in zijn rede op de laatstgehouden jaarvergadering van „Charitas“ te Amsterdam, Dr. PINKHOF door herhaalde uitingen in de medische pers en in de Hygiënische Vlugschriften, Dr. STEPHAN door een uitvoerige studie: „Geneeskunst en kwakzalverij“ in den Tijdspiegel van Nov. 1902, Mr. KERDIJK o. a. door artikelen in het Sociaal Weekblad, Dr. WERNDLY door zijn artikel getiteld: „Kwakzalverij“ voorkomende in de Kroniek van 1900 en Dr. PYNAPPEL door verschillende beschouwingen op journalistiek gebied, o. a. door zijne Medische Kronieken in het Handelsblad.

Het schrijven, tot die heeren gericht, was in hoofdzaak, van den volgende inhoud:

„Het Bestuur van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, zich de vraag gesteld hebbende of het wel op den goeden weg is in zijn bestrijding der Kwakzalverij, neemt de vrijheid zich bij dezen tot U te richten met het navolgende:

„Het Bestuur is van oordeel dat tegen het maatschappelijk euvel der Kwakzalverij blijvend, en met kracht moet worden gestreden en verheugt er zich in, in U en tal van andere personen, daarin medestanders te vinden. Maar het meent ook, dat het op den weg der Vereeniging ligt, bij dien strijd mede in het voorste gelid te staan. Nu heeft het overwogen of dit ook wel inderdaad het geval is, en of er niet van de Vereeniging meer kracht, meer leven zou kunnen uitgaan, dan inderdaad tegenwoordig geschiedt. Ook zou het Bestuur zoo gaarne zien dat al diegenen, die, blijkens hun optreden, medestanders zijn, ook medestrijders waren, m. a. w. bij onze Vereeniging waren aangesloten, hetgeen metterdaad niet zoo is.

„De mogelijkheid onderstellende, dat de redenen voor het een en ander misschien, althans ten deele, te zoeken zijn in de inrichting der Vereeniging, of in haar strijdwijze, of in het door haar uitgegeven Maandblad, werd besloten tot U, en tot eenige andere personen die in het openbaar, mondeling of schriftelijk, hebben getoond bestrijders der Kwakzalverij te zijn, het beleefd verzoek te richten, het Bestuur wel van Uw advies te willen dienen.

„Het Bestuur zag zich gaarne in het bezit van Uw deskundig, gemotiveerd advies op de vraag: hoe, naar Uw inzien, de Kwakzalverij het best kan worden bestreden, en op welke wijze onze Vereeniging daaraan volgens Uwe meening, het best zou kunnen medewerken.”

Van alle zes heeren was antwoord ingekomen, min of meer uitvoerig, dat door den Secretaris werd voorgelezen, waarna deze de vergadering verplichtte door van den inhoud der brieven een kort, zakelijk resumé te leveren, dat wij hier laten volgen:

„Van de 6 heeren adviseurs bepaalt Dr. PYNAPPEL zich tot de mededeeling, dat strafbepalingen tegen onbevoegde uitoefening als zoodanig z.i. niet gewenscht zijn, daar die toch nooit te handhaven zijn, maar wel wenscht hij zeer strenge bepalingen tegen bedrog en op-

lichterij in elken vorm. Daar nu kwakzalverij, zooals onze V. die altijd heeft begrepen, een vorm van bedrog is, zou die dus volgens Dr. P., strafwaardig zijn. Aan de tactiek onzer V. komt overigens schrijvers advies niet rechtstreeks ten goede.

„DR. VAN GRUNS is niet tot een bepaald oordeel kunnen komen, hij ziet nog geen middel, hoe men werkelijk in dezen meer invloed zou kunnen krijgen op den gedachtengang van het algemeen.

„De vier andere heeren beginnen met te kennen te geven dat het misschien beter ware geen maandblad meer uit te geven, en wel hoofdzakelijk allen om dezelfde reden: het komt in handen van hen die geen bekeering van noode hebben, 't is „prêcher les convertis”, terwijl de heeren PINKHOF en WERNDLY er nog bijzonder op wijzen, dat de kosten van een maandblad, gelijk het nu wordt uitgegeven, in geen verhouding staan tot het nut dat er mede wordt gesticht.

„Deze heeren wenschen echter toch wel voorlichting van het publiek en dit vooral van leekenzijde, daar de geneesheer en pharmaceut toch nooit kunnen ontgaan den schijn van belangzucht. Zij zouden wenschen korte, pakkende waarschuwingen, zoowel in den vorm van gratis-verspreide strooi- en aanplakbiljetten (Dr. W.) als in periodiek herhaalde waarschuwingen in onderscheiden grootere en kleinere bladen van onderscheiden richting. Zij onderstellen dat de bladen daartoe te vinden zullen zijn, maar wijzen er op, dat vorm en inhoud van veel belang zijn, en met zorg overwogen moeten worden, ja Dr. St. onderstelt zelfs dat die stukken, als zij degelijke inhoud aan keurigen stijl paren, om die deugden door de groote bladen wel zouden worden opgenomen (b.v. de Kronieken van Dr. Pijnappel).

„Ook het middel van voordrachten, in vereenigingen of kosteloos toegankelijk voor het publiek wordt door meer dan een der heeren aanbevolen en evenzoo occasioneele beleering van de jeugd.

„Twee der heeren (Dr. St. en W.) spreken ook nog de wenschelijkheid uit van het nasporen van de door kwakzalvers gepubliceerde genezingen en het c. q. aan de kaak stellen van daarbij gepleegd bedrog en veroorzaakt nadeel. De bekendmaking van goed bevezene gevallen, waarin genezing had kunnen worden verkregen, maar verijdeld is door de onkunde van den kwakzalver en het ontmaskeren der veelal „gekochte” of „gesuggereerde” attesten van z.g. genezenden, achten zij van veel nut.

„Aandacht verdient ook nog de opmerking van Dr. PINKHOF: „voortdurende studie van psychologische en maatschappelijke oorzaken van het succes der kwakzalverij en van de reden waarom zoowel de reactionaire als de democratische richting zich verzetten tegen de „schoolgeneeskunde” en propaganda maken voor „homoeopathie, natuurgeneeswijze en kwakzalverij.” Deels geeft hierop Dr. St. het antwoord waar hij zegt: „kwakzalverij is onuitroeibaar, omdat zij steeds is en zal blijven het plechtanker der ongeneeslijken” en nog op een andere plaats in zijn brief, waar hij ongeveer zegt: dat het is een quaestie van geloof in mogelijkheid van genezing en van geloof in de beweringen der kwakzalvers.

„Over de tactiek der Vereeniging en den arbeid van 't Maandblad laten de meeste H.H. adviseurs zich niet uit, alleen Dr. STEPHAN verplichtte ons met eenige critiek en acht b.v. de wijze waarop het Mbl. dikwijls waarschuwt, vooral het wijzen op den veelal hoogen prijs der kwakzalversmiddelen, een tactische fout.”

De verschillende adviezen werden nu in bespreking gebracht, nadat de vergadering, die tot nu toe openbaar was, in een besloten was overgegaan. Wij zijn intusschen gemachtigd omtrent die bespreking eenige mededeelingen te doen. Door bijna alle sprekers — en daaronder waren sommigen, die met den gang van zaken der Vereeniging volkomen op de hoogte zijn — werd de bewering dat het Maandblad, zooals het nu wordt uitgegeven, geen voldoende nut sticht, tegen gesproken. Integendeel; het blijkt dat het blad veel gelezen wordt, juist door personen waarvoor het bestemd is — dank zij de ruime gratis-verspreiding — en dat de lectuur velen terughoudt van zich in de armen der kwakzalvers te werpen. Dit resultaat hoort en ziet men in 't algemeen niet, maar het bestuur ontvangt daarvan voortdurend de bewijzen. Er werd derhalve besloten met de uitgave van het Maandblad op den bestaanden voet voor te gaan.

Naar aanleiding van de opmerkingen van Dr. STEPHAN, wat betreft het vermelden van den hoogen prijs, wordt er op gewezen, dat die vermelding toch zoo geheel onbelangrijk en ongewenscht niet is. De menschen hebben juist altijd heel weinig over voor hunne geneesmiddelen, knibbelen op apothekers-rekeningen; vrees van te veel te betalen is regel. Welnu als men ze nu met de stukken kan aantoonen dat le die hooggeroemde, wonderdadige pillen of druppels uit niets anders bestaan dan uit gewone dingen, die in iedere apotheek aanwezig zijn en 2e dat deze aldus vele malen duurder worden betaald dan in de spreekwoordelijk „dure” apotheken, dan moeten er toch menschen zijn op wie die argumenten vat hebben. Men toont er dan toch mede aan, behalve het gevaarlijke en schadelijke,

het nuttelooze en overbodige dier kwakzalverijen.

Men was het er algemeen over eens dat „het nasporen van de door de kwakzalvers gepubliceerde genezingen, het c. q. aan de kaak stellen van daarbij gepleegd bedrog en veroorzaakt nadeel” en het bekend maken van die gevallen een uitmuntend bestrijdingsmiddel is; de bezwaren in de toepassing blijken echter zeer groot te zijn. Het Maandblad kan slechts, ten einde processen te voorkomen, duidelijk bevezene gevallen mededeelen en nu is juist dat overtuigend bewijs meestal zoo moeilijk te leveren, omdat de slachtoffers van de kwakzalvers zoo weinig medewerken. Verder is 't noodig dat het Bestuur door de leden, de medische en andere, op de hoogte wordt gehouden van feiten, die zij in dit opzicht waarnemen en nu is het een niet te ontkennen verschijnsel dat, niettegenstaande het Bestuur reeds herhaalde malen om dergelijke medewerking verzocht heeft, aan dat verzoek slechts door enkele wordt voldaan. Men zal echter de gegeven wenken niet uit het oog verliezen.

Ook andere raadgevingen, in de brieven verstrekt, zullen, zoo mogelijk, worden opgevolgd maar, om daaraan te kunnen voldoen, moet de Vereeniging over een ruimer kas kunnen beschikken. Toetreding van nieuwe leden is dringend noodig. Verschillende wijzen om te trachten nieuwe leden aan te werven werden aangevoerd; terwijl van eene zijde aangedrongen werd op het rondzenden van doelmatige circulaire, werd van andere zijde meer heil verwacht van persoonlijke opwekking door de leden in eigen kring. Eenstemmig was men van gevoelen dat het houden van voordrachten over kwakzalverij een uitstekend middel van propaganda is; de ervaring had het geleerd. Er werd dan ook besloten in dien geest werkzaam te zijn en sprekers uit te noodigen om op verschillende plaatsen op te treden. Reeds tijdens de Vergadering stelden eenige leden zich beschikbaar een spreekbeurt te vervullen.

Nog enkele andere zaken, o. a. het onderzoek van de geheimmiddelen, de medewerking van de Ambtenaren van het O. M. bij de kantongerechten, kwamen in deze zeer geanimeerde vergadering in debat en daarna werd zij door den Voorzitter gesloten, nadat deze, bij monde van een der leden, den dank der aanwezigen in ontvangst had genomen voor de leiding der bijeenkomst en voor al hetgeen hij, tijdens zijn lidmaatschap van het Bestuur, voor de Vereeniging had gedaan, waarop de Voorzitter de andere Bestuursleden en vooral den Secretaris-penningmeester dank zeide voor den hem steeds verleenden steun en tevens zijn dank betuigde aan de heeren, die van advies hauden gediend.

In een daarop gevolgde bestuurs-vergadering werd de heer Mr. A. LIND aangewezen om met 1 Januari 1904 als Voorzitter der Vereeniging op te treden.

Lezing over kwakzalverij. In de vergadering van onderwijzers en onderwijzeressen in het district Assen is, wij vermelden het met ingenomenheid, door ons lid, de heer ANEMA, arts aldaar, een lezing gehouden over kwakzalverij. Een verslag daarvan, ontleent aan de Prov. Drentsche en Asser Courant, moest, tot ons leedwezen, wegens gebrek aan ruimte blijven liggen.

Electrische Gordels. Naar aanleiding van de tegenwoordige reclame in onze bladen, wordt ons van geachte zijde het volgende meegedeeld:

„Negen jaar geleden werd te Londen reclame gemaakt voor electrische gordels door een compagnie, welke die voor £ 1. per zoogenaamde batterij verkocht. Ik kocht er ook een van 5 z.g. batterijen, maar van electriciteit was geen spoor aanwezig. Kort daarop werd het bestuur van deze compagnie voor den rechter gedaagd en bleek het dat in hunne z.g. electrische gordels evenveel electriciteit zat als wanneer men een pen in de inkt doopte, zooals het toen werd uitgedrukt. Het proces eindigde met een veroordeeling.

Reclame voor Zwitsersche pillen. Of het zaakje soms niet goed gaat? Wij weten 't niet, maar zeker is 't, dat er tegenwoordig meer dan ooit reclame voor deze pillen wordt gemaakt. Op een andere plaats in dit blad vindt de lezer een mededeeling over de prentbriefkaarten, die ter aanbeveling van dit middel worden verspreid, hier wenschen wij de aandacht te vestigen op de uitgebreide, opzienwekkende advertenties, die in de laatste maand in onze Couranten verschenen en die begonnen met het woord: „Vergiftiging”.

Met schrille kleuren worden daarin de schadelijke werking van het rottingsvergift, aanwezig in bedorven spijzen, geschilderd en den lezer duidelijk gemaakt dat zich ook in 't menschelijk lichaam, bij ongeregelde stoelgang een dergelijk vergif kan vormen. En waardoor kan men nu al die gevaren ontloopen? Door het gebruik van de echte Zwitsersche pillen. 't Is walgelijk zoo'n advertentie.

Blijkbaar is ze in Deutsche bladen ook opgenomen.

De Apoth.-Zeitg. zegt n.l. naar aanleiding daarvan: Arme wereld, wat was er zonder RICHARD BRANDT van u geworden? En wat zal er eerst van u worden, wanneer gij na 1 Januarij 1904, dank zij de onbegrijpelijke kort-

zichtigheid van de door de Rijksregering gemaakte bepalingen tegen de geheimmiddelen *) niet meer uit de advertentie de wijze lessen kunt putten, die u daarin worden aangeboden?

*) Het aanbevelen van talrijk middelen, waaronder ook de Zwitsersche pillen, (Zie ons Mbl. van Aug. en Sept. j.l.) is alsdan verboden.

Institut du Zera. Uit advertenties in onze bladen zal de lezer gemerkt hebben, dat dit Fransche „Institut” een onfeilbaar middel aanbiedt tegen misbruik van alcoholische dranken en dat het een monster van dit middel gratis beschikbaar steit.

Een dusdanig monster is in ons bezit en wordt onderzocht. Maar bij de toezending ontvingen wij tevens een brief, waaruit ons duidelijk bleek, (trouwens wij hadden niet anders verwacht) dat het bedoelde „Institut” in hoofdzaak geenszins afwijkt van de talrijke Instituten, waartegen wij reeds zoo menigmaal zijn opgekomen.

Men zij voorloopig gewaarschuwd; na afloop van het onderzoek komen wij op deze zaak terug.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Revalenta arabica.

Menigmaal is het voorgekomen dat men het ons eenigszins kwalijk nam onder de reeks van kwakzalverswaren, waartegen gewaarschuwd moest worden, ook de revalenta te hebben opgenomen. Het was toch een goed en gezond voedsel, dat geen kwaad zou doen en menigeen had zich bij het gebruik wel bevonden. Ook wordt het wel eens door een geneeskundige aanbevolen. Hoe konden wij daar iets tegen hebben?

Wij erkennen gaarne dat revalenta arabica een goed en gezond voedsel is, maar toch komt het ons voor dat de fabrikant ervan geen anderen naam dan dien van kwakzalver verdient.

De revalenta is meer dan eens onderzocht, doch niet altijd bleek zij dezelfde samenstelling te hebben. Altijd was meel van boonen en linzen de hoofdzak, doch dit was somtijds vermengd met, wat maismeel of gerstemeel en een weinig keukenzout, een andermaal gekruid en gekleurd door een weinig peper en curcuma, ook wel gekleurd door dat een deel van het meel zwak geroosterd was.

Het in de laatste jaren verkocht product is eenige malen, op ons verzoek, onderzocht door den heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH, thans te 's Gravenhage; het resultaat van het microscopisch onderzoek was, dat de Revalenta thans niets anders is dan Linzenmeel, door zachte roosting van een klein gedeelte ervan, iets geel gekleurd.

Linzenmeel nu is een zeer voedzame en goed verteerbare spijs en de zachte roosting kan slechts goed eraan doen door den smaak wat te verbeteren en de verteerbaarheid te bevorderen. Het werd dus opnieuw bevestigd, dat de Revalenta een goed en gezond voedsel is.

Wat wij er dan tegen hebben?

Twee zaken. Den enorm hoogen prijs en de bedriegelijke wijze waarop het aan den man gebracht wordt.

De prijs der revalenta is f 3.90 voor een bus van 1 kilo, wat 4 à 5 maal duurder is dan bij 't genieten van een behoorlijke winst noodig zou zijn. Linzen zijn volstrekt geen artikel dat verbazend duur, of moeilijk te krijgen is. Zij komen in den groothandel voor en worden door enkele grutters tot meel verwerkt. *)

Het Linzenmeel moet zeer fijn worden gebuild en 't is mogelijk dat dit bij dit meel eenige meerdere moeite kost dan bij andere meelsoorten. Hoe dit zij, onze meelfabrikanten zijn wel in staat om het Linzenmeel even fijn te leveren als de revalenta. Indien zij dan het kilo voor 90 cent à f 1 afleveren, wat hun een gepaste winst verzekert, (het blijkt ons, dat 't nog voor minder kan) kan het publiek voor een vierde van den prijs, dien het tegenwoordig betaalt, het linzenmeel kopen. Vooral voor mingevoeden, die toch dikwijls een veelvuldig gebruik van de dure revalenta maken, zou dit een groot voordeel zijn. Ware op die wijze bij elken grutter voor zulk een lagen prijs het fijne linzenmeel te verkrijgen, menig geneesheer zou waarschijnlijk het gebruik aanraden, b.v. voor

*) Een door den heer H. VLAANDEREN PZ.N., te Utrecht in den handel gebracht Linzenmeel is door de heeren J. VAN RIEL te Amsterdam en A. J. WIJNNE te Rotterdam onderzocht; het bleek zuiver Linzenmeel te zijn.

maaglijders, waar hij nu aarzelt het te doen.

Doch, vooral uit een ander oogpunt beschouwd, schijnt het zeer gewenscht dat het linzenmeel van den grutter de revalenta van DU BARRY vervange. Telkens wanneer men een bus van 1 kilo voor f 3.90 van dit laatste koopt, betaalt men een extra winst van f 3 aan iemand, die door onware beweringen zich die weet te verschaffen.

Hier komen wij dus op ons tweede bezwaar: de leugens waarmee en waardoor de revalenta wordt gedebiteerd.

In de advertenties wordt gezegd dat de Revalenta door zijne heilzame werking op de spijsvertering de oorzaken bestrijdt der volgende kwalen: koorts, toring, zwakte, maagpijn, lusteloosheid, hoest, maagkrampen, oprispingen, spanning op de maag, hoofdpijn, verstoppingen en vele andere welke ontstaan door een niet goede werking der maag.

Veel erger nog worden de verdiensten van de Revalenta uitgeschreeuwd in de groote papieren, die bij elke bus worden afgeleverd.

Ziehier hoe zulk een aanbeveling begint:

Eetlust, goede spijsvertering, sterke zenuwen, gezonde longen, verkwikkende slaap, regelmatige werking van alle organen, zuiverheid van het bloed, wils- en spierkracht hergeven zonder Medicijnen en met weinig kosten aan de meest ongeregelde en verwoeste of van natuur zwakke gestellen door het overheerlijke voedings- en geneesmiddel: Revalenta Arabica du Barry, hetwelk duizendwerf de prijs van iedere andere geneeskundige behandeling bespaart.

Het kan niet anders of door zulke woorden moeten duizenden worden overgehaald hun heil bij deze Revalenta te zoeken, die er nooit door kunnen geholpen worden en ook nooit hun geld er aan zouden weggegooid hebben, indien het meel eenvoudig als linzenmeel verkocht ware.

Eigenlijk alle zieken worden door DU BARRY overgehaald hun geluk met Revalenta te beproeven en daardoor hem voor elke kilo f 3 in den schoot te werpen. In het vervolg van het prospectus toch wordt gezegd, dat Revalenta de eigenschap bezit: *te genezen de hardnekkigste verstopping, de Hemorrhoiden, slechte spijsvertering, ontsteking en verzuring in de maag, windzucht, elke stoornis in de verrichtingen der slijmkliezen, opgezetheid, verslijming, zuur, kramp, stuipen, hartwater, maagpijn, diarrhæa of buikloop, hartkloppingen, zenuwachtige hoofdpijn, gal- en zenuwziekte, aandoeningen van de lever, long en nieren, graaveel, hysterie, huiduitslag, bloedzweren, klierziekte, waterzucht, rhumatiek, jicht, brakingen, beroerten, vallende ziekte, hoest, verkoudheid, aamborstigheid, asthma, beginnende toring, griep, koorts, slapeloosheid, verlies van het geheugen, ophooping van bloed naar het hoofd, droefgeestigheid, mismooedigheid, vermagering, uitputting, elke onzuiverheid van het bloed, neerslagtigheid enz.*

En alsof dit alles nog niet leugens te over ware en aan volwassenen daardoor niet reeds nadeel genoeg toegebracht kon worden, indien zij aan deze woorden geloof hechtten, wordt er nog bijgevoegd dat de revalenta de eigenschap heeft: *bij zuigelingen, van de geboorte af, de voorkeur te verdienen boven al ander voedsel, zelfs minnemelk.* Als men weet dat deze Revalenta een zeer groote hoeveelheid zetmeel bevat, waarvan slechts een zeer geringe hoeveelheid door roosting is veranderd, en onveranderd zetmeel voor pasgeborenen onverteerbaar is, dan begrijpt men hoezeer ook deze laatste zinsnede leugen inhoudt.

Onze slotsom is: het goede dat de revalenta bezit, als zijnde fijn linzenmeel, een voedzame, niet moeilijk verteerbare spijs, vooral in sommige gevallen van maaglijden, wordt overschaduwed door den enorm hoogen prijs, waarvoor de fabrikant het debiteert en de vele leugens waarmee hij het aanbeveelt.

Wil men revalenta gebruiken, dan doe men goed het onder den naam *Linzenmeel* bij den winkelier te halen.

Amerikaansche kwakzalvers werkzaam in Nederland.

In de *Prov. Geldersche en Nijmeegsche Ct.* van 20 October komt een „Ingezonden stuk” voor van den heer SIMON VERSTEEG dat ook in ruimer kring

verspreid dient te worden. Wij nemen er derhalve de hoofdzaak uit over:

„Geachte Redactie!

„Als om strijd bejiveren zich tal van „menschenvrienden” in den laatsten tijd om „gratis” de menscheit tot een staat van volmaakte gezondheid te brengen.

„Hoe menschlievend het doel van deze humanisten ook moge zijn, de wijze, waarop zij dat doen, vinden wij rinder net.

„Met banale, afzichtelijke koppen of onkiesche figuren, aangedikt met vuile praatjes en ziekteopzommingen, zijn heden de meeste bladen besmet, zoodat de lezer ze meermalen ontstemd neerlegt; ja, er zijn tegenwoordig bladen (b.v. enkele Amsterdamsche), waarvan de rubriek „Annonce” zoo realistisch is, dat wij ons moeten schamen voor onze kinderen en ze uit de huiskamer weren.

„Tot welk doel deze onkiesche humbugdient, wensch ik u uit ondervinding mede te deelen.

„Ik bedoel de „Gratis Medicijnen Reclame.”

„Het lust mij deze Amerikaansche philanthropen, die zoo innig begaan zijn met het lot van die zieke Hollanders, dat zij deze „gratis willen genezen,” even te ontmaskeren.

„Voor ongeveer een paar jaar, toen de eerste annonce in dit genre verscheen, meende ik, als lid der Vereeniging tegen kwakzalverij, eens te moeten zien, welke menschevrienden hier aan 't woord waren.

„Op een stukje papier drukte ik mijn stempel zonder één woord schrift, sloot dit in een enveloppe en adresseerde die aan het bekende Instituut.

„Al spoedig ontving ik een schrijven, dat „mijn ziekte” was ingeschreven in de registers onder No. 299, dat die van zeer ernstigen aard was, dat ik bijgaande vragenlijst moest invullen en direct per postwissel f 25 overmaken.”

Het is den heer Versteeg toen verder gegaan, zooals het ons gegaan is en zooals wij in verschillende Maandbladen hebben beschreven.

De „gratis medicijnen” werden ontvangen tegelijk met een pak papieren, vol van Amerikaansche humbug. Toen de f 25 niet werden verzonden, volgde aanbieding om voor f 20 de behandeling voort te zetten, toen voor f 10, later voor f 5.— en toen weer voor f 7.50.

De schrijver vervolgt daarna aldus:

„Nu wensch ik hier niets aan toe te voegen, doch vraag of dit niet het maximum van brutaliteit is.

„Welk verschil is er tusschen deze brieven en wat de rechtbank noemt „brandbrieven.” Ik meen dit, dat de schrijver van een brandbrief, nooit zijn doel bereikt en voor zooveel jaar de gevangenis ingaat, terwijl de schrijvers van deze „brandbrieven” honderden en duizenden „los weten te maken zonder dat eenige Strafwet vat op hen heeft.

„Mij zijn eenige personen bekend, die bang voor openbaarmaking maar steeds postwissels zonden en z.g. geneesmiddelen ontvingen tot ze eindelijk berooid en geplukt bij een vertrouwd geneesheer moesten terecht komen.

„Het feit, dat het aantal slachtoffers nu waarlijk groot genoeg is, deed mij besluiten de pen op te nemen, om door middel van de pers, diezelfde pers die de machtige handlanger is van al deze schandelijke praktijken, zooals nog onlangs in Duitschland is bewezen, de naar genezing zoekenden toe te roepen: Hebt gij medische hulp noodig, gaat dan vol vertrouwen tot een medicus, tot den medicus uwer ouders, raadpleeg hem in, met, en over alles, waarin gij zijn raad meent noodig te hebben. Hij, doch ook hij alleen, is betrouwbaar en zal u zonder bijbedoelingen bijstaan daar, waar het u hoogste goed, uw gezondheid geldt. Hij zwijgt, ook daar, waar gij denkt, dat hij spreken zal.

„Alle aanbiedingen van gratis medicijnen, gratis boeken, gratis medische hulp, is een exploiteeren van uw beurs; alles komt neer op geld zenden, lang en veel.

„Men ziet 't aan het bovenstaande: Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.

„Ik zeg u dank, geachte Redactie, voor uw gastvrijheid en sluit den wensch hierbij in, dat „de pers” nu eens eerlijk zij en ook haar waarschuwend stem doe hooren, daar waar zij nu weet, met welk doel de slimme Amerikaan de domme Hollanders wil genezen.”

Dat de *State Medical Institute* waarop het bovenstaand schrijven slaat, niet alleen staat in zijn poging om van uit Amerika hier te lande slachtoffers te maken, hebben wij in de Maandbladen van Februari en Juni j.l. aangetoond. Eerst was het de inrichting van JAMES W. KIDD, later die van een z.g. Prof. HOFF. En nu treedt er waarlijk weer een Amerikaan op. In groote advertenties — ook weer met een portret — biedt een zekere Dr. C. SARGENT een voldoende hoeveelheid kosteloos aan van zijn levensvocht. Op een wijze,

die in opgeschroefdheid niet voor die der ouderwetsche kwakzalvers behoeft onder te doen, verklaart deze menschevriend o. a.:

„Zieken en Hulpeloozen komt tot mij.

„Ik heb het wondervol geheim om te leven ontdekt en ik geef het U gratis.

„Mijne zending op aarde is de zieken te genezen en de zwakken op te beuren. Komt tot mij en ik zal U gezondheid en leven en jeugd geven.

„Mijn levensvocht, het wondervolste dat ooit ontdekt is geworden, zend ik U gratis op aanvraag.

„Ik heb het wondervolle geheim om te leven ontdekt en ik kan U leven geven, daar ik U genezen kan, welke Uwe ziekte ook zij; ik kan U sterk en gezond maken, onverschillig hoe zwak en hoe gebrekkig gij ook zijt. Met mijn levensvocht, waarvan het geheim alleen aan mij bekend is, genees ik elk gebrek van het menschelijk lichaam. Kreupelen, werpt Uwe krukken weg en wandelt gezond en gelukkig; zieken, neemt Uw bed op en wandelt. Er is geen ziekte of zwakte onder de zon, welke mijn wondervol levensvocht niet zal doen verdwijnen, en het herstelt den volmaakten bloei der gezondheid van alle arme en ongelukkige lijdens.

„Ik streef er niet naar om eene theorie aan te duiden, daartoe heb ik geen tijd, daar ik daden moet verrichten. Ik heb duizenden genezen die alle hoop op leven verloren hadden. Ik breng vreugde en geluk in honderden huisgezinnen. Indien gij aan nieren en lever, long- en maag- of hartstoringen lijdt, toring, verstopping, rheumatiek, zenuwpijn, bloed- en huidziekten, catarrh, bronchitis, verlamming, suikerziekte, verlorene levenskracht, zenuwzwakte, slapeloosheid, bloedvergiftiging, bloedarmoede, vrouwenzwakten en -ziekten, eezema, hoofdpijn, ruggepijn, zenuwachtigheid, koorts, hoest, verkoudheid, asthma of elke andere ziekte of zwakte van de levensorganen, komt tot mij, en ik zal U genezen en gezond maken. De booze menschen kunnen schertsen en uitroepen: „bedriegerij,” maar de menschen die ik uit de klauwen van den dood gered heb en opgebeurd heb en kracht en gezondheid heb gegeven, zijn de levende bewijzen van de voortdurende kracht van mijn onovertreffelijk Levensvocht.”

Wat een taal, nietwaar?

Die advertentie is, voor ons, en wij veronderstellen voor de meeste lezers, voldoende om den edelen Dr. SARGENT in zijn ware gedaante, in die van kwakzalver te doen kennen. Wij zullen dan ook niet eens de moeite doen om een nader onderzoek naar den man en naar zijn middel in te stellen; ook zonder dat durven wij met gerustheid te zeggen: Hoedt u voor dien allesgenezer, past op uwe beurzen!

Het bovenstaande was reeds gezet, toen wij een „Ingezonden stuk” ontvingen over de behandeling bij JAMES W. KIDD ondervonden. De inhoud van 't stuk was in 't kort de volgende: De schrijver, een lijder aan tabes en rheumatiek kreeg op een desbetreffende vraag aan Kidd het antwoord, dat hij hem in hoogstens drie maanden zou genezen. Hij moest beginnen met f 20 te zenden; na 20 dagen werden de geneesmiddelen ontvangen. Toen deze op waren ontving hij weer een bezending, volgens K. voldoende voor twee maanden, waarvoor f 32.50 betaald werd, doch bij opening van het doosje bleek de hoeveelheid slechts voor één maand toereikend. Maar 't resultaat van 't gebruik van die dure middelen bleef uit, zoodat dan ook een derde zending, ad f 25, niet werd geaccepteerd. De schrijver had verder den Amerikaan gevraagd hem van de betaalde som dertig gulden terug te zenden, doch ontving daarop van dezen ten antwoord: „dat hij nog geen 5 gulden terug zendt” en tevens de bedreiging, dat hij hem gerechtelijk zou vervolgen, indien de schrijver — volgens zijn plan — aan de zaak publiciteit gaf. Die bedreiging heeft echter niet geholpen, zooals men ziet. Gelukkig ook, want juist mededeelingen, op waarheid en ondervinding gegrond, zooals de bovenstaande, zijn van 't grootste nut. Zij toonen duidelijk aan wat men van dergelijk soort menschen te wachten heeft.

Wij laten daarom ook nog het onderstaande volgen, dat als „Ingezonden” in de *N. Rott. Ct.* van 30 October j.l. voorkwam:

„Mijnheer de hoofdredacteur.

„Beleefd verzoek ik u voor het onderstaande een plaatsje in uw geëerd blad te willen inruimen.

„Sedert geruimen tijd ben ik lijdende aan een

kwaal waarvoor ik reeds lang onder dokters behandeling was, echter zonder resultaat.

„Ten einde raad, en om nooit een verwijt jegens mijzelf te hebben iets onbepaald te hebben gelaten om zoo mogelijk nog verandering in dezen toestand te brengen, besloot ik, aangemoedigd door schoone beloften in advertentiën enz., eens mijn toevlucht te nemen tot The James W. Kidd Company te Fort Wayne Ind. U. S. A.

„Dat ik hieraan zeer verkeerd deed moest ik later tot mijn eigen schade ontwaren.

„Ik begon te vragen een gratis monsterpakje, hetwelk spoedig volgde, waarbij tevens een aanbieding tot het zenden van zooveel medicijnen als noodig waren om mij van mijn kwaal „radicaal” te genezen, voor de som van f 25.

„Hiertoe ging ik ten laatste over, na eerst nog eenige aanmoedigende brieven hunnerzijds ontvangen te hebben, doch nog vóór ik de medicijnen voor die van f 25 ontving, kreeg ik reeds weer een brief, waarin ik werd aangezegd nog f 35 te moeten zenden voor de tweede behandeling.

„Hierop verwees ik hen naar hunne vorige aanbiedingen, waarin zij mij beloofd hadden mij „radicaal” te genezen voor f 25; echter zonder resultaat.

„Zoodat het mij nu om het op zijn zachtst te kwalificeeren maar al te duidelijk is, de dupe te zijn geworden van een minder faire handelwijze.

„Dit ter kennis te brengen van anderen, opdat er niet meerderen door schoone beloften enz. in vliegen, is het doel van dit schrijven.

„U mijnheer de hoofdredacteur dankzeggende voor de mij verleende plaatsruimte, ben ik tot verdere inlichtingen gaarne bereid.

Hoogachtend,

J. H. KEEPEN.

Otterstraat 118,
Utrecht.”

Tweërlei soort Prentbriefkaarten.

Wij ontvingen „ter kennismaking” een serie fraai uitgevoerde prentbriefkaarten, uitgegeven door den heer F. van Rossen te Amsterdam, bevattende afbeeldingen uit het Stedelijk Museum te Amsterdam en wel van de 18e eeuwse apotheek met laboratorium, van de Oud-Hollandsche kraamkamer (18e eeuw) en van de krankzinnigenzaal (18e eeuw).

Wij zouden misschien van deze briefkaarten hier ter plaatse geen melding hebben gemaakt, als vallende een bespreking daarvan buiten het kader van ons blad, maar wij vonden in de toezending aanleiding om aan te toonen hoe de tegenwoordige briefkaartenmanie gesteld wordt, zoowel in dienst van het goede, als in dien van het kwade.

Want tegelijk met de hierboven vermelde kaarten, ontvingen wij van een apotheker, aan wien ze waren gezonden, een stel eveneens zeer mooi uitgevoerde, gekleurde briefkaarten, behelzende afbeeldingen van fraaie landschappen uit verschillende Zwitsersche kantons. Die kaarten werden in ruime mate beschikbaar gesteld door den apotheker FR. MERCKLING te Schaffhausen, de opvolger van den bekenden RICHARD BRANDT en dienden om aan de clientèle te worden uitgereikt.

Elke kaart n.l. werd ontsierd door een reclame voor de beruchte *Zwitsersche pillen*, waartegen wij zoo herhaaldelijk gewaarschuwd hebben. Blijkbaar moest er wat nieuws worden gevonden om de aandacht op die pillen te blijven gevestigd houden.

INGEZONDEN.

WelEd. Heer!

Wilt U, om der rechtvaardigheids-wil, nevensgaand schrijven in het Maandblad tegen de Kwakzalverij opnemen?

Mijne oudste dochter, nu 34 jaar oud, had van haar eerste levensjaar aanvallen van astma; al het mogelijke dat gedaan kon worden, hebben wij gedaan. In den zomer was het dragelijk, 's winters kwam het bijna iederen nacht.

De geheele toenmalige faculteit in Utrecht hebben wij geraadpleegd, waarvan professor Talma en dr. P. Q. Brondgeest de eenige zijn, die nog leven; deze heeren hebben voor het kind gedaan wat zij konden, alles te vergeefs.

De laatste jaren was zij 's winters meest bedlegerig, kon de drie laatste winters pas na Paschen

naar buiten gaan, zooals toen werd aangeraden. Nu gep. winter was zij einde Mei nog steeds bedlegerig, daar zij bij de minste beweging benauwd was. Zij bevond zich toen in het Diaconessen-huis, alleen voor verandering van omgeving, ofschoon die niets te wenschen overliet; waar zij was werd de meeste zorg voor haar gedragen, waardoor ook Dr. Onnen ons zeer aan zich heeft verplicht.

Wij waren ten hoogste bezorgd, dat onze dochter nu zelfs des zomers zich niet zou kunnen bewegen; ze was zeer zwak, sliep weinig en at nog minder; maar wat gebeurt: Wij lezen het blad „de Vrouw” en daarin staat eene aanbeveling van de Atomizer.

Wij lazen ook twee brieven van respectabele menschen in Nederland, die met goed succes de machine hadden gebruikt en wij hebben zonder aarzelen de Atomizer besteld, niettegenstaande de f 40.—, niettegenstaande mijne dochter niet veel vertrouwen had en dokter Onnen ook niet.

Van af het eerste gebruik zijn de kortademigheid en aanvallen weggebleven; mijne dochter was herleefd in het laatst van Juni j.l.; zij kan weer loopen, weer lichte bezigheden doen en eene enorme gunstigen invloed op haar zenuwgestel was te merken. Zij was wel eens prikkelbaar, dit verdween voor een groot gevoel van dankbaarheid; ze was veel opgewekter, had na aanwending een ruim gevoel in de borst, maar proefde niets van de ingespoten medicamenten; ze slaapt goed en eet veel beter, wat vroeger altijd min was.

Hartkloppingen, vroeger de voorboden der aanvallen, komen niet meer; [moeten wij niet dankbaar zijn?

Van genezen spreken we niet, dat zal de tijd leeren; ook Dr. Tucher is daar niet van overtuigd, want anders zou ZEd. niet voor een jaar medicamenten er bijdoen. Die de vreeselijke aanvallen van mijne dochter heeft gezien, is net als verstomd; zij is geheel herboren, omdat ze nu een middel heeft, wat haar oogenblikkelijk helpt.

Wij zijn niets nieuwsgierig wat de medicamenten inhouden, dat kan niemand toch uitmaken dan de uitvinder; wij zijn alleen zeer dankbaar, dat er iets is gevonden tot verlichting van het vreeselijk lijden. Ten slotte is het onwaar, dat het middel verdooft; er is geen sprake van, dat het eenige naverking heeft.

Maarsse, 12 Oct. 1903.

MEV. J. PRILLEVITZ-ADMIRAAL.

De geëerde Inzendster houde het ons ten goede wanneer wij haar verzoeken ons artikel in het October-n^o. nog eens na te lezen. Het zal haar daaruit blijken, dat wij aan een tijdelijk resultaat van het gebruik der Atomizer niet getwijfeld hebben, maar dat wij dit resultaat niet in den toestel zoeken. Tegenover den goeden uitslag, bij haar dochter verkregen, staat de mededeeling van den medicus, in ons vorig n^o. opgenomen: „helpen deed het niet” en de daarin vermelde verklaring „sommige patiënten schijnen er door in een soort verdooving te komen”. Misschien bevatte de door haar gebruikte vloeistof thans geen *cocaine* (wij schreven toch dat het ons waarschijnlijk voorkomt dat deze niet altijd gelijk van samenstelling is) en daarnaar zijn wij wel nieuwsgierig. Voor ons, die het publiek in zijn belang wenschen te waarschuwen, is de samenstelling van het aangewende geneesmiddel geen onverschillige zaak.

REDACTIE.

BOEKBESCHOUWING.

Hygienische Vlugschriften.

Bewerkt door Dr. H. Pinkhof.

No. 6. Gezonde oogen.

Dit boekje sluit zich geheel bij zijn voorgangers aan; het bevat nuttige aanwijzingen en raadgevingen, die waard zijn gelezen en opgevolgd te worden. Waar zoo dikwijls, vooral uit onwetendheid, bij oogziekten met dit teere orgaan „geknoeid” wordt, zijn waarschuwingen in dit opzicht zeker niet overbodig. Doch ook waar 't geen ziekten betreft, is 't nuttig te weten, wat men te doen of te laten heeft om het gezonde oog gezond te houden en hoe men bij gebreken in den vorm van 't oog, of liever van de lens, te handelen heeft.

In het bovengenoemd werkje vindt men daarin een leidraad.

CORRESPONDENTIE.

C. J. H. v. D. te O. W. Bij het onderzoek van de *Meggeson's Antiseptische Keel-pastilles*, verricht door de heeren A. J. WIJNNE te Rotterdam en H. VAN GELDER te Haarlem is geen enkele geneeskrachtig werkzame stof kunnen worden aangetoond. De pastilles bestaan uit een soort van *fujubes*, *sukker* en *pepermuntolie* of *menthol*. Gij kunt nu zelf nagaan dat het niets bijzonders is.

G. W. W. C. D. L. te 's-G. In onze reeds geuite meening is door uw schrijven geen verandering gekomen. Wij kunnen dus aan uw wensch niet voldoen.

A. B. te L. De pleister van Bremer is in onderzoek.

H. P. H. te R. Over de *Maagdruppels van Ds. Grass* in ons volgend No.

H. te ?. Wij begrijpen niet hoe gij antwoord op uw vraag kunt verwachten, nu gij uw naam verzwijgt. Dit willen wij u echter mededeelen: Wij geven nooit geneeskundig advies; dit kan alleen de geneesheer doen, na onderzoek van den patient.

Dr. H. P. N. M. te A. Dank voor uwe mededeeling.

— *Veritas* te A. Zie het artikel „Amerikaansche kwakzalvers” in dit blad; wij danken u voor uw schrijven.

J. W. v. d. H. te P. Het poeder wordt onderzocht; aan het hoofd van 't Maandblad kunt gij het tegenwoordig adres van den Secretaris-Penningmeester vinden.

Dr. J. L. te U. Gij zoudt ons verplichten door ons mee te deelen of 't u bekend is, dat het boekje, ons door u toegezonden, ook hier te lande verspreid wordt. Dan wordt het zaak er werk van te maken. Over *Locher's Antineon* schreven wij al eenige woorden in het Maandblad van September 1901.

— Voor de gezonden Winterwijksche bladen en De Alkmaarder betuigen wij onzen dank.

I. O. te G. Uw brief aan HUBERT ULLRICH, hoe aardig ook geschreven, nemen wij niet op, omdat daaruit blijkt, dat door u de advertentie wel zou zijn geplaatst, als de man maar geld had gezonden.

W. R. G. te D. *Sanden's gordel*, zooals hij in den laatsten tijd wordt aanbevolen hebben wij, op zijn z.g. elektrische eigenschappen, niet onderzocht; het ding is ons te duur en wij hebben geen onderzoek noodig om tot de overtuiging te komen, dat hier kwakzalverij in 't spel is. Dit staat duidelijk in ons vorig No.

Wanneer een middel tegen allerlei kwalen wordt aanbevolen en — op die aanbeveling — wordt aangewend bij ziekten waar het bepaald kwaad doet, dan is zoon middel gevaarlijk. Maar zelfs wanneer het geen kwaad doet, kan het nog gevaarlijk zijn, omdat men den juisten tijd voor de aanwending van een doeltreffend geneesmiddel laat voorbij gaan. Wij hebben dit al zoo dikwijls gezegd, dat wij het niet noodig vonden er nog eens op terug te komen.

— Wij betuigen onzen dank voor het ontvangen Verslag over 1902-'03 van de Amsterdamsche Vereeniging „Ziektenzorg” en voor het gezonden „Nederl. Volksblad”. Dit blad neemt geen kwakzalverijadvertenties op; in het volgend n^o. komen wij daarop terug.

Mevr. C. J. A. — B. v. d. B. te 's H. Blijkens onderzoek van den heer A. J. WIJNNE te Rotterdam bestaat het z.g. „plantaardig zout tot bloedzuivering” uit een mengsel van *dubbelkoolzure natron* en *Kalium-Chloride*, en de z.g. „physiologische aarde tot versterking van spieren- en beendergestel” uit een, zelfs in zuren niet geheel oplosbaar, slecht gemengd, poedermengsel, waarin niet minder dan de volgenoe 8 bestanddeelen voorkomen: *IJzer*, *Aluminium*, *Calcium*, *Magnesium* en *Kalium*, gebonden aan *Phosphorzuur* en *Fluorwaterstofzuur*, benevens vrije *Zwavel*.

Is het eerste zout, zooals het daar ligt, niet als een plantaardig product te beschouwen, de z.g. aarde is niet onmogelijk ten deele van mineralen oorsprong, er werd n.l. ook wat zand als verontreiniging in gevonden. Maar wat daar voor „physiologisch” aan is, begrijpen wij niet. Wij zijn toch geen Aardeters!

Wij meenen U eenig scepticisme en voorzichtigheid te moeten aanraden, en zouden gaarne van U vernemen hoe deze zaken worden verspreid en aanbevolen. Wellicht komen wij dan in een volgend nummer nog nader op de zaak terug, waartoe ons nu plaatsruimte en tijd ontbreken.

— Tegelijk met dit blad wordt aan de leden der Vereeniging verzonden: No. 54 der „Berichten en Mededeelingen”, bevattende het verslag der laatstgehouden Algemeene Vergadering.

— Veel, o. a. een artikel over „De Zonden der Pers” naar aanleiding van een beschouwing daarover van Dr. Pinkhof in het Tijdschr. v. Geneesk., moest wegens plaatsgebrek blijven liggen.

ADVERTENTIEN.

LINZENMEEL gelijk aan Revalenta Arabica.

Door het Maandblad der Vereeniging tegen de Kwakzalverij is herhaaldelijk verklaard, dat goed bereid LINZENMEEL een zeer voedzame en zeer verteerbare spijs is en, als zijnde van gelijke samenstelling, als Voedingsmiddel de zeer dure REVALENTA ARABICA geheel kan vervangen.

Met steeds toenemend debiet verkrijgbaar in pakjes van 5 ons à 35 Cents met gebruiksaanwijzing bij

H. VLAANDEREN Pzn., Utrecht.

NB. Bij minstens twee pakjes franco door geheel Nederland, terwijl wederverkopers rabat genieten.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van het Bestuur.

Bestuur der Vereeniging: Mr. H. MASSINK, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER. J. VAN RIEL, Militair Apotheker te Amsterdam.
Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Arts te Amsterdam. P. KEG Czn., Postdirecteur te Middelburg.
A. J. WIJNNE, Gemeente-Apotheker te Rotterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER. Aantal Leden 685.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Alle stukken, voor het Maandblad bestemd, te zenden aan den Secretaris-Penningmeester te Rotterdam, bij wien tevens het adres voor de ADMINISTRATIE is.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post . . . . . per jaar f 1.25
ADVERTENTIEPRIJS 1-6 regels . . . . . „ 1.50

Elke regel meer 25 Cent.

Groote letters volgens plaatsruimte.

Advertentiën moeten vóór den 25sten der maand gezonden worden aan het Algemeen Advertentie-Bureau BLUSSÉ & COMP te Dordrecht en worden alleen opgenomen wanneer het Bestuur tegen den inhoud geen bezwaar heeft.

INHOUD:

Bijdrage van de Vereeniging van Spoorwegartsen.
Hoofdartikel: Samenstelling der middelen in 1903 onderzocht.

Berichten: Publicaties van den Gezondheidsraad te Karlsruhe van Flucol en Warner's Safe Cure. — Het nut van ons Maandblad.

Mededeelingen van verschillende aard: Maagdruppels van Dr. Grass. — De atomiser en daarbij behoorende vloeistof. — De zonden der pers. — Sargent Ferris.

Correspondentie.
Herhaalde Waarschuwingen: Samosa.
Register op den 23en jaargang van het Maandblad.

Zij, die met het nieuwe Vereenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het Maandblad willen abonneren, gelieven zich reeds thans bij den Secretaris-Penningmeester aan te melden. Hun zij dit Nummer van den loopenden jaargang gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en van het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad opgegeven.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

De ondergeteekende maakt met ingenomenheid melding van de ontvangst van een som van f 25 ten bate der Vereeniging, hem toegezonden door den Penningmeester der Nederlandsche Vereeniging van Spoorwegartsen, krachtens besluit van de Algemeene Vergadering dier Vereeniging.

De Secretaris-Penningmeester,
A. J. WIJNNE.

Opgaaf van de samenstelling der middelen, vanwege de Vereeniging tegen de Kwakzalverij in 1903 onderzocht en behandeld in dezen jaargang van het Maandblad.

ABDIJSIROOP. Volgens een herhaald onderzoek bestaat de stroop uit een oplossing van circa 55 proc. Suiker (voornamelijk glucose), vermengd met een beetje vrij en een weinig gebonden salicylzuur (vermoedelijk salicylzure soda); de vloeistof riekt naar kaneel en is lichtbruin gekleurd. (N°. 8.)

AMERIKAANSCH VERSTERKINGSPILLEN bevatten broomnatrium, ijzer en een laxerend extract. (Of dit laatste extract van rhabarber, cascara of frangula is, kon niet met zekerheid worden uitgemaakt. (N°. 3.)

ANTICOLOSE, ongeveer 450 gram water, vrij sterk met pepermuntolie bedeed. In de oplossing werden sporen van magnesia en zwavelzuur gevonden; de vaste stof, die bij verdamping achterbleef, in 't geheel 0.168 pCt., bevatte 0.018 pCt. ijzer. (N°. 2.)

ATOMIZER. De vloeistof, bij dezen toestel te gebruiken, werd door Dr. AUFRECHT onderzocht. Uit zijn onderzoek komt hij tot de conclusie van de

volgende samenstelling: Zoutzure cocaine 1 pCt., salpeterzure kali 5 pCt., glycerine 35 pCt., bitter amandelwater 30 pCt., water 25 pCt., planten-extractiefstoffen (vermoedelijk uit stramonium) 4 pCt.

Een onderzoek, vanwege onze Vereeniging ingesteld, gaf geen geheel gelijklopende uitkomsten.

Hierbij werd aangetroffen salpeterigzure soda, benzoëzuur, cocaine, glycerine en de bestanddeelen van het kruid van *Grindelia robusta*. Vermoedelijk bevat het zeer samengestelde middel nog andere stoffen. (N°. 12.)

DE HAAS, poeder van den schoenmaker — bevat zoethoutpoeder, drakenbloed, duivelsdrek en saleb. (N°. 12.)

DERMATOSE bestaat, in hoofdzaak, uit loodpleister (diapalpleister). (N°. 3.)

HAEMORRHOIS van Dr. BROS & Co., is populierzalf, bereid met lanoline en een weinig lood, nog geen procent, aan vetzuren gebonden; vermoedelijk dus loodpleister. (N°. 8.)

HERTEKRUIDEN, zijn niet anders dan het kruid van brandnetels. (N°. 8.)

HEMATA, een pasta, bestaande uit een mengsel van lanoline, witte vaseline en zeer verontreinigd zinkoxyde, zwak gearomatiseerd, waarschijnlijk met Perubalsem. (N°. 4.)

LEISSNER'S PERPLEX bestaat uit een paar dotjes watten, met een beetje thymol bedeed. (N°. 1.)

MAAGDRUPPELS VAN DS. GRASS zijn een aftreksel op jenever van verschillende plantendeelen, (o. a. rhabarber en gentiaan-wortel, mosterdzaad) vermengd met een salicylzuur zout. (N°. 12.)

MEGGESON'S ANTISEPTISCHE KEELPASTILLES bestaan uit een soort van jujubes, suiker, en pepermuntolie of menthol. (N°. 11.)

PASTILLEN SALANIS bevatten drop, salmiak, anijsolie en zeer veel zetmeel. (N°. 4.)

PAZO-ZALF bestaat uit ijzer, perubalsem en lanoline. (N°. 9.)

PHYSIOLOGISCHE AARDE tot versterking van spieren beenderengestel is een slecht gemengd poeder-mengsel, waarin voorkomen: ijzer, aluminium, calcium, magnesium, kalium, fosforzuur, fluorwaterstofzuur, vrije zwavel en zand. (N°. 11.)

PILLEN INTERMEDIAIR van P. van Bijsterveld bevatten als hoofdbestanddeelen melkzuur ijzer en zwavelzure kinine. (N°. 7.)

PLANTAARDIG POEDER TOT BLOEDZUIVERING is een mengsel van dubbel-koolzure soda en kaliumchloride. (N°. 11.)

SALUBRE bevat 2.6 pCt. azijnzuur, verder suiker, ijzer en o. a. de bitterstof uit het water-drieblad (*Menyanthes trifoliata*); is dus vermoedelijk een aftreksel van een of meer bittersmakende kruiden op azijn, met suiker zoet gemaakt. (N°. 2.)

SANTAL-PARELS VAN DR. DUMON zijn capsules, waarin in ieder ongeveer 300 milligr. Sandelhoutolie (oleum santali) aanwezig is. (N°. 5.)

SIEGART'S RHEUMATIEKZALF is vasogeen, slecht vermengd met 10 pCt. terpentijnolie. (N°. 6.)

VIN DE CHASSAING is een pepsine-houdende wijn. (N°. 2.)

BERICHTEN.

Publicaties van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. Kortgeleden verscheen in de Pers een advertentie, waarin beloofd werd, dat „snel alle pijnen en onaangenaamheden bij asthma, reumatiek en verkoudheid zouden verdwijnen” wanneer de patient „maar vol vertrouwen de probate 100 procentige Eucalyptusolie „Flucol” beproefde. Wie zich tot het in de advertentie aangegeven adres wendt, krijgt een fleschje van die olie met een „gebruiksaanwijzing”, waarin Flucol als werkzaam geneesmiddel tegen alle mogelijke ziekten en ziekteverschijnselen, zoowel bij in- als uitwendig gebruik, wordt aanbevolen.

Eucalyptusolie wordt werkelijk, namelijk ter inademing bij ziekten van de ademhalingsorganen, meermalen en met succes aangewend. Een geneeskundige werking tegen de meeste in de gebruiksaanwijzing opgenoemde kwalen, als asthma, koorts, jeuk, kinkhoest, maagpijn, verbranding, verwonding enz. bezit zij echter niet.

Bij inwendig gebruik zij men bovendien voorzichtig wegens de mogelijkheid van een prikkeling der nieren. Als desinfectiemiddel voor vertrekken, waarvoor de Eucalyptusolie tevens wordt aanbevolen, is zij waardeloos.

Wij waarschuwen derhalve tegen de aanwending van Flucol zonder geneeskundig advies.

Karlsruhe, 1 October 1903.

Opnieuw wordt tegenwoordig door brochures weer reclame gemaakt voor „Warner's Safe Cure”. Deze wordt als specifiek middel aanbevolen tegen nierziekten, waterzucht, lever- en galziekten, galsteenen, geelzucht, haemorrhoiden, maagkwalen, malaria, blaasziekten, reumatiek, jicht, vrouwenziekten, longziekten, algemeene zwakte, huiduitslag, zenuwkwalen, migraine, slapeloosheid, suikerziekte en nog eenige kwalen. Het middel bestaat uit een met „wintergreenoil” gearomatiseerd aftreksel van Leverkruid, waarin salpeter, glycerine en alcohol in geringe hoeveelheid aanwezig zijn. Tegelijk met deze vloeistof moeten versuikerde aloëpillen worden gebruikt. Beide middelen bezitten niet de daaraan toegeschreven werking; er moet trouwens op worden gewezen, dat een universeelmiddel tegen alle hierboven opgenoemde ziekten niet bestaat.

Wij waarschuwen tegen den aankoop van dit nutteloos middel.

Karlsruhe, 5 October 1903.

Het nut van ons Maandblad is in een hoofdartikel van de *Bildtsche Courant* van 19 November door ons Eerlid en medeoprichter der Vereeniging, Dr. VITUS BRUINSMA, (iemand die 't weten kan) op duidelijke wijze uiteengezet. In ons volgend No. hopen wij een en ander uit dit artikel mede te deelen.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Maagdruppels van Dr. Grass.

Wij hebben, tot ons leedwezen, weer eens een Nederlandsche kwakzalverij te bespreken. Onze

lezers hebben reeds meermalen uit het Maandblad kunnen zien, dat een em.-predikant te *Kampen*, Ds. J. J. GRASS, veroordeeld is wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde en dat hij, niettegenstaande herhaalde veroordeelingen, maar steeds doorgaat met als geneeskundige op te treden.

Inmiddels heeft hij een helper gevonden in WILLEM KRAAL JUNIOR te *Kampen* — dezelfde man die onophoudelijk zijn likdoornpleister (zie Mbl. van Juli 1901) adverteert, met zoo'n dansend kereltje er bij geteekend — in wiens „Chemische fabriek” (?) de *Maagdruppels van Ds. Grass* verkrijgbaar zijn.

De druppels, welker bestanddeelen, volgens de aanbeveling, volkomen onschadelijk zijn, worden, zoo lezen wij „met uitmuntend gevolg aangewend „tegen iedere stoornis der Maag, en is een buiten„gewoon eetlustopwekkend middel, dat een goede „spijsvertering bevordert, en de geregelde ontlasting herstelt. Zelfs bij langdurig Maaglijden en „kouvatten der maag, als maagkramp enz. is de „werking bij geregeld gebruik onovertroffen.”

Van dit wondermiddel moet men driemaal per dag een theelepeltje (70 druppels) nemen; kinderen de helft.

Wij, voor ons, zouden het beter vinden dat men er niets van innaam; beslist moeten wij tegen dit middel waarschuwen, zelfs zonder dat wij nu nog letten op de samenstelling. De oorzaken van maagkwalen zijn velerlei en 't is onverantwoordelijk te beloven door een en 't zelfde geneesmiddel de gevolgen van al die oorzaken weg te nemen.

Slechts een nauwkeurig en langdurig onderzoek zal den *deskundige* in staat stellen den aard van het lijden vast te stellen en de juiste middelen ter genezing aan te wenden. Wie zonder dat onderzoek, voor iedereen, zijn zelfde middel als *onovertroffen* aanbeveelt, kwakzalvert, en wie zoo'n kwakzalver gelooft, kan groot gevaar lopen zijn gezondheid voor goed te verliezen.

Dit, wat in 't algemeen al die geadverteerde maagmiddeltjes — dus ook de druppels van GRASS—KRAAL — aangaat. Om nu meer speciaal op die druppels terug te komen, kunnen wij mededeelen, dat de heer H. P. HEEDERIK, te *Rotterdam*, deze heeft onderzocht en daarin heeft gevonden: de bestanddeelen van *rhabarber*, van *gentiaan*, van enkele *aromatische plantendeelen* en van *mosterdzaad*, verder een *salicylzuur zout* en *spiritus* (jenever). Vermoedelijk bestaan de druppels dus uit jenever, getrokken op de genoemde kruiden, waarbij een salicylzuur zout is gevoegd.

Op grond van dit onderzoek moeten wij, niettegenstaande de verklaring, dat de „bestanddeelen volkomen onschadelijk zijn”, de *maagdruppels van Ds. Grass* als *gevaarlijk* bestempelen. De bestanddeelen, ten minste enkele, zijn *wel schadelijk*; een eenigszins voortgezet gebruik van *salicylzure verbindingen* zal door tal van personen niet ongestraft kunnen geschieden en de prikkelende werking van het mosterdzaad, de purgeerende van rhabarber, zal bij menig maaglijder een verergering van den toestand te voorschijn roepen.

En dan nog de jenever! Zou een gebruik van 3 maal 35 druppels per dag voor een kind onschadelijk zijn?

De atomizer en de daarbij behoorende vloeistof.

In ons nummer van October j.l. hebben wij de analyse van deze vloeistof, verricht door Dr. AUFRECHT, medegedeeld en toen tevens gezegd, dat bij een onderzoek, vanwege onze Vereeniging ingesteld, ofschoon nog niet afgelopen, reeds was gebleken, dat de samenstelling der vloeistof niet altijd dezelfde was. De heer Dr. C. PREY JR., te *Veenhuizen*, die het bedoelde onderzoek op zich had genomen, deelt ons thans mede, dat werden aangetroffen: *Salpeterigzure soda*, *benzoëzuur*, *cocaine*, *glycerine* en de bestanddeelen van het kruid van *Grindelia robusta* (een kruid, dat in Amerika veel tegen asthma wordt aangewend). Vermoedelijk bevat het zeer samengestelde middel nog andere stoffen.

Uit verschillende onderzoekingen is thans gebleken, dat in beide vloeistoffen middelen voorkomen die, bij aanvallen van asthma, *tijdelijk* verlichting kunnen aanbrengen, maar die middelen waren reeds lang bekend en ook reeds zonder den toestel van Dr. TUCKER in gebruik. Verder is de aanwezigheid van *cocaine* geconstateerd, een stof, die niet dan

met de grootste omzichtigheid mag worden aangewend en die door de eene persoon veel beter kan worden verdragen dan door de andere. Men zij dus voorzichtig!

De zonden der Pers.

In het Tijdschrift voor Geneeskunde van 26 September j.l. heeft Dr. H. PINKHOF onder bovenstaanden titel een belangrijk artikel geschreven, waarop wij bij deze de aandacht vestigen. Plaatsgebrek belet ons het stuk, in zijn geheel, over te nemen, slechts op enkele gedeelten van den inhoud kunnen wij even terugkomen. Dr. P. heeft twee hoofdgrievens tegenover de Pers:

1°. „Dat zij over geneeskundige zaken berichten op- of overneemt, zonder zich te vergewissen of zij waarheid bevatten of dat de mededeeling zonder gevaar voor het publiek kan geschieden.

„Mij dunkt,” zegt hij, „dat met landbouw- en marktberichten, om niet te spreken van Wallstreetnieuws, zorgvuldiger wordt te werk gegaan.

„De goedmoedigheid om voor iedereen, die op het redactie-bureau om een reclame-artikeltje komt vragen, er een te schrijven, is onschadelijk, als het dwergen, snelteekenaars of vasters geldt, maar mag niet uitgestrekt worden tot personen, die een gevaar opleveren voor de maatschappij. Ieder blad, dat zulk een kwakzalver ter wille is, verschaft hem niet slechts een vluchtige vermaardheid, vergeten, als het volgende nummer der courant uitkomt, maar ook een blijvend „uitknipsel”, waarmee hij niet zal nalaten zijn voordeel te doen.”

2°. „Dat zij kwaad sticht door de *advertenties* van kwakzalvers van allerlei aard, een kwaad waarop, in tegenoverstelling van het bovenstaande, de redacties geen *rechtstreekschen* invloed kunnen uitoefenen”

„Als men de journalisten vraagt, heet het „dat gaat de administratie aan”. Maar zou het de administratie dan niet ook aangaan, of de middelen, waardoor zij haar winsten maakt schadelijk zijn voor het algemeen welzijn of niet? Dat is toch een vraag, waarmee ieder rekening heeft te houden. Hoe zou men het vinden als de administratie eener schouwburg weigerde, de noodige veiligheidsmaatregelen te nemen voor de bezoekers met het argument, dat de winst daardoor geringer zou uitvallen? En nu heeft de Courant nog wel de taak van volksopvoeder op zich genomen.”

Dr. P. wijst daarop op het meer of minder gevaarlijke, zelfs op het zedeloze van talrijke advertenties, om daarna de vraag te stellen (die wij al zoo dikwijls deden):

„Is er nu geen aanleiding voor de journalisten om in het belang der openbare zedelijkheid en der volksgezondheid krachtig op te treden bij de administratie?”

En hij antwoordt daarop:

„Als hun roeping hen er niet toe dwingt mogen zij bedenken, dat het *hun* arbeid is, die aan de courant het groote aantal lezers en daardoor aan de schandelijke advertenties de groote publiciteit verschaft. Dat een flink en ernstig vertoog zonder uitwerking zou blijven op de administraties is niet te gelooven. Deze bestaan toch ook niet uit barbaren; maar het moet haar eerst duidelijk worden gemaakt, hoeveel kwaad door de slechte advertenties wordt gesticht. En als zij zich daarvan eerst bewust zijn, dan valt niet te betwijfelen hoe de keuze zal uitvallen tusschen het opnemen dier advertenties en het missen van beoedelde winsten.”

Als DR. PINKHOF onze ervaring had opgedaan, dan zou hij weten dat er *niet te betwijfelen valt hoe de keuze zal uitvallen*. De advertenties blijven opgenomen en de beoedelde winsten in den zak gestoken. De *Nieuwe Courant* zal hem in haar hoofdartikel van 6 October dat ook wel duidelijk hebben gemaakt. Toegevend dat aan de eerste hoofdgrief van Dr. P. tegemoet kan worden gekomen en dat zij in die richting werkzaam is, verklaart zij dat de tweede hoofdgrief „met niet veel kennis van zaken” geschreven is. En zij gaat aldus voort:

„Welken invloed een „krachtig optreden” van „de journalisten” — bedoeld zijn hier waarschijnlijk de redacties — op „de administratie” kan oefenen, is niet met een algemeen antwoord te verklaren. Bij enkele couranten zal die invloed boven, bij de meeste beneden nul zijn. Wel zou

men in 't algemeen kunnen zeggen dat die redacties, welker invloed bij de administratie geen is en die wederkeerig buiten allen invloed harer administratie staan, allermint reden hebben om naar een verandering van die verhouding te verlangen. Een onoverklimbare muur tusschen het redactioneel gedeelte en „de vierde pagina” is nu eenmaal — in onze onvolmaakte maatschappij — het journalistieke ideaal. Of liever het is een tweede-handsideaal; een courant die haar kosten dekken kon en haar aantal abonné's behouden en uitbreiden zonder één enkele advertentie op te nemen, zou het allerhoogst staan. Zooals 't nu echter is, stelt de redactie door ieder „krachtig optreden” bij de administratie zich bloot aan een „krachtig optreden” van deze laatste tegenover haar. Met andere woorden: de redactie die zich zooveel als maar eenigszins mogelijk is buiten allen administratieven invloed wil houden, doet wijs zich te onthouden van iedere bemoeiing met de administratie harer courant.

„Maar de administratie dan — vraagt dr. Pinkhof — heeft die dan geen verplichtingen tegenover „het algemeen welzijn”?

„De administratie (wij spreken hier alleen van dat gedeelte harer veelomvattende werkzaamheid, welke de advertenties betreft) beschouwt — en *cum grano salis* opgevat terecht — het haar toekomende gedeelte van de courant als een blad wit papier, waarop iedereen het recht heeft te doen drukken wat hij wil, tegen betaling. Het is dan ook *niet* waar, wat Dr. Pinkhof zegt, dat „de courant” de taak van volksopvoeder op zich heeft genomen. Hoogstens zou men dit van de *redactie* kunnen zeggen, maar bespottelijk zou het zijn als de advertentie-ondernemer zich daartoe geroepen zou gevoelen en lang zou hij het stellig niet maken.

„De advertentie-pagina is een annonce-zuil, een aanplakbord. De administratie heeft daarvan slechts te weren: alles wat binnen de termen der Strafwet valt, voorts alles wat door den uiterlijken vorm, waarin het wordt medegedeeld, den zeden aanstoot geeft, eindelijk alles wat direct schade doen kan aan de onderneming, met welker commercieel beheer zij belast is.

„Zij kan nog iets verder gaan met haar critiek op „de vierde pagina”. Maar zoodra zij dat doet, loopt zij groot gevaar bloot willekeurig te werk te gaan, daar zij dan een grens overschrijdt buiten welke geen grenzen meer te trekken zijn.”

Wij hadden geen ander antwoord verwacht. Wij hebben 't reeds zoo dikwijls vernomen, maar nog nooit verstaan. De gronden van dat „niet verstaan” hier nogmaals op te noemen — ze zijn in elken jaargang van het Maandblad te vinden — waartoe zou 't dienen?

De administraties zijn niet te overtuigen; 't komt haar ook te duur te staan.

Naar aanleiding van het hier besproken onderwerp, wenschen wij op een aardige tegenstelling te wijzen. Toevallig hebben wij voor ons het 1e en 4e blad van het *Nieuws v. d. Dag* van 12 October j.l. en het *Nederlandsche Volksblad* ook van October. In de 2 bladen van het *N. v. d. D.* tellen wij acht gewone advertenties en drie van de dure reclames onder „Ingezonden Mededeelingen à 60 cent per regel”, allen ten doel hebbende de aanbeveling van kwakzalversmiddelen. In het *Nederl. Volksblad*, gewijd aan de gezondheid, die welvaart en het geluk der werkende standen, troffen wij — met groote letters — het volgend bericht aan: „*Advertentiën van Kwakzalversmiddelen, van Wijn- of Jenever-firma's, van Loterij-Zwendel worden niet opgenomen*”, en op den omslag, de plaats van de advertenties, een waarschuwing tegen de *Electromotorische tandhalsbandjes van Robert Holtz*, aan ons Maandblad ontleend.

Het contrast is wel sterk!

Sargent Ferris, weer een nieuwe Amerikaanse kwakzalver.

Wij moeten nog even terugkomen op den man, waarvan wij in ons vorig n^o. een bombastige advertentie overnamen, op den uitvinder van het *wondervol levensvocht*: het „*Vital Life Fluid*”. Het is ons niet te doen om die vloeistof te bespreken en om de samenstelling na te gaan, (ofschoon wij in

't bezit van een monster zijn), waartoe zou het dienen? 't Is ons volkomen onverschillig waaruit het vocht bestaat; al was 't ook samengesteld uit de meest deugdelijke geneesmiddelen, dan zou het toch niet in staat zijn dat te verrichten, wat er van wordt beloofd. Zoo'n middel bestaat niet en genezing per brief is een onmogelijkheid. Wij hebben brieven, boekjes, vragenlijsten voor ons, die, zoo 't nog noodig ware, het bewijs verschaffen, dat de inrichting van SARGENT FERRIS precies op één lijn gesteld moet worden met al die Amerikaanse, z.g. instituten, waartegen wij in den laatsten tijd onophoudelijk gewaarschuwd hebben. Men leze de brochure, de brieven enz. met aandacht, men ga eens na het doel, beoogd met de toezending van de monsterpakjes, en men zal zien, dat alles neerkomt op de slotsom: Zend geld. Daarom en daarom alléén is het te doen. Dat men dit nog niet begrijpt, of liever niet begrijpen wil, na de talrijke mededeelingen in ons blad en ook in andere bladen, van slachtoffers, die er door hun lichtgeloovigheid zijn ingelopen!

Wij kunnen niets meer doen dan telkens opnieuw waarschuwen en wij doen dit dan ook nogmaals bij deze; maar toch is dat waarschuwen niet het hoofddoel van dit schrijven.

Wij wenschen onze lezers in de eerste plaats eens een vraag te stellen: Zonder er om te vragen — en velen in den lande zullen zoo gelukkig geweest zijn als wij — ontvingen wij dezer dagen, als particulier, een monster van het levensvocht, met nog een paar gekleurde capsules, benevens een boekje, brief enz., enz., in 't kort, alles wat er zoo bij behoort. Onze eerste vraag was: hoe komt die man aan ons adres? Bij eenig nadenken werd het ons echter duidelijk, dat wij onder datzelfde adres vroeger de middelen „Gratis aan mannen verzonden” hadden aangevraagd aan het State Medical Institute, en bij de lezing van den bij het pakje gevoegden brief bleek het, dat het te doen was om de genezing van dezelfde kwalen, waartegen het hier genoemde „Instituut” volkomen genezing had beloofd. Nemen wij nu nog in aanmerking dat de inrichting van SARGENT FERRIS is gevestigd te Cleveland, Ohio, en dat (men zie ons Maandblad van September j.l.) de State Medical Institute kort geleden zijn zetel heeft verplaatst van Fort Wayne naar Cleveland, dan vragen wij:

Zou er ook verband bestaan tusschen de beide inrichtingen? Zou een en dezelfde persoon — of vermoedelijk eenzelfde maatschappij — hier niet in verschillende gedaanten optreden, om alles maar te vangen wat er te vangen is?

Wie weet het?

Vervolgens wenschen wij de aandacht van onze lezers te vestigen op een bijzonderheid, die ons toevallig bij het nalezen der verschillende brieven in het oog viel.

In de brieven, gericht tot hen die ongevraagd een monsterpakje werd toegezonden — zooals met ons 't geval was — stond:

„Wees zoo goed en laat mij van U hooren na het monsterpakje te hebben gebruikt, en vergeet niet f 10 over te maken, per postwissel of per aangegeekenden brief, voor eene volle behandeling, opdat gij met de kuur moge voortgaan, ten einde zoo spoedig mogelijk van eene algeheele gezondheid te mogen genieten.”

Tien gulden dus; men moest de lui niet afschrikken door te hooge prijzen.

Maar aan hen, die zelve, naar aanleiding van de advertentie, om een monsterpakje gevraagd hadden, van wie men dus vermoeden kon, dat zij wel in 't aas zouden bijten, werd het volgende geschreven:

„Als Dokter en vriend der lijdende menschheid, moet ik U aanraden U onmiddellijk onder mijne behandeling te stellen, opdat er geen tijd verloren ga tot het herkrijgen uwer gezondheid.

„Op ontvangst van f 25 zal U de wonderbare Levensschenkende-Vloeistof, in verbinding met de voor U benodigde medicijnen, onmiddellijk franco per post worden toegezonden.”

En dan volgt, zeer zalvend, kort daarop:

„Laat ik U doen weten er geen geldkwestie in het spel is, doch pure menschevriendheid, vandaar dat ik hoegenaamd niets in rekening breng voor de behandeling, doch alleen de werkelijke kosten der geneesmiddelen vergoed wensch te hebben. Het is enkel mijn doel, gezondheid en kracht terug te

geven en pijn te verzachten, daar waar de patiënt mij in de gelegenheid wil stellen.”

Wie zou, na lezing van het bovenstaande, zoo vermetel zijn om te gelooven, dat er een geldquaestie in 't spel is? Uit pure menschenliefde zijn de kosten van hetzelfde geneesmiddel nu eens f 10, dan f 25.

CORRESPONDENTIE.

J. W. v. d. H. te P. Het poeder, door den schoenmaker de Haas verstrekt aan den patiënt lijdende aan Bronchiaal Asthma, bevat, volgens het onderzoek van den heer D. BIERHAALDER te Baarn: Zoethoutpoeder, drakenbloed, duivelsdrek en saleb. Wat een rommelteje door elkaar!

Dr. C. J. S. te D. Wij zijn u zeer dankbaar voor uw belangstellend schrijven. Het was ons onbekend, dat de echtgenoot van Mevr. Prillewitz, de schrijfster van het „Ingezonden stuk” over den Atomizer, practiseerend geneesheer is. In het licht van deze wetenschap beschouwd, maakt het stuk wel een eigenaardigen indruk.

L. B. te A. Uw schrijven is gesteld in handen van het Bestuur der afdeeling Amsterdam.

A. J. H. te D. Met het begin van het volgend jaar zal aan uw verzoek worden voldaan.

Mevr. G. C. S. J. te L. Wij betuigen u onzen dank voor 't gezondene, waarin wij een hernieuwd blijk van uwe belangstelling zien. Dat het Friesch Volksblad, tijdens zijn bestaan, geen kwakzalvers-advertenties opnam, hebben wij vroeger al met waardeering vermeld.

J. F. v. S. te R. Met erkentelijkheid ontvingen wij de toegezonden Beilage zur Sonntags-Zeitung en uw brief, waarvoor gij waarlijk geen excuus behoeft te vragen. Menig Nederlander zou dien, wat taal en stijl betreft, niet verbeteren. Volkomen zijn wij het met u eens, dat 't treurig is, dat goed bekende tijdschriften (en 't is in 't Buitenland nog erger dan bij ons) geheel door die talrijke kwakzalvers-advertenties ontsierd worden, maar zoo kras als in 't door u gezonden blad zagen wij 't zelden. Dat een geneesheer optreedt om, schijnbaar op wetenschappelijke gronden, een kwakzalversmiddel aan te bevelen, zooals hier de Dr. FRÖHLICH voor de Zwitsersche pillen doet, 't komt helaas! meer voor, maar dat een tijdschrift zijn kolommen, buiten die der advertenties, voor zulk geschrijf openstelt en tevens nog een feuilleton van dezelfde strekking en van dezelfde schrijver opneemt, neen, dat is al te erg.

Het bedoelde artikel van Dr. Fröhlich was het juist, dat ons, in ons vorig No., aanleiding gaf het stukje uit de Apoth. Zeitung over te nemen. Wegens onze beperkte ruimte zullen wij er nu maar niet meer op terugkomen.

Dr. G. W. B. te B. Dank voor het gezonden prospectus betreffende Platen's boek: De Nieuwe Geneeswijze.

In ons Januari-No. van dit jaar zijn boek- en geneesmethode reeds besproken.

— Aan allen die ons het boekje en de andere schrifturen van Sargent Ferris toezonden, betuigen wij onzen dank.

— Het verslag van de lezing van den heer ANEMA te Assen in ons volgend No.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Samosa. Voor dit middel wordt tegenwoordig weer bijna dagelijks op opzienbarende wijze reclame gemaakt. Volgens de advertentie is dit „grootste wonderproduct der wereld” zuivere medicinale Grieksche Druivenborsthoning, uitgevonden en vervaardigd door den beroemden Dr. J. P. VEJATOS. Deze honing, zegt de advertentie, „geneest met wonderlijke snelheid verkoudheid, heescheheid en kinkhoest en o n h e r r o e p e l i j k alle storingen in de ademhalingsorganen.” Hij is „onfeilbaar tegen asthma, „borst-, long-, kramp- en keelaandoeningen en geneest den strengsten hoest in één dag.”

De heeren J. C. v. D. HARST J.ZN. te Middelburg en A. J. WJNNE, destijds ook aldaar, hebben den „echten” Griekschen druivenborsthoning aan een scheikundig en polarimetrisch onderzoek onderworpen en wat bleek hun?

Dat de flacon, inhoudende circa 250 gram van een vloeistof, die reeds eenigermate in gisting verkeerde, geen natuurborsthoning bevatte, maar dat alle resultaten wezen op een soort van kunsthonig, bestaande uit een mengsel van dextrine en glucose, de laatste een suikersoort zooals zij in de aardappelstroop voorkomt. Andere bestanddeelen werden niet aangetroffen.

't Is dus waarlijk niet noodig het product uit Griekenland te laten komen, want beide samenstellende deelen zijn bij ons, tegen billijken prijs, te krijgen. Maar zelfs, wanneer men zich deze hier aanschafft, moet men bij het gebruik er niets meer van verwachten, dan dat zij bij hoesten een beetje verzachting aanbrengen, zooals b.v. een ulevel doet. Genezing verricht deze niet... en de Samosa derhalve ook niet.

Register op den drie en twintigsten jaargang van het Maandblad.

(De cijfers geven het nummer van het Maandblad aan. Ber. beteekent Berichten, Boekbesch. Boekbeschuwing,

Corr. Correspondentie, H. W. Herhaalde Waarschuwingen, Ingez. Ingezonden en R. Rechtszaken.)

Aambeien. Pazo zelf tegen	9
Abdijsiroop.	8, 9
Acousticon van Miller Hutchinson.	7
Advertentie. Een brutale	Ber. 6
„ Geneesmiddelen per — aanbevolen zijn te wantrouwen.	1
Advertenties die ergeruis geven	Ingez. 5, 6
„ kwakzalvers — onder contrôle gesteld.	Ber. 5
„ Toezicht van de redactie op —	7
Afdeelingen — Van de Afd. Amsterdam	3
Alkmaarder De — Hulp van	6
Almanak — Pink.	1
Amerikaansche Kwakzalvers.	11, 12
Amerikaansche versterkingspillen.	3
Amsterdamsche specialiteiten. Twee —	3
Anderegg te Vierlingsbeek.	Ingez. 1
Anticologe.	2
Apotheken. Verkrijgbaar in alle —	Ber. 4
Artsenijbereidkunde — Onbevoegde uitoefening	R. 2, 3
Atomizer. Toestel tegen asthma.	10, 12, Ingez. 11
Attest. Officieel — gelogenstraft.	7
Attesten. Waarde der —	10
Automatische doctoren.	Ber. 9
Balen Blanken G. C. v. — overleden	Ber. 4
Beecham-pillen. Water aan verdiend wordt.	6
Belasting op kwakzalversmiddelen in Portugal.	8
België. Kwakzalversreclame in —	5
Bereiding van geneesmiddelen d. ombevoegden	2
Bevolkingsleer en Gezinsbeperking.	Boekbesch. 10
Bode. Een vertrouwbare	2
Boekbeschuwing:	
Dr. H. Pinkhof. Hygiënische Vlugschriften.	4, 5, 8, 9, 10, 11
Dr. J. Hooikaas. Bevolkingsleer en Gezinsbeperking.	10
Dr. Stephan. Wat volwassen jongens wel eens mogen weten.	10
Boesnach, Dr. Een verdediging.	Ingez. 9, Corr. 10
Bond. Nederl. — voor de Natuurl. leef- en geneeswijze.	Ber. 10
Boon's maagpoeder.	H. W. 4
Bout. Mejuffr. A.	3
„ „ „ Een sprekende prentbriefkaart.	Ber. 5
Breslau. Kwakzalvers in de provincie —	8
Breukbanden zonder veer.	2
Broes & Co Haemorrhoids.	8
Bruinsma. Dr. G. W. Toezicht op geneesmiddelen.	3
Brutaliteit. Een staaltje van	3
Bijsterveld's pillen „Intermediair”.	4, 7
Cames. Haarhersteller.	Ingez. 1, 2, 3
„Charitas”. Openingsrede bij de jaarl. Vergadering.	4
Concurrentie tusschen kwakzalvers.	4
Crotonzaden als wondermiddel tegen allerlei kwalen.	Ber. 5
Delft. Publicatie van 1793 in zake kwakzalverij.	8
Dermatose.	3
Diagnose uit het oog.	Ber. 5
Dokter bij een Urineklijker gevraagd.	4
Dooven hoorende.	7
Drankmisbruik. Middelen tegen bestrijding van —	
Anticologe.	2
Institut de Zexa.	Ber. 11
Salubre.	2
Drankzuchtigen. Keely-tehuis voor —	8
Duitsche Vereeniging tegen de kwakzalverij.	4
Eeuwen geleden. Van een paar —	7
Electrische gordel van Sanden.	5, 6, 10, Ingez. 5, 6
Electromotorische tandhalsbandjes.	H. W. 7
„Electron”. Instituut van Ludwig Kaufmann.	Ber. 2
Elizir Salutis.	7
Em.-predikant veroordeeld tot hechtenis en boete	R. 1
Em.-predikant, fabrikant van Maagdruppels.	12
Faguline.	6, Ingez. 7
Felcke. Pastor	Ber. 4
Flucol.	12
Fruankeerkosten voor Maandbladen.	4
Fucus.	Corr. 4
Gebedsgenezers. Een slachtoffer van	Ber. 7

Geheimmiddelen. Voorschriften tegen den verkoop van — in Duitschland.	9	in Duitschland.	9	Rommerts. O. Overleden.	I
Geheimmiddelen. Voorschriften tegen den verkoop van — in Hamburg.	8	Wettel. maatregelen tegen — in Hamburg.	8	Roode Kruis. Het — als reclamemiddel.	8
Geneeskunde — Geen — meer.	2	Wettel. maatregelen tegen — in Servië.	8	Salanis-pastillen.	4
Geneeskunde. Geen uitoefening door afl. van inl. geneesmiddelen.	8		10	Sabubre.	2
„ Onbevoegde uitoefening	6, 8, R. 1	Lectocine van Verwey & C ^o .	10	Samosa.	1, H. W. 12
„ Vrije uitoefening der	5, Ber. 10	Lehmpastor Felcke.	Ber. 4	Sanden's electric Belt Co.	10
Geneeskunst en kwakzalverij.	Ber. 2	Leissner's Perplex.	4	„ electriche gordel.	5, 6, 10, Ingez. 5, 6
Geneeswijze. De nieuwe	8	Longtering. Glanduleen tegen —	9	Sanguinose. Reclame voor —	1, H. W. 4
Gezondheidscommissiën in New-York	2	„ Sanosine tegen —	9	Santosine tegen longtering.	9
Gezondheidscommissiën in den strijd tegen kwakzalverij.	5		9	Santal Midy.	H. W. 3
Gezondheidskolonie Nordach	1, Ber. 2	Maagdruppels van Ds. Grass.	12	Sargent Ferris. Een Amerikaansche kwakzalver.	11, 12
Glanduleen.	9	Maandblad. Gratis-verspreiding.	3	Scott's emulsie.	H. W. 5
Glykosolvol van R. Otto Lindner.	Ber. 8	Maandblad. Nut van het	Ber. 12	Servië ons vooruit.	8
Gordels. Electriche	5, 6, 10, Ber. 11, Ingez. 5, 6	Mahler's geneeswijze tegen vallende ziekte.	Ber. 12	Siegarth's rheumatiekzalf.	6
Grass. Maagdruppels van Ds. —	12	Malwine Tietze. Een vrouwelijke kwakzalver te Berlijn.	9	Societeit Harlemensis.	9
Gratis-verspreiding van het Maandblad.	3	Masseurs. Gediplomeerde — te Berlijn.	5	Sport in kwakzalverij.	7
		Médecine Nouvelle. La —	5	Staphorster boertje. Een tegenhanger v. —	Ber. 9
Haarmiddelen van Cames.	Ingez. 1, 2, 3	Meggeson's Antiseptische Keel-pastilles.	8	State Medical Institute.	2, 11, Ber. 9
Haas. De. Poeder van —	Corr. 12	Middelen in 1903 onderzocht.	12	Steiner's hygiënisch Instituut.	5, Ingez. 5
Haemorrhoids van Broes & C ^o .	8	Mot. J. Natuurgeneeskundige.	3	Stephan. Dr. Geneesk. en kwakzalverij.	Ber. 2
Hair Grower van J. Graven — Burleigh	Corr. 3, 5	Morphinisme. Gevaar voor verbloemd —	Ber. 1		
Haarlemmer olie.	10	Nardenkötter. Het proces —	3, Ber. 4, 5	Tandheelkunde. Onbevoegde uitoefening	R. 5
Herkruiden.	8	„ niet in hooger beroep.	Ber. 5	Teeken des tijds.	Ber. 3
Hiënta.	4	Natuurgeneeskundige. De — Jacobi, veroordeeld.	9	Tietze. Malwine. Een vrouwelijke kwakzalver.	5
Hygiënische Vlugschriften. Boekbesch. 4, 5, 8, 9, 10, 11	H. W. 7	Natuurgeneeskundigen.	6	Toezicht op geneesmiddelen.	3
Holtz. Robert, Electromotorische tandhalsbandjes.	Ber. 6, 10	Natuurlijke leef-en geneeswijze. Bond v. de Nederl. Jaarboeken. Uit de Nieuwe — van October 1793.	10		
Huismiddeltjes. Gevaarlijke —		Nederl. Pensioenpartij. De — Toezicht van redactie op advertenties.	8	Urinekijker vraagt een dokter.	Ber. 4
		Nicholson aan Duitschland uitgeleverd.	Ber. 7		
Indië. Aflivering van inlandsche geneesmiddelen is geen uitoefening der geneeskunst.	Ber. 8	Nicolicine.	Ber. 5	Vallende ziekte. Mahler's geneeswijze tegen —	Ber. 9
Institute State Medical. —	2, 11, Ber. 9	Nut van het Maandblad.	12	Veldbode. De — Een vertrouwbare bode.	2
„ de Zexa.	Ber. 11	Nordach. Een bedenkelijke gezondheidskolonie.	1	Vereeniging tegen de Kwakzalverij: Jaarl. Algem. Vergadering.	11
Instituut Kaufmann.	2	Novavita. Instituut v. zuurstofbehandeling	1, Ber. 2	Mr. H. Massink. — Voorzitter	1
„ Novavita.	9	Novum. De maatschappij —	4	Uit het jaarverslag over 1902	10
„ Steiner's hygiënisch —	5		9	Vereeniging tegen Kwakzalverij. Duitse Vergadering der Ver. t. d. Kwakzalverij.	11
			4	Vergiftiging door een kwakzalversmiddel. Verkrijgbaar in alle apotheken.	3
Jacobi, de natuurgeneeskundige — veroordeeld.	Ber. 9	Onbekende Spécialités en geneesmiddelen buiten de apotheek.	Ber. 3	Versterkingspillen. Amerikaansche	3
Karlsruhe. Publicaties v. d. gezondheidsraad: Breukbanden zonder veer	2	Onbevoegden. Hoe deze geneesmiddelen bereiden.	3	Verweij en Co. Faguline en Lectocine. 6, 10, Ingez. 7	7
Flucol.	12	Onbevoegde uitoefening der artseneijbereidkunde.	2	Vital Life Fluid van Sargent Ferris.	12
Electron v. Ludwig Kaufmann	2	„ „ „ geneeskunde	R. 2, 8	Volksgeneesmiddelen.	10
Glykosolvol v. R. Otto Lindner	8	„ „ „ tandheelkunde,	R. 1, 6, 8	Volwassen jongens. Wat — wel eens mogen weten.	Boekbesch. 10
Mahler's geneeswijze tegen vallende ziekte.	9	Onderzochte middelen in 1903.	5, 6	Voorbeeld. Een uitstekend — door een dagblad-uitgever.	Ber. 5
Novavita.	9	Onveelendheid van ontwikkelde leeken.	12	Voordracht over kwakzalverij te Assen.	11
Plantengeneesmethode van Fritz Westphal.	2	Oog. Diagnose uit het	Ber. 8	Voordrachten over kwakzalverij.	11
Reimanns breukbanden zonder veer.	7	Openingsrede bij de Jaarl. Vergadering van „Charitas”	5	Voorschriften tegen verkoop van geheimmiddelen enz. in Hamburg.	8
Repinujol.	5		4	Vrije uitoefening der geneeskunde	5, Ber. 10
Warner's Safe Cure.	12				
Kaufmann's instituut „electron”.	2	Pastillen Salanis.	4		
Keelpastilles van Meggeson.	Corr. 11	Pazo-zalf.	9	Wantrouw geneesmiddelen enz. per advertentie aanbevolen.	1
Keely-technis voor drankzuchtigen.	8	Perplex Leissner.	12	Warner's Safe Cure.	12
Kidd. James W. Weer een Amerikaansche kwakzalver.	2, 6, 10, 11	Pers. Zonden der —	11, Ber. 11	Weigand's rheumatiek en jichtgeest.	Ber. 5
Kortenhorst Dr. C. P., overleden.	Ber. 10	Physiologische aarde.	4, 7	Wesemann, diagnose uit het oog.	5
Kraal's maagdruppels van Ds. Grass.	12	Pillen Intermediair van P. v. Bijsterveld.	11, Ber. 11	Westphal's plantengeneesmethode.	2
Kuhne. Louis's, boek en methode.	6	„ Zwitsersche. Reclame voor —	1	Wetten. De geneeskundige — tegengewerkt.	9
Kwakzalver. Een vrouwelijke — te Berlijn.	5	Pink-Almanak.	3	Winst bij den verkoop van kwakzalversmiddelen.	6
„ te Dordrecht.	4	Pinkpillen. Reclame voor	Corr. 11		
„ „ Steenwijk gesnapt.	3	Plantaarlijk zout tot bloedzuivering.	Ber. 2	Zenuwstelsel. Een gezond	Boekbesch. 4
Kwakzalvers. Amerikaansche — in Nederl. geteld.	11, 12	Plantengeneesmethode van F. Westphal.	1	Zexa — instituut, tegen drankmisbruik.	Ber. 11
„ in de provincie Breslau.	Ber. 3	Platen's Nieuwe geneeswijze.	2	Zonden der Pers.	12
„ Scherpere bepalingen tegen — in Duitschland.	8	Pogonia. Een zelscheeënd poeder.	3	Zutphensche Courant in dienst van den kwakzalver.	2
„ „ toename in Saksen	3	Pohl. Carl, de magnetopaath.	11	Zwitsersche pillen. Prentbriefkaarten ter aanbeveling.	11
Kwakzalvers-advertenties: door een uitgever onder controle gesteld.	5	Prentbriefkaart betreffende Mej. Bout.	10	„ Reclame voor —	Ber. 11
„ geweigerd door Duitse bladen.	6	Prentbriefkaarten. Tweeërlei soort	8		
„ in de bladen.	9	Protest van Dr. Boesnach.	10		
„ worden slecht gelezen.	9	Publicatie van 1793, in zake kwakzalverij te Delft.	8		
Kwakzalversmanieren.	8	Purgeerpillen.	10		
Kwakzalversmiddel. Vergiftiging door een	3	Rechtszaken:	8		
Kwakzalversmiddelen. Belasting op — in Portugal.	8	Een aanhanger van de natuurgeneeswijze voor de rechtbank.	1		
Kwakzalversmiddelen in 1903 onderzocht.	12	Een emerit.-predik. veroordeeld tot hechtenis en boete.	8		
Kwakzalversreclame.	3	Een masseur veroordeeld.	2, 3		
Kwakzalverij. Bestrijding in Duitschland	4, „ 7	Onbevoegde uitoefening der artseneijbereidkunde te Rotterdam.	6		
„ Christel-aristocratische mode-sport in —	7	Onbevoegde uitoefening der geneeskunst d. een badhuisouder	5, 6		
„ en verkiezing.	9	Onbevoegde uitoefening der tandheelkunde.	5, 6		
„ Gezondheidscommissiën in den strijd tegen de —	5	Reclame in België.	Ber. 7		
„ Maatregelen tegen — in Amerika en N.-Zeeland.	Ber. 5	Redactietoezicht op advertenties.	5, Ber. 7		
„ Rijkswet tegen de — in Duitschland.	5	Reimanns. Waarschuwing uit het buitenl.	Ber. 5		
„ Voordrachten over —	11	Repinujol.	Ber. 5		
„ Wettel. maatregelen tegen —		Relau's Zelfbewaring.	H. W. 3		
		Revalenta arabica.	11		
		Rheumatiek en jichtgeest van Weigand.	Ber. 5		
		Rheumatiekzalf van Siegartt.	6		

ADVERTENTIE.

LINZENMEEL gelijk aan Revalenta Arabica.

Door het Maandblad der Vereeniging tegen de Kwakzalverij is herhaaldelijk verklaard, dat goed bereid LINZENMEEL een zeer voedzame en zeer verteerbare spijs is en, als zijnde van gelijke samenstelling, als Voedingsmiddel de zeer dure REVALENTA ARABICA geheel kan vervangen.

Met steeds toenemend debiet verkrijgbaar in pakjes van 5 ons à 35 Cents met gebruiksaanwijzing bij

H. VLAANDEREN Pzn., Utrecht.

NB. Bij minstens twee pakjes franco door geheel Nederland, terwijl wederverkoopers rabat genieten.